

รายงานการปฏิบัติงาน

งวดงานที่ 3

วันที่ 28 ตุลาคม - 26 ธันวาคม 2542

โครงการชุดแต่งและปรับปรุงสภาพแวดล้อมโบราณสถาน

วัดพระงาม วัดเจ้าย่า วัดแค

เสนอ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
โดย บริษัท บรตทโลก จำกัด

วัดพระงาม
งานงวดที่ 3

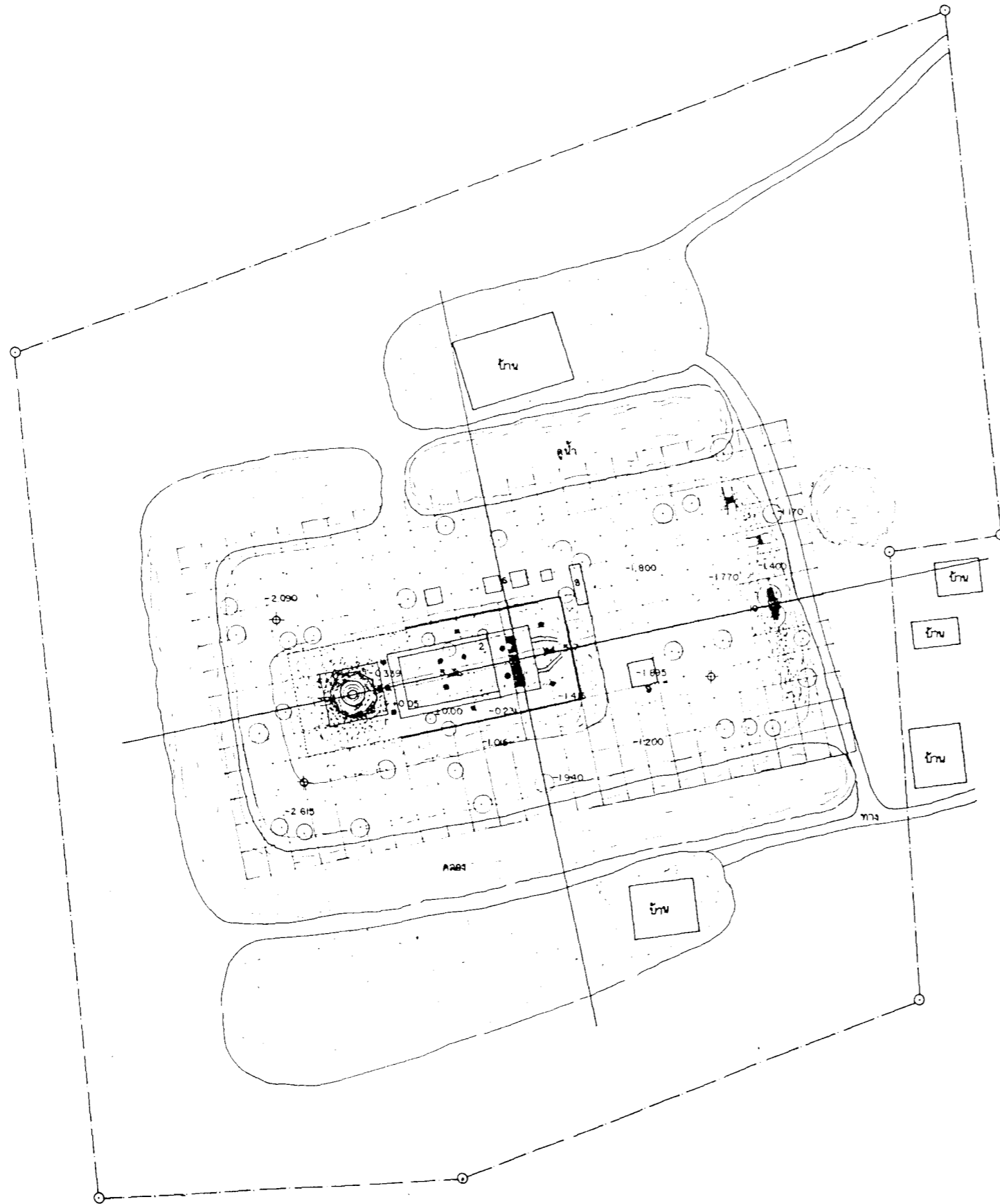
ขอบเขตของงานและการดำเนินงาน

ตารางแสดงขอบเขตและผลการดำเนินงานภายในวัดพระงาม

งวดที่	ขอบเขตงานที่กำหนด	ผลการดำเนินงาน
1	<ul style="list-style-type: none"> ➤ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม ➤ ขุดแต่งพื้นที่ 1,500 ตารางเมตร บริเวณ เจดีย์และอุโบสถ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม ขุดค้นแล้วเสร็จ ➤ ขุดแต่งพื้นที่ 1,500 ตารางเมตร บริเวณ เจดีย์และพระอุโบสถ ขุดแต่งแล้วเสร็จ
2	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ขุดแต่งแนวกำแพงและพื้นที่ภายใน พื้นที่ 3,750 ตารางเมตร 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ขุดแต่งแนวกำแพงและพื้นที่ภายในวัด 3,750 ตารางเมตร ขุดแต่งแล้วเสร็จ
3	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่ง, แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด พร้อมรายงานผลดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ทำแบบสภาพโบราณสถานหลังการขุดแต่ง, แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด พร้อมรายงานผลดำเนินงาน ดำเนินการแล้วเสร็จทั้งหมด
รวมพื้นที่การปฏิบัติงาน 5,250 ตารางเมตร		ดำเนินการแล้วเสร็จทั้งหมด

หมายเหตุ ไม่มีรายงานงวดที่ 3 เนื่องจากเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final report) ส่งแยกเล่ม

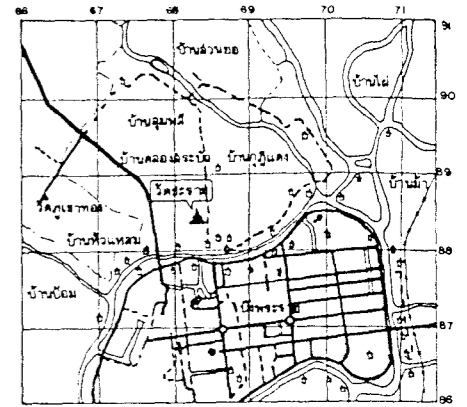
อธิบดีกรมศิลปากร
กษยานุรักษ์ ประวัตินครศรีธรรมราช

ผังบริเวณ
มาตราส่วน 1 : 500

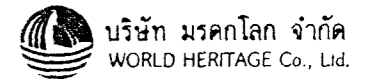
- 1 ๑ ศาลีย์ประธาน
- 2 ๒ อุโบสถ
- 3 ๓ เสา
- 4 ๔ ซุ้มเสมา
- 5 ๕ ทางเข้าอุโบสถ
- 6 ๖ เจดีย์ราย
- 7 ๗ กำแพงแก้ว
- 8 ๘ ซากโบราณสถาน
- 9 ๙ หลุมขุดค้น
- 10 ๑๐ คู่มประตุ

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1:250000 ไม้ตัดไม้ L 7017 ระยะทาง 5137 IV
รหัสกริด 47-99 683884

ดำเนินงานโดย

284/8 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
284/8 Phluchai Road, Dusit Bangkok 10300 Tel/FAX 243 4213

ช่างเขียน	กฤษณา ตรีวิมล		
ช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ ทวีชัยวิบูลย์		
นักโบราณคดี	นายบัณฑิต ทองอร่าม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เชี่ยวชาญ			

ตรวจ / วิจารณ์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษมา เกาไชยวณิช		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

พน. ฝ่ายวิชาการ			
พน. ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ. ลงง บค พช. ที่ 3			
ผอ. ลบค พช.			
อธิบดี			

จ.ท.ล.	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			1

วัดพระงาม

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

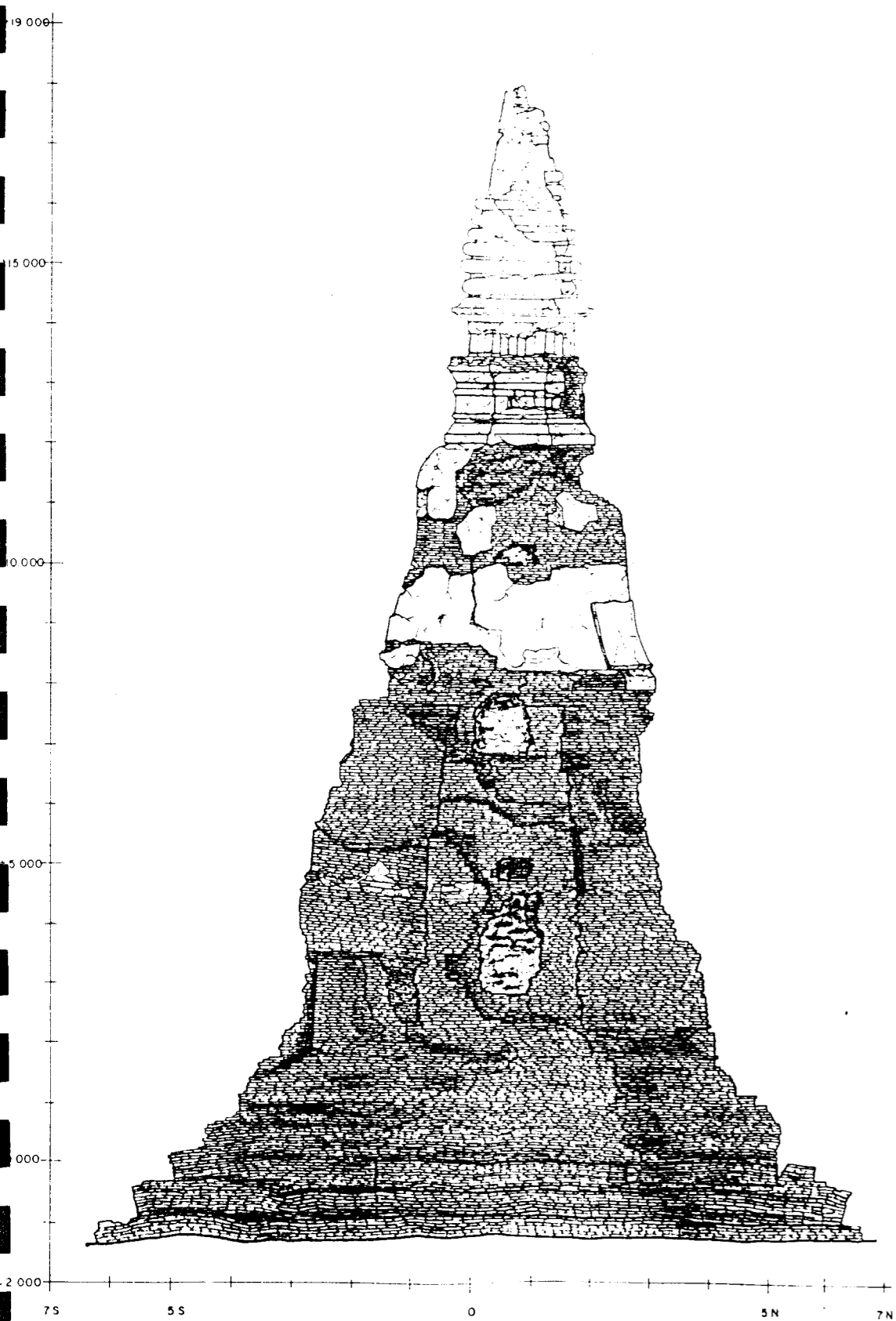
แสดง	0 5 10 20
รูปผังบริเวณ	สภาพก่อนขุดแต่ง
มาตราส่วน	1 : 500

โครงการเงินกู้ OECF (SIF) เพื่อการท่องเที่ยว

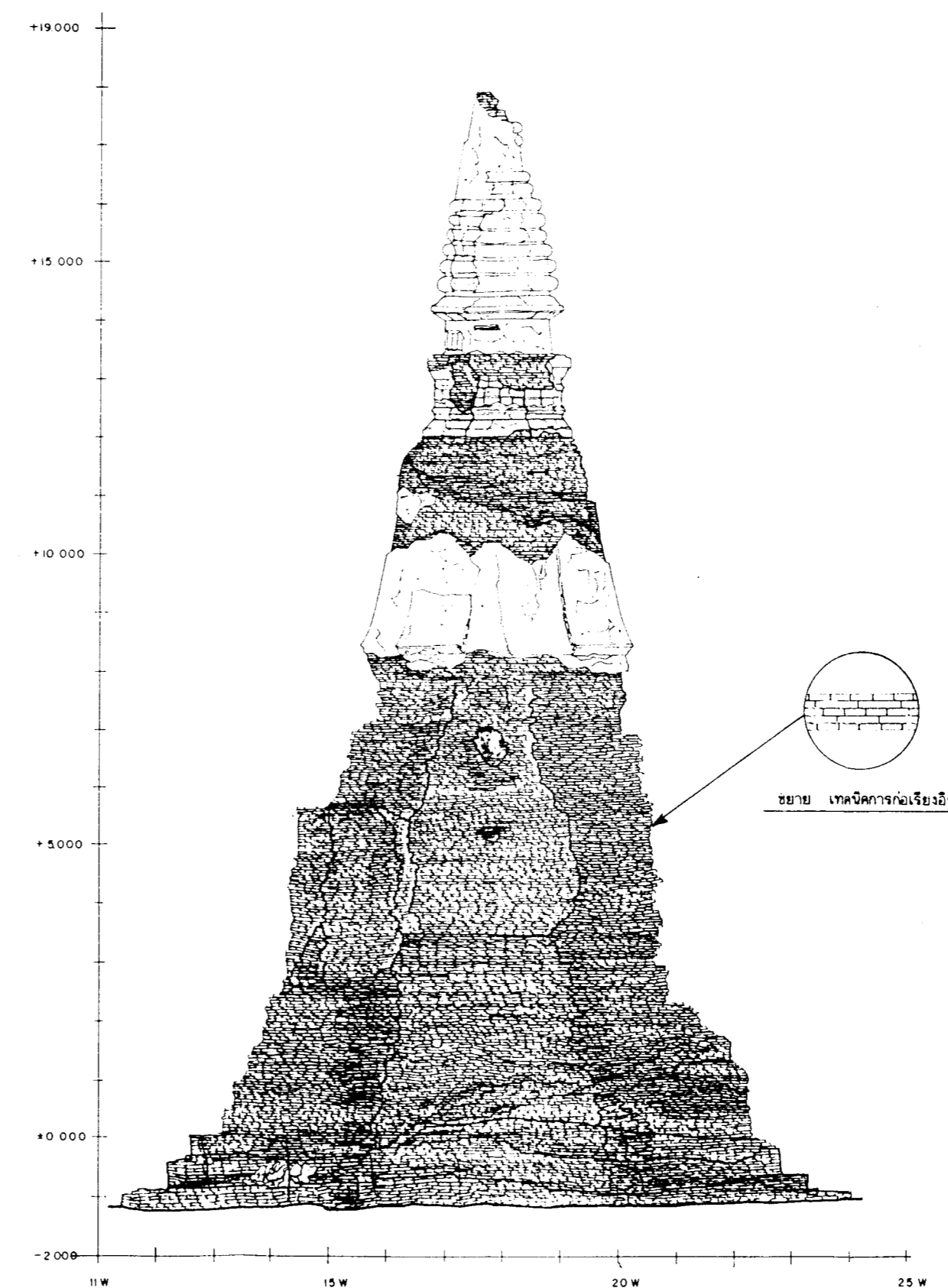
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก 2

รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ 1

ผังตั้ง

มาตราส่วน 1 : 750 (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/8 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
284/8 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel./FAX 243 4213

ช่างโยธา	กฤษณา ศรีทอง		
นายช่างศิลปกรรม	สุชาติ พิธีบุญ		
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย ทวีระเมธาค		
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทองคราม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนรายงาน			

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษมา เกาไศยานนท์		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ. มง. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. มง. บค. พช.			
อธิบดี			

จังหวัด	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			4

วัดพระงาม

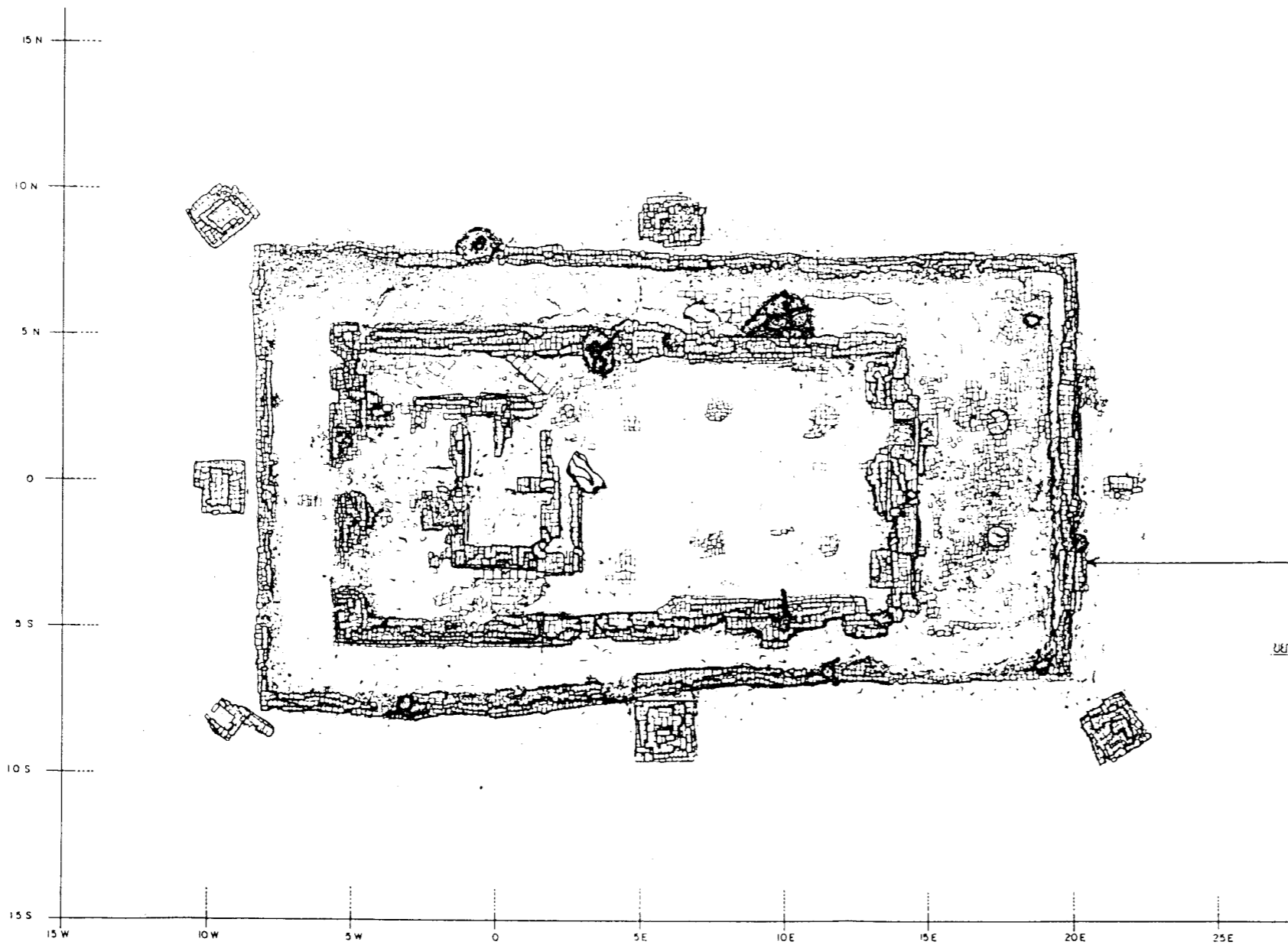
ที่ตั้ง: ต.คลองระบับ อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง: เจริญพรสถาน 20
สภาพหนังสือต้นร่าง มาตราส่วน 1 : 50

โครงการเงินกู้ OECF (SIC) เพื่อการศึกษา

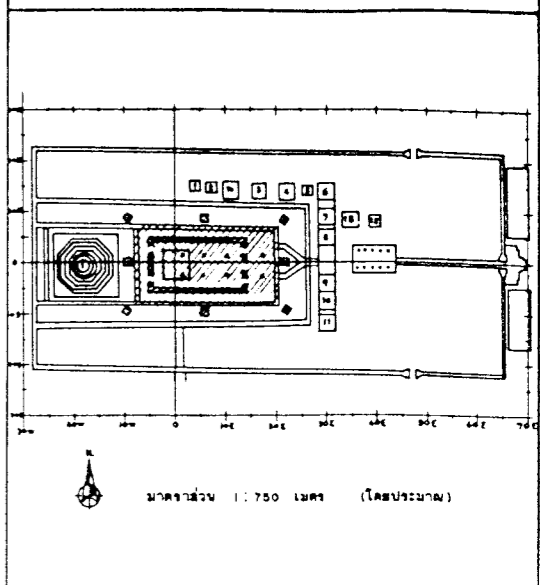
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

รูปแปลน อุบล

ผังศิลา

ดำเนินงานโดย
บริษัท มรดกโลก จำกัด
 WORLD HERITAGE Co., Ltd.
 284/8 ถนนพหลโยธิน แขวงสามยุค กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
 284/8 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243 4213

ช่างโยธา	ทศพร คุ้ม		
นายช่างศิลปกรรม	สุวัฒน์ วัฒนวิบูลย์		
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย พรหมนง		
นักโบราณคดี	ประทีป ทองธรรม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนข้อมูล			

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษมา เกษเกษม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

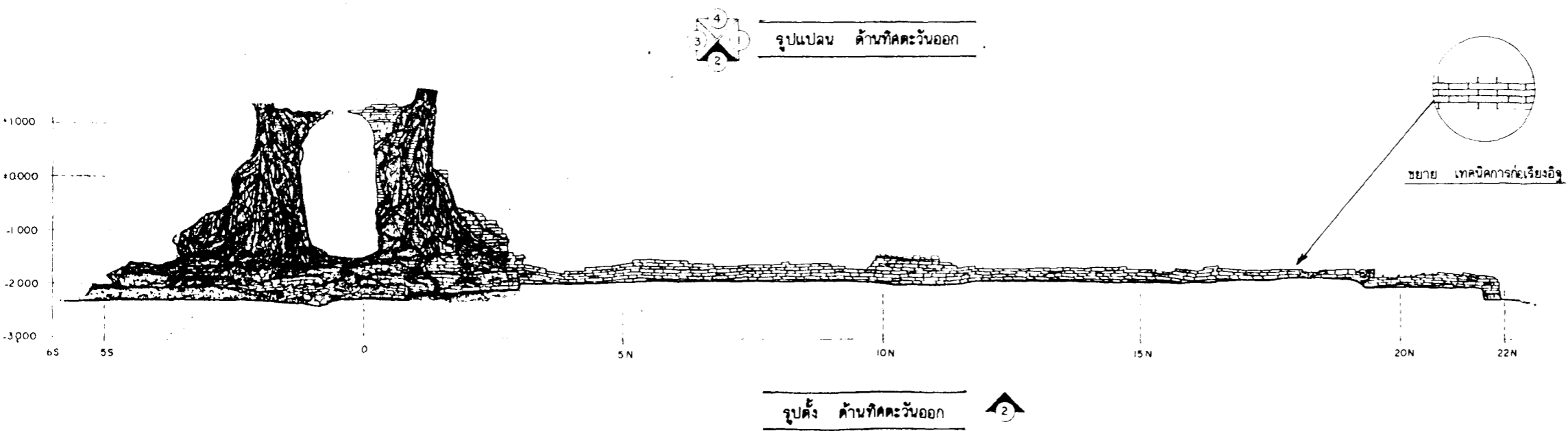
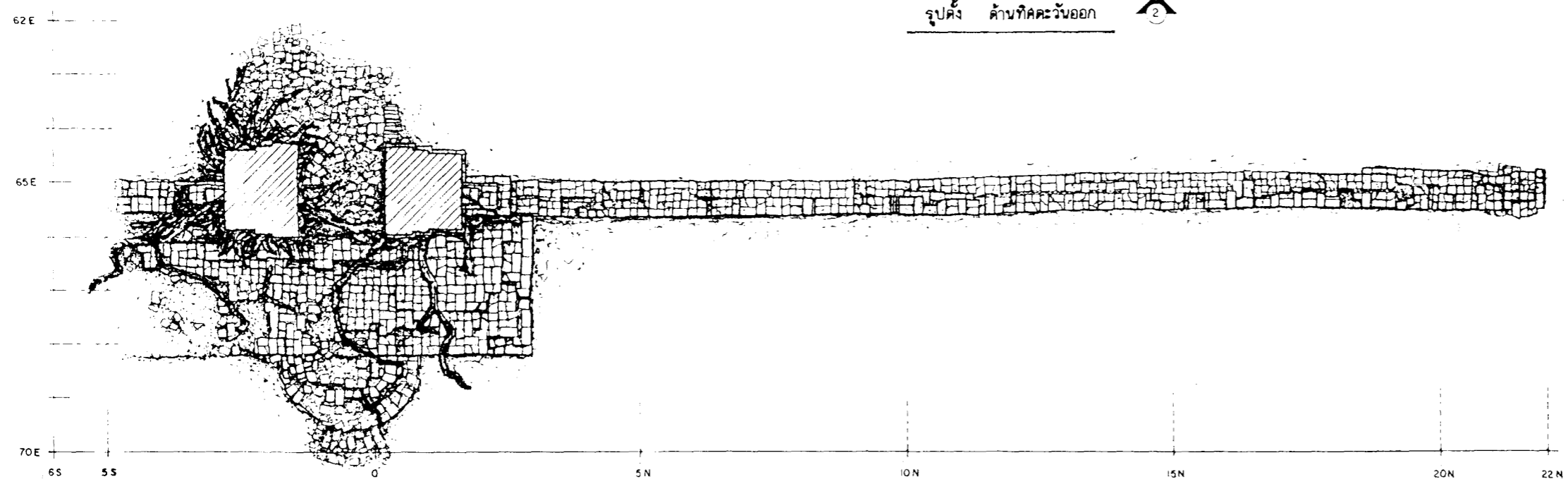
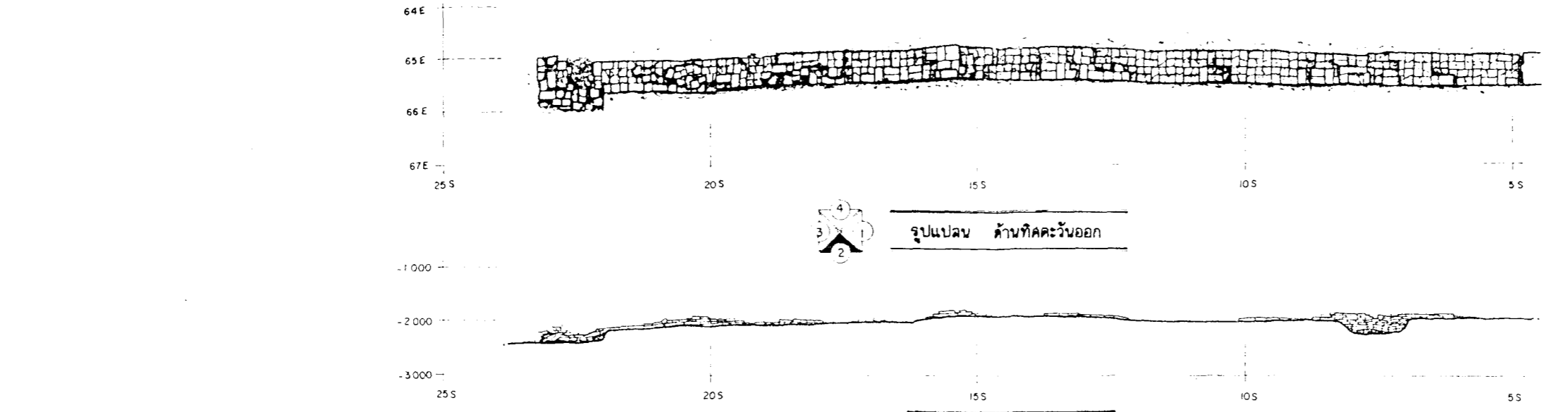
เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ.ลพ.บ.ศ.พ.ที่ 3			
ผอ.ลพ.ศ.พ.			
อธิบดี			

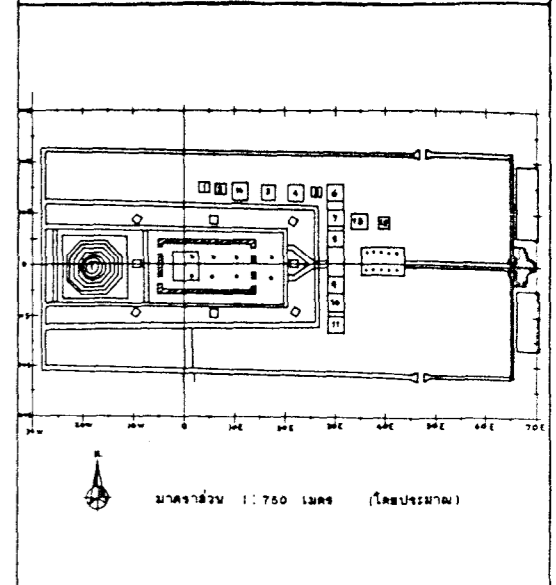
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			6

วัดพระราม
 ที่ตั้ง: ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
 แลตง: รูปแปลน อุบล
 สภาพที่ตั้ง
 0 10 20 30 40
 1 : 100 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว
 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

ผังค้ำยัน

คำเนิมนงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
 284/8 ถนนรัชชีย์ เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
 284/8 Phichai Road, Dusit, Bangkok 10300 Tel/FAX 243 4213

ช่างโยธา	กฤษณา ตรีวงศ์
นายช่างศิลปกรรม	สุวิทย์ ธีรวิบูลย์
นักวิชาการช่างศิลป์	วิมลย์ พรหมเลิศภาค
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทานจาม
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	กษมา เกาโศษานนท์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. มง. บค. พช. ที่ 3	
ผอ. ลบค. พช.	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			32

วัดพระงาม

ที่ตั้ง: ต.คลองจั่นระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

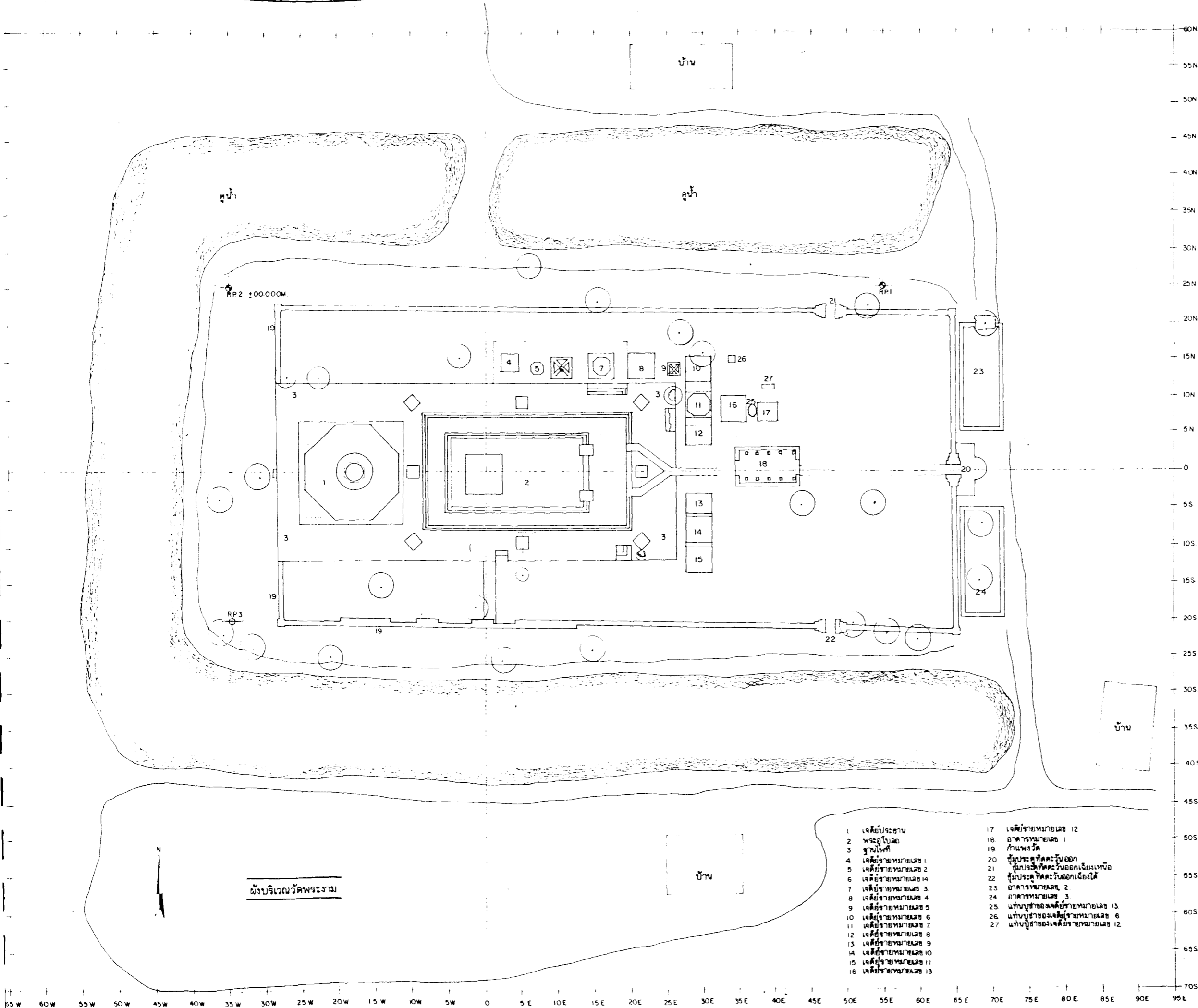
แปลน: รูปแปลน, รูปด้าน กำแพงวัด
 ภาพหลังขุดแต่ง
 0 50 10 20
 1 : 50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ผังบริเวณวัดพระงาม

1 เจดีย์ประธาน	17 เจดีย์รายหมายเลข 12
2 พระอุโบสถ	18 อาคารหมายเลข 1
3 ศาลาโห่	19 กำแพงวัด
4 เจดีย์รายหมายเลข 1	20 ชั้นประตูทิศตะวันออก
5 เจดีย์รายหมายเลข 2	21 ชั้นประตูทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
6 เจดีย์รายหมายเลข 14	22 ชั้นประตูทิศตะวันออกเฉียงใต้
7 เจดีย์รายหมายเลข 3	23 อาคารหมายเลข 2
8 เจดีย์รายหมายเลข 4	24 อาคารหมายเลข 3
9 เจดีย์รายหมายเลข 5	25 แท่นบูชาองค์เจดีย์รายหมายเลข 13
10 เจดีย์รายหมายเลข 6	26 แท่นบูชาองค์เจดีย์รายหมายเลข 6
11 เจดีย์รายหมายเลข 7	27 แท่นบูชาองค์เจดีย์รายหมายเลข 12
12 เจดีย์รายหมายเลข 8	
13 เจดีย์รายหมายเลข 9	
14 เจดีย์รายหมายเลข 10	
15 เจดีย์รายหมายเลข 11	
16 เจดีย์รายหมายเลข 13	

ผังศิขณิ

มาตราส่วน 1:250,000 เมตร มาตรฐาน L 707 ๕๕๖๖ ๕๑๓๗ IV
 ภูมิภาค 47 686881

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
 WORLD HERITAGE Co., Ltd.

2848 ถนนพหลโยธิน แขวงพญาไท กรุงเทพฯ 10600 โทร. ๒๕๓-๕๒๑๕
 2848 Phraochai Road, Duang Pratejkiat Bangkok 10600 Tel./FAX : 253-5215

ช่างโยธา	กฤษณา ดวงใจ		
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ ธีรบุญญ		
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย พงษ์มณี		
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทองอ่วม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เชี่ยวชาญ			

ตรวจ / วิศวกรที่รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษมา เกาไธยานนท์		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณสถาน			
ผอ. สนง. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. สบค. พช.			
อธิบดี			
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			35

วัดพระงาม

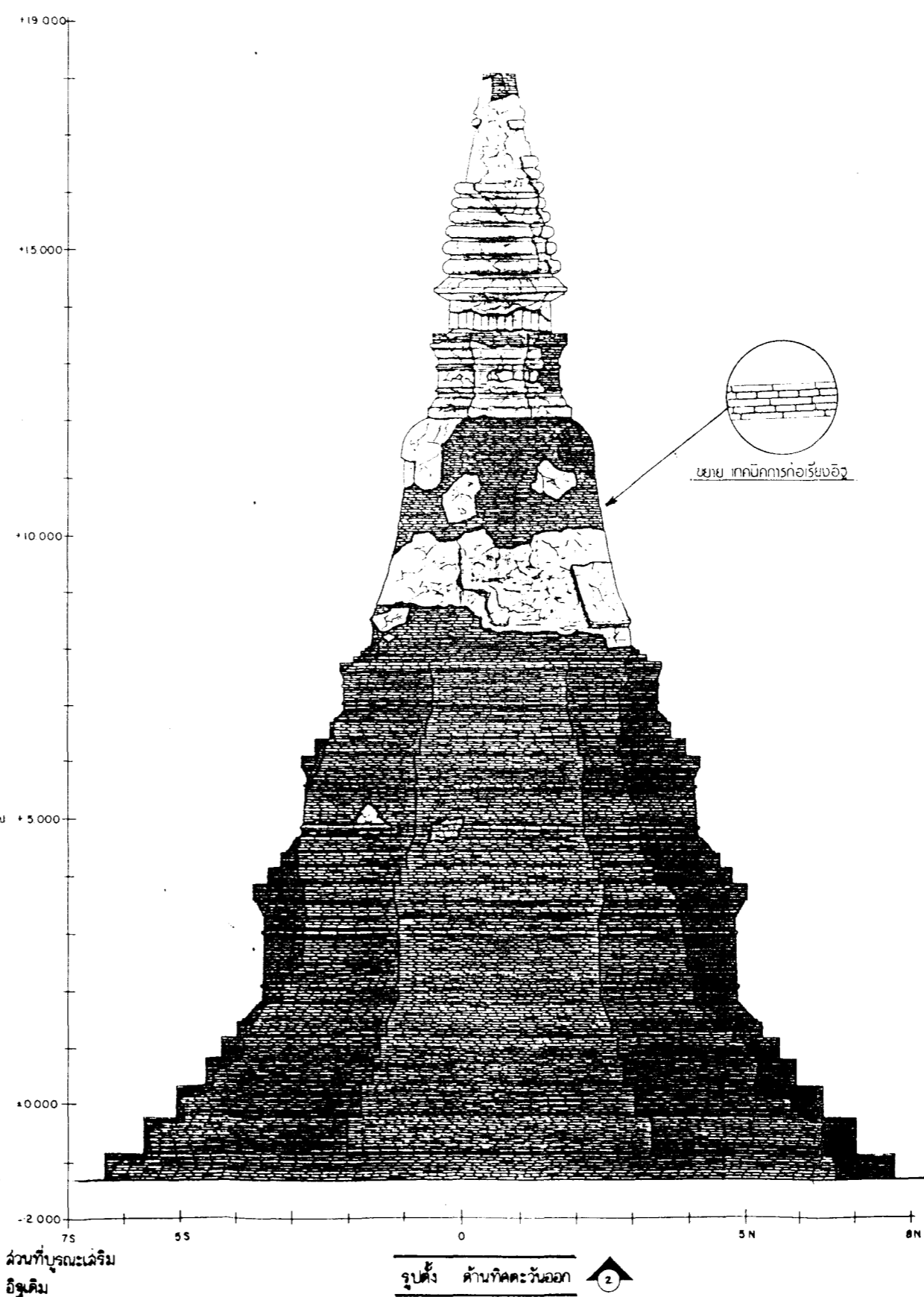
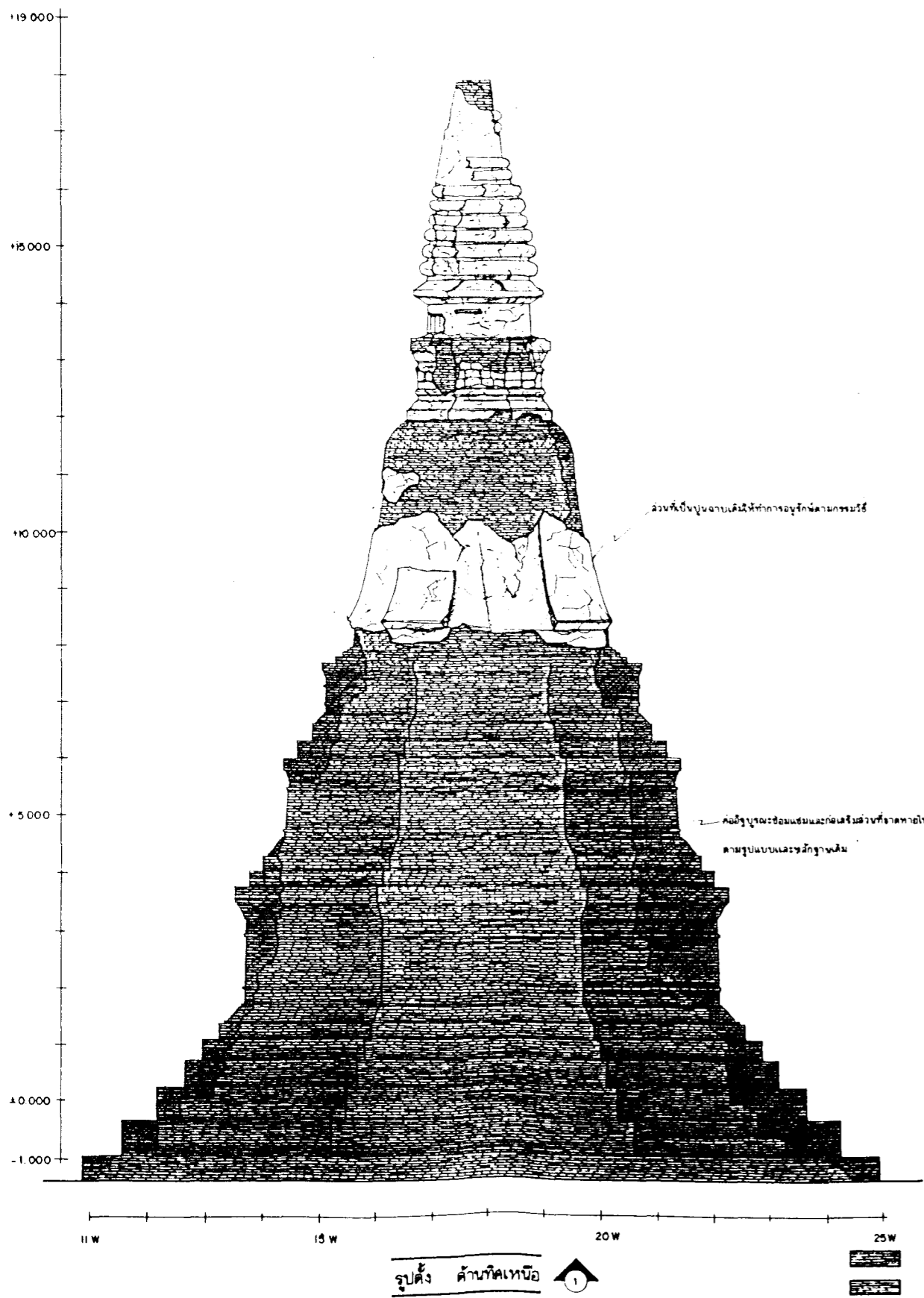
ที่ตั้ง: ต.คลองสระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

ผลิตจ: ผังบริเวณ
 รูปแบบบูรณะ
 0 5 10ม.
 มาตราส่วน 1:250 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1 : 750 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/8 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
 284/8 Phichai Road, Dusit Bangkok 10300 Tel./FAX 243 4213

ช่างโยธา	สถาปนา	ระวีวงศ์	
นายช่างศิลปกรรม	สุวิทย์	พิชญ์วิญญู	
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย	พวงระยาศ	
นักโบราณคดี	นิวัฒน์	พวงระยาศ	
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนรายงาน			

ตรวจ / วิจารณ์ / ระบุแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	กษมา เกษไชยพันธ์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณสถาน	
ผอ. มบ. บค. พช. ที่ 3	
ผอ. มบ. พช.	
อธิบดี	
รหัส	แบบหมายเลข จำนวนแผ่น แผ่นที่
	37

วัดพระงาม

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

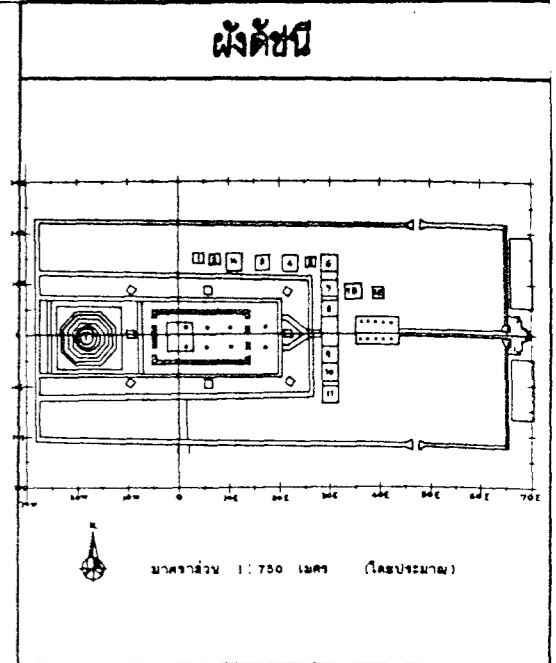
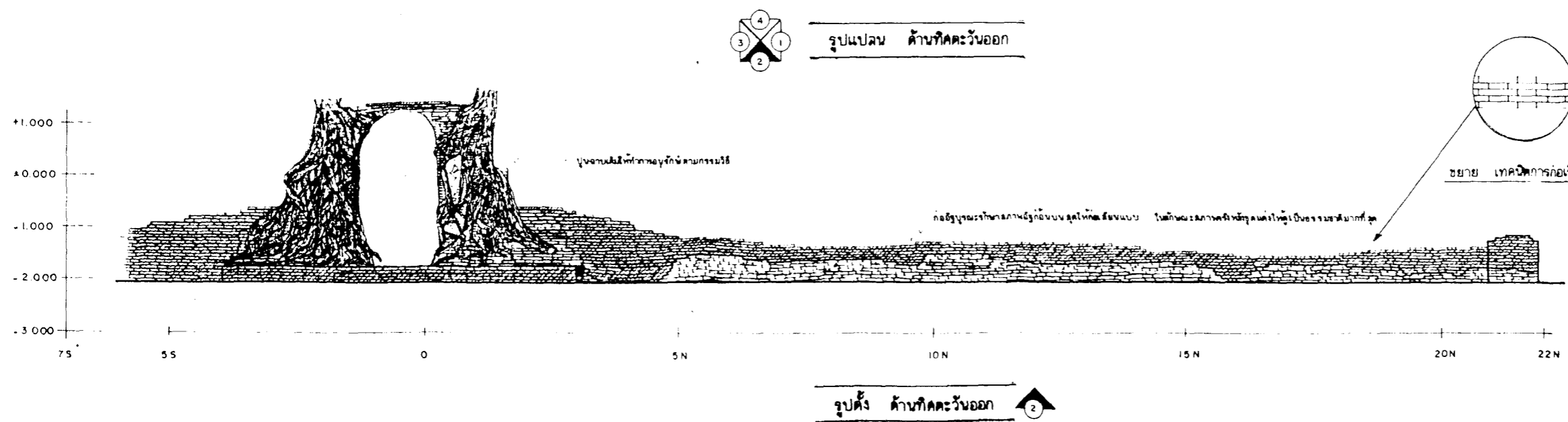
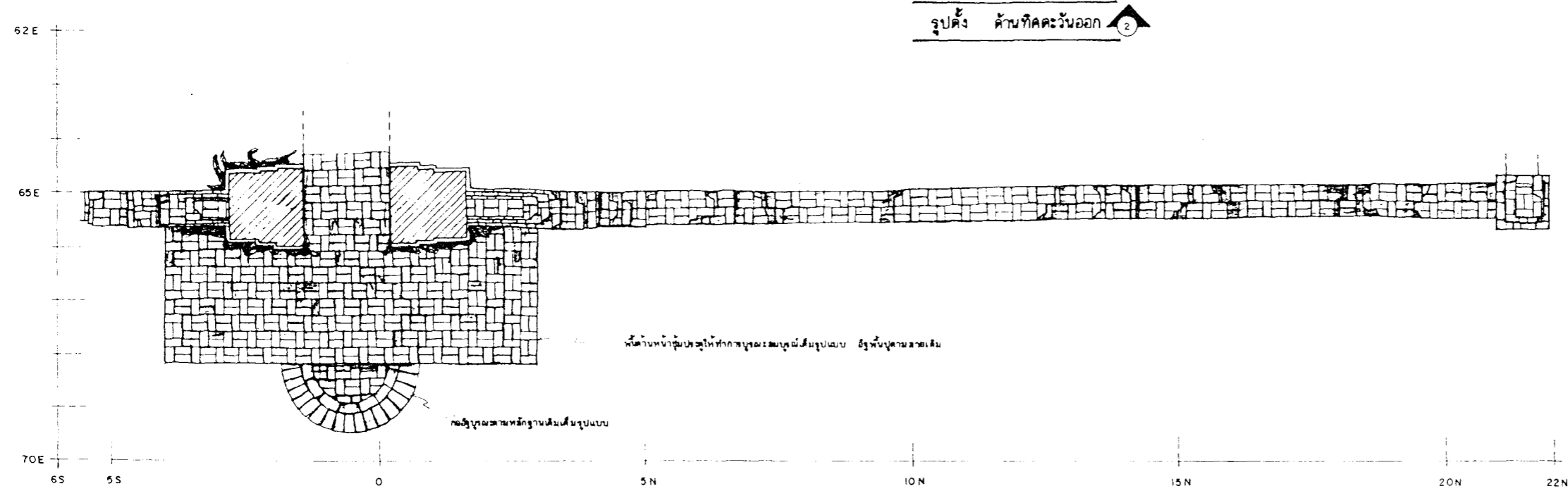
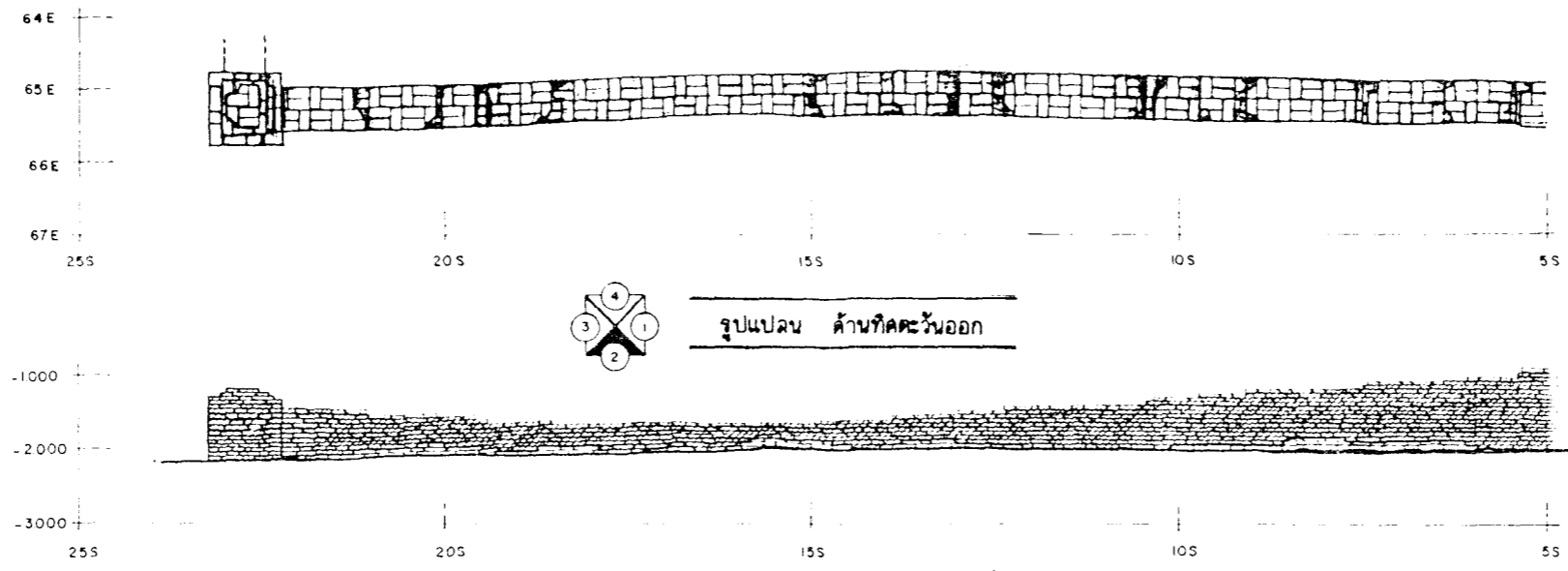
แสดง รูปด้านเศียรพระประธาน รูปแบบบูรณะ

มาตราส่วน 1 : 50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/8 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10800 โทร. 243-4213
284/8 Phetchaburi Road, Dusit, Bangkok 10800 Tel./FAX: 243-4213

ช่างโยธา	กฤษณะ ตรีทอง		
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ ทรัพย์วิบูลย์		
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย พงษ์ระเวศ		
นักโบราณคดี	ปิ่นพิศ ทองอร่าม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เชี่ยวชาญ			

ตรวจ / วิศวกรที่รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	เกษมา เกตุโศภานนท์		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

ทพ.ฝ่ายวิชาการ			
ทพ.ฝ่ายโบราณสถาน			
ผอ. ลงง. บ.ศ. พ.ศ.ที่ 3			
ผอ. ส.บ.ศ. พ.ศ.			
อธิบดี			
รหัส	แบบทนายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			67

วัดพระงาม

ที่ตั้ง: ต. คลองจระบัว อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง: รูปแปลน, รูปด้าน กำแพงวัด

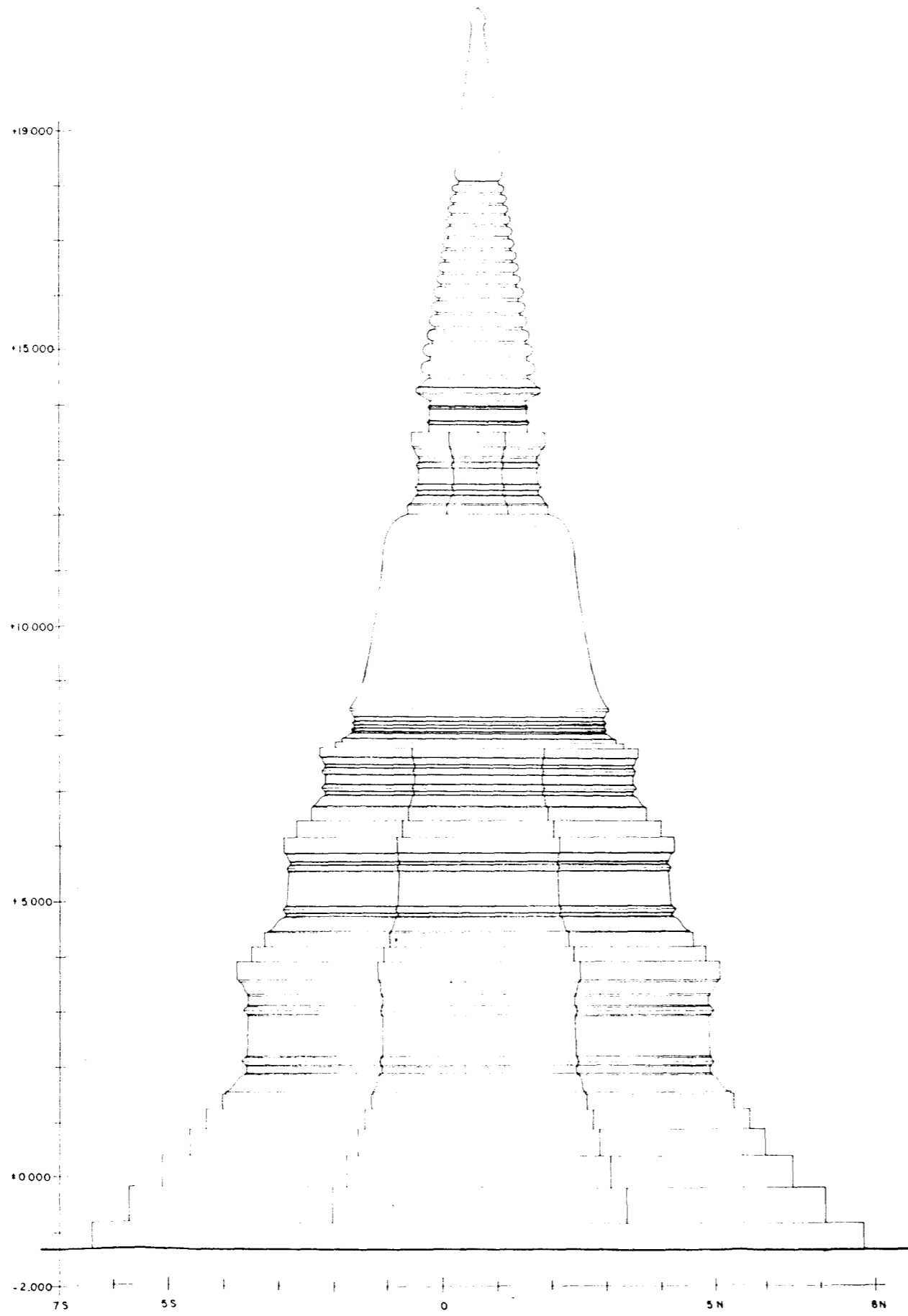
รูปแบบบูรณะ

มาตราส่วน 1:50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECD (๒๒) เพื่อการพัฒนา

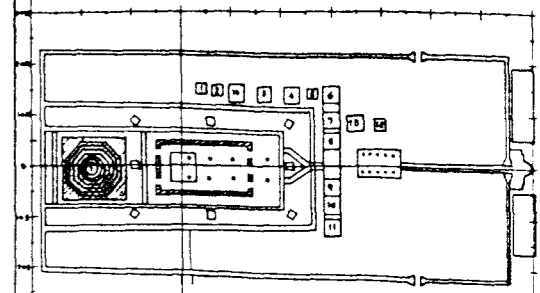
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

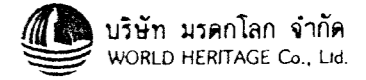
รูปด้าน

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1 : 750 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
284/6 Phichai Road, Chueh Bangkok 10300 Tel/FAX 243 4213

ผู้รับเหมา	กฤษณา กระจ่าง		
นายช่างศิลปกรรม	สุรสิทธิ์ ศิริบุญเรือง		
นักวิชาการช่างศิลป์	บุญยงค์ พานิชกุล		
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทองระจัน		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนร่าง			

ตรวจ / วิศวกรที่รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษณา เทาไธยานนท์		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

ทพ ฝ่ายวิชาการ			
ทพ ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ. ดนง บศ พช ที่ 3			
ผอ. ลปศ พช			
อธิบดี			

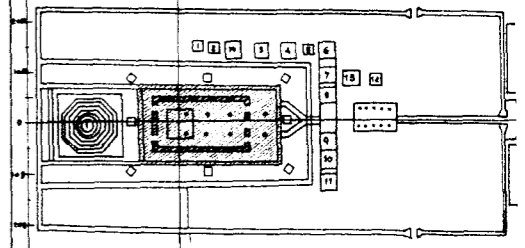
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			72

วัดพระงาม

ที่ตั้ง: คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
 แลตอง: รูปด้าน เจริญประธาน
 รูปแบบ: ผนังนูนฐาน
 0 5 10 20
 มาตราส่วน 1 : 50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว
 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
 กรมศิลปากร

ผังชั้น

มาตราส่วน 1 : 750 เมตร (โดยประมาณ)

คำนิพนงานโดย

284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/Fax: 243-4213

ช่างโยธา	กลางภา สดก้อง		
นายช่างศิลปกรรม	จุฑาทิพย์ หิรัญวิญญู		
นักวิชาการช่างศิลป์	บุญยงค์ พานิชกุล		
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทองธรรม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เชี่ยวชาญ			

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ. สนง. บค. พช.ที่ 3			
ผอ. ลบค. พช.			
อธิบดี			

จ.หลัก	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		75	73

วัดพระงาม

ที่ตั้ง : ต.คลองระบองบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

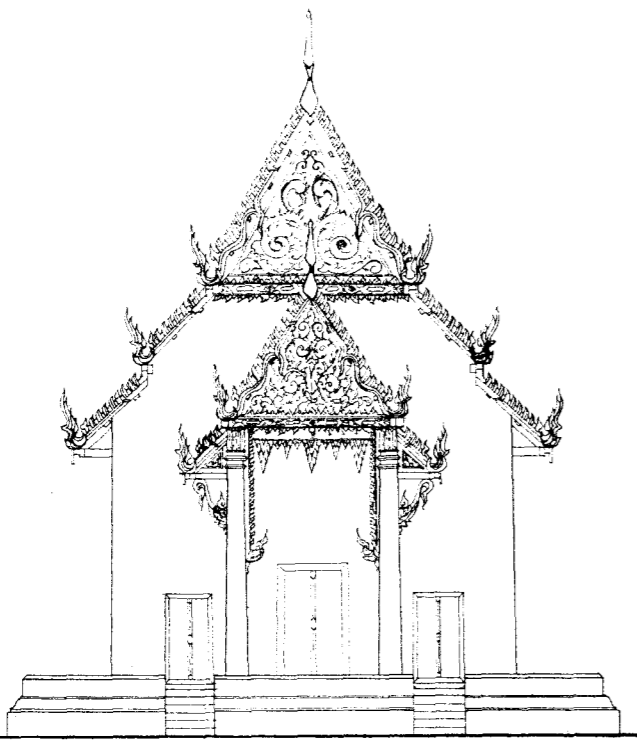
แสดง : รูปแปลน, รูปด้าน พระอุโบสถ

รูปแบบต้นนิมิตฐาน มาตราส่วน 1 : 100 เมตร

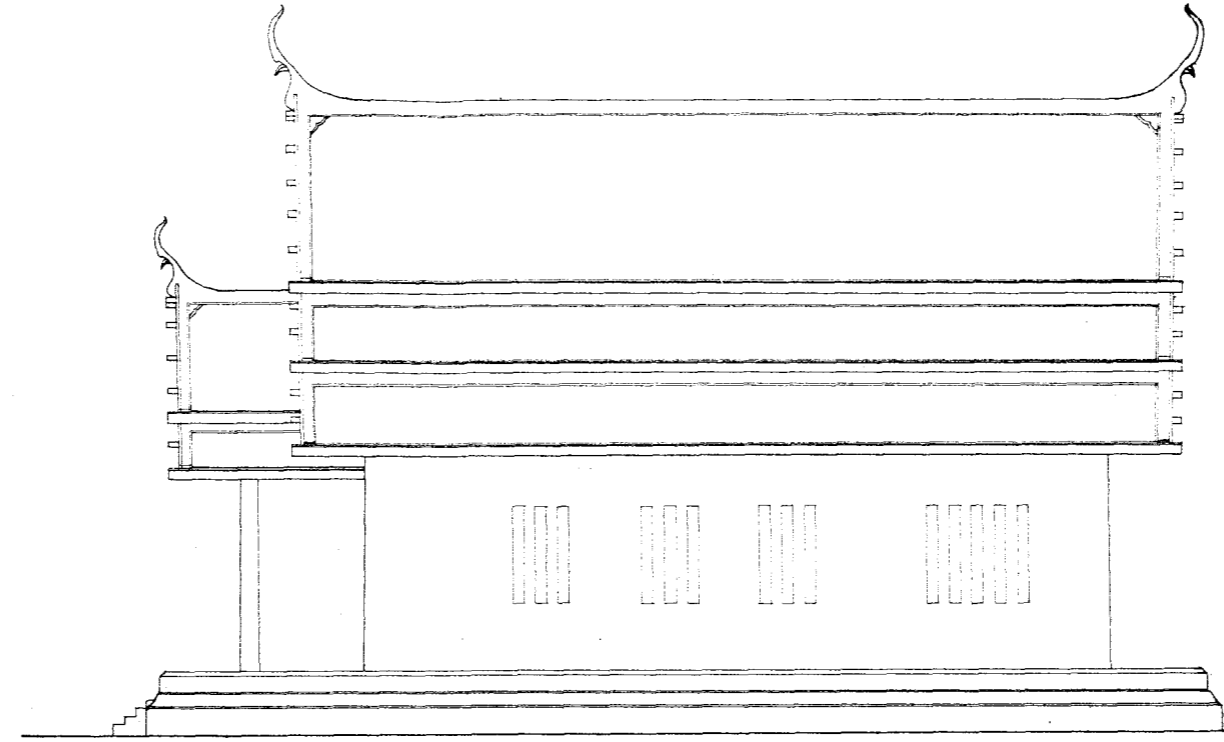
โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

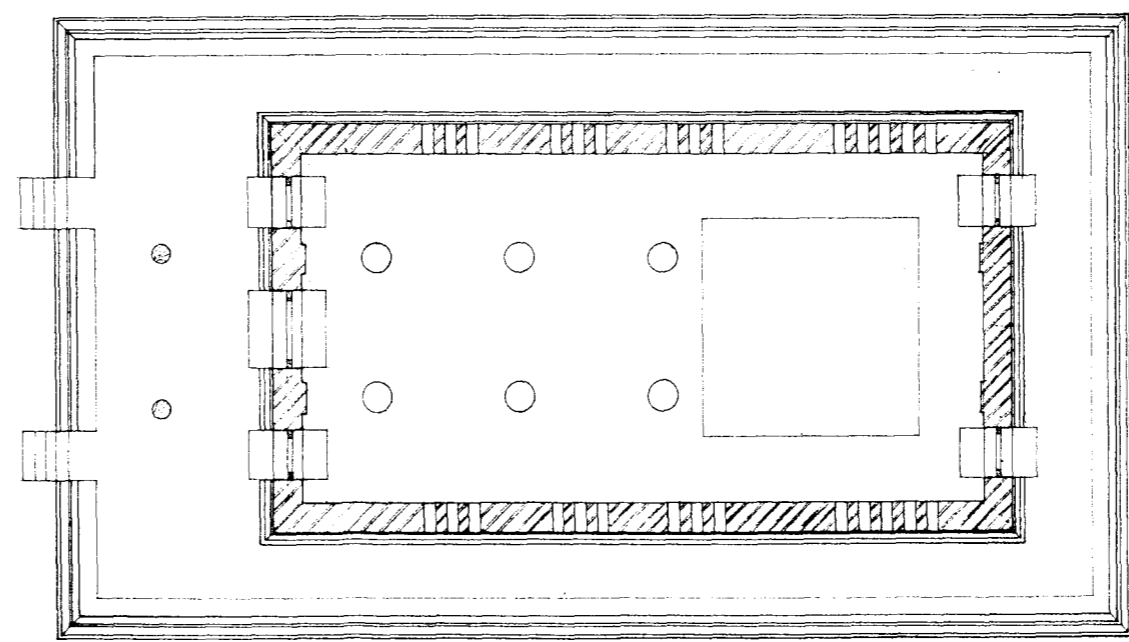
กรมศิลปากร

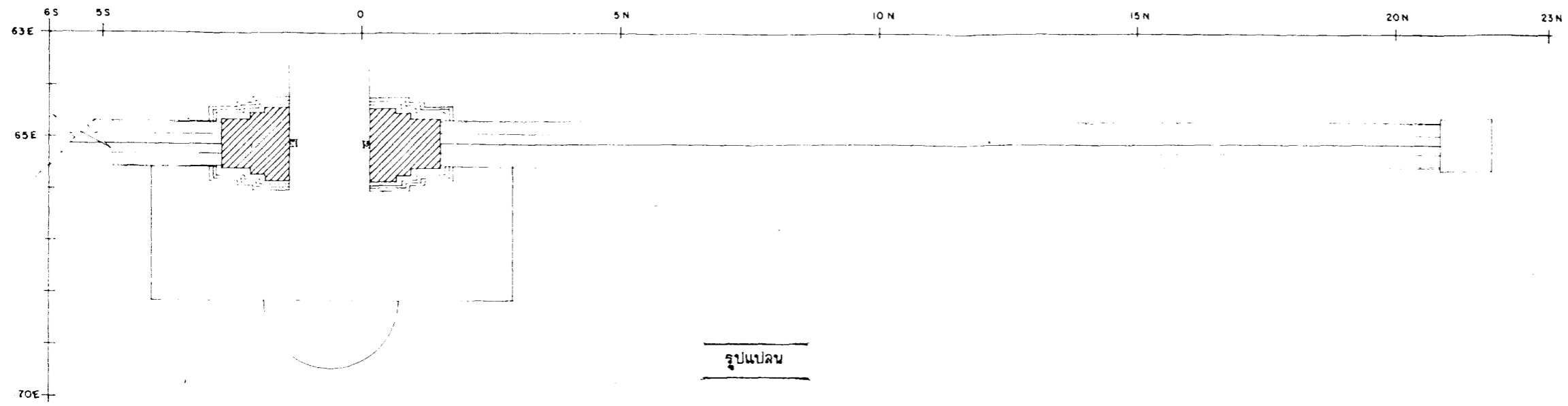
รูปด้านหน้า

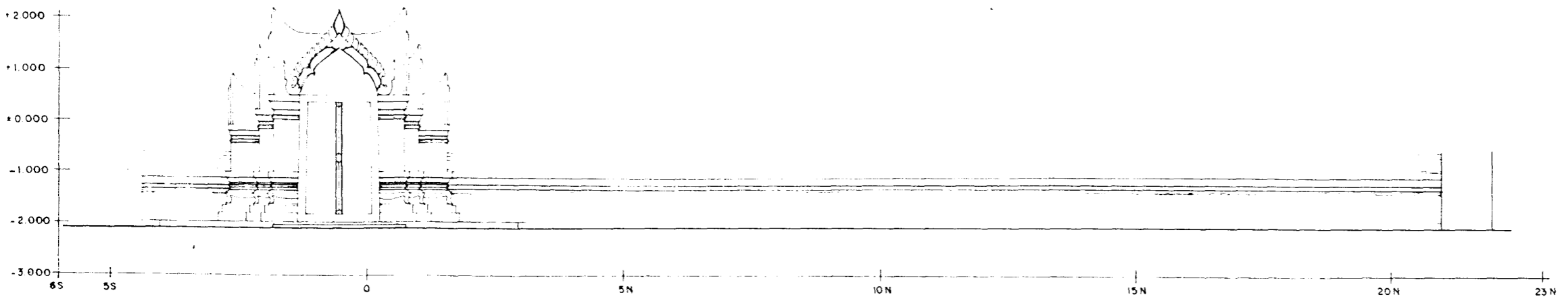
รูปด้านข้าง

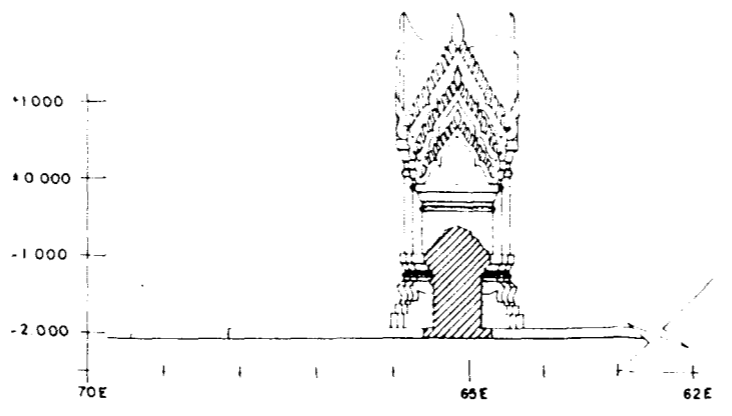
รูปแปลน

รูปแปลน

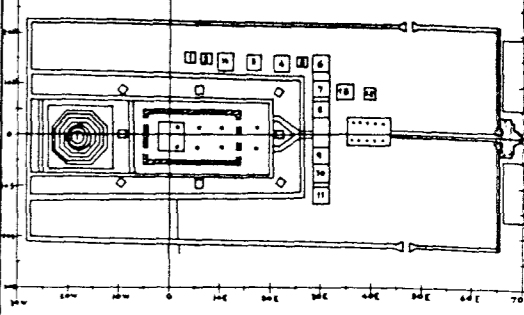

รูปด้านหน้า

รูปด้านข้าง

ผังค้ำยัน

มาตราส่วน 1 : 750 เมตร (โดยประมาณ)

คำเนิงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/8 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10800 โทร. 243-4213
284/8 Phetchaburi Road, Duang Bangkok 10800 Tel./MAX : 243-4213

ช่างโยธา	กฤษฏา ตระก้อง		
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ ศิริชัยวิบูลย์		
นักวิชาการช่างศิลป์	บุญยงค์ พาณิชกุล		
นักโบราณคดี	บัณฑิต ทองอร่าม		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนรายงาน			

ตรวจ / วิจารณ์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี	กษมา เมทโทยานนท์		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณคดี			
ผอ. สบจ. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. สบค. พช.			
อธิบดี			
จ.หัตถ์	แบบทมาสเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			75

วัดพระงาม

ที่ตั้ง : ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
 แลสัง : รูปแปลน, รูปด้าน, ฐานพระพุทธรูป
 ก้ำแพงวัด รูปแบบดินฉาบฐาน
 0 50 100 200
 1 : 50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (รท) เพื่อการพัฒนา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

วัดเจ้าย่า งานงวดที่ 3

๔๕ ที่ตั้ง

วัดเจ้าย่า วัดเจ้าย่าตั้งอยู่ในตำบลคลองตระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางทิศเหนือนอกเกาะเมือง ใกล้กับวัดหน้าพระเมรุ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดเจ้าย่า เป็นโบราณสถานของชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 30 ตอนที่ 39 วันที่ 20 กรกฎาคม 2486

ขอบเขตของงานและการดำเนินงาน (ดูตารางที่ 2 และแผนผังที่ 1)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงขอบเขตและผลการดำเนินงานภายในวัดเจ้าย่า

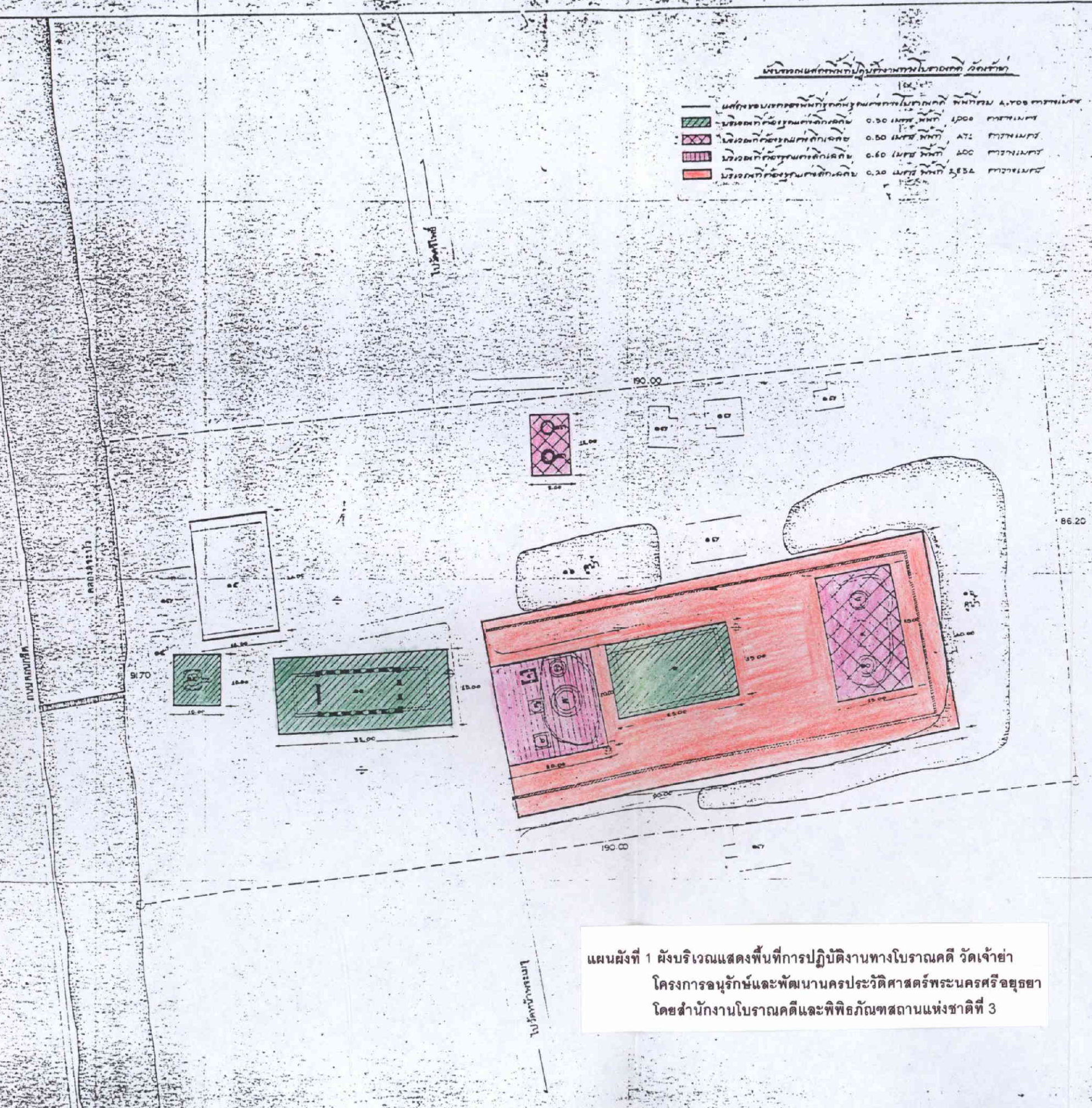
งวดที่	ขอบเขตงานที่กำหนด	ผลการดำเนินงาน
1	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 3 หลุม ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 1,000 ตารางเมตร บริเวณวิหาร ตำนึก และหอรบะม้ง 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 3 หลุม ขุดค้นแล้วเสร็จ ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 1,000 ตารางเมตร บริเวณวิหาร ตำนึก และหอรบะม้ง
2	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 871 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ 3 องค์ ภูมิวิปัสสนา และเจดีย์ราย 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 871 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ 3 องค์ เจดีย์ราย และภูมิวิปัสสนา
3	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 2,834 ตารางเมตร ในส่วนของกำแพงวัดและพื้นที่ภายในเขตพุทธาวาส 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 6,804 ตารางเมตร และกำลังดำเนินงานขุดปรับพื้นที่ภายในเขตโบราณสถานทั้งหมด
4	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่ง, แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด พร้อมรายงานผลดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ อยู่ในระยะเวลาการทำแบบสภาพโบราณสถานหลังการขุดแต่งในส่วนที่ได้ดำเนินการขุดแต่งแล้ว
รวมพื้นที่การปฏิบัติงาน 4,705 ตารางเมตร		ดำเนินการขุดแต่งแล้ว 8,900 ตารางเมตร

**ตารางที่ 2 การแบ่งวงงานการขุดแต่ง ขุดค้น วัดเจ้าย่า
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

งวดที่	รายการ	ระยะเวลา (วัน)						
		ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1	ขุดแต่งหอรบร้าง ตำหนัก และวิหาร พื้นที่ 1,000 ตารางเมตร ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 3 หลุม							
2	ขุดแต่งกลุ่มเจดีย์ 3 องค์ และกุฏิวิปัสสนา (หรือส้วม) พื้นที่ 417 ตร.ม. ขุดแต่งกลุ่มเจดีย์ราย พื้นที่ 400 ตร.ม.							
3	ขุดแต่งกำแพง และพื้นที่ภายในกำแพงที่เหลือทั้งหมด พื้นที่ 2,834 ตร.ม. ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่งทั้งหมด							
4	แบบสันนิษฐาน ทำรายงาน							

แผนผังแสดงพื้นที่การปฏิบัติงานทางโบราณคดี วัดเจ้าย่า

พื้นที่ขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์	พื้นที่ขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์	พื้นที่ขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์	พื้นที่ขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์
0.30 เมตร x 0.40 เมตร	0.50 เมตร x 0.40 เมตร	0.60 เมตร x 0.40 เมตร	0.30 เมตร x 0.40 เมตร
1000 ตารางเมตร	1000 ตารางเมตร	1000 ตารางเมตร	1000 ตารางเมตร

ผังชุมชน

มาตราส่วน : 1:50000 วันที่ทำ 1/7/71 หนา 3/37 IV
หน้าปกที่ 47 หน้า 68000

รายการ

- * ๑ เจดีย์
- * ๒ เจดีย์
- * ๓ เจดีย์
- * ๔ เจดีย์
- * ๕ เจดีย์
- * ๖ เจดีย์
- * ๗ เจดีย์
- * ๘ เจดีย์
- * ๙ เจดีย์
- * ๑๐ เจดีย์
- * ๑๑ ศาลา
- * ๑๒ พลับพลา
- * ๑๓ กุฏิ
- * ๑๔ กั้นพรม
- * ๑๕ ซากโบราณวัตถุ
- * ๑๖ ศาลา
- * ๑๗ บ้านพักอาศัย

* โบราณสถาน
 ⊕ จุดหลักฐานอ้างอิง
 ▽ แนวเขตโบราณสถาน

พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑๕ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา
 ๑ : ๕๐๐

สำรวจ	สมบูรณ์, ชัยวัฒน์
เขียน	สมบูรณ์ ศรีสุข
นายช่างสำรวจ	
นายช่างเขียน	ชัชวาลย์ คุ้มภัย
นายช่างแปลร่าง	พรหม วัฒนคุณากร ๗๑-๘ ๗๑
นักเขียนร่างพิมพ์	อดิศักดิ์ งามนาค
พิมพ์ลาย	19 ก.ค. ๗๑
พิมพ์โบราณคดี	
ผอ. ชัยวัฒน์	ชัชวาลย์ คุ้มภัย
ผอ. วัฒนคุณากร	
ผอ. อดิศักดิ์	
เขียน	ชัชวาลย์ คุ้มภัย

แผนผังที่ 1 ผังบริเวณแสดงพื้นที่การปฏิบัติงานทางโบราณคดี วัดเจ้าย่า
 โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
 โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

ผู้รับเรื่อง
 วัดเจ้าย่า (ร้าง)
 ร. ๓๐๖๖๖๖ ๑. พระนครศรีอยุธยา ๑. พระนครศรีอยุธยา

แนว พื้นที่ปฏิบัติงานทางโบราณคดี
 โครงการอนุรักษ์และพัฒนา
 นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
 ลงวันที่ ๒๕ ก.ค. ๗๑

สภาพทั่วไป

วัดเจ้าย่าอยู่ติดริมถนนที่มาจากวัดหน้าพระเมรุซึ่งตัดผ่านตัววัด ทำให้แบ่งเขตวัดเจ้าย่าเป็น 2 ฝั่ง คือฝั่งทางด้านทิศตะวันออกของถนน และฝั่งทางด้านทิศตะวันตกของถนน ด้านหลังของวัดในฝั่งนี้ติดกับคลองสระบัว

ในฝั่งทิศตะวันออกมีคูน้ำล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และทิศใต้ ส่วนด้านทิศตะวันตกเป็นถนนราดยาง ซึ่งคูน้ำในด้านทิศเหนือจะมีบ้านเรือนปลูกท้ออยู่บนคูน้ำ 1 หลัง ทำให้คูน้ำทั้ง 3 ด้านไม่เชื่อมถึงกัน ส่วนด้านทิศใต้มีบ้านเรือนปลูกอ้อยชิดคูน้ำ 1 หลัง ซึ่งทางเข้าบ้านจะถมทับคูน้ำบางส่วนจนหมด

ส่วนในฝั่งทิศตะวันตก ทางด้านทิศเหนือของหอรบะมีบ้านเรือนปลูกอ้อย 1 หลังและแนวรั้วของบ้านยาวไปจนถึงถนนทางด้านทิศตะวันออก ด้านทิศใต้เป็นที่ดินถมของชาวบ้าน ส่วนด้านทิศตะวันตกติดกับคลองสระบัว

สภาพก่อนขุดแต่ง

สภาพพื้นที่ของวัดเจ้าย่าแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งพุทธาวาส และฝั่งสังฆาวาส โดยมีโบราณสถานที่พบบนผิวดินทั้งหมด 17 องค์ ตามลำดับต่อไปนี้

ฝั่งพุทธาวาส

กลุ่มเจดีย์ประธาน

เจดีย์หมายเลข 1 (เจดีย์ประธาน ทรงระฆังบนฐานไพที)

เจดีย์หมายเลข 2 (เจดีย์ทรงระฆัง บนฐานไพที)

เจดีย์หมายเลข 6 (เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง บนฐานทักษิณ)

เจดีย์หมายเลข 7 (เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง บนฐานทักษิณ)

เจดีย์หมายเลข 8 (เจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบ บนฐานไพที)

วิหารน้อย (อาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็ก ฐานแอ่นท้องสำภา)

โบราณสถานที่ทั้งหมดที่พบมีสภาพหักพังมาก องค์เจดีย์ถูกรื้อหรือเสียหาย เศษอิฐจำนวนมากทับถมสูงเป็นเนิน มีวัชพืชและต้นไม้ขนาดเล็กขึ้นคลุมทั่วทุกองค์

วิหาร (อาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็ก)

อยู่ตรงกับแกนกลางของเจดีย์ประธานคือ เจดีย์หมายเลข 1 หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีดินทับถมสูงเป็นเนิน มีเศษอิฐ เศษกระเบื้อง และวัชพืชทั่วทั้งเนิน

หมายเลขที่กำหนดโบราณสถานในหัวข้อ "สภาพก่อนขุดแต่ง" เป็นหมายเลขที่ใช้เรียกระหว่างการดำเนินงานทางโบราณคดี ไม่ได้เรียงลำดับก่อนหลังของช่วงเวลาในการก่อสร้าง

เจดีย์หมายเลข 3 (เจดีย์ทรงระฆัง บนฐานไพที)

เจดีย์หมายเลข 4 (เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง บนฐานไพที)

เจดีย์หมายเลข 5 (เจดีย์ทรงระฆัง บนฐานเขียงสี่เหลี่ยม)

อยู่ทางทิศตะวันออกของวัด ใกล้กับแนวกำแพงด้านทิศตะวันออก วางตัวตามแนวเหนือ-ใต้ สภาพองค์เจดีย์ถูกรื้อเสียหายหักพังไปมาก มีดินทับถมในช่วงชั้นมาลัยเถาลงมา มีวัชพืช และต้นไม้ขึ้นอยู่ทั่ว

ปฏิมาหมายเลข 1 และ 2 (อาคารทรงกละ: 2 ชั้น หลังคาทรงโดม)

อยู่ทางทิศเหนือนอกกำแพงวัดออกไปประมาณ 20 เมตร วางตัวตามแนวเหนือ-ใต้ มีดินทับถมอยู่ในส่วนฐานและมีวัชพืชขึ้นอยู่มาก

เจดีย์รายหมายเลข 1 และ 2 หรือศาลาราย?

อยู่ชิดแนวกำแพงทิศใต้ สภาพเป็นเนินดินสูงประมาณ 60-70 ซม. มีต้นไม้ขึ้นบริเวณที่ติดกับแนวกำแพง และมีวัชพืชปกคลุมทั่วไป

แนวกำแพงฝั่งพุทธาวาส

พบเป็นแนวยาวคดไปมาทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ ส่วนทิศตะวันตก พบเพียงเสามุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนแนวกำแพงปรากฏสภาพบนผิวดินเป็นบางช่วง

ฝั่งสังฆาวาส

ค่านัก

เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้า 2 ชั้น หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ฐานแอ่นห้องสำภา มีดินทับถมอยู่สูงถึงฐาน บัวคว่ำชั้นล่าง ส่วนหลังคาพังหมดไปแล้ว

หอรระฆัง (หอรระฆังทรงปราสาท ย่อมุมไม้สิบสอง บนฐานทักษิณ)

หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพหักพังไม่มากนัก ยอดปราสาทบริวารด้านทิศตะวันออกหายไป มีดินทับถมสูงถึงฐานบัวชั้นล่าง ฐานทักษิณแตกร้างบางด้าน มีวัชพืชและต้นไม้ขนาดเล็กขึ้นทั่วทั้งองค์

สภาพหลังขุดแต่ง (ดูแผนผังที่ 2)

พื้นที่ในวงงานที่ 3 มีขอบเขต 4,705 ตารางเมตร ประกอบด้วยกำแพงวัดและพื้นที่ภายในเขตพุทธาวาส ภายหลังจากเสร็จสิ้นการขุดแต่ง พบว่าโบราณสถานที่อยู่ในวงงานที่ 3 มีสภาพดังนี้

แนวกำแพงโบราณสถานทางฝั่งทิศตะวันออก แนวกำแพงฝั่งพุทธาวาสมีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู แต่ละด้านมีความยาวไม่เท่ากันคือ กำแพงทิศเหนือและทิศใต้ยาวด้านละประมาณ 80 เมตร ด้านทิศตะวันออกยาวประมาณ 30 เมตร ส่วนด้านทิศตะวันตกเหลือแนวกำแพงยาวประมาณ 8 เมตร เนื่องจากถูกถนนตัดผ่าน

ลักษณะของกำแพงที่พบหลักฐานชัดเจนมากที่สุดคือ ทางด้านทิศเหนือ ลักษณะของกำแพงประกอบด้วย เสาหัวเม็ด แนวกำแพง โดยก่อเป็นฐานหน้ากระดาน บัวคว่ำและท้องไม้ที่เป็นส่วนของกำแพงวัด เหลือความสูงที่สุดประมาณ 120 ซม.หนาประมาณ 60 ซม. และที่มุมกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้ พบเสาหัวเม็ดมุมละ 3 ต้น แต่ละต้นประกอบด้วย ฐานหน้ากระดาน ชุดฐานบัวลูกแก้วอกไก่ 2 เส้น และท้องไม้ มีความกว้างด้านละประมาณ 80 ซม.

ส่วนแนวกำแพงด้านทิศตะวันออกของกลุ่มเจดีย์ 3 องค์ พบร่องรอยของช่องประตูทางเข้าวัด 2 ช่อง ทางด้านตะวันออก ช่องประตูกว้างประมาณ 1.40 เมตร ห่างกันประตูละ 1.80 เมตร และพบแนวขอบทางเดินด้านในกำแพงก่อด้วยเศษอิฐขนาดครึ่งก้อนเพียงแถวเดียว โดยก่อซ้อนกัน 2-4 ก้อน แต่บางช่วงพบว่าใช้อิฐวางเป็นขอบเพียงก้อนเดียว ยาวประมาณ 10 เมตร พบรางระบายน้ำ 2 ร่อง สร้างบนแนวกำแพง ก่ออิฐยกขอบกว้างประมาณ 15 ซม. พบขนาดข้างประตูทางเข้าทั้ง 2 ข้าง

บริเวณเกือบกึ่งกลางกำแพงทางด้านเหนือ พบช่องประตูขนาดเล็ก กว้างประมาณ 60 ซม. พบเสากรอบประตู ก่ออิฐยื่นออกมาเป็นลักษณะคล้ายเสาหัวเม็ด ประกอบด้วยฐานหน้ากระดาน 1 ชั้น บัวคว่ำ และเสาก่ออิฐ เหลือความสูงประมาณ 1.30 ซม. สันนิษฐานว่า ที่แนวกำแพงทางด้านใต้น่าจะมีช่องประตูเช่นกัน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน เนื่องจากตำแหน่งที่น่าจะมีช่องประตู มีต้นเสเดาขนาดค่อนข้างใหญ่ขึ้นอยู่ 1 ต้น

ที่ขอบคูน้ำที่อยู่ติดกับแนวกำแพงทางด้านทิศเหนือบริเวณใกล้กับถนนพบผนังอิฐ ลักษณะเป็นขอบกันดินหรือป้องกันกำแพงทรุดหรือไหลลงคูน้ำ ความยาวประมาณ 25 เมตร

แนวกำแพงโบราณสถานทางฝั่งทิศตะวันตก อยู่ริมคลองสระบัว พบหลักฐานแนวกำแพง 2 ด้านคือทางด้านทิศตะวันตก มีความยาวประมาณ 26 เมตร ปลายแนวด้านทิศเหนืออยู่ที่หน้าบ้านเรือนริมคลอง และพบส่วนของเสามุมกำแพงทิศตะวันตกเฉียงเหนือที่หลังบ้านมีระยะห่างจากแนวหน้าบ้านประมาณ 19 เมตร ส่วนปลายแนวด้านทิศใต้สิ้นสุดที่ซากฐานอาคารที่อยู่ติดกับแนวกำแพง

พื้นที่ภายในเขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตพุทธาวาส หรือเขตวัดเจ้าย่าในฝั่งทิศตะวันออกของถนน ดำเนินงานขุดปรับพื้นใช้งานครั้งสุดท้ายของโบราณสถาน โดยขุดปรับระดับจากผิวดินลงไปประมาณ 20-40 ซม. ตามความลาดเอียงของพื้นที่ และได้พบซากโบราณสถานเพิ่ม คือ ศาลาราย จำนวน 3 หลัง

- **ศาลารายหมายเลข 1** ลักษณะเป็นฐานอาคารสี่เหลี่ยม ขนาดประมาณ 6X5 เมตร อยู่ทางมุมกำแพงทิศตะวันออกเฉียงใต้ สูงจากพื้นประมาณ 20 ซม.ภายในเป็นดินอัด และมีการเรียงอิฐ 1 แถว กันเป็นห้องเล็กขนาดเล็ก อยู่ใกล้กับแนวกำแพง สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นศาลประดิษฐานพระพุทธรูป

- ศาสดารายหมายเลข 2 เป็นฐานอาคารสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 5X4 เมตร อยู่ชิดกับแนวกำแพง ด้านทิศใต้ ปัจจุบันมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่ด้านบน ฐานอาคารสูงประมาณ 30-40 ซม.ภายในเป็นดินอัด สันนิษฐานว่าอาจจะ เป็นศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปเช่นกัน

- ศาสดารายหมายเลข 3 อยู่ถัดจากศาลารายหมายเลข 2 มาทางทิศใต้ประมาณ 5 เมตร มีขนาด ประมาณ 5X4 เมตร ฐานอาคารสูงประมาณ 40 ซม.อยู่ชิดกับแนวกำแพงทิศใต้เช่นกัน สันนิษฐานว่าอาจจะ เป็น ศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปเช่นกัน

พื้นที่ภายในเขตสังฆาวาส เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตสังฆาวาส หรือเขตวัดเจ้าย่าในฝั่งทิศตะวันตกของถนน ดำเนินการขุดปรับพื้นที่ใช้งานครั้งสุดท้ายของโบราณสถาน โดยขุดปรับระดับจากผิวดินลงไปประมาณ 20-40 ซม. ตามความลาดเอียงของพื้นที่ ได้พบซากโบราณสถานเพิ่ม คือ

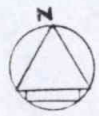
- ซากฐานอาคารหมายเลข 3 ลักษณะเป็นขอบอิฐยกพื้นขึ้นมาประมาณ 15 ซม. อยู่ชิดแนวกำแพง ด้านทิศตะวันตกริมคลองสระบัว ที่ปลายด้านทิศใต้ของกำแพง ขนาดประมาณ 3X2 เมตร สันนิษฐานว่าอาจเป็นฐาน ของอาคารเครื่องไม้ ใกล้เคียงกันมีแนวอิฐสั้นๆ อีก 2 แนว ยาวประมาณ 1 เมตร ก่อด้วยอิฐเพียงแถวเดียว

- ขอบทางเดินหมายเลข 2 ลักษณะเป็นทางเดินก่อด้วยอิฐสูงประมาณ 15 ซม. กว้างประมาณ 1 เมตร มีแนวยาวจากทิศเหนือมาทิศใต้ และตรงกับช่องหน้าต่างแหลมที่ชั้นบนของตำหนักความยาวของแนว ประมาณ 40 เมตร

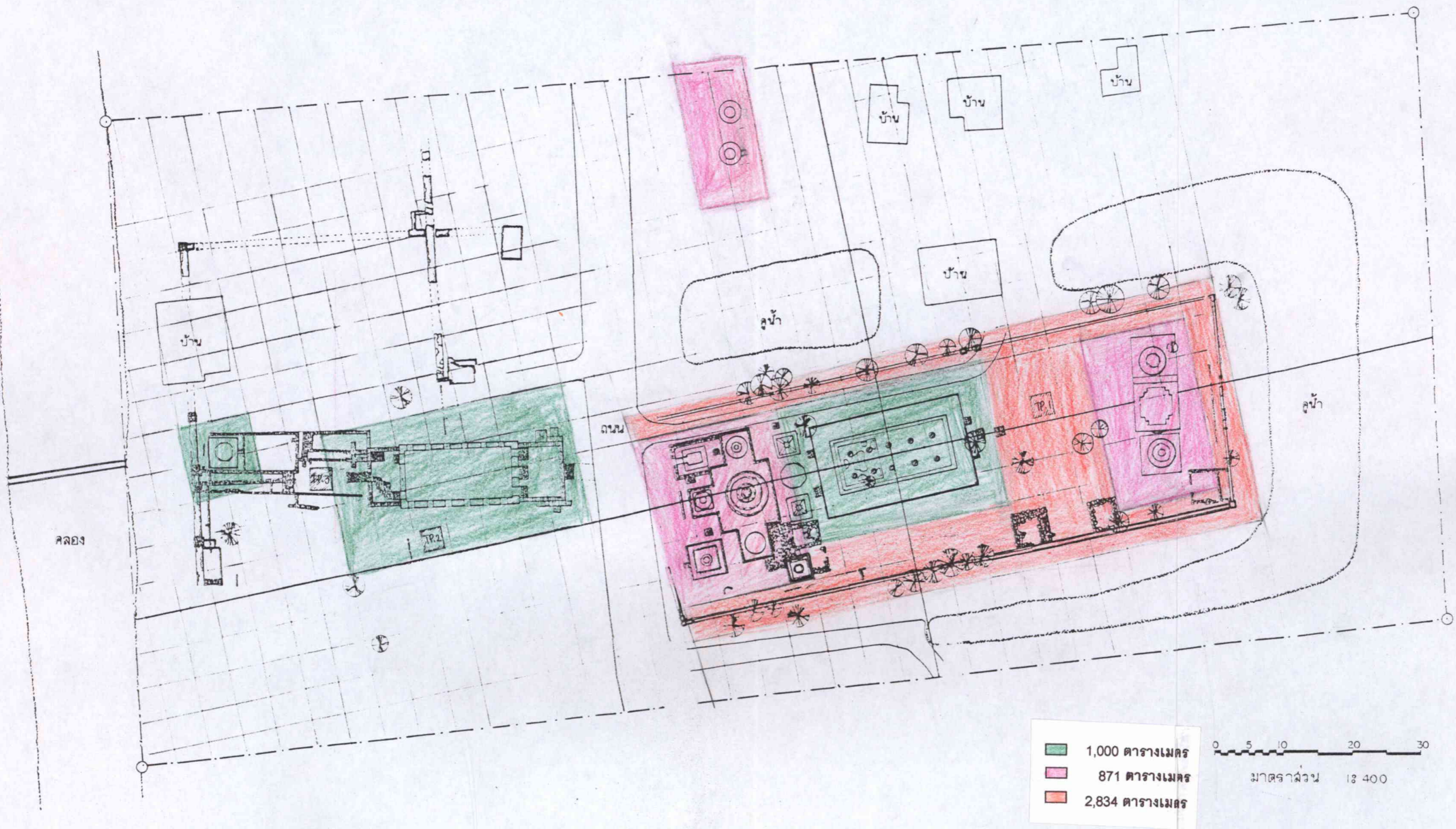
- ซากฐานอาคารหมายเลข 4 อยู่ทางทิศเหนือของตำหนัก ลักษณะที่พบเหลือเพียงแนวอิฐที่ก่อเป็น ขอบสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 4X2 เมตร

- ซากฐานอาคารหมายเลข 5 อยู่ทางทิศเหนือของตำหนัก ลักษณะที่พบเหลือเพียงขอบของฐานที่ เป็นแนวอิฐก่อซ้อนกันประมาณ 2-4 ก้อน

รวมโบราณสถานที่พบในการขุดแต่งวดงานที่ 1,2 และ 3 ในขณะนี้ทั้งสิ้น 33 องค์ จึงได้เรียงอายุสมัยของ โบราณสถานแต่ละองค์ตามลำดับการก่อสร้างได้ทั้งหมด 5 สมัย และให้หมายเลขโบราณสถานทั้งหมดใหม่โดยเรียง ตามอายุสมัยเช่นกัน

แผนผังที่ 2 แผนผังบริเวณโบราณสถานวัดเจ้าข้า ขณะขุดแต่ง

การแบ่งยุคสมัยของโบราณสถาน

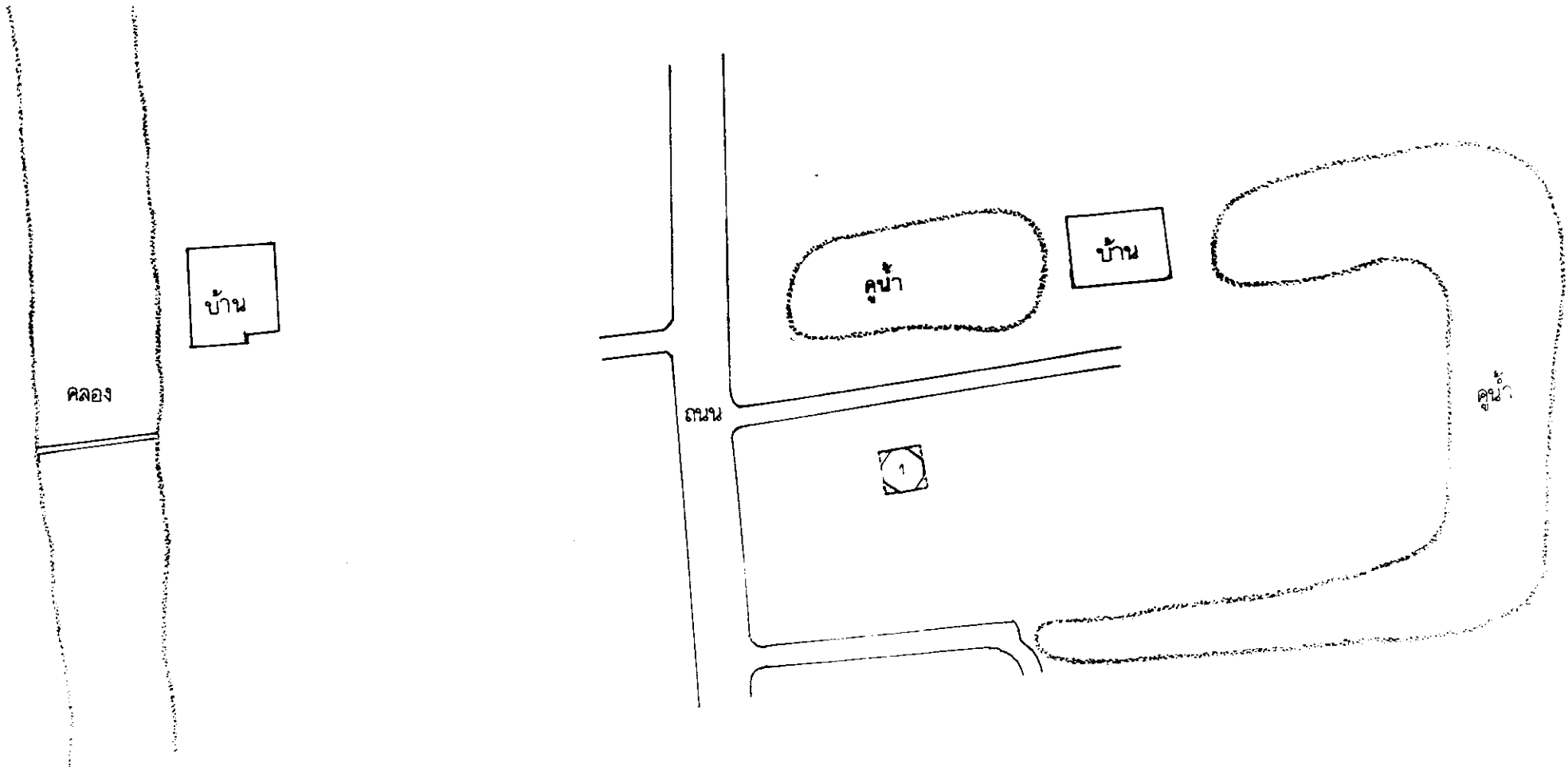
จากการขุดแต่งและขุดตรวจอาคารโบราณสถานภายในวัดเจ้าย่า สามารถแบ่งเป็นสมัยการเปลี่ยนแปลงของโบราณสถานต่าง ๆ ได้ดังนี้²

สมัยที่ 1 (คูแผนผังที่ 3) เป็นสมัยแรกเริ่มของการสร้างวัด โบราณสถานที่พบมีเพียงแห่งเดียว คือ

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 2 หรือ เจดีย์แปดเหลี่ยม) อยู่ระหว่างเจดีย์ประธานและวิหาร สันนิษฐานว่าเป็นเจดีย์ประธานของวัดในสมัยแรกสุด ลักษณะเป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมบนฐานเขียงสี่เหลี่ยม สมัยต่อมามีการสร้างเจดีย์ทรงระฆังขึ้นเป็นเจดีย์ประธานแทน จึงลดฐานะเป็นเจดีย์รายของวัดเช่นเดียวกับเจดีย์รายอีก 3 องค์ที่พบสร้างเรียงกันระหว่างกลุ่มเจดีย์ประธานและวิหาร ซึ่งสร้างเพิ่มเติมในสมัยที่ 2 ของวัด

ความนิยมในการสร้างเจดีย์แปดเหลี่ยมจะอยู่ในราวสมัยอยุธยาตอนต้น ดังเช่น เจดีย์แปดเหลี่ยมที่วัดจวงกลม เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดกระซ่าย จ.พระนครศรีอยุธยา

² การเรียงลำดับของอาคารโบราณสถานในผังชื่อ "การแบ่งยุคสมัย" จะเรียงลำดับใหม่ตามสมัย โดยใช้คำเรียกว่า "โบราณสถานหมายเลข..." และมีข้อความในวงเล็บต่อท้าย ก็จะเป็นชื่อและหมายเลขของโบราณสถานที่ใช้ในการบันทึกหลักฐานระหว่างดำเนินการขุดแต่ง ดังตัวอย่าง โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 2)

แผนผังที่ 3 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าข้า สมัยที่ 1

สมัยที่ 2 (คูแผนม้งที่ 4) เป็นช่วงเวลาที่มีมีการใช้พื้นที่ภายในวัดมากขึ้น มีการสร้างโบราณสถานเพิ่มขึ้นตามที่ปรากฏในสภาพปัจจุบัน โบราณสถานที่สร้างและบูรณะ มีดังนี้ คือ

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 2 หรือเจดีย์แปดเหลี่ยม) สร้างเจดีย์แปดเหลี่ยมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.50 เมตร ทับลงบนฐานเดิม ซึ่งในสมัยนี้มีฐานะเป็นเจดีย์

ส่วนอาคารที่สร้างในสมัยที่ 2 เป็นช่วงสมัยอยุธยาตอนกลางก่อนมาทางตอนปลายลงมา คือ

โบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) เป็นเจดีย์ทรงระฆัง บนฐานเขียงสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 7X9 เมตร จากสภาพที่เหลือพอจะสันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นเจดีย์ทรงระฆังอยุธยาที่มีอิทธิพลสุโขทัย คือองค์ระฆังขนาดใหญ่บนฐานเตี้ย

โบราณสถานหมายเลข 3 (วิหาร) ตั้งอยู่แนวแกนเดียวกับเจดีย์ประธาน ทางด้านทิศตะวันออก เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 10X19 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก

โบราณสถานหมายเลข 4 (ฐานย่อมุมไม้สิบสอง) อยู่ระหว่างฐานโบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์หมายเลข 4) และฐานโบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์หมายเลข 5) ลักษณะเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 1.20 เมตร ถัดขึ้นมาเป็นฐานย่อมุมไม้สิบสอง สูงประมาณ 20 ซม. ฉาบปูน สภาพที่พบถูกฐานเจดีย์หมายเลข 4 ก่อทับอยู่ครึ่งองค์ จึงไม่ทราบความยาวที่แน่นอน

สันนิษฐานว่าอาจจะเคยเป็นฐานของแท่นบูชามาก่อน ต่อมาได้สร้างโบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์หมายเลข 4) ขึ้นให้มีแนวตรงกับเจดีย์ประธาน จึงสร้างทับลงบนโบราณสถานหมายเลข 4 จนเกือบหมด

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 1) สภาพที่พบเหลือเพียงฐานสี่เหลี่ยมฉาบปูน ภายในเป็นโครงสร้างอิฐก่อเป็นรูปกากบาท ขนาดกว้างประมาณ 3X3 เมตร อยู่ระหว่างกลุ่มเจดีย์ประธานและวิหาร เจดีย์รายหมายเลข 1 อยู่ทางทิศเหนือของกลุ่มเจดีย์ราย

โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 3) สภาพที่พบเหลือเพียงฐานสี่เหลี่ยมฉาบปูน ภายในเป็นโครงสร้างอิฐก่อเป็นรูปกากบาท ขนาดกว้างประมาณ 3X3 เมตร อยู่ระหว่างกลุ่มเจดีย์ประธานและวิหาร เจดีย์รายหมายเลข 1 อยู่ถัดจากโบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 2 หรือเจดีย์แปดเหลี่ยม) มาทางทิศใต้

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์รายหมายเลข 4) สภาพที่พบเหลือเพียงฐานสี่เหลี่ยมฉาบปูน 2 ด้าน ภายในเป็นโครงสร้างอิฐก่อเป็นรูปกากบาท ขนาดกว้างประมาณ 3.50X3.50 เมตร อยู่ระหว่างกลุ่มเจดีย์ประธานและวิหาร เจดีย์รายหมายเลข 1 ปัจจุบันถูกฐานโบราณสถานหมายเลข 16 (เจดีย์หมายเลข 6) ก่อทับอยู่ครึ่งหนึ่ง และสภาพคล้ายกับถูกรื้อ อาจจะนำอิฐของเจดีย์รายไปก่ออาคารอื่นแทน

โบราณสถานหมายเลข 8 (ศาลารายหมายเลข 2) อยู่ชิดแนวกำแพงทิศใต้ ลักษณะเป็นฐานอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 4X4 เมตร ก่ออิฐยกสูงจากระดับพื้นวัดประมาณ 30-40 ซม. โดยจะเรียงอิฐเป็นขอบหนาประมาณ 20-30 ซม. ภายในเป็นพื้นดิน ฝังพบร่องรอยของหลุมเสา ด้านทิศตะวันออกมีลักษณะคล้ายบันได สันนิษฐานว่าเป็นศาลาลำหรับนั่งทำกิจกรรมหรือนั่งพักผ่อนภายในวัด หรืออาจเป็นศาลาประดิษฐานพระพุทธรูป เครื่องหลังคาอาจจะเป็นวัสดุธรรมชาติเช่น แฝก เป็นต้น สภาพปัจจุบันมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่บนฐานอาคารด้านที่ติดกับแนวกำแพง

โบราณสถานหมายเลข 9 (ศาลารายหมายเลข 3) อยู่ถัดจากโบราณสถานหมายเลข 5 (ศาลารายหมายเลข 2) มาทางทิศตะวันตกประมาณ 5 เมตร อยู่ชิดกับแนวกำแพงทิศใต้เช่นกัน ลักษณะเป็นฐานอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 5 เมตร ก่ออิฐยกสูงจากระดับพื้นวัดประมาณ 30-40 ซม ภายในเป็นพื้นดิน ไม่พบร่องรอยของหลุมเสาเช่นกัน คงมีหน้าที่การใช้งานเช่นเดียวกับศาลารายหมายเลข 2

โบราณสถานหมายเลข 10 (แนวกำแพงวัดฝั่งตะวันออก) พบแนวทั้งหมด 4 ด้าน คือ

- ด้านทิศตะวันออกยาว 33 เมตร ยาวขนานกับกลุ่มเจดีย์ 3 องค์ทางทิศตะวันออก ลักษณะแนวกำแพงด้านนี้ประกอบด้วยเสาหัวเม็ดที่ปลายแนวกำแพงทั้ง 2 ด้าน ที่มุมกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้พบขอบอิฐลักษณะคล้ายศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน หรือสำหรับบูชาพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ภายใน ขนาดของศาลากว้างประมาณ 5-6 เมตร และแนวบริเวณที่ตรงกับเจดีย์หมายเลข 4 พบช่องประตูขนาดกว้าง 1.40 เมตร วัดระยะห่างจากมุมกำแพงทิศตะวันออกเฉียงเหนือมาถึงช่องประตูได้ 16 เมตร วัดระยะจากมุมกำแพงทิศตะวันออกเฉียงใต้ได้ 15.8 เมตร

และที่ด้านในของกำแพงใกล้กับช่องประตู จะพบแนวอิฐ 1 แถว ใช้เศษอิฐเพียงครึ่งก้อนก่อซ้อนกัน 2-4 ก้อน ลักษณะน่าจะเป็นขอบยกพื้นสำหรับเดินเข้าออกประตูทั้ง 2 ช่อง ส่วนที่ด้านข้างของช่องประตูยังพบวางระบายน้ำ ลักษณะที่พบจะใช้อิฐวางตั้งต่อกัน 2 ก้อน เป็นรางสำหรับระบายน้ำออก โดยจะพบห่างจากประตูประมาณ 60 ซม.

- ด้านทิศเหนือยาว 83 เมตร ลักษณะแนวกำแพงด้านนี้มีสภาพโดยรวมดีกว่าทุก ๆ ด้าน ความสูงที่วัดได้จากส่วนของกำแพงที่เหลือสภาพสูงที่สุด วัดได้ 1.24 เมตร กำแพงอยู่ในสภาพที่คดไปมาและเลื้อยตัวลงไปทางคูน้ำด้านทิศเหนือมากพอสมควร จะพบแนวผนังอิฐที่ริมคูยาวประมาณ 25 เมตร ลักษณะเป็นผนังที่กันแนวกำแพงเลื้อยลงไป และพบเสาหัวเม็ด 2 ต้น เว้นระยะกันประมาณ 65 ซม. วัดจากมุมด้านทิศตะวันออกมาถึงเสาหัวเม็ดนี้ได้ 38 เมตร มีลักษณะเป็นชั้นบันได แต่หักพังไปมากจนไม่สามารถนับได้ว่ามีกี่ขั้น สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นช่องทางสำหรับเข้าออกสำหรับพระสงฆ์จากส่วนสังฆาวาสเข้าสู่ส่วนพุทธาวาส ซึ่งคูน้ำบริเวณใกล้กับช่องประตูเล็กนี้อาจจะมีสะพานไม้ข้ามไปยังกุฏิวิปัสสนาทั้ง 2 หลังทางทิศเหนือของวัด

- ด้านทิศใต้ยาวด้านละ 83 เมตร ลักษณะแนวกำแพงด้านนี้มีต้นไม้ประเภทสะเดา ขึ้นอยู่บนแนวกำแพงเป็นระยะจำนวนหลายต้น และมีต้นไม้ขนาดใหญ่บนศาลารายหมายเลข 2 และแนวกำแพงพอดิ สภาพของแนวกำแพงจึงค่อนข้างคดไปมาและถูกรากไม้แทรกดันมาก จึงไม่พบลักษณะของช่องประตูที่น่าจะมีตรงกับช่องประตูในแนวกำแพงด้านทิศเหนือ เหลือความสูงประมาณ 50-70 ซม.

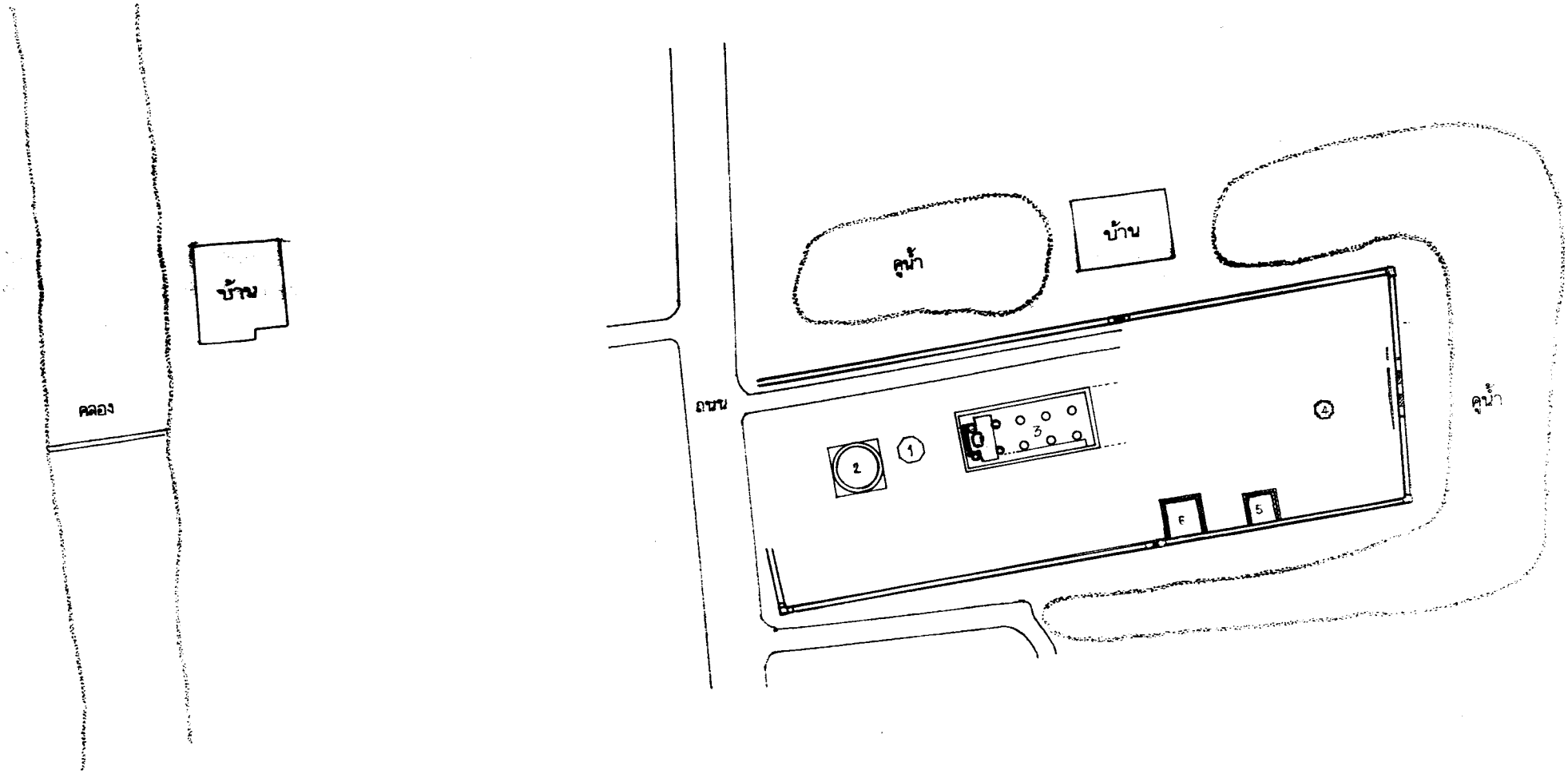
- ด้านทิศตะวันตก เฝ้าที่พบเหลือความยาวประมาณ 8 เมตร ต่อเนื่องจากเสาหัวเม็ดทางมุมด้านตะวันตกเฉียงใต้ลงมา สภาพที่เหลือชำรุดมาก แต่มีสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด เหลือความสูงประมาณ 60 ซม. เนื่องจากถูกถนนตัดผ่าน

ลักษณะของมุมกำแพงประกอบด้วย เสาหัวเม็ดมุมกำแพง ฐานหน้ากระดาน ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ 2 เส้น จำนวน 3 ต้นที่มุมด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้ ความสูงของเสาหัวมุมกำแพง 1.32 เมตร

เทคนิคการก่อกำแพงเป็นการก่ออิฐซ้อนกันทั้งหมด ก่ออิฐแบบ Flemish Bond แนวกำแพงกว้างประมาณ 83 ซม.

ขนาดอิฐที่ใช้ก่อแนวกำแพงและเสามุมกำแพงจะมีขนาดแตกต่างกันเล็กน้อย คือแนวกำแพงอิฐที่ใช้มีขนาดกว้างตั้งแต่ 17-18 ซม. ยาว 34 ซม. หน้า 5-6 ซม. ส่วนเสามุมกำแพงอิฐที่ใช้มีขนาดตั้งแต่ 16-17 ซม. ยาว 33-34 ซม. หน้า 6-7 ซม.

สันนิษฐานว่าแนวกำแพงคงสร้างขึ้นในการสร้างวัดสมัยที่ 2 ในราวสมัยอยุธยาตอนกลางก่อนมาทางตอนปลาย ที่ภายในวัดเริ่มมีการสร้างโบราณสถานเพิ่มมากขึ้น จึงคงมีการก่อกำแพงเพื่อกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนของวัด และก่อแนวกำแพงเพียงเฉพาะในฝั่งพุทธาวาสเท่านั้น ในสมัยนี้ฝั่งสังฆาวาสยังไม่มีโบราณสถานใด ๆ ชัดเจน อาจจะมีเพียงกุฏิพระสงฆ์ที่ทำจากเครื่องไม้เท่านั้น

แผนผังที่ 4 มังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าย่า สมัยที่ 2

สมัยที่ 3 (ดูแผนผังที่ 5) อยู่ราวหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ โบราณสถานมีการสร้างเพิ่มขึ้นมากมาย และมีการซ่อมแซม บูรณะ ดังนี้

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์ราชหมายเลข 2 หรือ เจดีย์แปดเหลี่ยม) สันนิษฐานว่าคงถูกถมเพื่อปรับพื้นวัดให้สูงขึ้น

โบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์หมายเลข 1) สร้างโบราณสถานหมายเลข 13 (เจดีย์หมายเลข 2) และโบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์หมายเลข 9) โดยก่อฐานมาชิดกับฐานเชิงบัวของเจดีย์ประธานในด้านทิศเหนือ และทิศใต้ และหลังจากนั้นได้สร้างโบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) เพิ่มขึ้นที่ด้านทิศตะวันตกโดยสร้างฐานมาชิดกับฐานเจดีย์ประธาน และก่อฐานบัวคว่ำของไพทีพอกล้อมฐานไพทีเดิมทั้งหมด ฐานบัวที่ก่อพอกมีขนาดกว้างออกมาจากท้องไม้ประมาณ 50 ซม. สูงจากฐานบัวคว่ำเดิมประมาณ 45 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 3 (วิหาร) สร้างฐานหน้ากระดานเพื่อขยายพื้นทางเดินรอบ ๆ ให้กว้างขึ้น และมุงหลังคาด้วยกระเบื้องเคลือบและกระเบื้องดินขอ

โบราณสถานหมายเลข 4 (ฐานย่อมุมไม้สิบสอง) ถูกฐานของโบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) สร้างทับอยู่ครั้งองค์

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์ราชหมายเลข 1) สันนิษฐานว่าคงถูกถมเพื่อปรับพื้นวัดให้สูงขึ้นและเพื่อสร้างโบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์หมายเลข 6) และโบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 7) ในสมัยหลัง

โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์ราชหมายเลข 3) สันนิษฐานว่าคงถูกถมเพื่อปรับพื้นวัดให้สูงขึ้นและเพื่อสร้างโบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์หมายเลข 6) และโบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 7) ในสมัยหลัง

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์ราชหมายเลข 4) ถูกฐานโบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 6) สร้างทับอยู่ครั้งองค์และในบริเวณอื่นคงมีการถมดินเพื่อปรับพื้นให้สูงขึ้น

โบราณสถานหมายเลข 8 (ศาลารายหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 9 (ศาลารายหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 10 (แนวกำแพงฝั่งตะวันออก) มีการถมพื้นวัดขึ้นมาเล็กน้อย ระดับพื้นวัดน่าจะอยู่ประมาณ ฐานหน้ากระดานล่างของกำแพง

โบราณสถานหมายเลข 11 (ตำหนัก) เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทรงตึก 2 ชั้น ฐานแอ่นห้อง ล้ำภา อยู่ทางทิศตะวันตกของถนนที่ตัดผ่านวัด หันหน้าไปทางทิศตะวันออก รูปแบบคล้ายกับตำหนักที่วัดมเหยงค์ จ.พระนครศรีอยุธยา

โบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ประกอบด้วยฐานเชิงสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 6X6 เมตร 1 ชั้น ถัดมาเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ย่อมุมไม้สิบสองขนาดประมาณด้านละ 2X3 เมตร ถัดไปเป็นฐานบัว เหนือขึ้นไปสภาพพังทลายหมด ได้ฐานของเจดีย์ด้านทิศใต้พบฐานย่อมุมไม้สิบสอง

โบราณสถานหมายเลข 13 (เจดีย์หมายเลข 2) เป็นเจดีย์ทรงระฆัง ประกอบด้วยฐานเชิงสี่เหลี่ยม และชุดฐานบัวลูกแก้วอกไก่ 2 ชั้น ที่ก่อไปชิดกับฐานไพทีของเจดีย์หมายเลข 1 ทางด้านเหนือ ต่อมามีการ

ขยายฐานเจดีย์ออกมาอีก 40 ซม.เป็นฐานบัวลูกแก้ว และเมื่อมีการสร้างเจดีย์หมายเลข 8 (เจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบ) ได้ก่อฐานบัวคว่ำพอกออกมา 28 ซม.ทับฐานบัวคว่ำเดิมของฐานไฟที่ทั้งหมด

จากรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆัง แสดงอิทธิพลของสุโขทัยที่แพร่เข้ามาในช่วงอยุธยาตอนกลาง หลังสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและเป็นที่ยอมรับมา

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์หมายเลข 9) พบหลักฐานเพียงซากฐานเชิงกลม 1 ชั้น แต่จากหลักฐานในขณะขุดแต่ง จะพบชิ้นส่วนปล้องไฉน มาลัยเถา ค่อนข้างมาก จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจดีย์ทรงระฆังลักษณะเดียวกับเจดีย์หมายเลข 2 โดยพบว่าเจดีย์หมายเลข 9 จะก่อฐานไปชิดกับฐานหน้ากระดานบนด้านทิศใต้ของเจดีย์ประธานเช่นกัน

โบราณสถานหมายเลข 15 (เจดีย์หมายเลข 3) อยู่ทางทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) เป็นเจดีย์ทรงระฆังตั้งอยู่บนฐานเดียวกับเจดีย์หมายเลข 4

จากรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆัง เป็นการรับอิทธิพลจากเจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย ที่มีการปรับเจดีย์ให้ยอดสูงขึ้นเล็กน้อย ต่างจากรูปแบบของสุโขทัย

โบราณสถานหมายเลข 16 (เจดีย์หมายเลข 5) อยู่ทางทิศใต้ของโบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) เป็นเจดีย์ทรงระฆัง ลักษณะคล้ายกับเจดีย์หมายเลข 3 แสดงพัฒนาการของเจดีย์อยุธยาในช่วงกลางลงมา ที่มีการปรับทรงเจดีย์ให้องค์ระฆังผอมลง และมีทรงให้สูงเพรียวขึ้น ต่างเจดีย์ทรงระฆังอิทธิพลสุโขทัย

โบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) อยู่ทางทิศตะวันตกของโบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์ประธาน หรือ เจดีย์หมายเลข 1) บนฐานไฟที่

จากรูปแบบสามารถนำไปเปรียบเทียบได้กับเจดีย์รายย่อมุมไม้ยี่สิบ หมายเลข 6 ที่วัดภูเขาทองซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งยุคนี้เจดีย์รายทรงเครื่องเป็นที่นิยมสร้างกันอย่างมาก

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์หมายเลข 7) อยู่ทางทิศใต้ของโบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) เป็นเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้ยี่สิบสองระดับชุกฐานสิงห์ บนฐานทักษิณ

จากรูปทรงของเจดีย์หมายเลข 7 มีลักษณะคล้ายเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสองที่วัดพญาแมน ซึ่งสร้างในสมัยพระเพทราชา ประมาณ พ.ศ.2233 และเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสองที่วัดโพธิ์ประทับช้าง ซึ่งสร้างในสมัยพระเจ้าเสือ พ.ศ.2241 เป็นรูปแบบเจดีย์ที่มีทรงผอม ย่อมุมมีลักษณะค่อนข้างใหญ่

โบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 6) อยู่ทางทิศใต้ของโบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์หมายเลข 1) เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสองระดับชุกฐานสิงห์ บนฐานทักษิณ

ตำแหน่งของเจดีย์หมายเลข 6 จะสร้างทับบางส่วนของเจดีย์รายหมายเลข 4 จากรูปทรงของเจดีย์ มีลักษณะคล้ายคลึงกับเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสองที่วัดพญาแมน ซึ่งสร้างในสมัยพระเพทราชา พ.ศ.2233 และเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสองที่วัดโพธิ์ประทับช้าง ซึ่งสร้างในสมัยพระเจ้าเสือ พ.ศ.2241 โดยเปรียบเทียบจากลักษณะของทรงผอม และมีย่อมุมที่ค่อนข้างใหญ่ ส่วนลวดลายปูนปั้นประดับขาสิงห์อาจเทียบเคียงได้กับลวดลายแข้งสิงห์ของวัดบรมพุทธาราม ซึ่งสร้างในรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา พ.ศ.2233

โบราณสถานหมายเลข 20 (วิหารน้อย) อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของโบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์ประธาน หรือ เจดีย์หมายเลข 1) ลักษณะเป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 3X3 เมตร ฐานแอ่นท้องลำเกาหันหน้าไปทางทิศตะวันตก หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดปลา

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมสามารถกำหนดอายุได้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย หลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ โดยสังเกตจากส่วนของฐานวิหารน้อยที่แอ่นท้องลำเกา ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมในเวลานั้น

โบราณสถานหมายเลข 21 (พระปรางค์น้อย) อยู่ระหว่างวิหารน้อย และ โบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) โดยจะอยู่ชิดกับแนวกำแพงแก้วของวิหารน้อย ลักษณะเป็นพระปรางค์ย่อมุมไม้สิบสองขนาดเล็ก สูงประมาณ 1 เมตร ความกว้างส่วนฐานประมาณ 1.50 เมตร มีช่องบรรจุสิ่งของเล็ก ๆ ทางด้านทิศตะวันออก แต่ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในช่อง

โบราณสถานหมายเลข 22 (กุฏิหมายเลข 1) อยู่นอกกำแพงฝั่งพุทธาวาสออกไปทางทิศเหนือ กุฏิหมายเลข 1 จะอยู่ก่อนไปทางทิศเหนือ ลักษณะเป็นอาคารทรงกลม 2 ชั้น มีช่องประตูและหน้าต่างเป็นช่องโค้งแหลม หลังคาโดม ลำตัวชั้นล่างป้องกันกลางเล็กน้อย ระหว่างพื้นชั้นบนมีช่องสอดคานไม้เชื่อมกับ กุฏิหมายเลข 2 สันนิษฐานว่ามีหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องเกล็ดปลาในบริเวณนี้

โบราณสถานหมายเลข 23 (กุฏิหมายเลข 2) อยู่นอกกำแพงฝั่งพุทธาวาสออกไปทางทิศเหนือ กุฏิหมายเลข 2 จะอยู่ก่อนมาทางทิศใต้ ลักษณะเป็นอาคารทรงกลม 2 ชั้น มีช่องประตูและหน้าต่างเป็นช่องโค้งแหลม หลังคาโดม ลำตัวชั้นล่างป้องกันกลางเล็กน้อย ระหว่างพื้นชั้นบนมีช่องสอดคานไม้เชื่อมกับ กุฏิหมายเลข 1 สันนิษฐานว่ามีหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องเกล็ดปลาในบริเวณนี้

อาคารทั้ง 2 หลังนี้ น่าจะเป็นกุฏิวิปัสสนามากกว่าใช้งานอย่างอื่น จากลักษณะการก่อสร้างที่มีความตั้งใจสร้างให้รับกับตำหนัก โดยเฉพาะช่องประตูและหน้าต่างโค้งแหลม

โบราณสถานหมายเลข 24 (ซากฐานอาคารหมายเลข 1) อยู่ทางทิศตะวันออกของหอระฆัง ซึ่งบันไดทางขึ้นหอระฆังชั้นล่างสุด จะทับอยู่บนขอบอิฐขอบฐานอาคาร ลักษณะเป็นขอบอิฐสูงในระดับเดียวกับพื้นอิฐที่ยกขึ้นจากขอบทางเดินหลังตำหนัก กว้างประมาณ 6X8 เมตร

โบราณสถานหมายเลข 25 (ศาลารายหมายเลข 1) พบบริเวณมุมกำแพงทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเป็นขอบอิฐยกพื้นขึ้นมาประมาณ 20 ซม. ขนาดประมาณ 5X4 เมตร ภายในเป็นพื้นดิน และมีอิฐเรียงกันเป็นแนวขนานกับแนวกำแพง คล้ายกันห้องเล็ก ๆ อาจจะมีหลังคาเป็นเครื่องไม้ สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นศาลาลำหรับกราบไหว้หรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

โบราณสถานหมายเลข 26 (แนวกำแพงฝั่งสังฆาวาส) พบแนวกำแพงยาวประมาณ 26 เมตร บริเวณริมคลองสระบัว ปลายกำแพงด้านทิศเหนือขาดหายไปที่บ้านเรือนริมคลองและพบส่วนของเสาหัวเม็ดที่ด้านหลังบ้านห่างจากแนวกำแพงด้านหลังหอระฆัง 19 เมตร ลักษณะเหลือเพียงส่วนของฐานตัวกำแพงยาวประมาณ 2 เมตร ส่วนเสามุมกำแพงกว้างประมาณ 1.20 เมตรและมีแนวยาวเลี้ยวไปทางทิศเหนือประมาณ 80 ซม. จึงขุดตรวจหาแนวกำแพงเป็นระยะห่างจากหลุมที่พบ 3 เมตรขนาดหลุมขุดตรวจกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร จำนวน 10 หลุมมีแนวตรงกับมุมกำแพงที่ยาวไปจนถึงรั้วริมถนน ได้พบร่องรอยของกำแพงเพียงเล็กน้อย สันนิษฐานว่าคงถูกทำลายในคอนโถปรับพื้นที่

ส่วนปลายแนวกำแพงด้านทิศใต้สิ้นสุดที่ โบราณสถานหมายเลข 29 (ซากฐานอาคารหมายเลข 2)

สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นพร้อมกันกับตำแหน่งในสมัยอยุธยาตอนปลายเช่นกัน

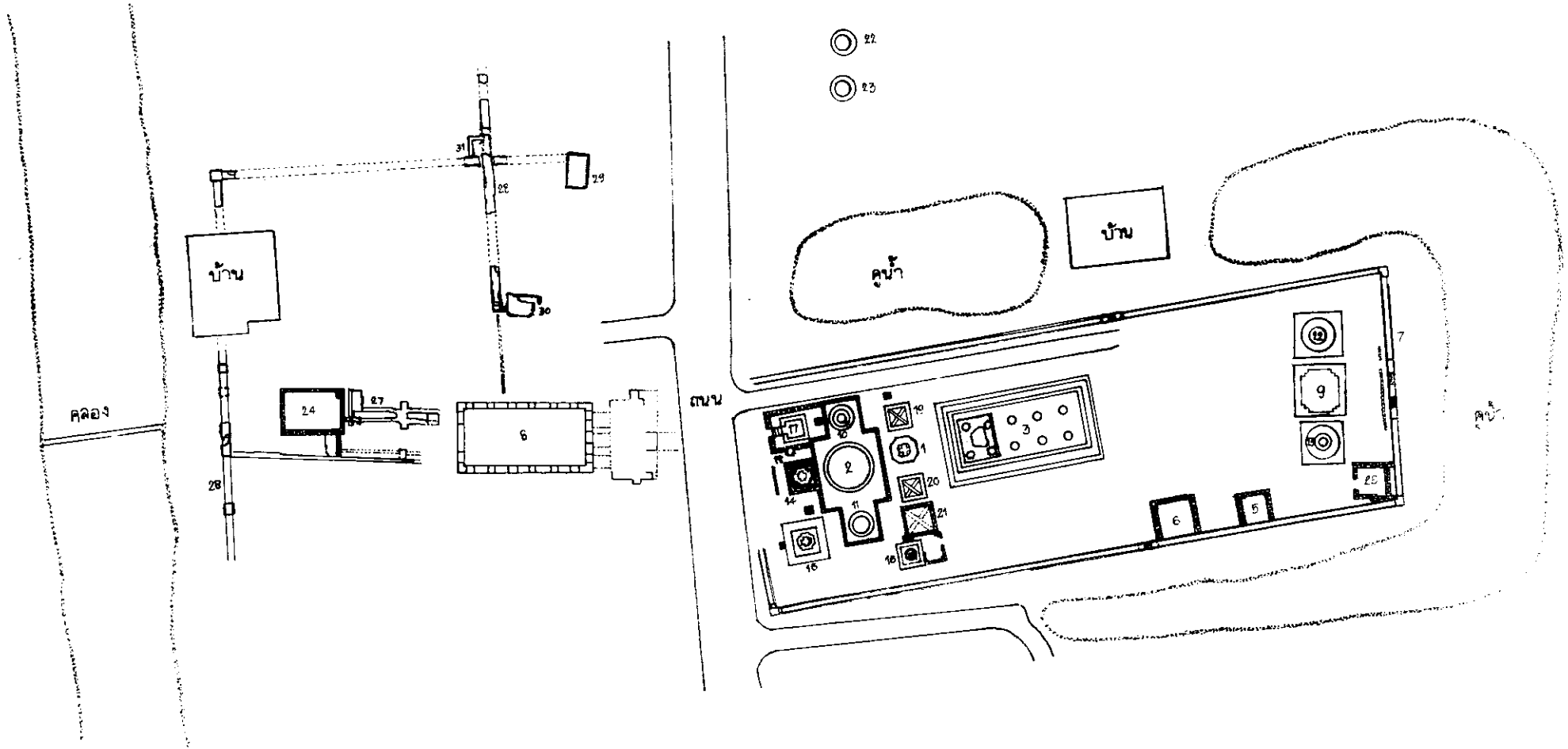
โบราณสถานหมายเลข 27 (ขอบทางเดินหมายเลข 1) อยู่บริเวณฐานด้านทิศตะวันออก และทิศใต้ของหอระฆัง ขนาดความกว้างของแนวอิฐประมาณ 30 ซม. สันนิษฐานว่าแนวอิฐทั้ง 3 แนวนี้ อาจจะเป็นขอบทางเดินไปสู่ตำแหน่ง เนื่องจากทิศทางของแนวอิฐจะมุ่งตรงจากตำแหน่งไปทางคลองด้านหลังตำแหน่ง และแนวทางเดินนี้แนวหนึ่งครอบคลุมขอบฐานทางด้านใต้ของหอระฆังออกมา สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นทางด้านข้างหอระฆัง ซึ่งบางส่วนต่อเนื่องเชื่อมต่อไปกับทางเดินที่ตรงไปยังตำแหน่ง

โบราณสถานหมายเลข 28 (ขอบทางเดินหมายเลข 2) อยู่ทางทิศเหนือของตำแหน่ง ได้พบขณะขุดตรวจหาแนวกำแพงด้านทิศเหนือของฝั่งสังฆาวาส เมื่อทำการขุดตรวจตามขอบเขตของแนวทั้งหมดพบว่ามีลักษณะคล้ายทางเดิน กว้าง 1.15 เมตร วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีแนวตรงกับช่องหน้าต่างโค้งชั้นที่สองของตำแหน่ง แนวของทางเดินทั้งหมดไม่เป็นระเบียบและต่อเนื่องกันนัก เนื่องจากมีต้นไม้ขนาดใหญ่ในบริเวณนั้น และถูกรากไม้แทรกต้นจนมีสภาพไม่สมบูรณ์ เมื่อขุดลอกตามแนวไปที่ด้านข้างตำแหน่ง แนวอิฐที่พบเหลืออยู่เพียงแถวเดียวและขาดหายไป วัดระยะจากฐานตำแหน่งถึงแนวอิฐได้ 3.60 เมตรสวนปลายขอบทางเดินที่ตรงไปทางทิศเหนือขาดหายไปช่วงหนึ่ง เว้นระยะประมาณ 50-60 ซม. และทำการขุดตรวจเพื่อหาปลายหรือจุดเลี้ยวของทางเดินที่สันนิษฐานว่าน่าจะเลี้ยวไปยังกุฏิวิปัสสนาทางทิศตะวันออก เมื่อขุดลอกดินในหลุมขุดตรวจจึงพบขอบทางเดินต่อมาอีกเล็กน้อย ยาวประมาณ 1.1 เมตร เมื่อขุดตรวจในหลุมที่ห่างออกไปทางทิศเหนืออีกประมาณ 3 เมตร ลึกประมาณ 60 ซม. แต่ไม่พบว่าแนวทางเดินจะมีต่อมา และเมื่อขุดตรวจเพิ่มอีก 3 หลุมในระยะห่างหลุมละ 3 เมตรเพื่อตรวจดูว่าแนวจะหักเลี้ยวไปทางกุฏิวิปัสสนาหรือไม่ ขุดตรวจลึกประมาณ 60-70 ซม. แต่ไม่พบร่องรอยใดๆ เมื่อวัดระยะจากปลายทางเดินด้านหนึ่งมาถึงด้านหนึ่งได้เป็นระยะทางประมาณ 40 เมตร

โบราณสถานหมายเลข 29 (ซากฐานอาคารหมายเลข 4) อยู่ทางทิศเหนือของตำแหน่ง ใกล้กับถนนที่ตัดผ่านตัววัด ลักษณะที่พบเหลือเพียงแนวอิฐที่ก่อเป็นขอบสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 4X2 เมตร ภายในคงเป็นพื้นดิน ไม่พบร่องรอยของหลุมเสา สันนิษฐานว่าหลังคาคงเป็นวัสดุธรรมชาติ ได้พบเศษกระเบื้องกระจายอยู่ในบริเวณรอบ ๆ บ้างเล็กน้อย

โบราณสถานหมายเลข 30 (ซากฐานอาคารหมายเลข 5) อยู่ทางทิศเหนือของตำแหน่ง ลักษณะที่พบเหลือเพียงขอบของฐานที่เป็นแนวอิฐก่อซ้อนกันประมาณ 2-4 ก้อน พบอยู่ชิดกับขอบทางเดินก่อนไปทางทิศตะวันออก แนวขอบที่พบบางแนวขาดหายเป็นช่วง ๆ ขนาดของขอบเขตทั้งหมดวัดได้ประมาณ 2.5X3.5 เมตร สันนิษฐานว่าเป็นอาคารประเภทศาลาขนาดเล็ก น่าจะเป็นศาลาโถง มุงด้วยกระเบื้องดินขอ หรือกระเบื้องเกล็ดปลา เนื่องจากพบชิ้นทับทมของกระเบื้องหนาประมาณ 5 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 31 (ซากฐานอาคารหมายเลข 3) อยู่ชิดกับขอบทางเดินหมายเลข 2 ทางด้านทิศเหนือของตำแหน่ง สภาพที่พบในปัจจุบันเหลือเพียงส่วนของฐานอาคารก่ออิฐเป็นขอบกว้างประมาณ 35-40 ซม. เป็นกรอบคล้ายอักษรตัว U (U) ขนาดประมาณ 2X1.5 เมตรซึ่งปลายแขนทั้งสองข้างจะก่อชิดอยู่กับขอบทางเดินหมายเลข 2 ในด้านทิศตะวันตก สันนิษฐานว่าคงเป็นอาคารสำหรับนั่งพักผ่อนในบริเวณนี้

แผนผังที่ 5 มังบบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าย่า สมัยที่ 3

สมัยที่ 4 (ดูแผนผังที่ 6) โบราณสถานที่มีการสร้างเพิ่มเติม หรือ ซ่อมแซมในสมัยที่ 4 นี้ได้แก่

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 2 หรือ เจดีย์แปดเหลี่ยม) ไม่พบการเปลี่ยนแปลง

โบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์หมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลง

โบราณสถานหมายเลข 3 (วิหาร) ก่อระเบียงโปร่ง เตี้ย ๆ และขยายพื้นระเบียงออกอีกเล็กน้อย และมุงหลังคาด้วยกระเบื้องเกดตีปลาและกระเบื้องดินขอ

โบราณสถานหมายเลข 4 (ฐานช่อมุมนไม้สิบสอง) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์รายหมายเลข 4) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 8 (ศาลารายหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 9 (ศาลารายหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 10 (แนวกำแพงฝั่งตะวันออก) มีการถมพื้นขึ้นมามากเล็กน้อยเพื่อปรับพื้นวัดให้สูงขึ้น

โบราณสถานหมายเลข 11 (ตำหนัก) มีการสร้างฐานตำหนักเพิ่มขึ้นที่ด้านหลังแทนขอบทางเดิน และก่อขอบทางเดินกลางไปที่กำแพงเพียงทางเดียว ส่วนด้านหน้าก่อบันไดขึ้นด้านข้างของฐานตำหนัก 2 ข้าง

โบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) เป็นเจดีย์ช่อมุมนไม้สิบสอง อยู่ทางทิศตะวันออกของวัด ใกล้กับแนวกำแพง สภาพพังทลายเกือบหมด

สมัยนี้ได้ก่อฐานเชื่อมกับโบราณสถานหมายเลข 15 (เจดีย์หมายเลข 3) ให้อยู่บนฐานเดียวกัน ขนาดของฐานที่ก่อเชื่อมนี้กว้างประมาณ 70 ซม. สูงในระดับฐานเชิงชั้นล่างของเจดีย์

โบราณสถานหมายเลข 13 (เจดีย์หมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์หมายเลข 9) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 15 (เจดีย์หมายเลข 3) ก่ออิฐปิดช่องว่างระหว่างโบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) และเจดีย์หมายเลข 3 ให้เป็นฐานเดียวกัน

โบราณสถานหมายเลข 16 (เจดีย์หมายเลข 5) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์หมายเลข 7) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 6) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 20 (วิหารน้อย) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 21 (พระประธานน้อย) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 22 (กุฏิหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 23 (กุฏิหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 24 (ซากฐานอาคารหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 25 (ศาลารายหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 26 (แนวกำแพงฝั่งสังฆาวาส) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 27 (ซอบทางเดิน) อยู่ระหว่างแนวกำแพง-หอรบฝั่ง-ตำหนัก เมื่อก่อฐานตำหนักด้านหลังและมีทางเดินกลางเพียงทางเดียวกว้างประมาณ 1 เมตร ได้ถมทางเดิน 2 ข้างจากประตูตำหนักเพื่อยกพื้นให้สูงขึ้น และใช้ทางเดินกลางเพียงทางเดียวเดินไปยังแนวกำแพงริมคลองสระบัว

โบราณสถานหมายเลข 28 (ซอบทางเดินหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

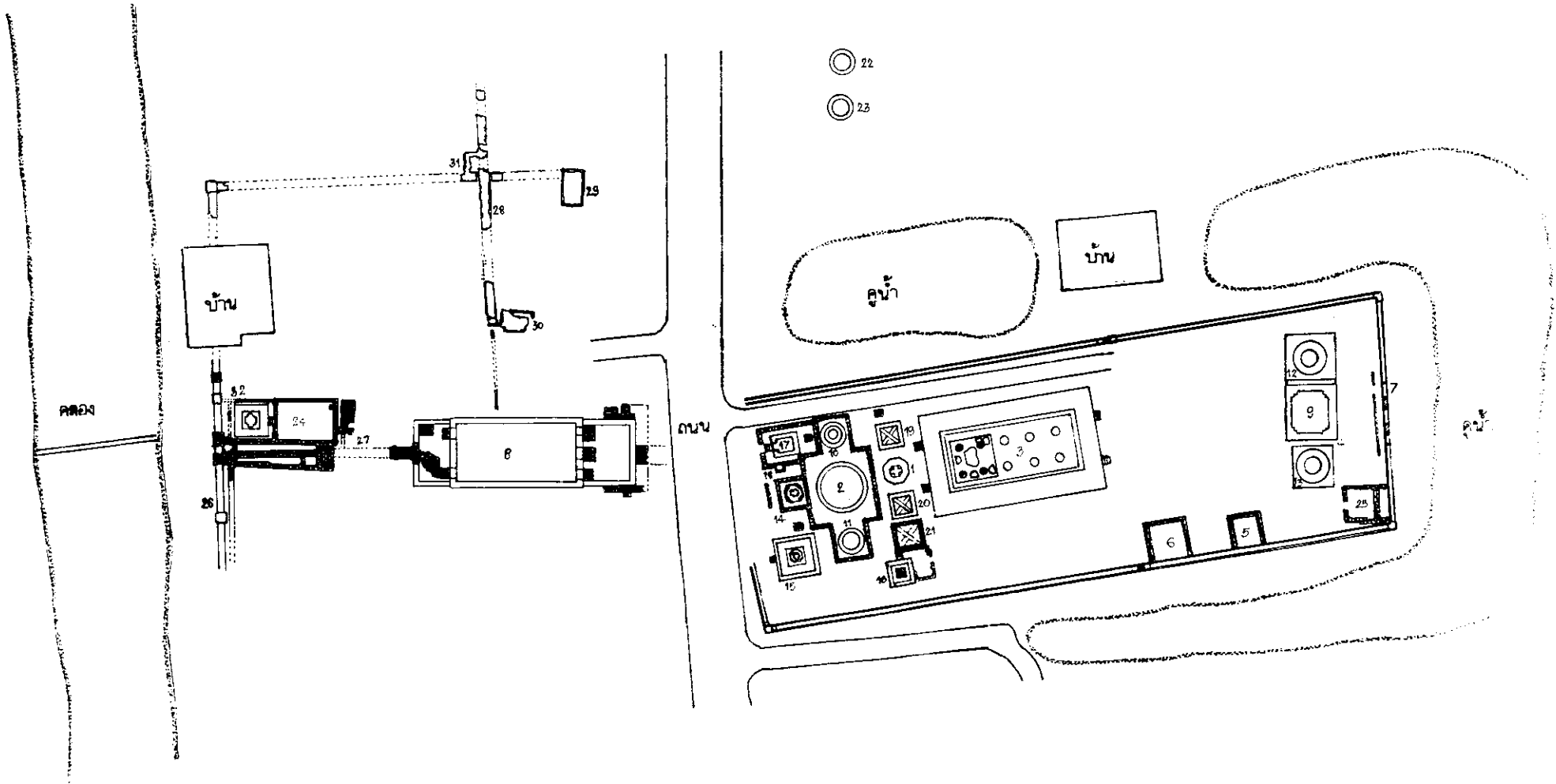
โบราณสถานหมายเลข 29 (ฐานอาคารหมายเลข 4) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 30 (ฐานอาคารหมายเลข 5) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 31 (ฐานอาคารหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานที่สร้างในสมัยที่ 4 อยู่ในช่วงปลายของสมัยอยุธยาตอนปลาย อาคารที่สร้าง ได้แก่

โบราณสถานหมายเลข 32 (หอรบฝั่ง) เป็นหอรบฝั่งทรงปรางค์ย่อมุมไม้ยี่สิบ บนฐานทักษิณย่อมุมไม้สิบสอง อยู่ทางทิศตะวันออกของแนวกำแพงริมคลองสระบัว

แผนผังที่ 6 ห้างบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าท่า สมัยที่ 4

สมัยที่ 5 (ดูแผนผังที่ 7) พบการใช้งานของวัดอีกครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีการซ่อมแซม โบราณสถานภายในวัดดังนี้

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์ราชหมายเลข 2 หรือ เจดีย์แปดเหลี่ยม) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 2 (เจดีย์หมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 3 (วิหาร) นำอิฐกลมแบ่งเป็นสี่ส่วนมาปูเป็นพื้นภายในวิหาร

โบราณสถานหมายเลข 4 (ฐานช่อมุมไม้สิบสอง) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์ราชหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์ราชหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์ราชหมายเลข 4) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 8 (ศาลารายหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 9 (ศาลารายหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 10 (แนวกำแพงฝั่งตะวันออก) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 11 (กำแพง) ก่อ (ซ่อม) แนวระเบียงชานตำหนักด้วยการก่ออิฐสอปูน

โบราณสถานหมายเลข 12 (เจดีย์หมายเลข 4) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 13 (เจดีย์หมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์หมายเลข 9) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 15 (เจดีย์หมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 16 (เจดีย์หมายเลข 5) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 17 (เจดีย์หมายเลข 8) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์หมายเลข 7) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 19 (เจดีย์หมายเลข 6) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 20 (วิหารน้อย) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 21 (พระปรางค์น้อย) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 22 (กุฏิหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 23 (กุฏิหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 24 (ซากฐานอาคารหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 25 (ศาลารายหมายเลข 1) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 26 (แนวกำแพงฝั่งซังฆาวาส) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 27 (ซอบทางเดินหมายเลข 1) มีการขยายพื้นทางเดินให้กว้างขึ้น ประมาณ 11 เมตรยาวไปจนถึงแนวกำแพงริมคลองสระบัว

โบราณสถานหมายเลข 28 (ซอบทางเดินหมายเลข 2) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 29 (ฐานอาคารหมายเลข 4) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

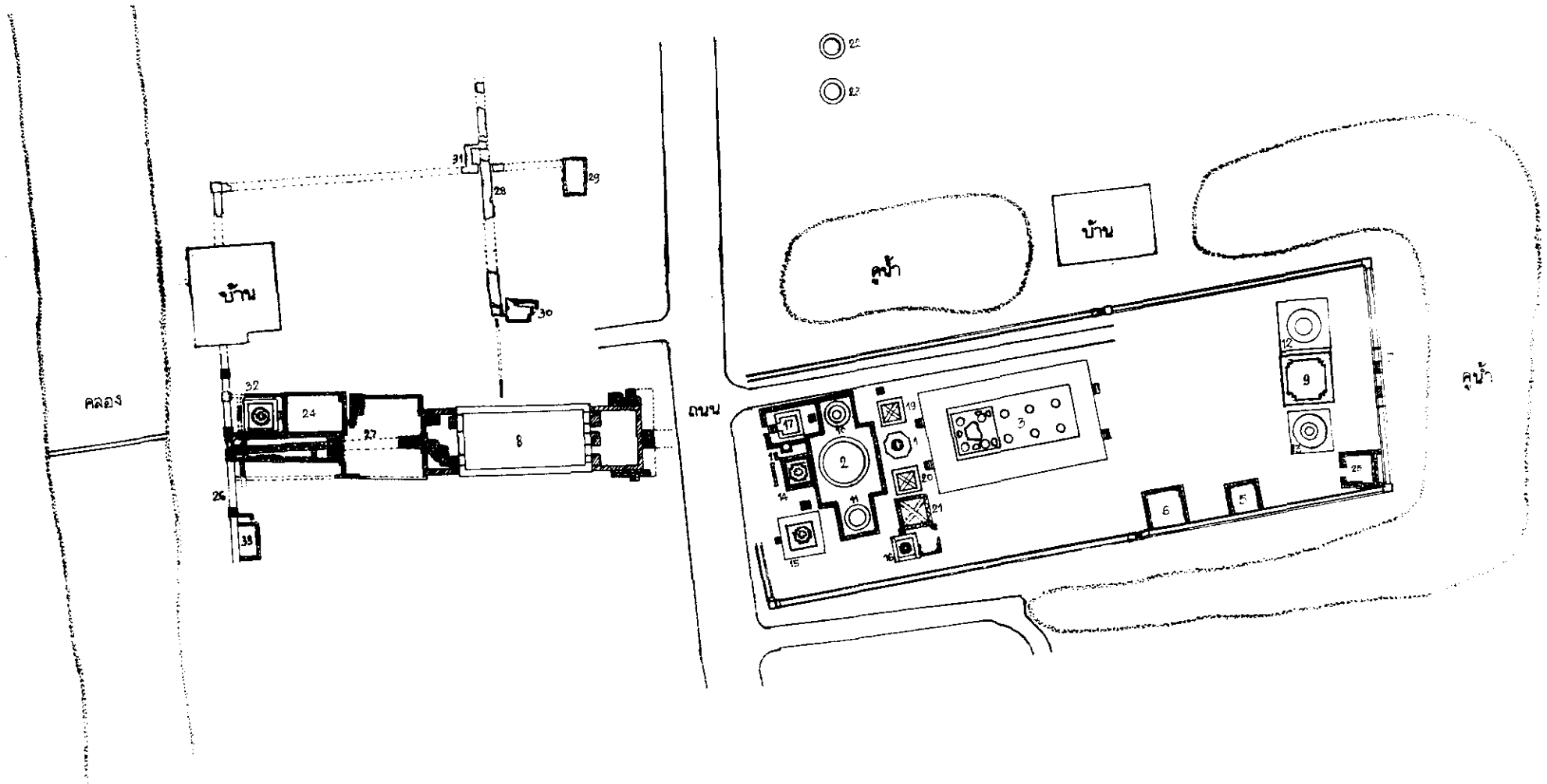
โบราณสถานหมายเลข 30 (ฐานอาคารหมายเลข 5) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 31 (ฐานอาคารหมายเลข 3) ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

โบราณสถานหมายเลข 32 (หอระฆัง) ติดกระเบื้องเคลือบเขียนสีของจีนที่ยอดปราสาททั้งห้ายอด

ส่วนโบราณสถานที่สร้างในสมัยที่ 5 ได้แก่

โบราณสถานหมายเลข 33 (ซากฐานอาคารหมายเลข 2) อยู่บริเวณปลายแนวกำแพงริมคลอง
สระบัวทางด้านทิศใต้ ลักษณะเป็นฐานอิฐก่อเป็นขอบฐานอาคารขนาด 2X4 เมตร สันนิษฐานว่าคงมีหลังคาเครื่อง
ไม้ แต่ไม่พบร่องรอยหลุมเสา พบว่าฐานอาคารนี้ก่อทับขอบทางเดินที่ใช้แนวอิฐก่อเป็นขอบ อาจจะใช้สำหรับเดินริม
กำแพง

แผนผังที่ 7 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าย่า สมัยที่ 5

สรุปการแบ่งยุคสมัยโบราณสถาน

การแบ่งยุคสมัยของโบราณสถานวัดเจ้าย่าสามารถสรุปถึงยุคสมัยที่สร้าง การเปลี่ยนแปลง และการบูรณะปฏิสังขรณ์ ได้เป็น 5 สมัย คือ (ดูแผนผังที่ 8/1-5)

สมัยที่ 1 เป็นช่วงที่มีการอยู่อาศัยในระยะเวลาแรก พบว่ามีการสร้างเจดีย์แปดเหลี่ยมเป็นเจดีย์ประธานของวัด และน่าจะมีอาคารที่สร้างคู่กับเจดีย์ แต่จากการขุดตรวจ ไม่พบหลักฐานของซากอาคารที่ร่วมสมัยกับเจดีย์แปดเหลี่ยม สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุก่อนสมัยอยุธยาตอนกลาง (ดูแผนผังที่ 8/1)

สมัยที่ 2 เริ่มสร้างเจดีย์ทรงระฆังขนาดใหญ่กว่าและน่าจะสูงกว่าในด้านทิศตะวันตกของเจดีย์แปดเหลี่ยมเป็นเจดีย์ประธาน สร้างวิหารที่ด้านทิศตะวันออกของเจดีย์แปดเหลี่ยม จากนั้นถมพื้นที่โดยรอบฐานเจดีย์แปดเหลี่ยมขึ้นเล็กน้อยและสร้างเจดีย์แปดเหลี่ยมองค์ใหม่ทับลงไปทีฐานเดิม ฐานของเจดีย์ประธานเป็นเจดีย์ราย และสร้างเจดีย์รายอีก 3 องค์ขนานข้างเจดีย์ 8 เหลี่ยม มีการสร้างแนวกำแพงวัดและคูน้ำเป็นขอบเขตของวัด สันนิษฐานว่ามีอายุราวสมัยอยุธยาตอนกลางก่อนมาทางตอนปลาย กำหนดอายุจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมขององค์เจดีย์ประธาน ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก (ดูแผนผังที่ 8/2)

สมัยที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่มีการใช้พื้นที่ของวัดมากขึ้น และน่าจะมีการใช้พื้นที่ค่อนข้างนานกว่าทุกสมัย โบราณสถานใหม่ที่ปรากฏสร้างและซ่อมแซมมีมาก พบว่ามีการสร้างเจดีย์ทรงระฆังอีก 2 องค์ขนานข้างซ้าย-ขวาของเจดีย์ประธานโดยก่อฐานไปชิดกับฐานเจดีย์ประธานลักษณะเป็นฐานโพนี ที่วิหารมีการขยายขนาดเพิ่มขึ้นและมุงหลังคาใหม่ ภายในยกพื้นสูงกว่าเดิมเล็กน้อย ทางด้านทิศตะวันออกของวิหาร สร้างเจดีย์ฐานย่อมุมไม้สิบสองในแนวเดียวกับเจดีย์ประธาน เจดีย์แปดเหลี่ยม และวิหาร และสร้างเจดีย์ทรงระฆัง 2 องค์ขนานซ้าย-ขวาของเจดีย์ฐานย่อมุมไม้สิบสอง จากนั้นไม่นานจึงสร้างเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธานและก่อฐานไปชิดฐานเจดีย์ประธานเช่นกันและยังสร้างเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสองบนฐานทักษิณอีก 2 องค์ทางทิศใต้ของเจดีย์ประธาน

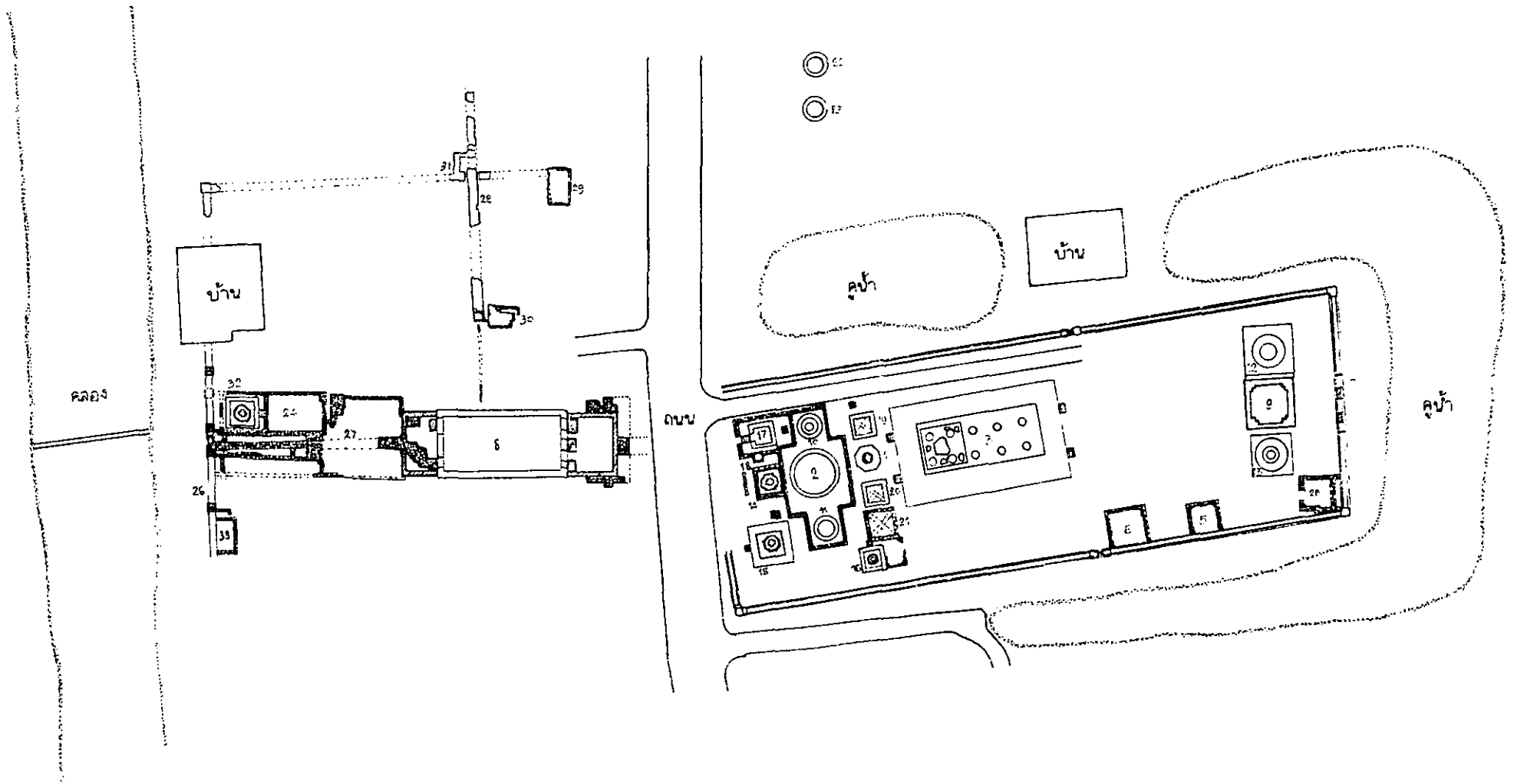
และมีการขยายพื้นที่วัดซึ่งเป็นส่วนของสังฆาวาสออกไปที่ริมคลองสระบัว โดยสร้างตำหนักทรงตึก 2 ชั้น มีทางเดินจากตำหนักไปแนวกำแพงและซุ้มประตูสู่น้ำ และทางเดินทางด้านทิศเหนือที่สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นทางเดินไปยังกลุ่มกุฏิของพระสงฆ์ สร้างวิหารน้อยหันหน้าไปหาตำหนัก หรือหันหน้าไปทางทิศตะวันตก นอกจากนี้มีการสร้างกุฏิวิปัสสนา ลักษณะเป็นอาคารทรงกลม 2 ชั้นมีช่องประตูหน้าต่างเป็นช่องโค้งแหลม ที่ด้านทิศเหนือนอกกำแพงวัด สันนิษฐานว่ามีอายุในช่วงหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ประมาณสมัยอยุธยาตอนปลาย (ดูแผนผังที่ 8/3)

สมัยที่ 4 ที่วิหารได้สร้างระเบียงโปร่ง เตี้ย ๆ ขยายออกมาอีกเล็กน้อย ส่วนเจดีย์หมายเลข 3 และเจดีย์หมายเลข 4 มีการก่อเชื่อมส่วนฐานเชิงชั้นสร้างให้เป็นฐานเดียวกัน ส่วนฝั่งสังฆาวาส ที่ตำหนักก่อขานยื่นออกมาทั้งด้านหน้าและด้านหลัง และสร้างหอรบระฆังทรงปรางค์ขึ้นที่ริมกำแพงซึ่งอยู่ชิดกับทางเดินจากตำหนักมายังกำแพง สันนิษฐานว่ามีอายุในช่วงปลายของสมัยอยุธยาตอนปลาย ก่อนโบราณสถานถูกทิ้งร้างไป เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (ดูแผนผังที่ 8/4)

สมัยที่ 5 เป็นการซ่อมแซมโบราณสถานหลังจากถูกทิ้งร้างไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง คือ วิหารมีการนำอิฐกลมมาปูพื้นภายใน ส่วนหลังคาน่าจะเปลี่ยนใหม่อีกครั้ง ตำหนักก่อราวระเบียงด้วยการก่ออิฐลอบนแทนการ

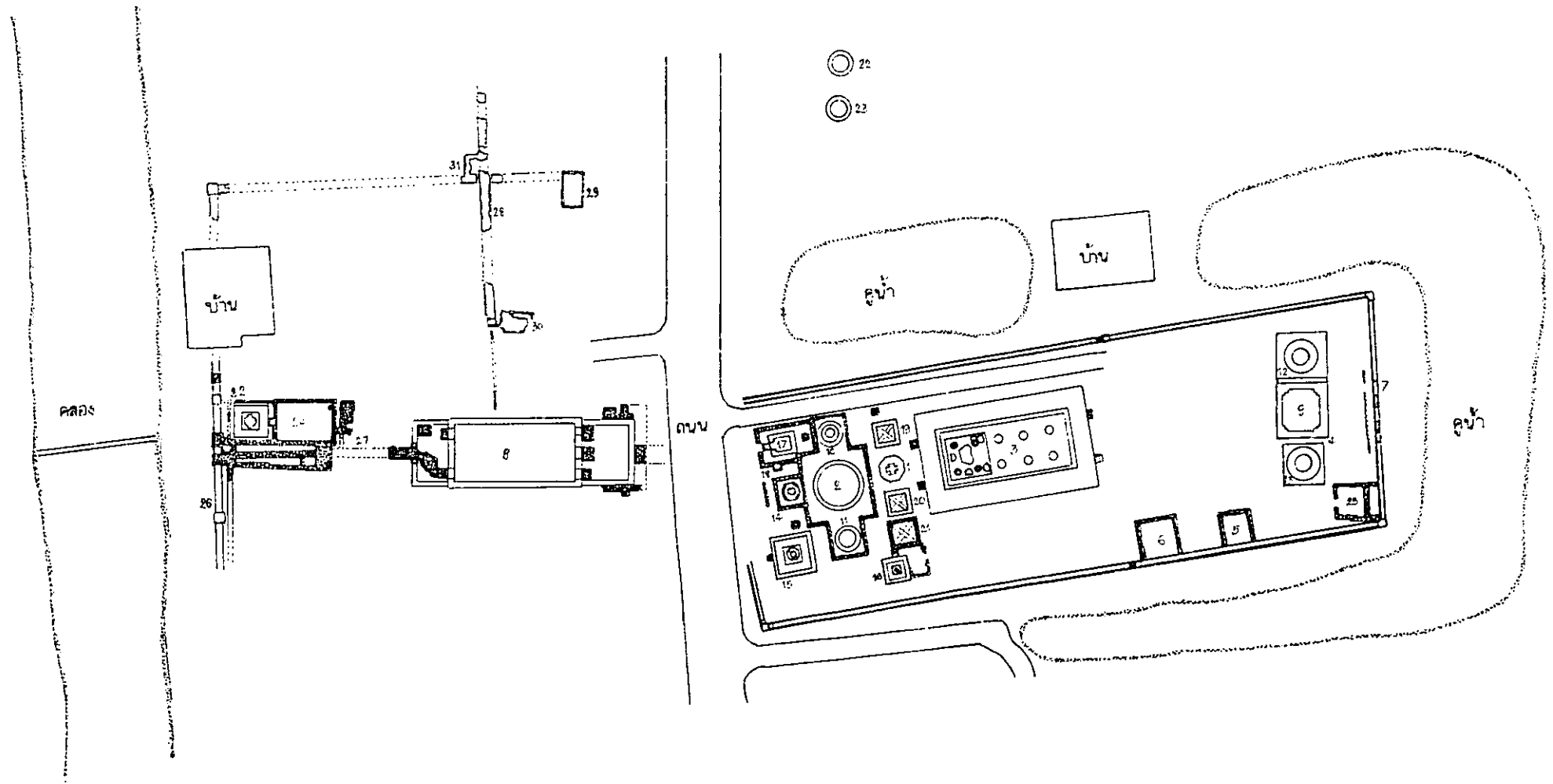
ศอนตัน หอระฆังคีตกระเบียงเคลือบเขียนลึที่ส่วนยอดของปราสาททั้ง 5 ยอด สันนิษฐานว่ามีอายุราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณรัชกาลที่ 3 (ดูแผนผังที่ 8/5)

โบราณสถานภายในวัดเจ้าย่า มีการอยู่อาศัยและการบูรณะต่อเนื่องกันตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางลงมา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-21 ถึงสมัยอยุธยาตอนปลายแล้วทิ้งร้างไประยะหนึ่ง จนมีการเข้ามาใช้พื้นที่โบราณสถานอีกครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีการใช้งานต่อเนื่องมาจนถูกทิ้งร้างอีกครั้งเมื่อประมาณ 60-70 ปีมานี้

แผนผังที่ 8/5 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าช่า สมัยที่ 5

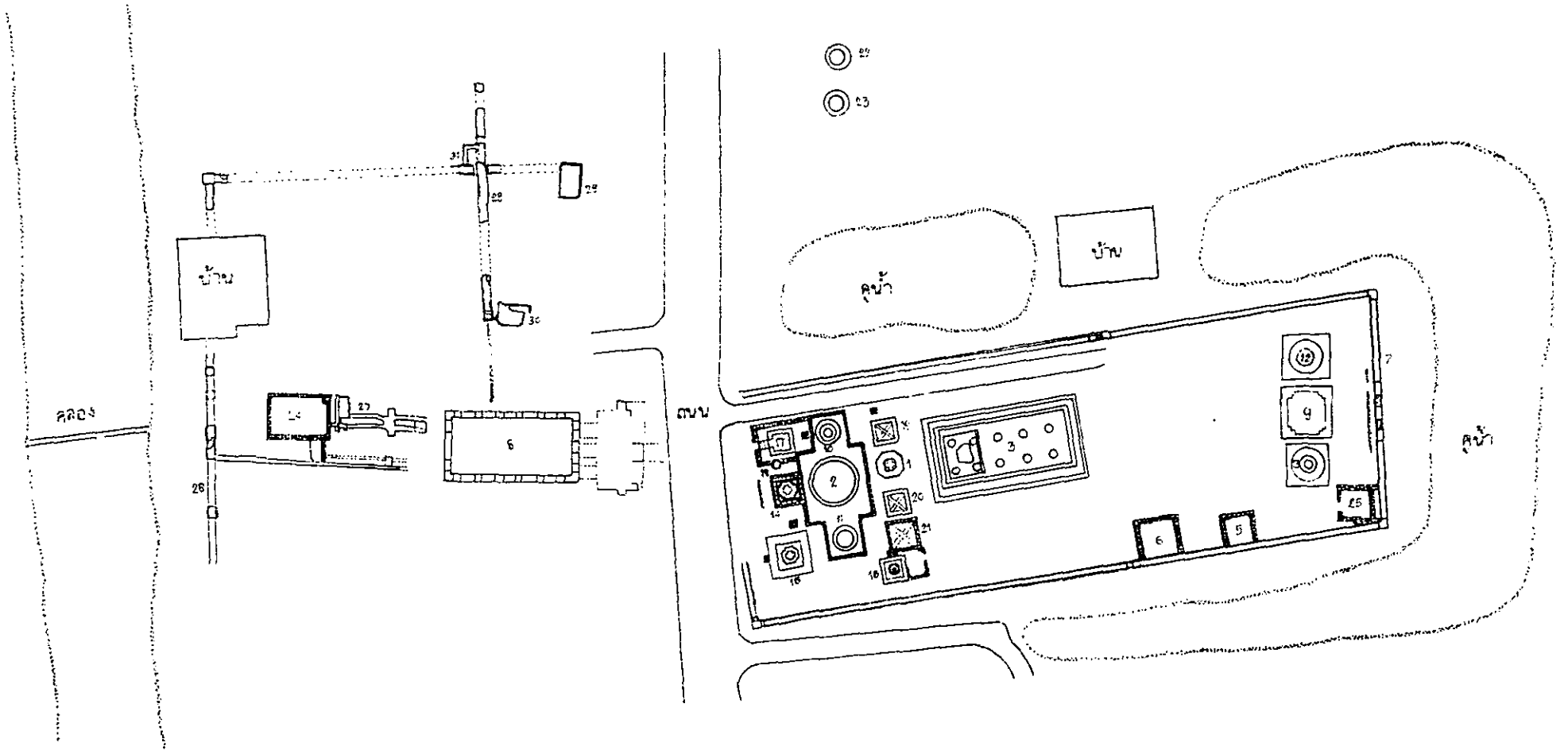
1 : 400

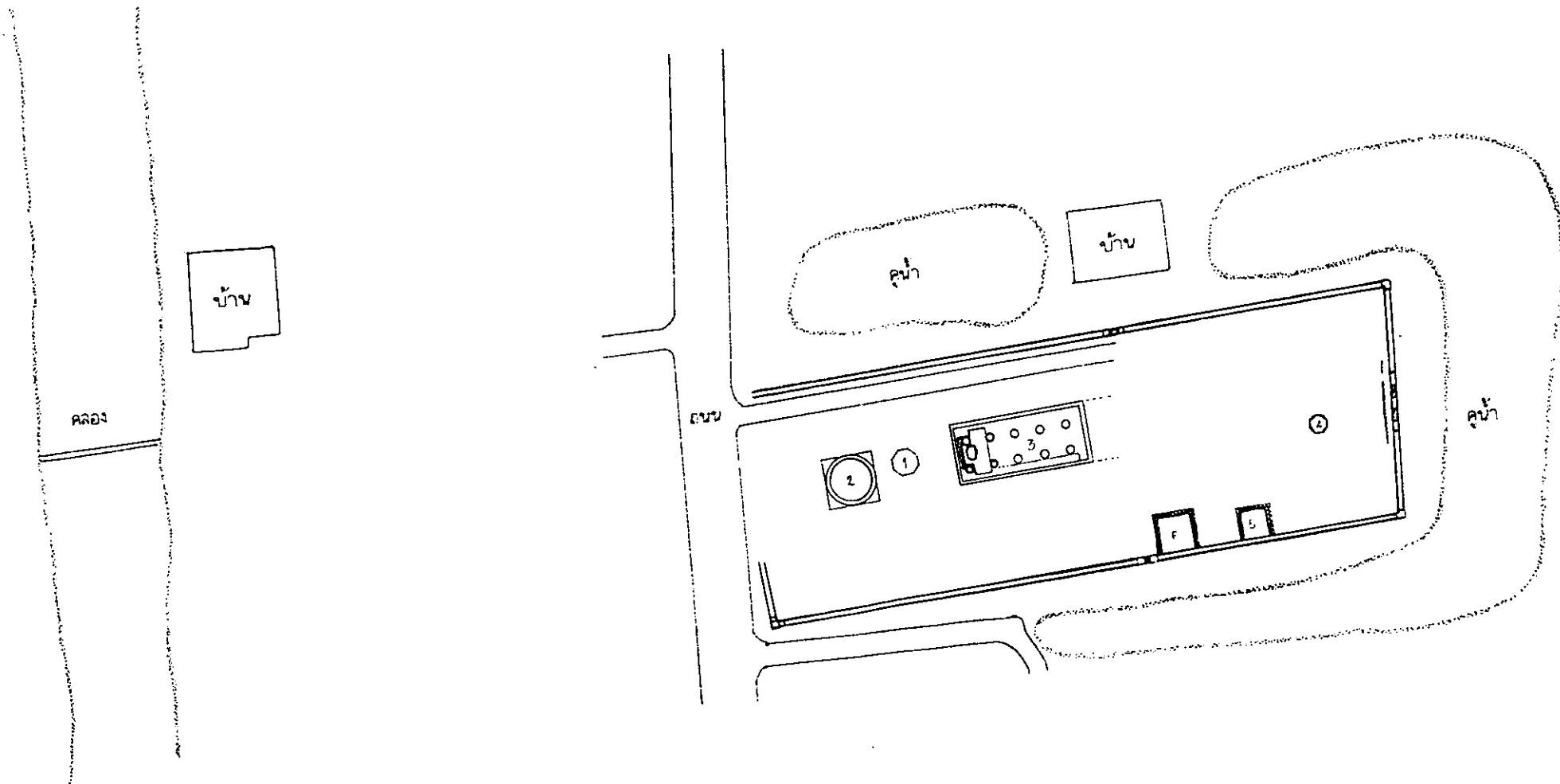
แผนผังที่ 8/4 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าท่า สมัยที่ 4

1 : 400

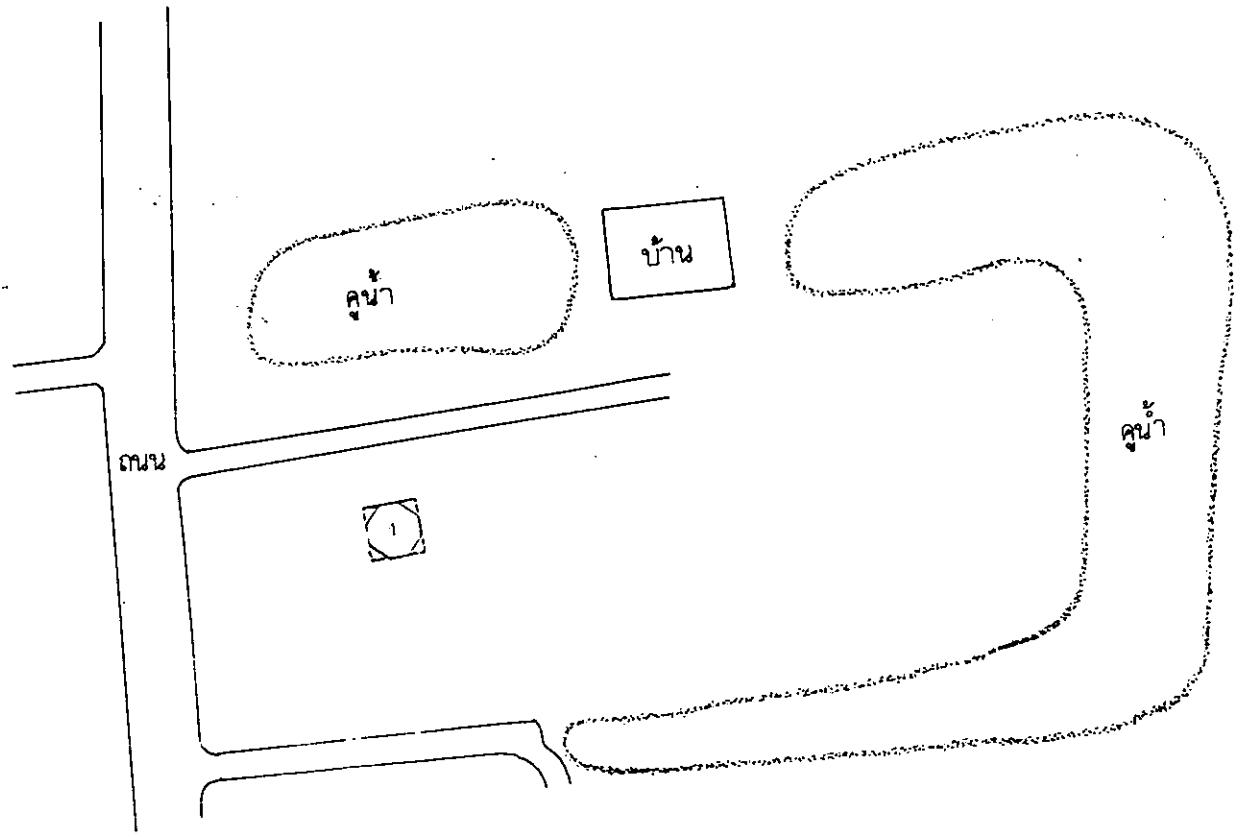
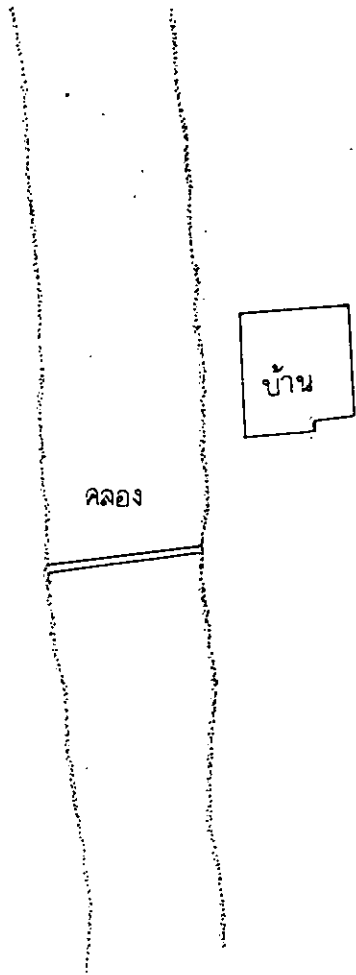

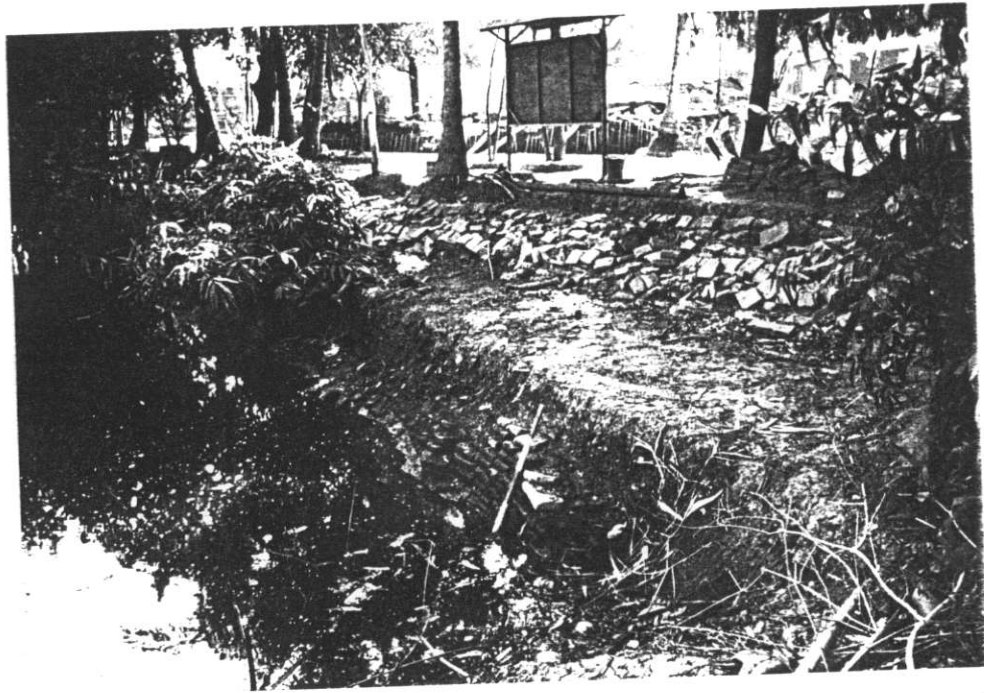
แผนผังที่ 8/3 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าท่า สมัยที่ 3

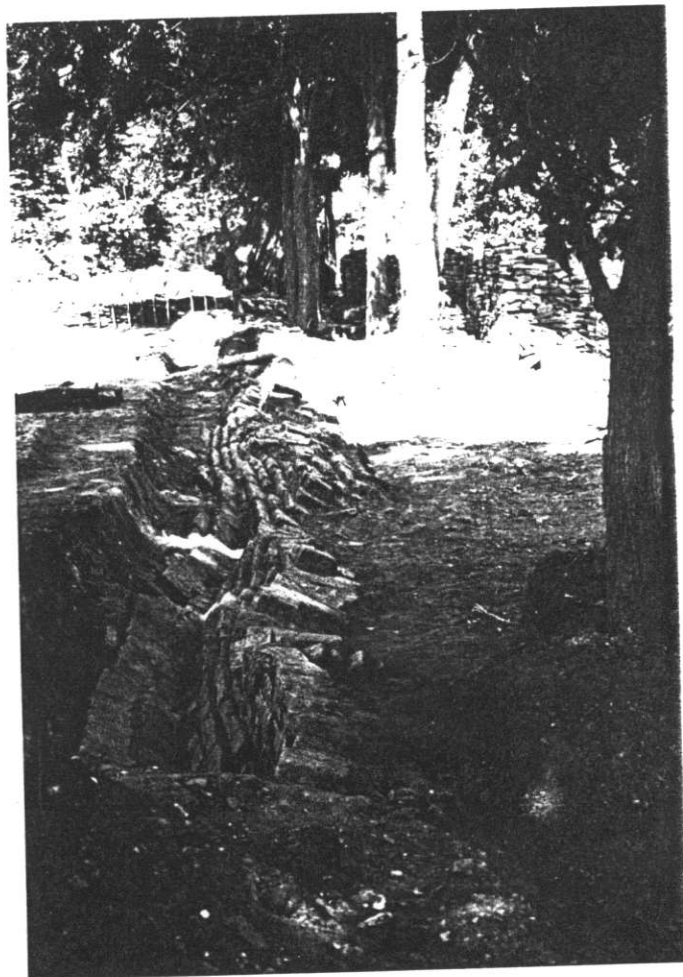
แผนผังที่ 8/2 ผังบริเวณโบราณสถาน วัดเจ้าท่า สมัยที่ 2

1 : 400

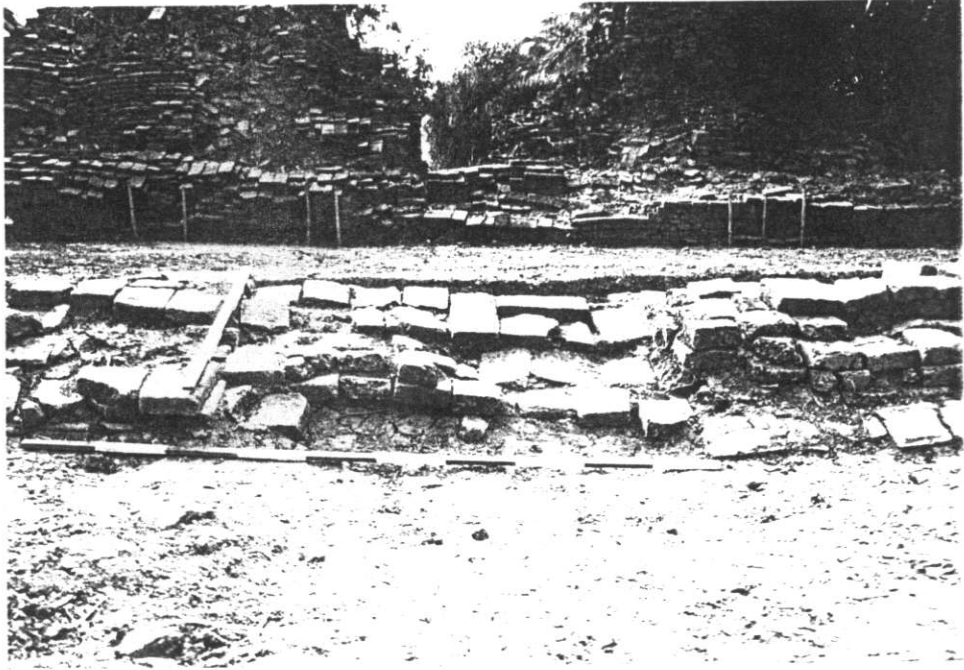

ภาพที่ 1 แนวกำแพงทิศเหนือในฝั่งพุทธาวาส ที่มีผนังอิฐกับแนวกำแพงทอครหรือไผ่ลลงดูน้ำ

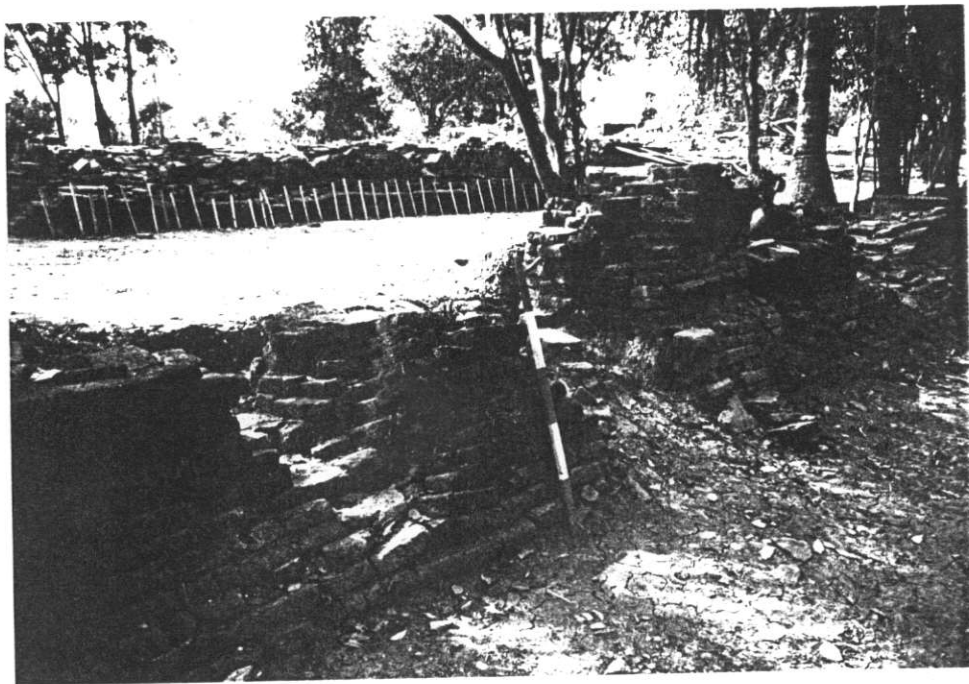
ภาพที่ 2 แนวกำแพงทิศใต้ในฝั่งพุทธาวาส อยู่ใต้อาพคคไปมาและคคคัว

ภาพที่ 3 ช่องประตูทางเข้าของแนวกำแพงทิศตะวันออก โบสถ์พุทธาวาส

ภาพที่ 4 แนวกำแพงด้านทิศตะวันออก โบสถ์พุทธาวาสขณะถูกน้ำท่วม

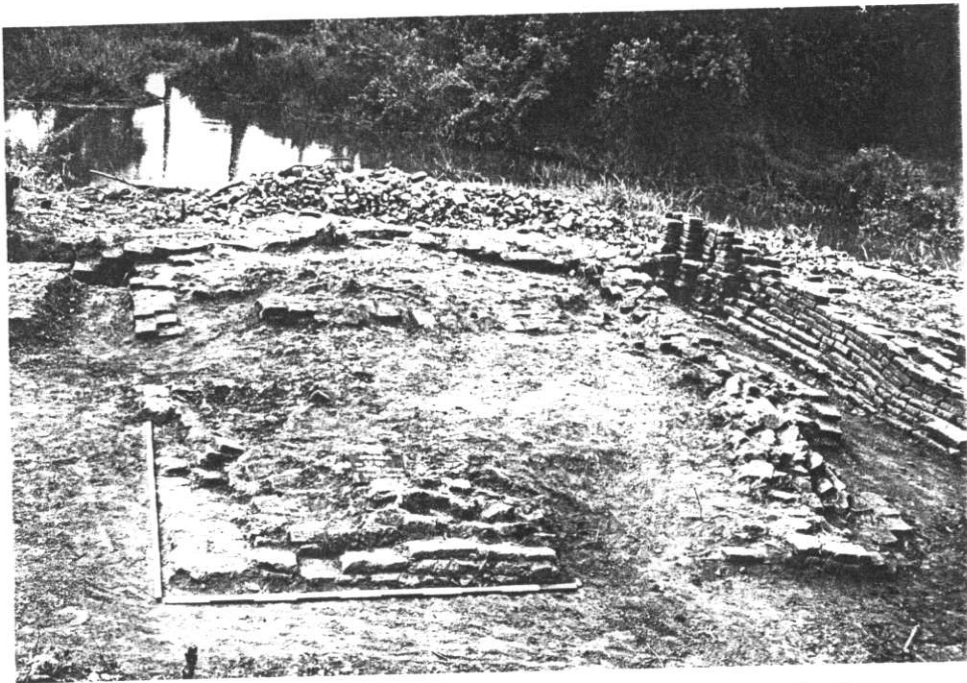
ภาพที่ 5 ซุ้มประตูทางเข้าของแนวกำแพงทิศเหนือ ในฝั่งพุทธาวาส

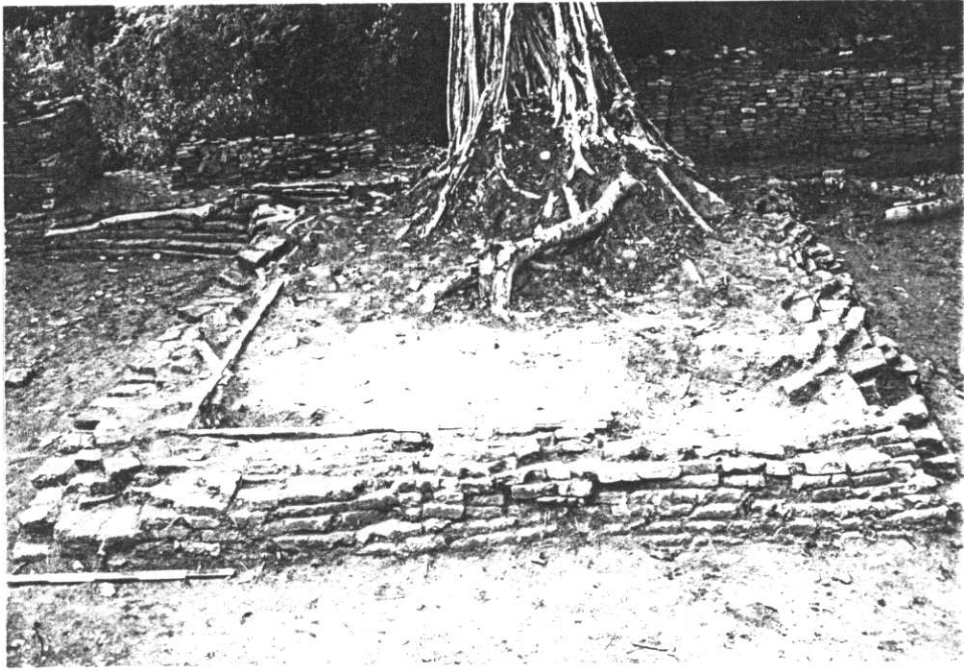
ภาพที่ 6 ซุ้มประตูทางเข้าของแนวกำแพงทิศเหนือ ในฝั่งพุทธาวาส
หลังขุดลอกก้นเพื่อตรวจดูทางขึ้น

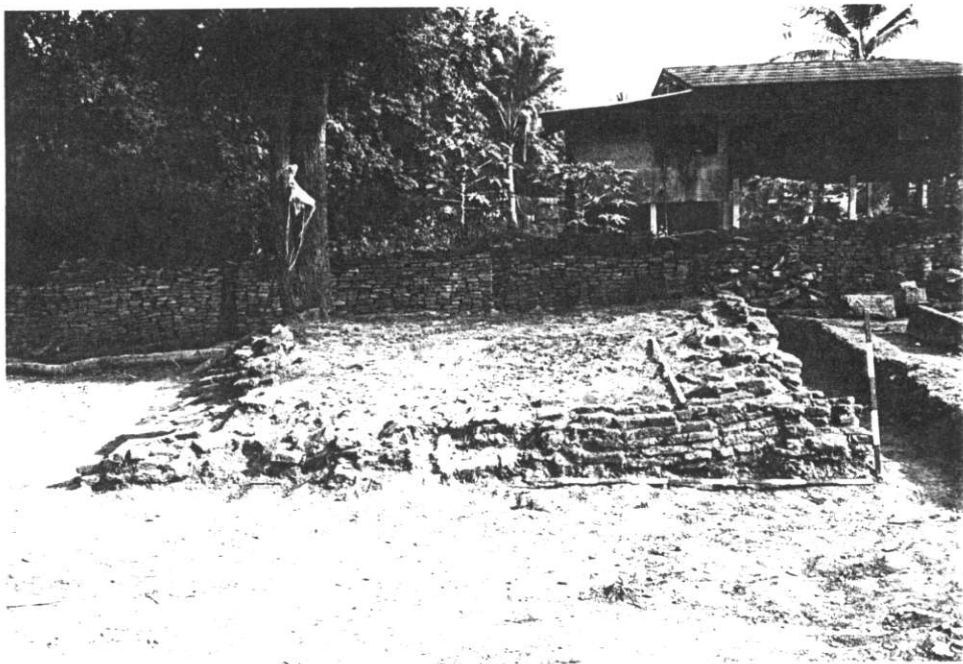
ภาพที่ 7 หลุมขุดตรวจฐานรากซุ้มประตูของแนวกำแพงทิศเหนือ

ภาพที่ 8 ศาลาหมายเลข 1 ที่บริเวณมุมกำแพงทิศตะวันออกเวียงใต้

ภาพที่ 9 ศาลารายหมายเลข 2 ที่บริเวณกำแพงทิศใต้

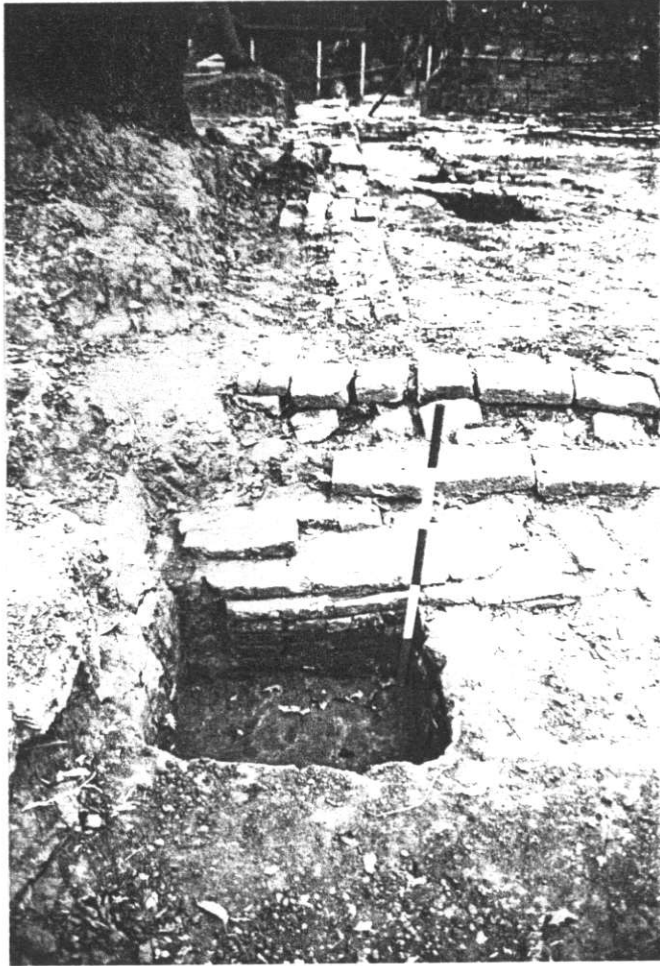
ภาพที่ 10 ศาลารายหมายเลข 3 ที่บริเวณแนวกำแพงทิศใต้

ภาพที่ 11 เป็นดินก่อนขุดตรวจหากำแพงที่หลังบ้านราษฎรริมคลองสระบัว

ภาพที่ 12 มุมกำแพงที่พบใหลุมขุดตรวจหลังบ้านราษฎรริมคลองสระบัว

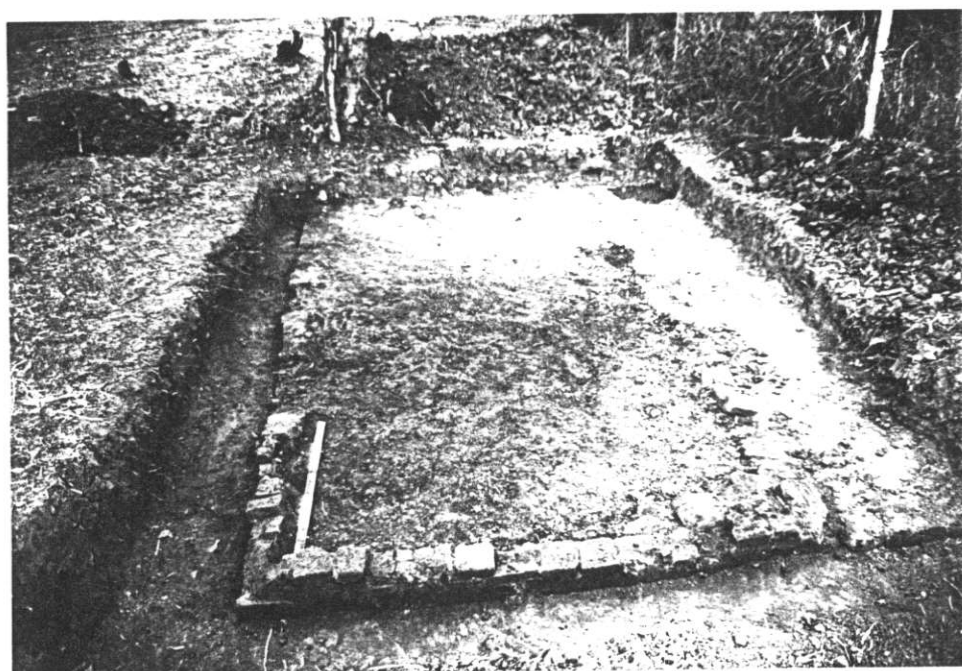
ภาพที่ 13 หลุมขุดตรวจแนวกำแพงทิศตะวันตกริมคลองสระบัว

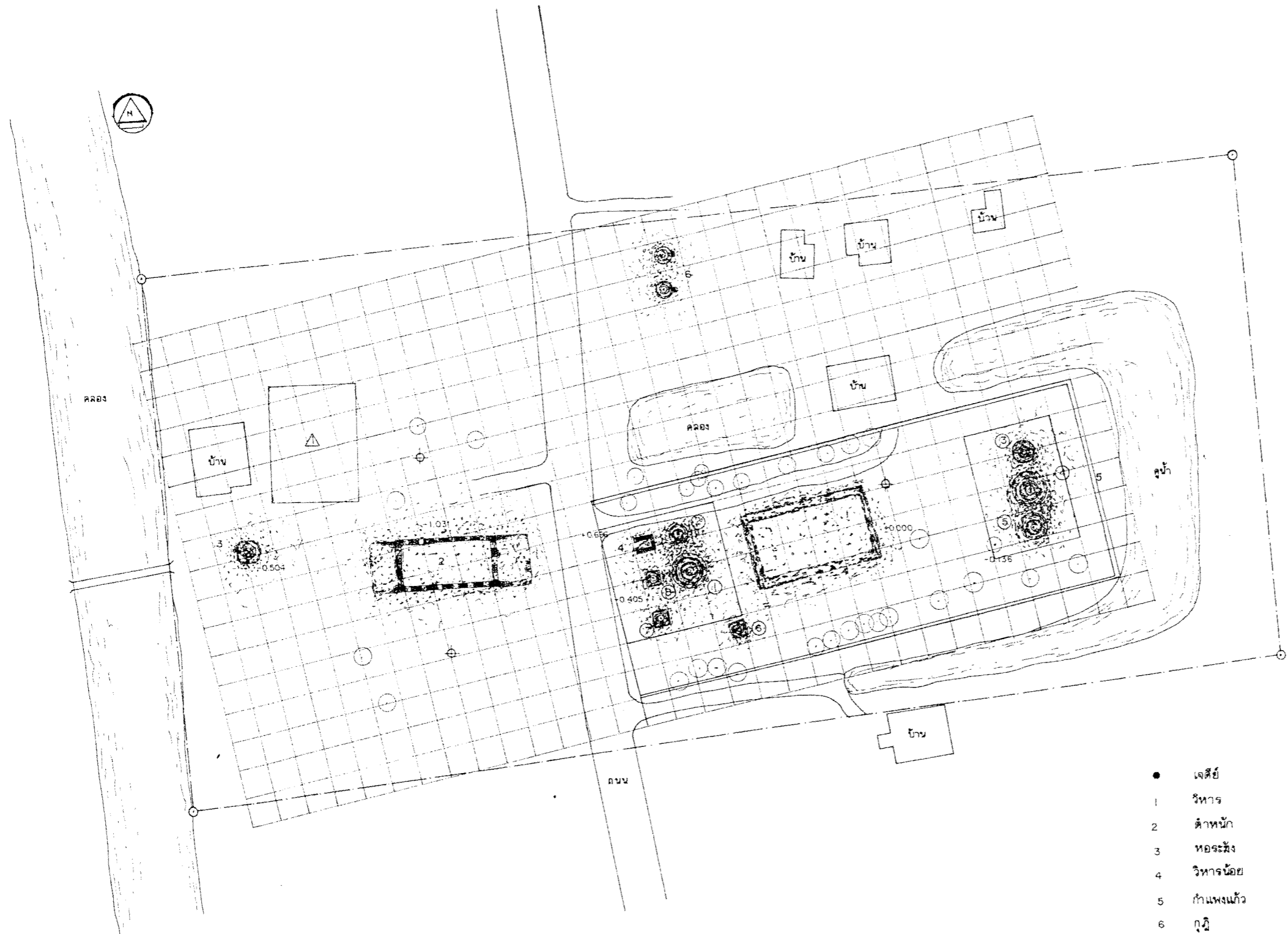
ภาพที่ 14 แนวกำแพงทิศตะวันตกริมคลองสระบัว ขณะถูกน้ำท่วม

ภาพที่ 15 ทางเดินหมายเลข 2 ที่มีแนวตรงกับช่องหน้าต่างโค้งชั้นสอง
ของตำหนักคำบทิศเหนือ

ภาพที่ 16 ฐานอาคารหมายเลข 4 ที่พบทางทิศเหนือของตำหนัก

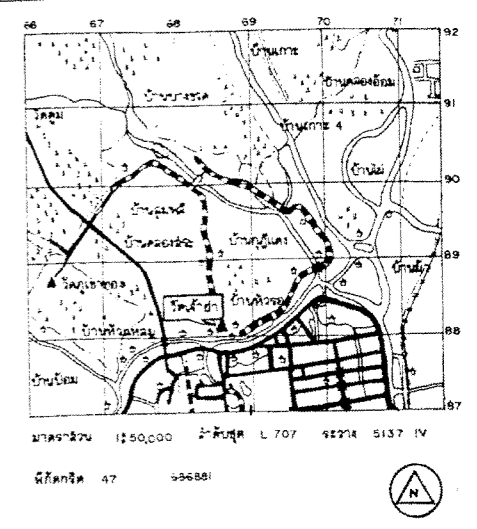

แผนผังที่ 1 ผังบริเวณวัดเจ้าย่าก่อนขุด

ผังบริเวณ
มาตราส่วน 1 : 400

- เจดีย์
- 1 วิหาร
- 2 ศาลา
- 3 หอระฆัง
- 4 วิหารน้อย
- 5 กำแพงแก้ว
- 6 กุฏิ
- ▲ เติมโบราณสถาน

ผังดัชนี

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/6 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243 4213
284/6 Phichai Road, Dusit, Bangkok 10300 Tel/FAX 243 4213

ช่างโยธา	
ช่างศิลปกรรม	
นักโบราณคดี	น.ส. พิชัยณี สุพล
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เขียนร่าง	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน. ฝ่ายวิชาการ	
หน. ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. นคร. บ.ค. พช. ที่ 3	
ผอ. ลปค. พช.	
อธิบดี	

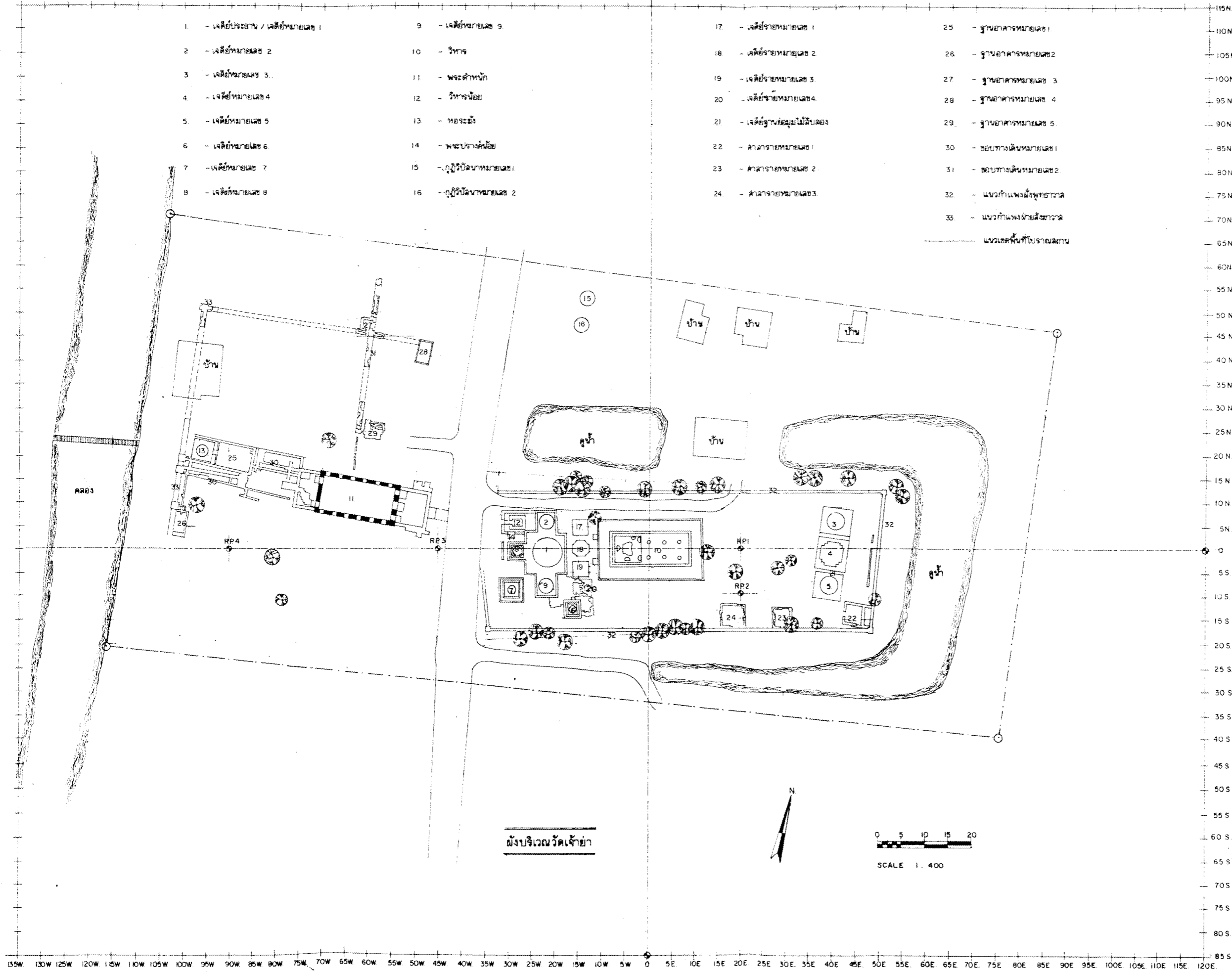
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่ 1
------	------------	-----------	-----------

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง ต.คลองจั่น อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

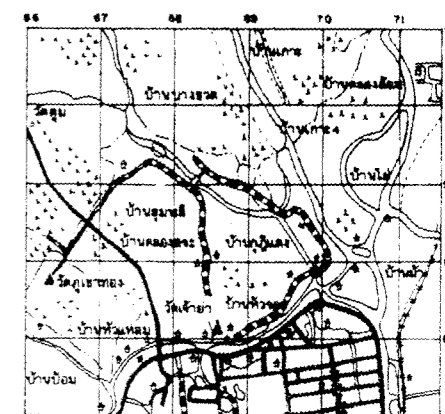
แสดง	รูปผังบริเวณ	มาตราส่วน 1 : 400
------	--------------	-------------------

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

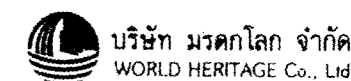
1 - เจดีย์ประธาน / เจดีย์หมายเลข 1	9 - เจดีย์หมายเลข 9	17 - เจดีย์รายหมายเลข 1	25 - ฐานอาคารหมายเลข 1
2 - เจดีย์หมายเลข 2	10 - วิหาร	18 - เจดีย์รายหมายเลข 2	26 - ฐานอาคารหมายเลข 2
3 - เจดีย์หมายเลข 3	11 - พระตำหนัก	19 - เจดีย์รายหมายเลข 3	27 - ฐานอาคารหมายเลข 3
4 - เจดีย์หมายเลข 4	12 - วิหารน้อย	20 - เจดีย์รายหมายเลข 4	28 - ฐานอาคารหมายเลข 4
5 - เจดีย์หมายเลข 5	13 - หอระฆัง	21 - เจดีย์ฐานย่อมุมไม้สิบสอง	29 - ฐานอาคารหมายเลข 5
6 - เจดีย์หมายเลข 6	14 - พระบารมีน้อย	22 - ศาลารายหมายเลข 1	30 - ซอบทางเดินหมายเลข 1
7 - เจดีย์หมายเลข 7	15 - กุฏิวิปัสณาหมายเลข 1	23 - ศาลารายหมายเลข 2	31 - ซอบทางเดินหมายเลข 2
8 - เจดีย์หมายเลข 8	16 - กุฏิวิปัสณาหมายเลข 2	24 - ศาลารายหมายเลข 3	32 - แนวกำแพงฝั่งพุทธาวาด
			33 - แนวกำแพงฝั่งสังฆาวาด
- แนวเขตพื้นที่โบราณสถาน

ผังผัง

มาตราส่วน 1:150,000 เขตฯ ส.ค.บ.ศ. 707 42713 5157 IV
 พิกัดกริด 47 886881

คำเนื่งงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
 WORLD HERITAGE Co., Ltd.
 284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
 284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	ภจจ.ฉว. ตะก้อง
นายช่างศิลปกรรม	จุฑาทิพย์ พิธิคุณ
นักวิชาการช่างศิลป์	ธีรชัย พรหมผลวาท
นักโบราณคดี	ทิพภากรณ์ ภู่วลัย
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. อ.บ.บ.ค. พช.ที่ 3	
ผอ. ล.บ.ค. พช.	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			2

วัดเจ็ญย้า

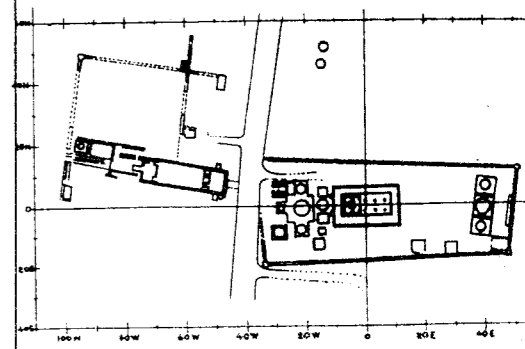
ที่ตั้ง ต.คลองจั่นบึง อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

แสดง: ผังบริเวณ
 สัภาพหลังการขุดแต่ง
 1:2
 มาตราส่วน

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว
 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

ผังศิลา

มาตราส่วน 1:1,250 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel./FAX: 243-4213

ช่างโยธา	กฤษฏา ตระก้อง		
นายช่างศิลปกรรม	จุฑาศักดิ์ ทิพย์วิบูลย์		
นักวิชาการช่างศิลป์	จินนีย์ พรหมละยาต		
นักโบราณคดี	ทิพารัตน์ ภูผาลัย		
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
ผู้เขียนฐาน			

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
วิศวกรโยธา			

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ			
หน.ฝ่ายโบราณสถาน			
ผอ. ลมจ. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. ลมจ. พช.			
อธิบดี			
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			5

วัดเจ้าย่า

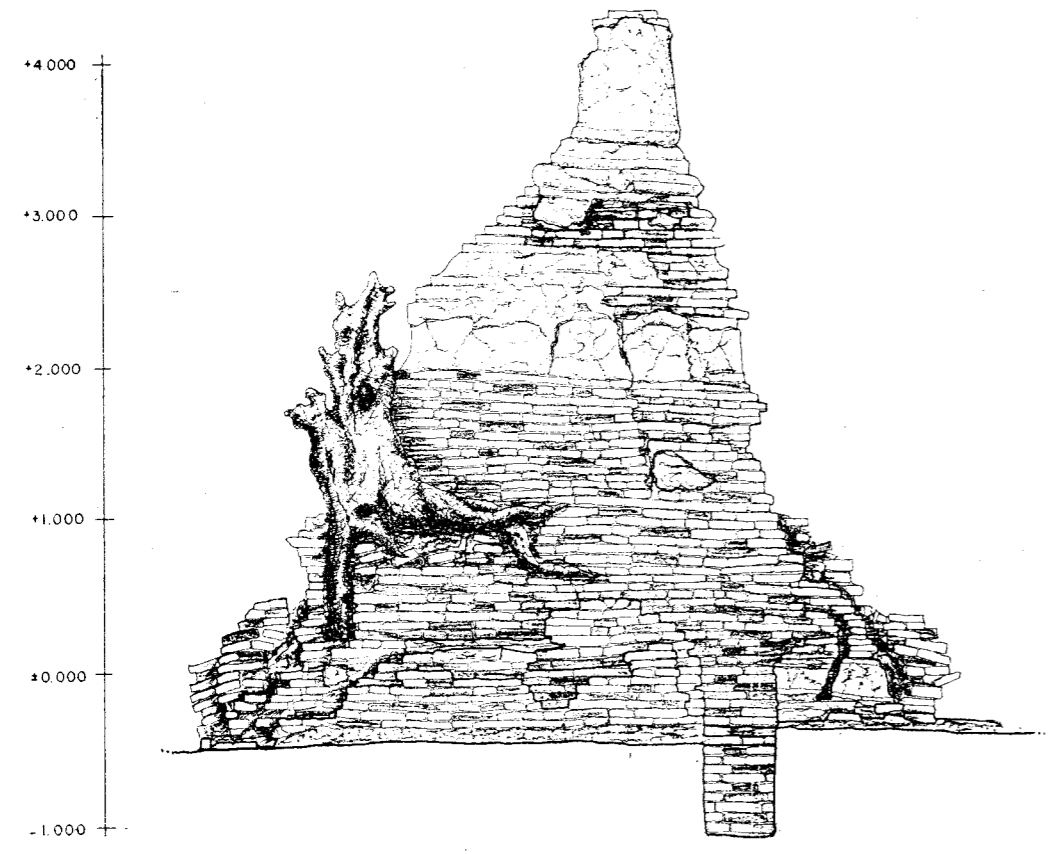
ที่ตั้ง: ต. คลองจระบัว อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง: รูปด้าน เจริญหมายเลข 2
สภาพหลังขุดแต่ง มาตราส่วน 1:25 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

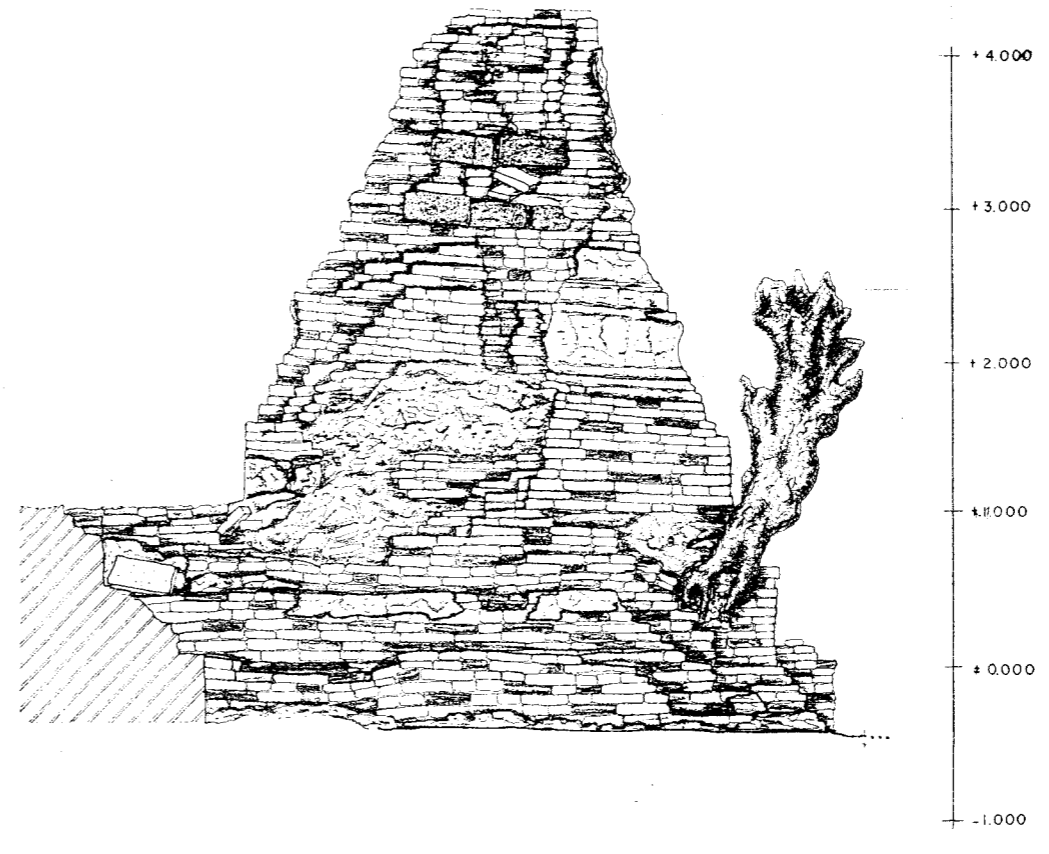
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

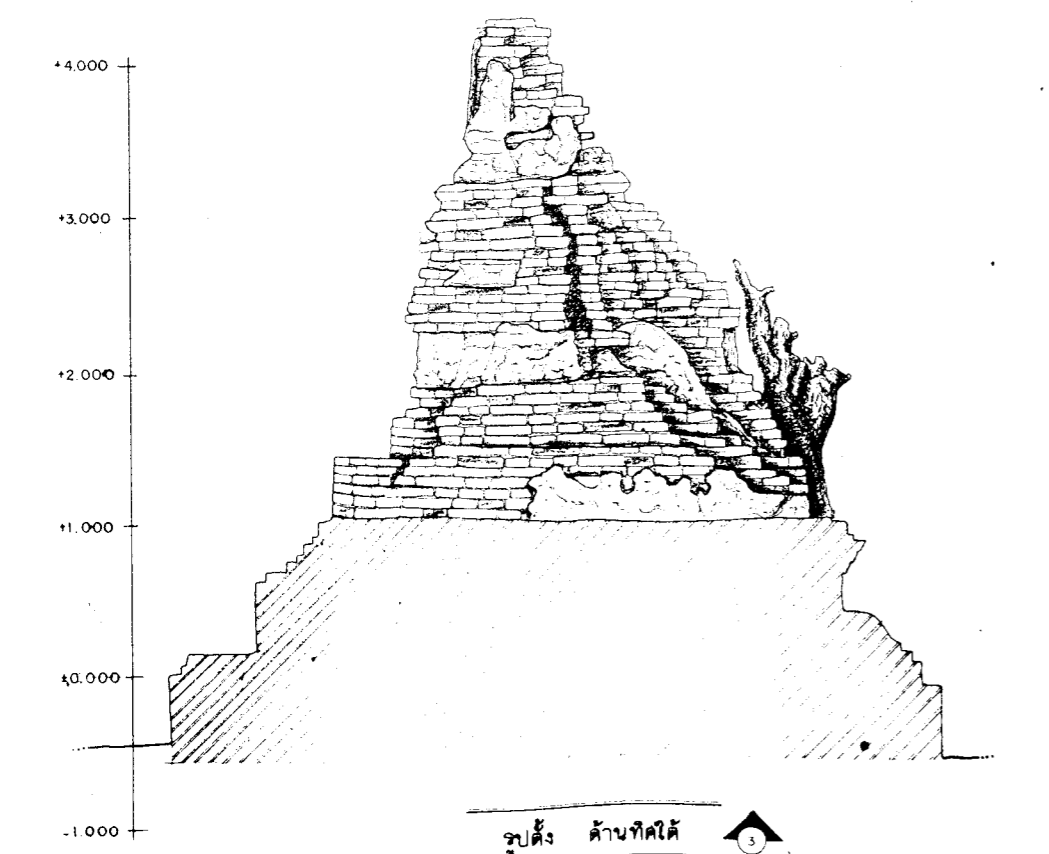
20 W 21 W 22 W 23 W 24 W 25 W

รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

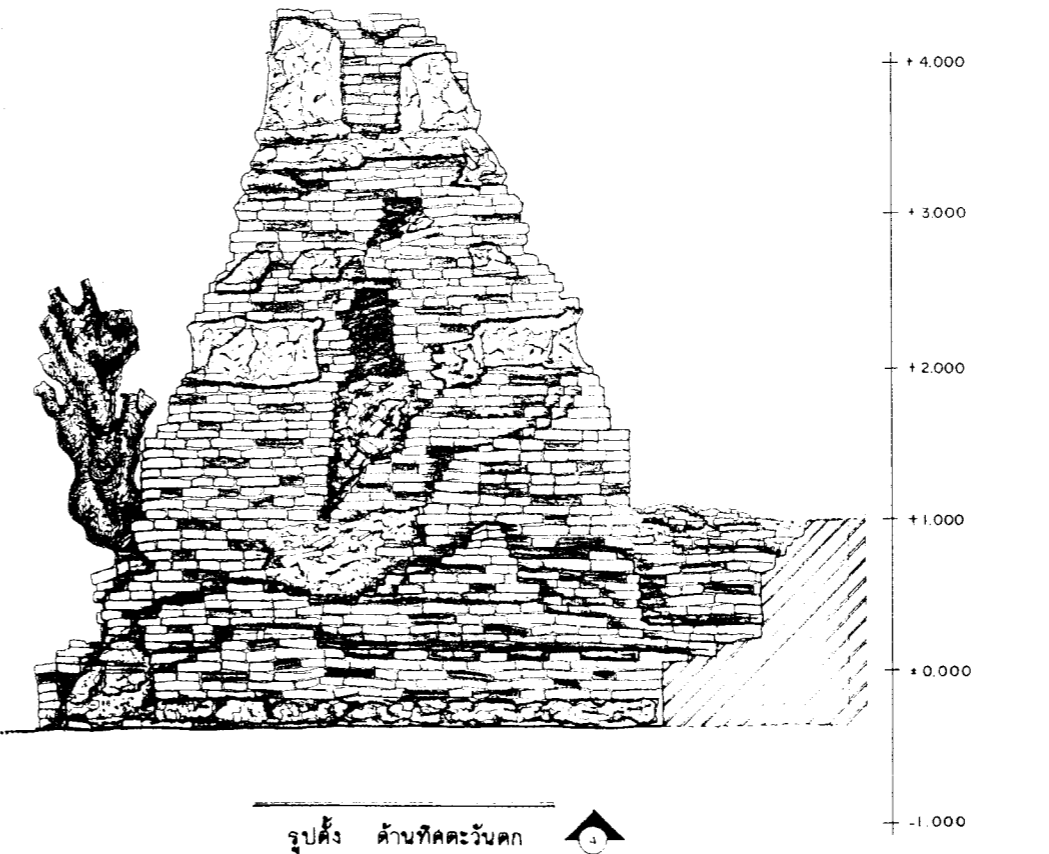
3 N 4 N 5 N 6 N 7 N 8 N

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

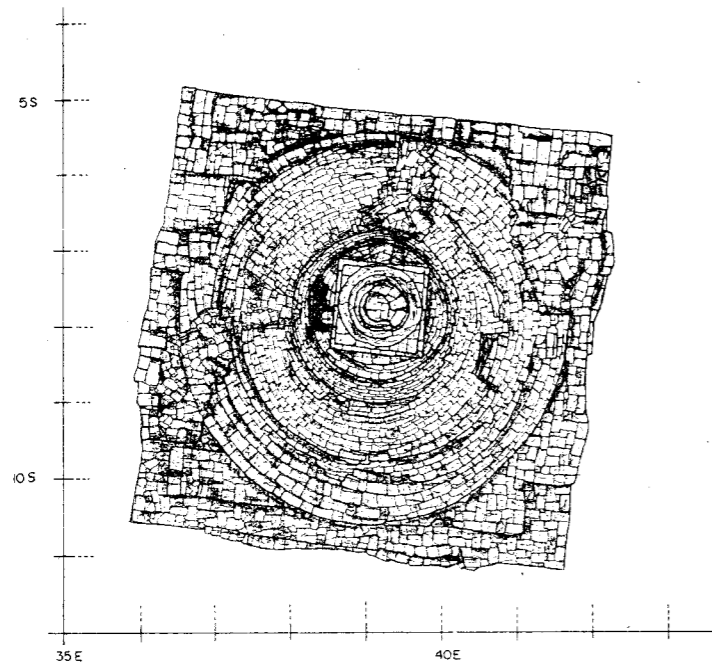
25 W 24 W 23 W 22 W 21 W 20 W

รูปตั้ง ด้านทิศใต้

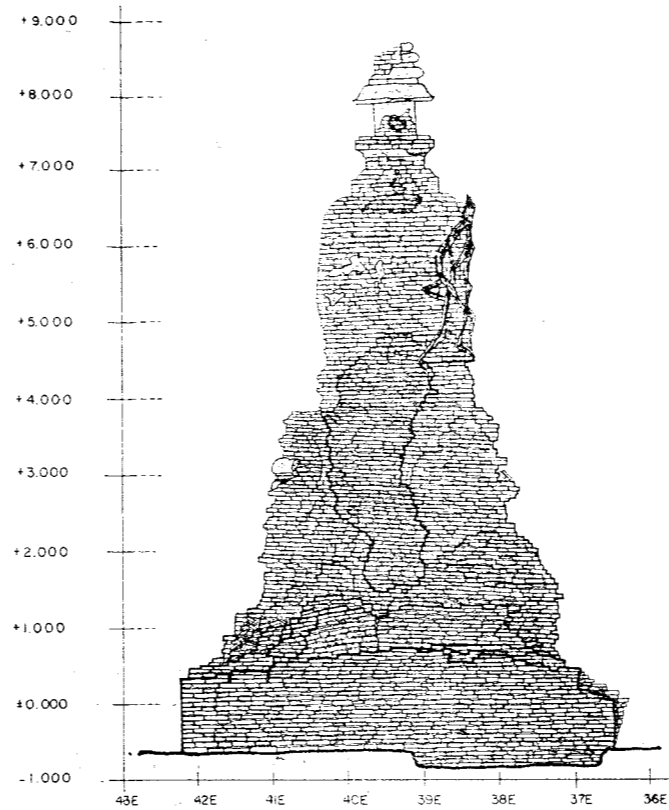

8 N 7 N 6 N 5 N 4 N 3 N

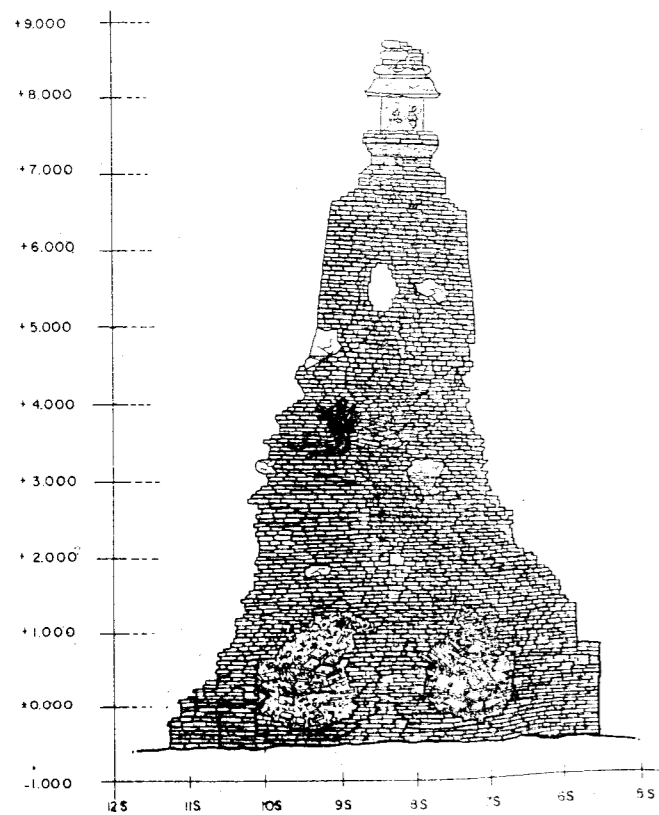
รูปตั้ง ด้านทิศตะวันตก

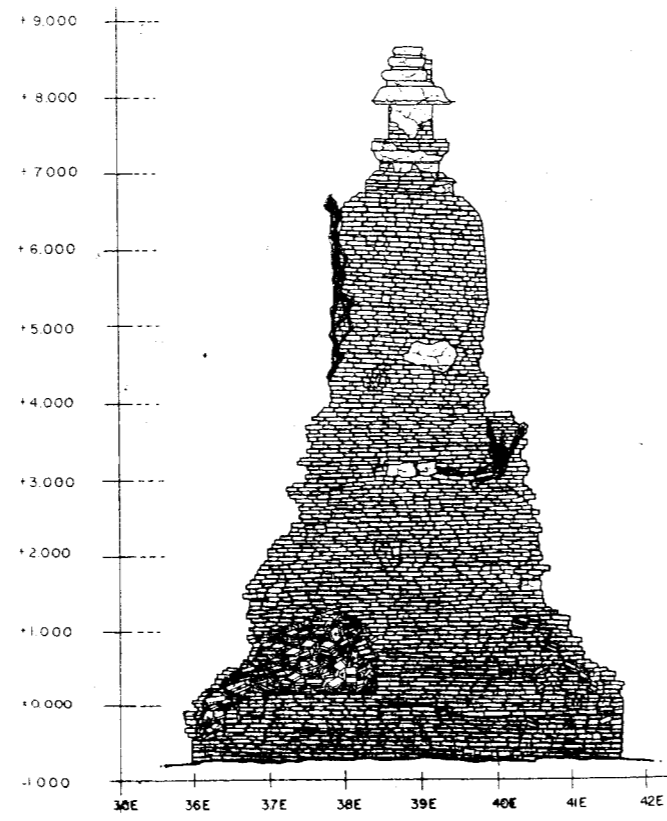
รูปแปลน

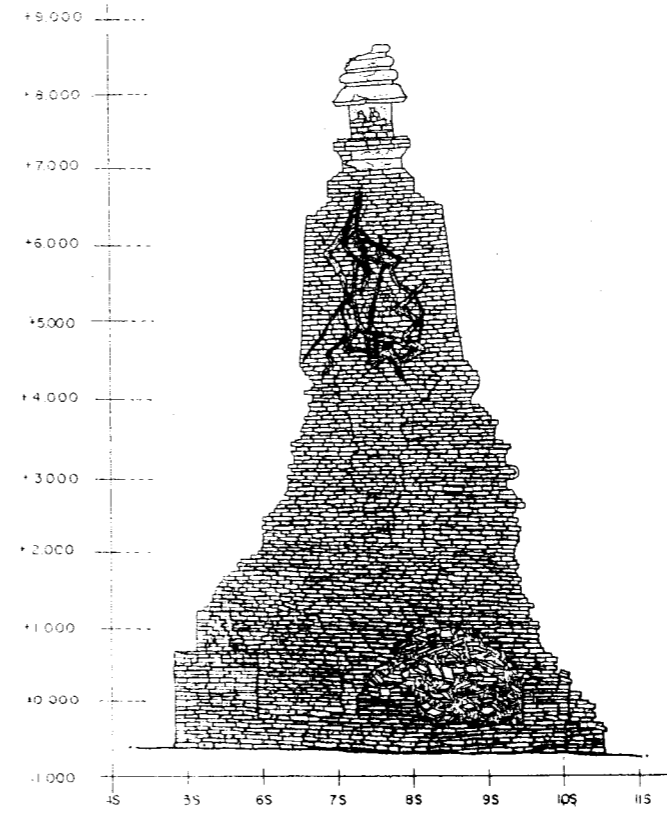
รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

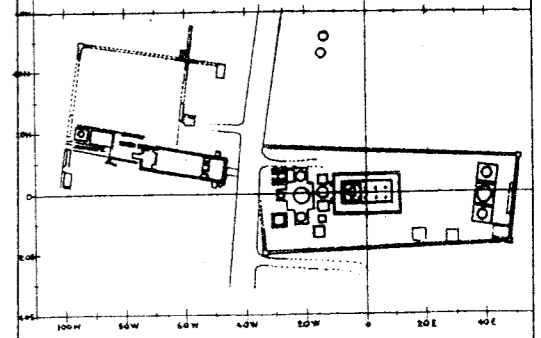

รูปตั้ง ด้านทิศใต้

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันตก

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1 : 1,250 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินการโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/6 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษฏา ตรีทอง
นายช่างศิลปกรรม	สุจิตต์ ทรัพย์วิบูลย์
นักวิชาการช่างศิลป์	วินัย พรหมละอาน
นักโบราณคดี	ทิพารัตน์ ภูพลับ
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	กษมา เกตโดยทนต์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณสถาน	
ผอ. ลจ. บค. พช. ที่ 3	
ผอ. ลบค. พช.	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			8

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

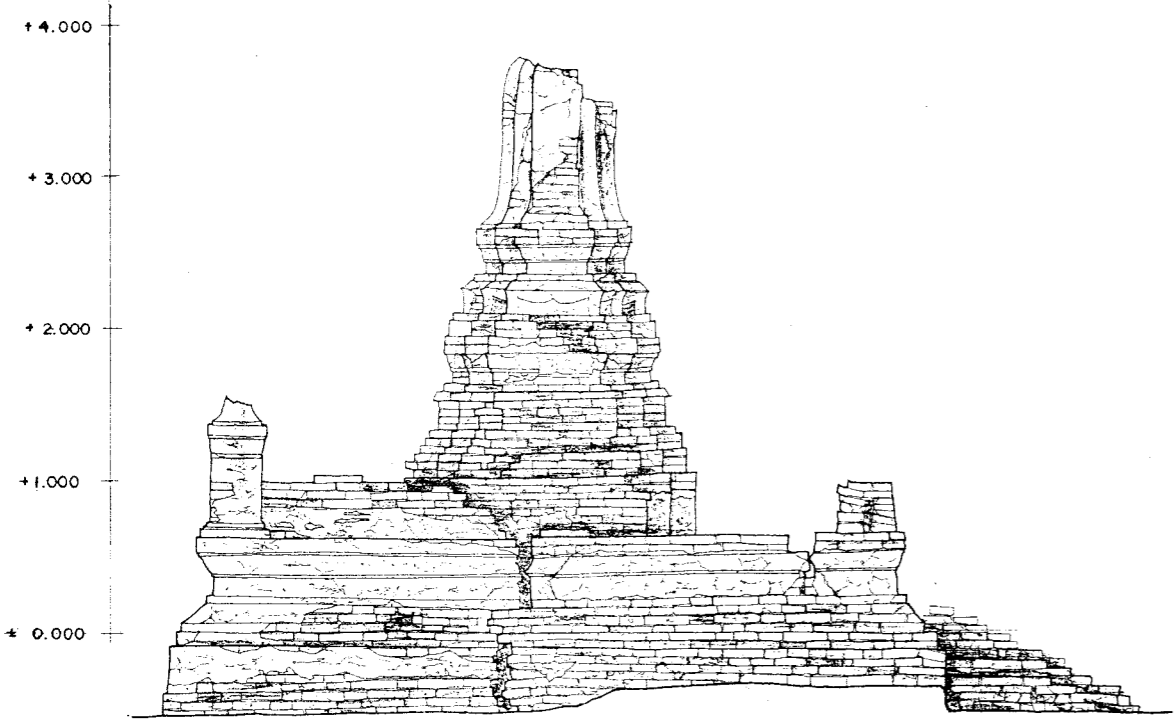
แปลน: รูปแปลน, รูปตั้ง เติร์ดหมายเลข 5
สภาพหลังขุดแต่ง มาตรฐาน 1 : 50 เมตร

โครงการเงินทุน OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

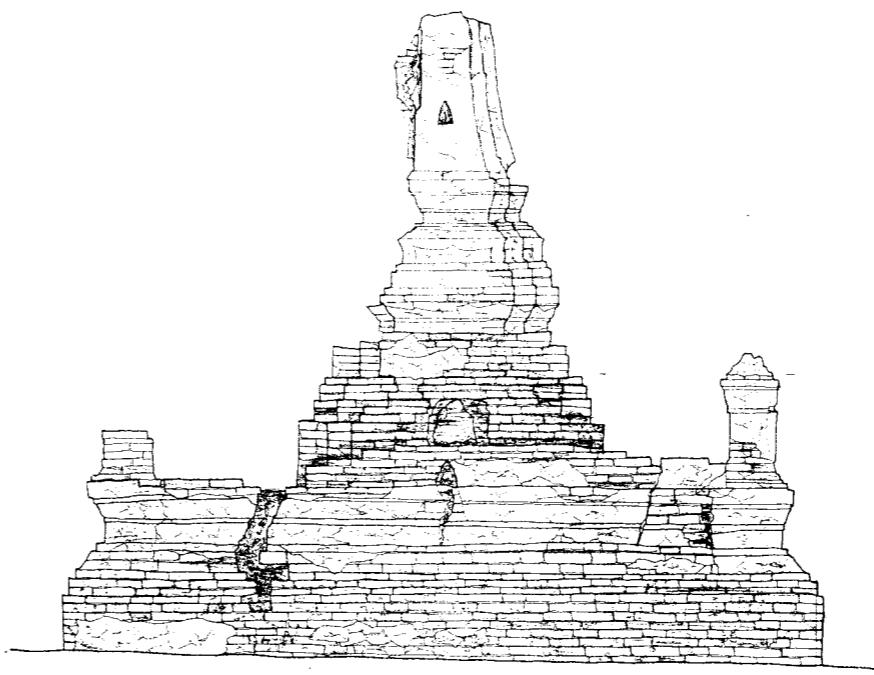
กรมศิลปากร

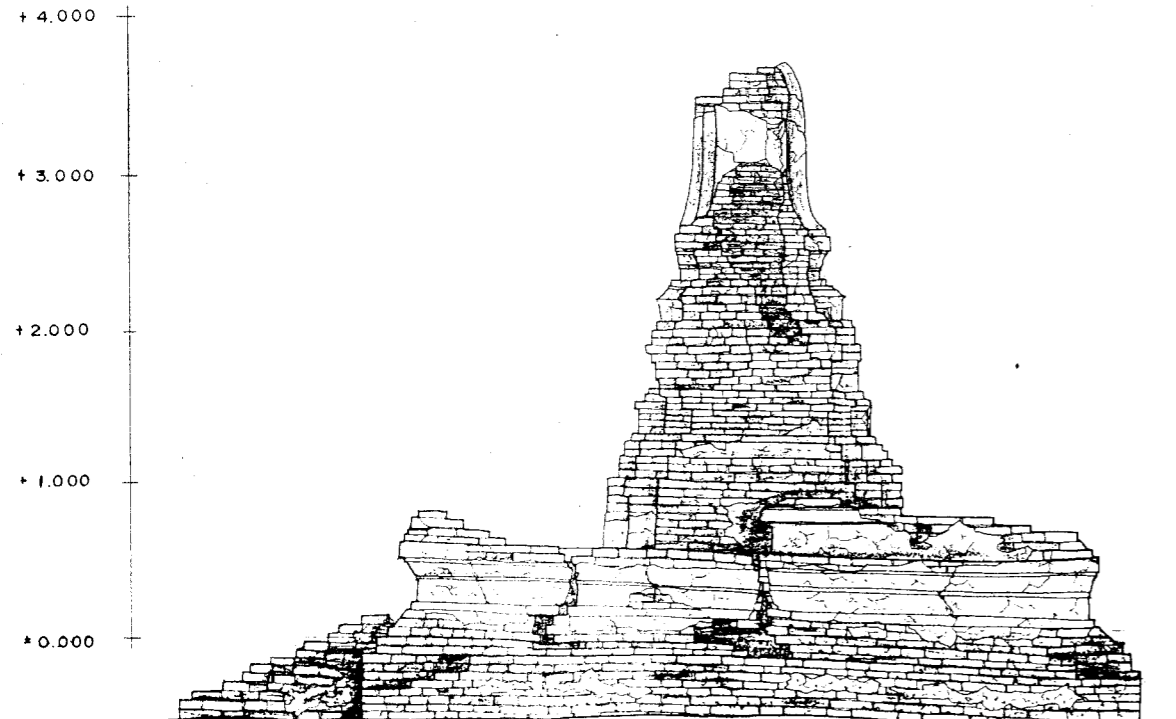
27W 28W 29W 30W 31W 32W 33W

รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

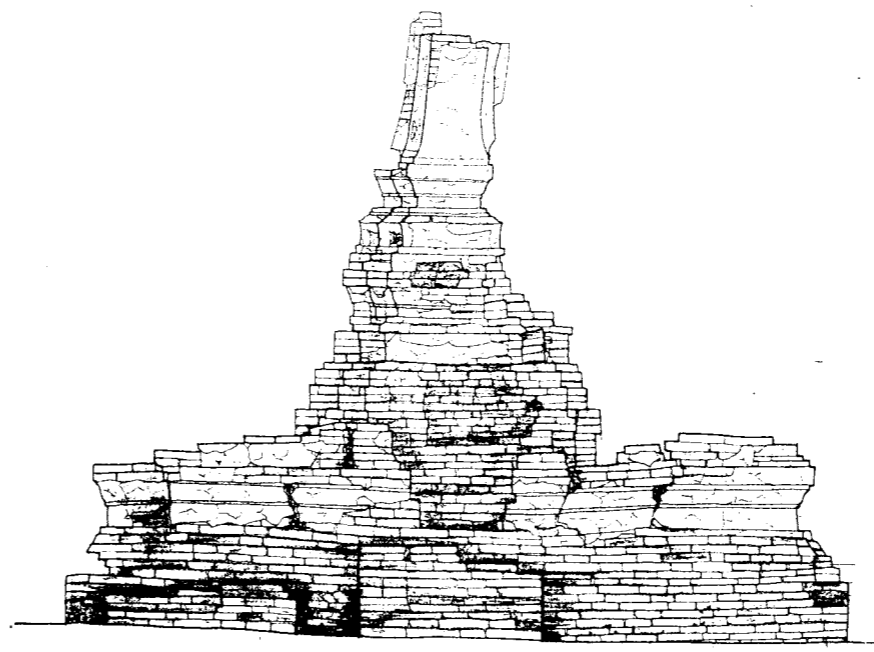
11S 10S 9S 8S 7S 6S

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

35W 32W 31W 30W 29W 28W 27W 26W

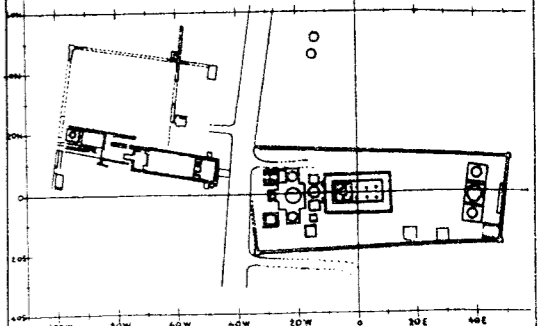
รูปตั้ง ด้านทิศใต้

6S 7S 8S 9S 10S 11S

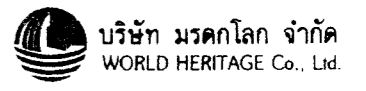
รูปตั้ง ด้านทิศตะวันตก

ผังผัง

มาตราส่วน 1 : 250 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Dusit Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษฏา ตั้งอึ้ง
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ หิรัญวิญญู
นักวิชาการช่างศิลป์	วินัย พรหมละอียด
นักโบราณคดี	พิทักษ์รัตน์ ภูผาลับ
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	กษมา นาโคทยานนท์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. มง. บค. พช.ที่ 3	
ผอ. ลบค. พช.	
อธิบดี	

จังหวัด	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			11

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง: ต. คลองจระบัว อ. ชลชนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

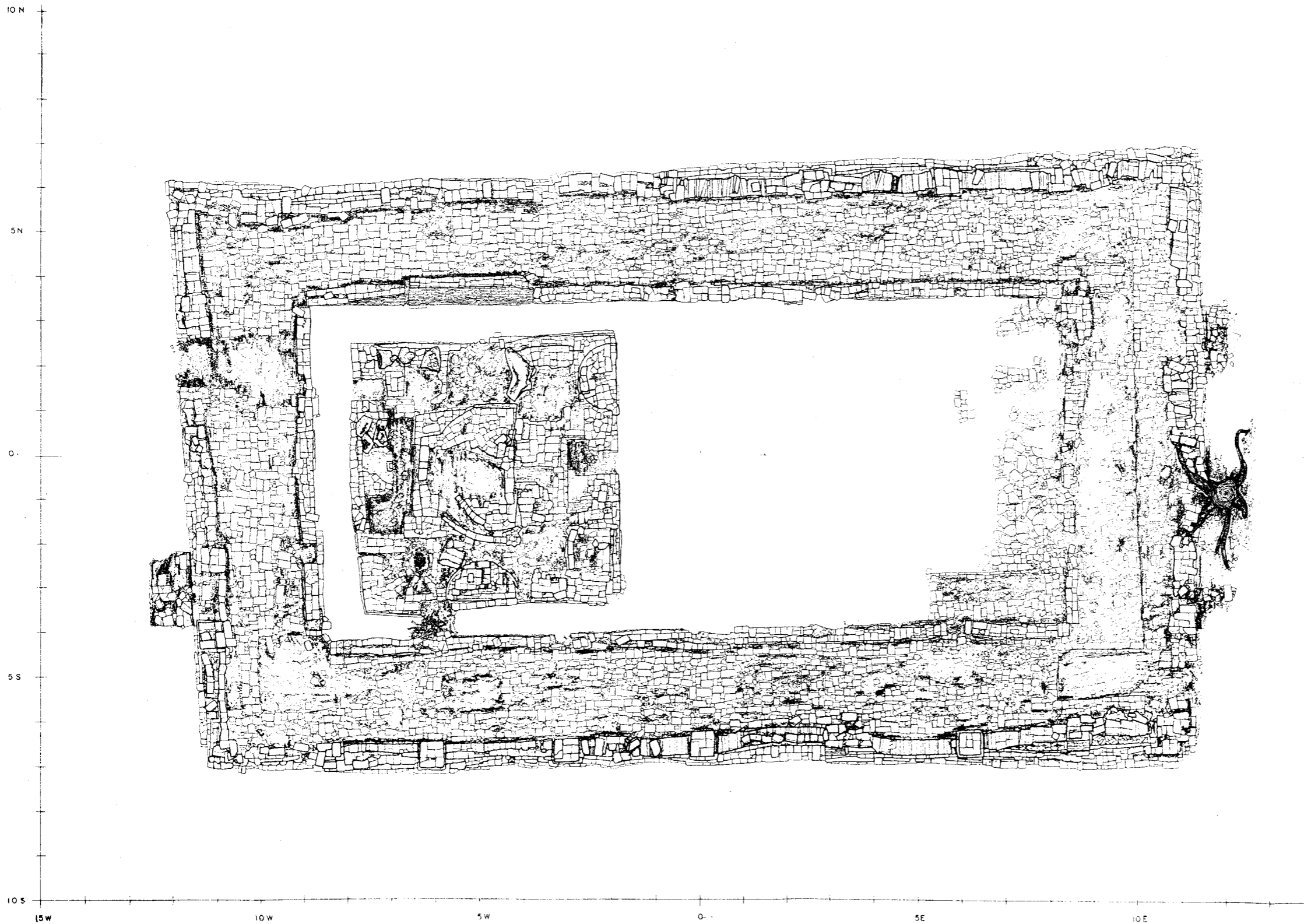
แสดง: รูปด้าน เหนือหมายเลข 7
สภาพหลังขุดแต่ง
มาตราส่วน 1 : 25 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

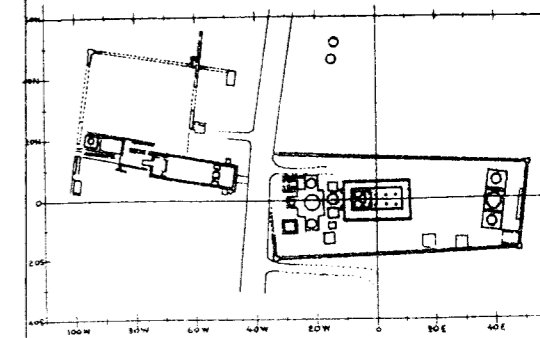
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ผังศิลา

มาตราส่วน 1 : 1,250 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
 284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
 284/6 Phichai Road Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษกร ดยง
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ หิขญ์วิบูลย์
นักวิชาการช่างศิลป์	วินัย พลหม่อมอาศ
นักโบราณคดี	ทิพารัตน์ ภูพลับ
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เก็บข้อมูล / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. มน. บ.ศ. พช. ที่ 3	
ผอ. ม.บ.ศ. พช.	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			14

วัดเจ้ายา

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง รูปแปลง
 ภาพหลังชุดแต่ง
 0 5 10 20
 1 : 50 เมตร

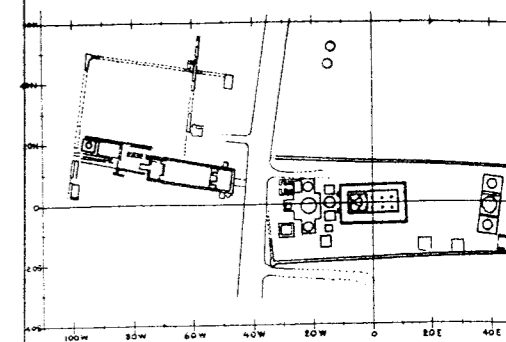
โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1 : 1,250 เมตร (โดยประมาณ)

ดำเนินงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.

284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel./FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษณา ศรีทอง
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ พิธีบุญวินัย
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย พรหมละอาน
นักโบราณคดี	พิพนรัตน์ มุ่งสืบ
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เชี่ยวชาญ	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

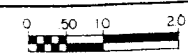
หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. ลขง. บค. พช. ที่ 3	
ผอ. ลขค. พช.	
อธิบดี	

จ.หลัก	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			15

วัดเจ้าพระ

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

แสดง: รูปด้าน, วิหาร
ภาพหลังชุดแต่ง
มาตราส่วน 1 : 50 เมตร

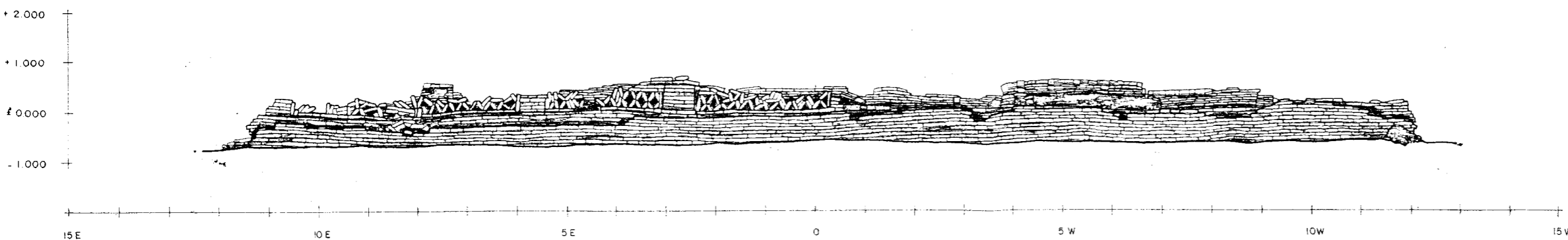

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

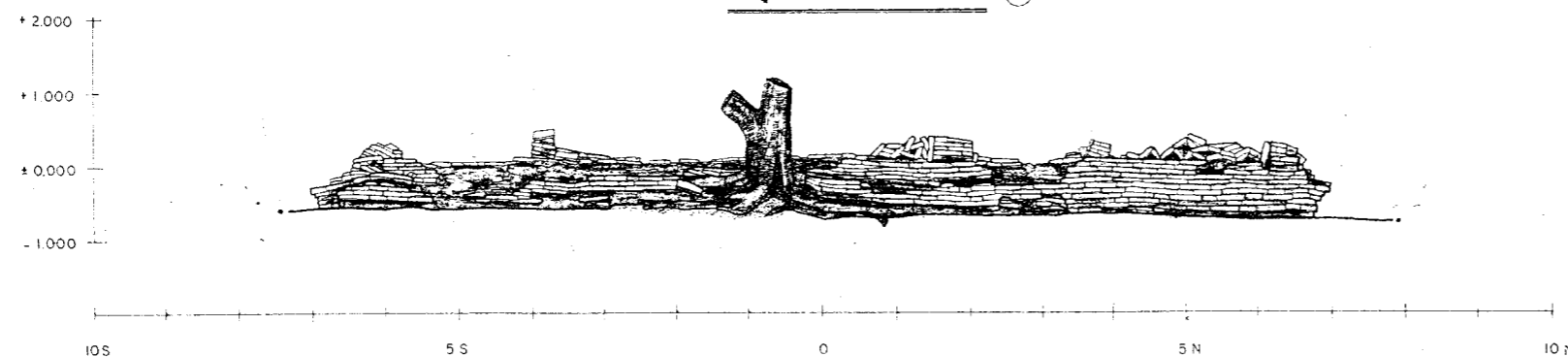
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

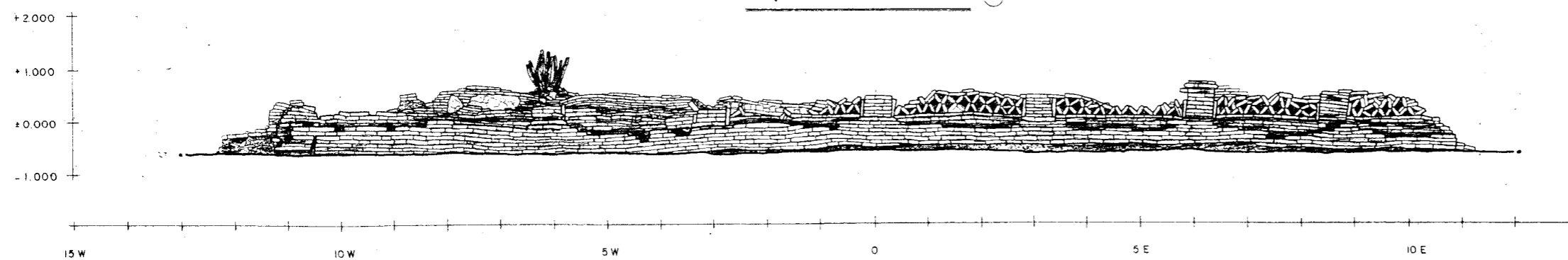
กรมศิลปากร

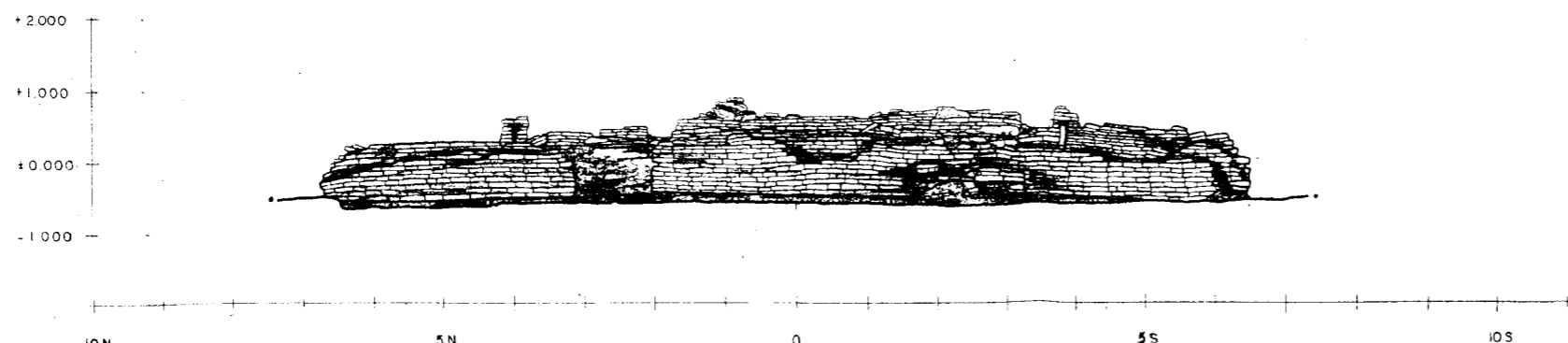
รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ 1

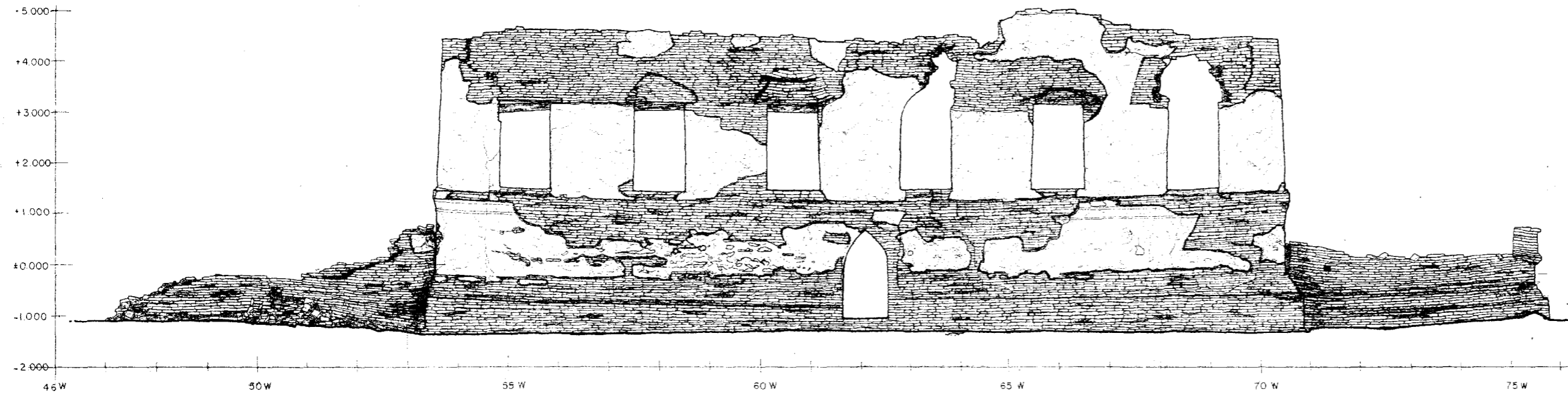
รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก 2

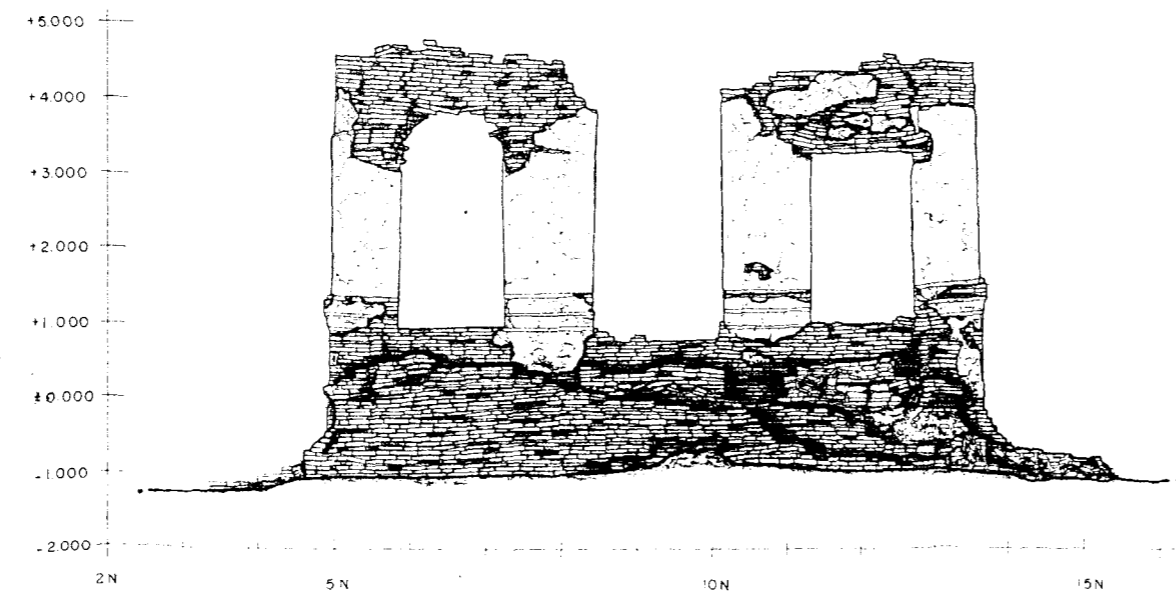
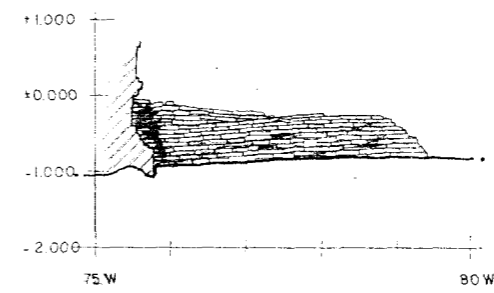
รูปตั้ง ด้านทิศใต้ 3

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันตก 4

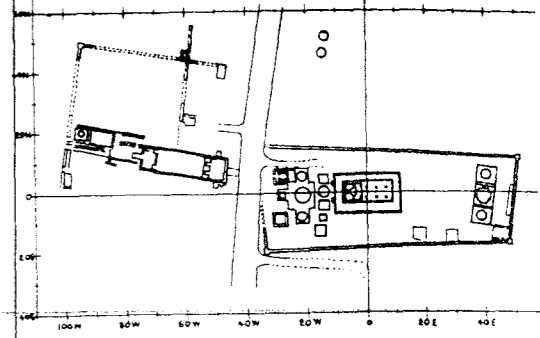

รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

ผังศิลา

คำเนิ่นงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/6 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษณา ตระก้อง
นายช่างศิลปกรรม	อุจจ์ศักดิ์ พิธีบุญเรือง
นักวิชาการช่างศิลป์	วิมลย์ พรหมละอวด
นักโบราณคดี	ทีนารัตน์ ภูผาลัย
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เขียนรายงาน	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณสถาน	
ผอ. ลบง บค พช ที่ 3	
ผอ. ลบค พช	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			17

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง ต.คลองจระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

แสดง : รูปด้านทิศเหนือ, ทิศตะวันออก 0 50 10 20

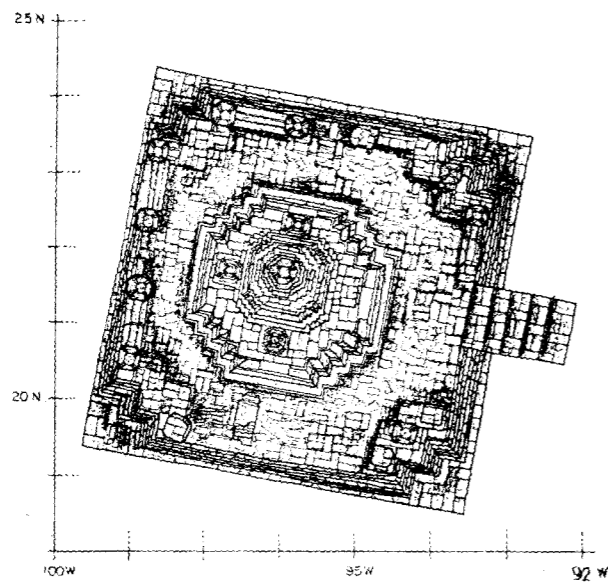
คำหนัก ภาพหลังชุดแดง มาตรฐาน 1:50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

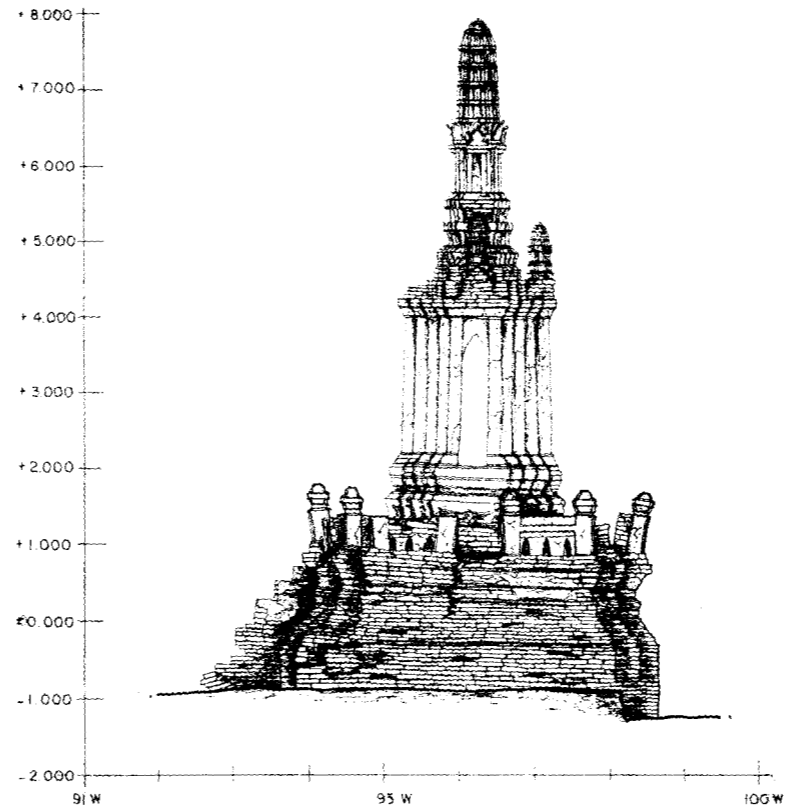
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

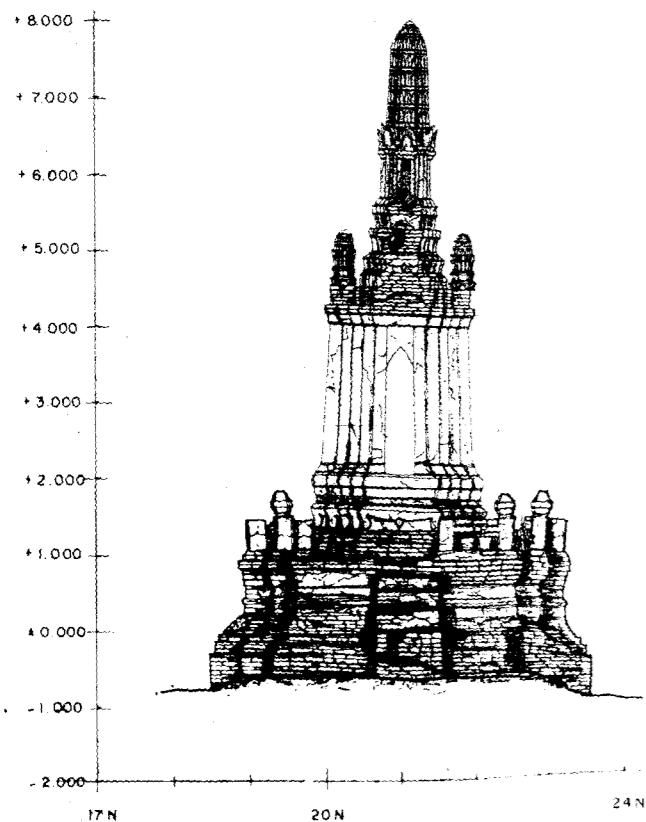

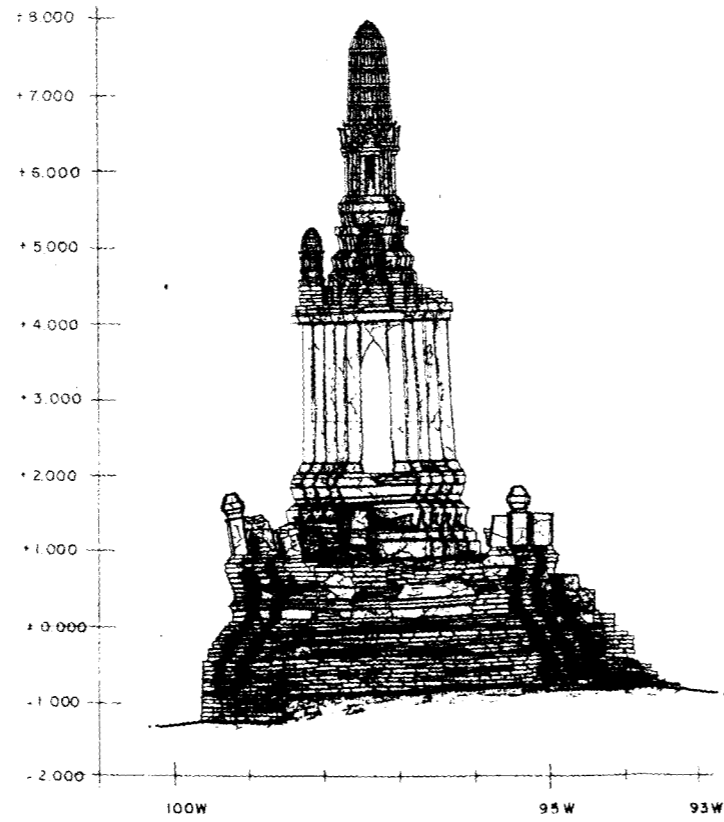
รูปแปลน

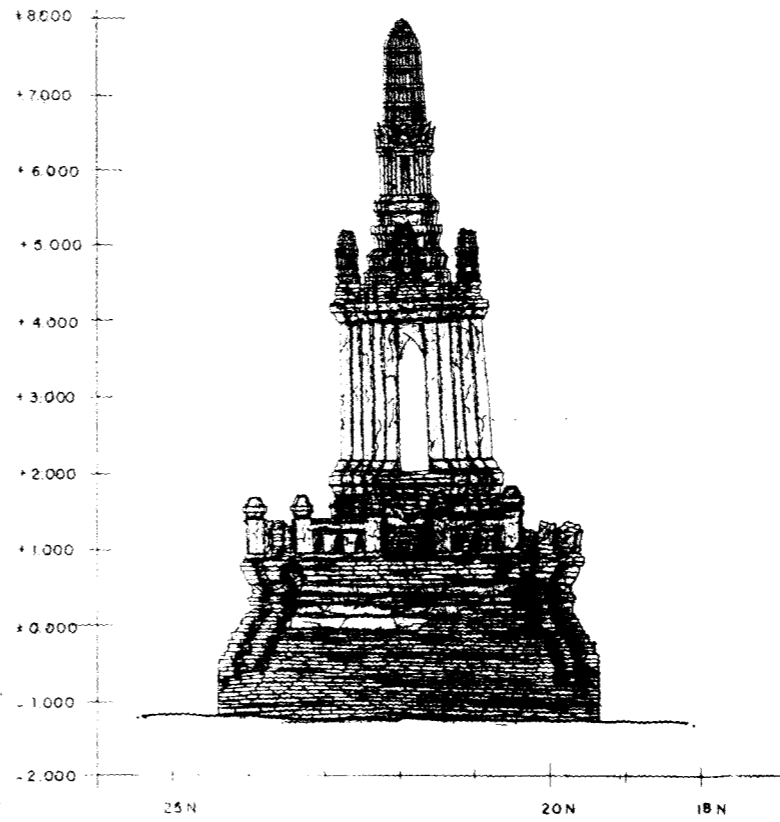
รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

รูปตั้ง - ด้านทิศตะวันตก

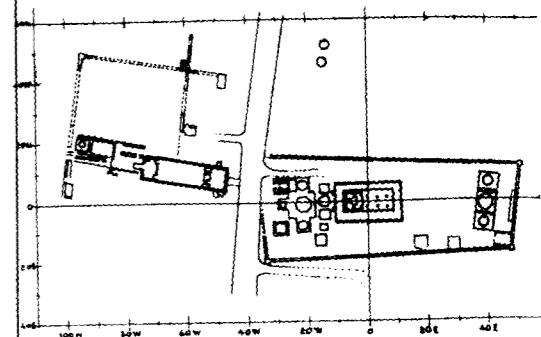

รูปตั้ง ด้านทิศใต้

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

ผังผัง

มาตราส่วน 1 : 1,250 เมตร (โดยประมาณ)

คำเนิงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/8 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/8 Phichai Road, Duang Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษณา สดก้อง
นายช่างศิลปกรรม	สุรศักดิ์ พิธีบุญบุญ
นักวิชาการช่างศิลป์	วิวิทย์ พงษ์ระอาต
นักโบราณคดี	ทิพชาติพันธ์ สุพันธ์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เขียนข้อมูล	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. ลง. บ.ค. พช. ที่ 3	
ผอ. ล.บ.ค. พช.	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
			20

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง ต.คลองระบับ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

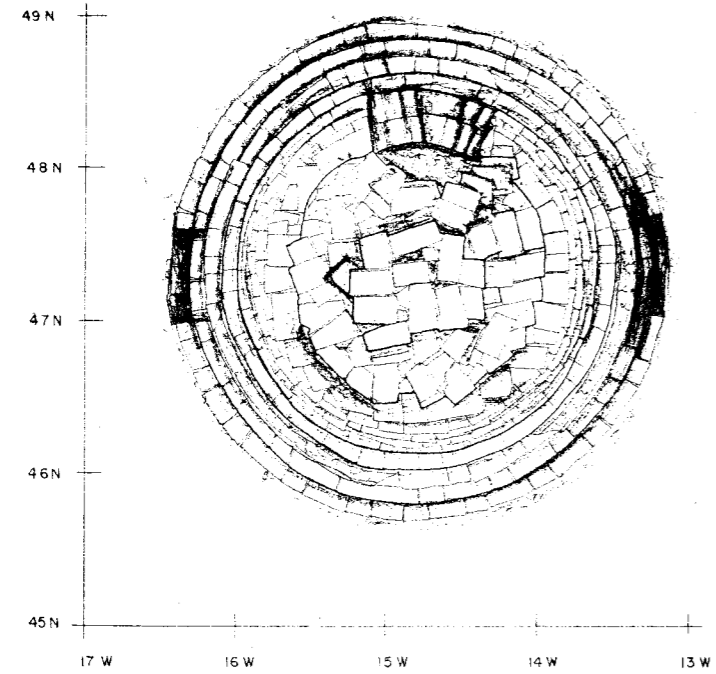
แปลน: รูปแปลน, รูปด้าน, ท่องรัง 0 50 100 200
สภาพหลังขุดแต่ง มาตราส่วน 1 : 50 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว

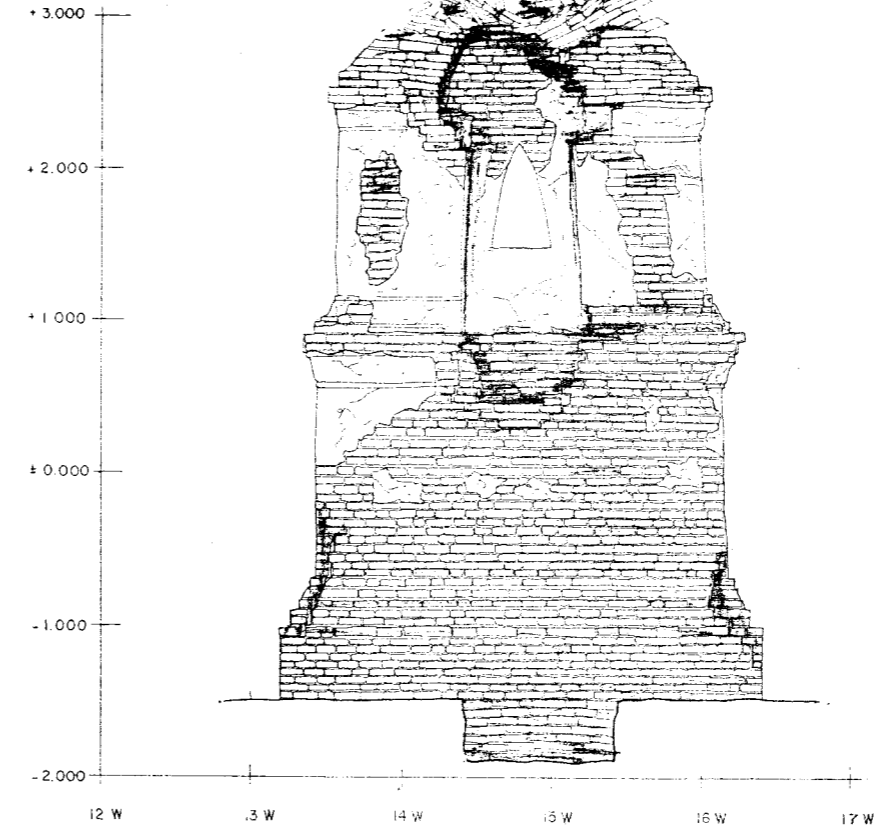
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

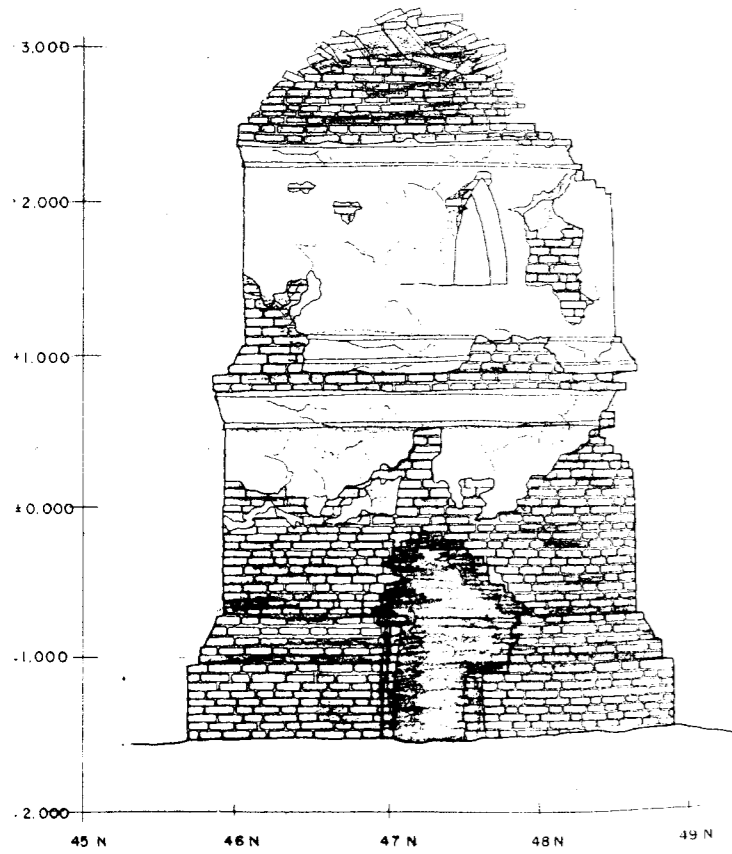

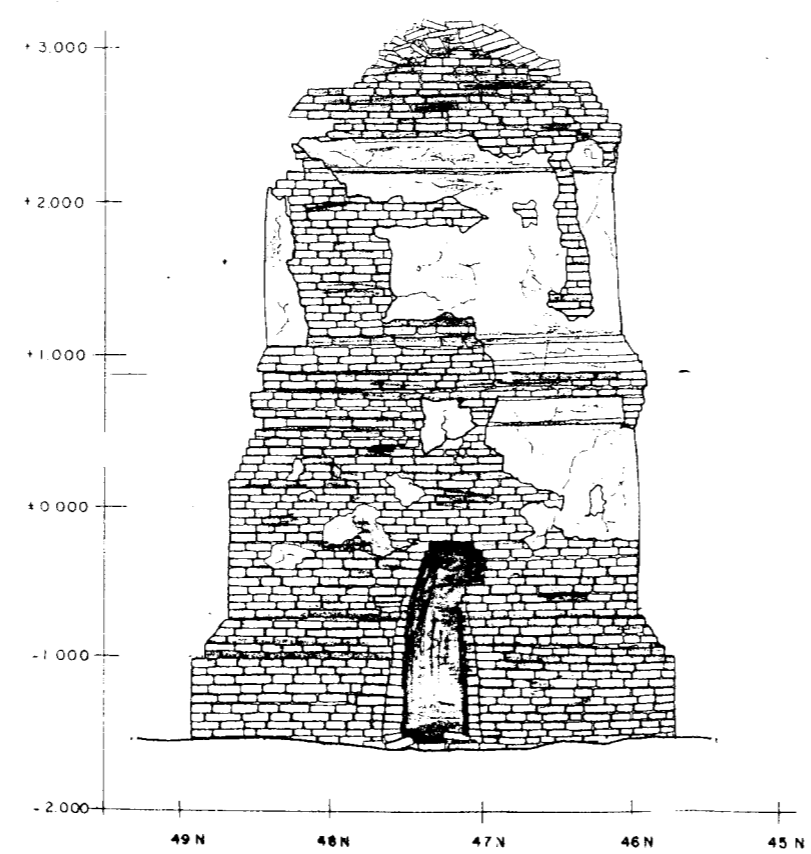
รูปแปลน

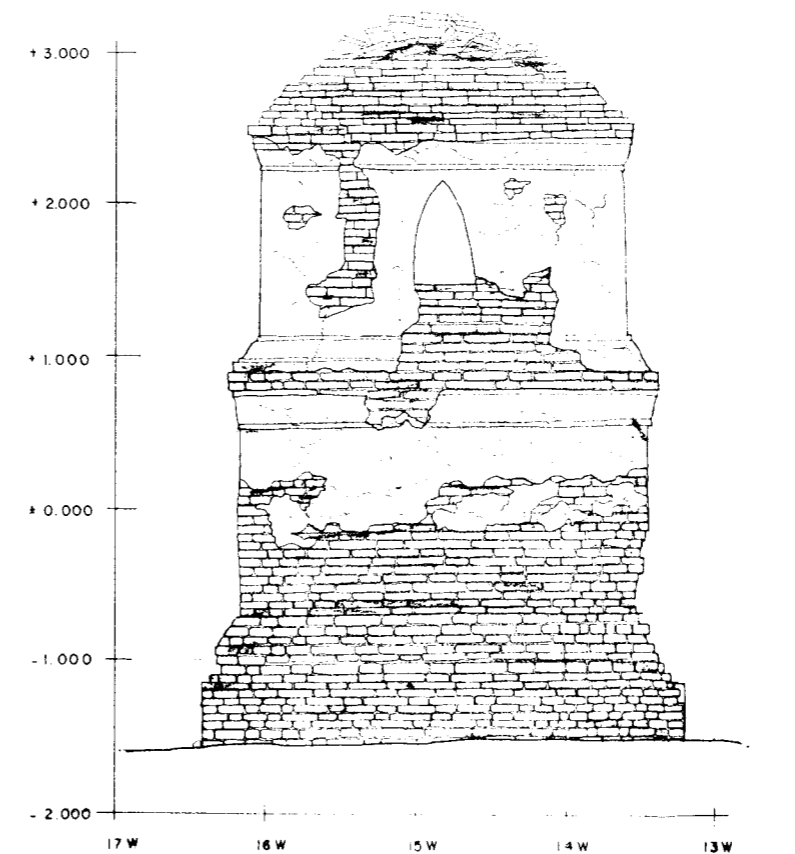
รูปตั้ง ด้านทิศเหนือ

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันออก

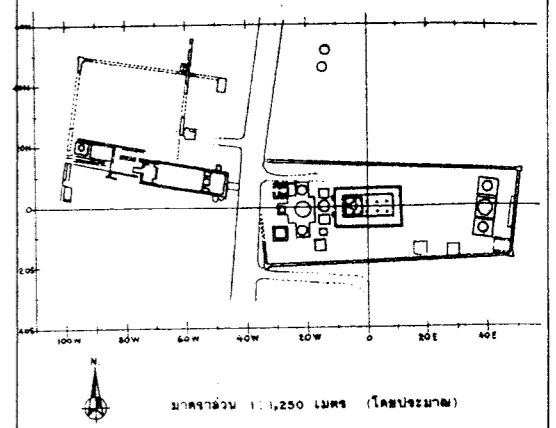

รูปตั้ง ด้านทิศตะวันตก

รูปตั้ง ด้านทิศใต้

ผังศิลา

คำเนิงานโดย

บริษัท มรดกโลก จำกัด
WORLD HERITAGE Co., Ltd.
284/6 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10300 โทร. 243-4213
284/6 Phichai Road, Dusit Bangkok 10300 Tel/FAX 243-4213

ช่างโยธา	กฤษฎา ตระก้อง
นายช่างศิลปกรรม	จุฑาทิพย์ หิรัญวิญญู
นักวิชาการช่างศิลป์	วิชัย พงษ์มณี
นักโบราณคดี	ตีพารัตน์ กุศลวิไล
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
ผู้เขียนรายงาน	

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ / ออกแบบ

นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	กษมา เกียรติยานนท์
สถาปนิก	
วิศวกรโยธา	

เห็นชอบ / อนุมัติ

หน.ฝ่ายวิชาการ	
หน.ฝ่ายโบราณคดี	
ผอ. มอ.บ.ค. พช.ที่ 3	
ผอ. มอ.บ.ค. พช.	
อธิบดี	
รหัส	แบบหมายเลข จำนวนแผ่น แผ่นที่
	23

วัดเจ้าย่า

ที่ตั้ง : ต.คลองจั่น อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
แสดง : รูปแปลน, รูปด้าน สภาพหลังสุด 0 50 1.0
คู่มือวัดเจ้าย่าหมายเลข 2 มาตรฐาน 1:25 เมตร

โครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการท่องเที่ยว
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

วัดแค งานงวดที่ 3

ที่ตั้ง

วัดแค ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ติดถนนลาดยางจากวัดหน้าพระเมรุ ผ่านวัดกลางคลองสระบัว แล้วเลี้ยวขวาตรงทางแยกวัดครุฑवास ไปตามถนน รพช. บ้านร่างแค-บ้านคลองวัดพร้าว อีกประมาณ 500 เมตร ความยาวของพื้นที่วัดติดถนนลาดยางประมาณ 125 เมตร มีความกว้างจากถนนลาดยางเข้าไปประมาณ 85 เมตร ประกาศขึ้นเป็นทะเบียนโบราณสถานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 60 ตอนที่ 39 วันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2486 แต่ไม่ได้ประกาศระวางแนวเขตจึงทำให้มีบ้านเรือนราษฎรปลูกชิดกับวัด รวมทั้งมีถนนตัดผ่านทางด้านใต้ของวัด ซึ่งถนนสายนี้เดิมเป็นถนนทางลูกรัง ตัดเมื่อประมาณ พ.ศ. 2504 และเพิ่งลาดยางเมื่อไม่กี่ปีนี้เอง

ขอบเขตของงานและการดำเนินงาน (ดูตารางที่ 2 และแผนผังที่ 1)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงขอบเขตและผลการดำเนินงานภายในวัดแค

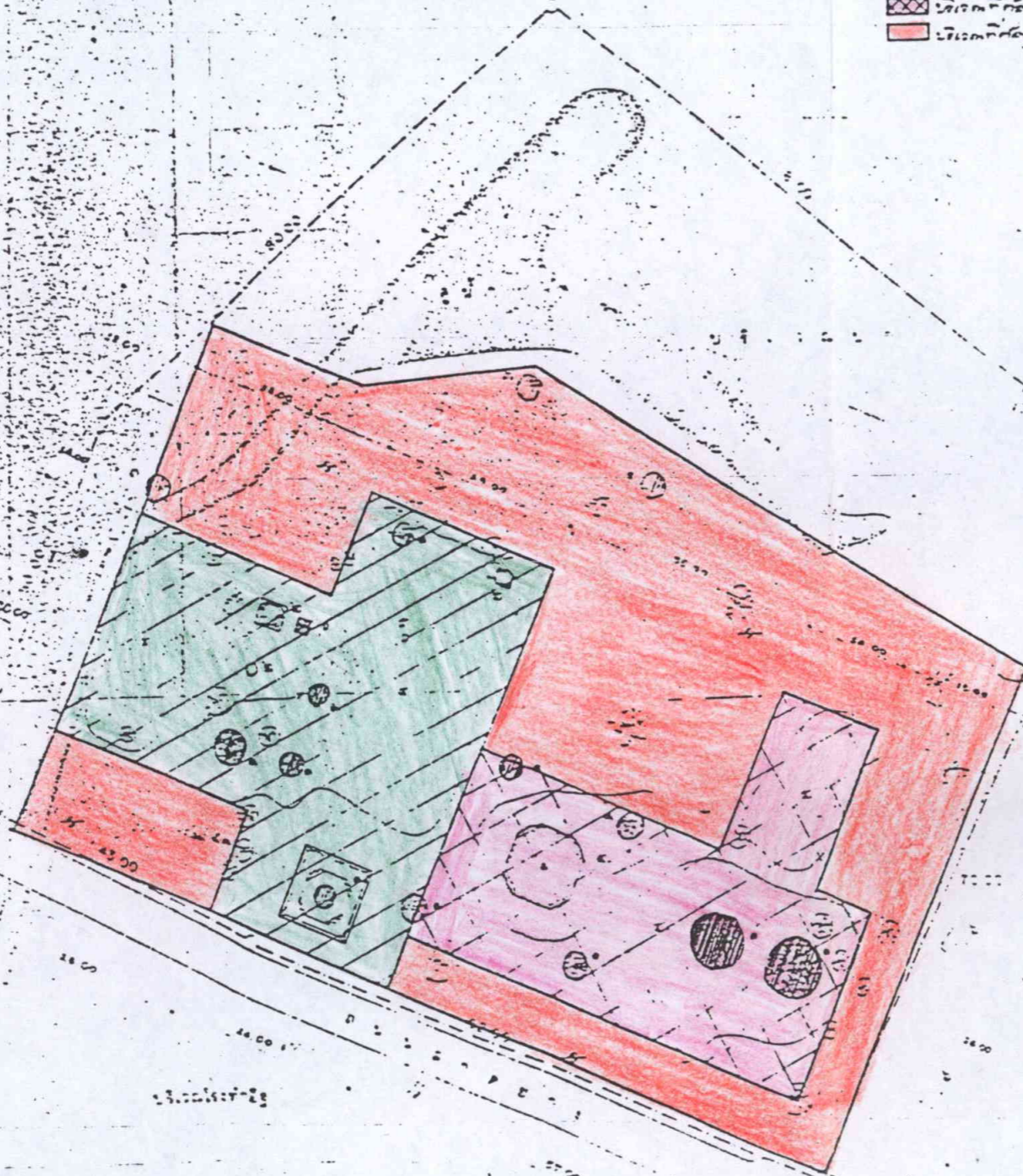
งวดที่	ขอบเขตงานที่กำหนด	ผลการดำเนินงาน
1	➢ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 2 หลุม ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 2,288 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ทรงระฆังบนฐานทักษิณ วิหาร 2 หลัง และกลุ่มเจดีย์บริวาร	➢ หลุมขุดค้น ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 2 หลุม ➢ ขุดแต่งพื้นที่ 2,288 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ทรงระฆังบนฐานทักษิณ วิหาร 2 หลัง และกลุ่มเจดีย์บริวาร
2	➢ ขุดแต่งพื้นที่ 1,816 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา เจดีย์ทรงระฆัง 2 องค์ และวิหาร 1 หลัง	➢ ขุดแต่งพื้นที่ 1,816 ตารางเมตร บริเวณเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา เจดีย์ทรงระฆัง 2 องค์ และวิหาร 1 หลัง
3	➢ ขุดแต่งพื้นที่ 4,156 ตารางเมตร ในส่วนของกำแพงวัดและพื้นที่ภายใน	➢ ขุดแต่งพื้นที่ 4,156 ตารางเมตร ในส่วนของกำแพงวัดและพื้นที่ภายในแล้วเสร็จทั้งหมด
4	➢ ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่ง, แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด พร้อมรายงานผลดำเนินงาน	➢ อยู่ในระยะเวลาการทำแบบสภาพโบราณสถานหลังการขุดแต่งในส่วนที่ได้ดำเนินการขุดแต่งแล้ว
รวมพื้นที่การปฏิบัติงาน 8,260 ตารางเมตร		ดำเนินการขุดแต่งแล้ว 8,260 ตารางเมตร

ตารางที่ 2 การแบ่งงวดงานการขุดแต่ง ขุดค้น วัดแค
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาคที่	รายการ	ระยะเวลา (วัน)						
		ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1	ขุดแต่งเจดีย์ทรงระฆังบนฐานทักษิณ วิหาร 2 หลัง และกลุ่มเจดีย์บริเวณพื้นที่ 2,288 ตร.ม. ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 2 หลุม							
2	ขุดแต่งเจดีย์ ทรงระฆังแบบล้านนา เจดีย์ทรงระฆัง 2 องค์ และวิหาร พื้นที่ 1,816 ตร.ม.							
3	ขุดแต่งกำแพง และพื้นที่ที่เหลือทั้งหมด พื้นที่ 4,156 ตร.ม.							
4	ทำรายงาน และแบบบูรณะ							

ผังบริเวณแสดงพื้นที่ปฏิบัติงานทางโบราณคดี วัดแค

- เขตของโบราณคดีปฏิบัติงานโบราณคดี พื้นที่รวม 8,880 ตารางเมตร
- ▨ บริเวณที่จัดสรรพื้นที่ปฏิบัติงานโบราณคดีด้วย 0.35 เมตร พื้นที่ 2,288 ตารางเมตร
- ▨ บริเวณที่จัดสรรพื้นที่ปฏิบัติงานโบราณคดีด้วย 0.40 เมตร พื้นที่ 1,816 ตารางเมตร
- ▨ บริเวณที่จัดสรรพื้นที่ปฏิบัติงานโบราณคดีด้วย 0.30 เมตร พื้นที่ 4,156 ตารางเมตร

- * a ลาน
- * b ลานชั้นใต้ดิน
- * c ลานชั้นใต้ดิน
- * d ลานชั้นใต้ดิน
- * e ลานชั้นใต้ดิน
- * f ลานชั้นใต้ดิน
- * g ลานชั้นใต้ดิน
- * h ลานชั้นใต้ดิน
- * i ลานชั้นใต้ดิน
- * j ลานชั้นใต้ดิน
- * k ลานชั้นใต้ดิน
- * l ลานชั้นใต้ดิน
- * m ลานชั้นใต้ดิน
- * n ลานชั้นใต้ดิน
- * o ลานชั้นใต้ดิน
- * p ลานชั้นใต้ดิน
- * q ลานชั้นใต้ดิน
- * r ลานชั้นใต้ดิน
- * s ลานชั้นใต้ดิน
- * t ลานชั้นใต้ดิน
- * u ลานชั้นใต้ดิน
- * v ลานชั้นใต้ดิน
- * w ลานชั้นใต้ดิน
- * x ลานชั้นใต้ดิน
- * y ลานชั้นใต้ดิน
- * z ลานชั้นใต้ดิน

มาตราส่วน 1:500

แผนผังที่ 1 ผังบริเวณแสดงพื้นที่ปฏิบัติงานทางโบราณคดี วัดแค
โครงการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

	งวดที่ 1 พื้นที่ 2,288 ตารางเมตร
	งวดที่ 2 พื้นที่ 1,816 ตารางเมตร
	งวดที่ 3 พื้นที่ 4,156 ตารางเมตร

<p>ผังศิษย์</p> <p>(ชื่อ) (ตำแหน่ง) </p> <p>(ชื่อ) (ตำแหน่ง) </p> <p>(ชื่อ) (ตำแหน่ง) </p> <p>(ชื่อ) (ตำแหน่ง) </p>	
<p>รายการ</p>	
<p>ผู้ดำเนินการ</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p>	
<p>ตรวจ/วิเคราะห์รูปแบบ</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p>	
<p>เห็นชอบ/อนุมัติ</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p> <p>ชื่อ: _____</p> <p>ตำแหน่ง: _____</p> <p>หน่วยงาน: _____</p>	
<p>รูปแบบ วัดแค</p> <p>มาตราส่วน 1:500</p>	
<p>ที่ตั้งปฏิบัติงานทางโบราณคดี</p> <p>ถนน: _____</p> <p>เลขที่: _____</p> <p>ตำบล: _____</p> <p>อำเภอ: _____</p> <p>จังหวัด: _____</p>	
<p>โครงการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา</p> <p>สำนักงานโบราณคดีและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3</p>	
<p>กรม APPROVED SOCIAL INVESTMENT PROJECT : SIP</p>	

สภาพทั่วไป

วัดแคมีความยาวติดถนนราดยาง ร.พ.ช. บ้านร่างแค - บ้านคลองวัดพร้าวประมาณ 125 เมตร มีความกว้างจากถนนราดยางเข้าไปประมาณ 85 เมตร มีบ้านเรือนราษฎรปลูกอยู่ติดกับวัด รวมทั้งมีถนนตัดผ่านทางด้านใต้ของวัด ซึ่งถนนสายนี้เดิมเป็นถนนลูกรัง ตัดเมื่อประมาณ พ.ศ. 2504 และเพิงลาดยางเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง นอกจากนี้ด้านใต้ของวัดที่ติดกับถนน ได้มีการวางท่อประปาและเสาสไฟฟ้าอีกด้วย ส่วนทางด้านเหนือเป็นที่ติดกับคลองบางขวด บริเวณด้านตะวันตก และด้านเหนือ มีร่องน้ำขนาดกว้างประมาณ 2.5 เมตร เป็นร่องน้ำที่ขุดขึ้นมาใหม่

สภาพก่อนการขุดแต่ง (ดูแผนผังที่ 1)

สภาพพื้นที่ของกลุ่มโบราณสถานในงานวัดที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลานวัดเป็นส่วนใหญ่คือ พื้นที่ลานวัดทางด้านเหนือ บริเวณแนวกำแพง พื้นที่ลานทางด้านใต้ บริเวณแนวกำแพง พื้นที่ลานทางด้านตะวันออก บริเวณแนวกำแพง และพื้นที่ทางด้านตะวันตก บริเวณแนวกำแพง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลานกว้างอยู่ภายในแนวกำแพง โดยรวมสภาพก่อนขุดแต่งมีวัชพืชขึ้นปกคลุมและมีต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป

สภาพพื้นที่วัดแคก่อนการขุดแต่งประกอบด้วยเจดีย์ที่สามารถสังเกตเห็นได้บนผิวดินจำนวน 15 องค์ และมีเนินโบราณสถาน 3 เนิน ดังนี้ (ดู แผนผังที่ 2)

เจดีย์ขนาดใหญ่จำนวน 4 องค์ คือ

- เจดีย์ประธานหมายเลข 1 (เจดีย์ทรงลังกานฐานทักษิณ) ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางด้านตะวันตกของวัด
- เจดีย์ประธานหมายเลข 2 (เจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา) ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนกลางของวัด
- เจดีย์ประธานหมายเลข 3 (เจดีย์ทรงระฆังแบบลังกา) ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของวัด ติดกับเจดีย์ประธานหมายเลข 4

- เจดีย์ประธานหมายเลข 4 (เจดีย์ทรงระฆังแบบลังกา) ตั้งอยู่ชิดกับเจดีย์ประธานหมายเลข 3 เป็นโบราณสถานที่อยู่ทางด้านตะวันออกสุดของวัด เกือบชิดกำแพงวัดทางด้านตะวันออก

เจดีย์ราย จำนวน 11 องค์ แต่ละองค์มีสภาพดังนี้คือ

- เจดีย์รายหมายเลข 1 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บริเวณมุมตะวันออกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 (เจดีย์ทรงล้านนา)

- เจดีย์รายหมายเลข 2 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บริเวณมุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 (เจดีย์ทรงล้านนา)

- เจดีย์รายหมายเลข 3 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่ห่างจากเจดีย์ประธานหมายเลข 1 ไปทางทิศตะวันออก

- เจดีย์รายหมายเลข 4 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 (เจดีย์ทรงล้านนา)

- เจดีย์รายหมายเลข 5 เจดีย์ทรงปราสาท ตั้งอยู่บริเวณมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเนินโบราณสถานหมายเลข 1

¹ หมายเลขที่กำหนดโบราณสถานในจังหวัดสุพรรณบุรี หมายถึงเลขที่ใช้เรียกระหว่างการดำเนินงานทางโบราณคดี ไม่ได้เรียงลำดับก่อนหลังของช่วงเวลาในการขุดแต่ง

- เจดีย์รายหมายเลข 6 ตั้งอยู่บริเวณมุขทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเนินโบราณสถานหมายเลข 1 แต่ถูกคันไพล์ปกคลุมอยู่จนไม่เห็นรายละเอียดชัดเจน

- เจดีย์รายหมายเลข 7 พบแต่ส่วนฐานสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ถัดจากเนินโบราณสถานหมายเลข 1 ไปทางด้านตะวันตก

- เจดีย์รายหมายเลข 8 เจดีย์รายทรงปราสาท ตั้งอยู่ห่างจากเจดีย์รายหมายเลข 7 ไปทางทิศตะวันตก

- เจดีย์รายหมายเลข 9 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บริเวณชายเนินด้านตะวันตกของเนินโบราณสถานหมายเลข 1

เลข 1

- เจดีย์รายหมายเลข 10 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่ห่างจากเจดีย์รายหมายเลข 9 ไปทางด้านทิศตะวันตก

- เจดีย์รายหมายเลข 11 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บริเวณชายเนินด้านตะวันตกของเนินโบราณสถานหมายเลข 1 ใกล้กับเจดีย์ประธานหมายเลข 1 (เจดีย์ทรงลังกานบนฐานทักษิณ) ปล้องโถงล้อมลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ขององค์เจดีย์

- เจดีย์รายหมายเลข 12 เจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่ห่างจากเจดีย์รายหมายเลข 11 ไปทางด้านทิศตะวันตก

เนินโบราณสถาน จำนวน 3 เนิน

- อาคารโบราณสถานหมายเลข 1 (วิหารประธาน) ตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานหมายเลข 1 บริเวณกลางวัด หันหน้าไปทางทิศเหนือ

- อาคารโบราณสถานหมายเลข 2 (อุโบสถ) ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของวัด ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และ 4 หันหน้าไปทางทิศเหนือ

- อาคารโบราณสถานหมายเลข 3 (วิหาร) ตั้งอยู่บริเวณริมด้านตะวันตกของวัด หันหน้าไปทางทิศเหนือ

โบราณสถานทั้งกล่าวมาเบื้องต้นที่ได้ดำเนินการขุดแต่งแล้วในงานงวดที่ 1 และ 2 คือ

- เจดีย์ประธานหมายเลข 1, 2, 3, 4

- อาคารโบราณสถานหมายเลข 1, 2, 3

- เจดีย์รายหมายเลข 1 - 14 ซึ่งได้กำหนดอายุ แบ่งยุคสมัยโบราณสถานทั้งกล่าวมาแล้วนี้ออกเป็น 4

สมัย

สภาพหลังการขุดแต่ง (ดูแผนผังที่ 2)

โบราณสถานภายในงานวัดที่ 3 คือ พื้นที่ลานภายในกำแพงวัดทุกด้าน มีเนื้อที่ประมาณ 4,156 ตารางเมตร ภายหลังจากขุดแต่ง โบราณสถานที่อยู่ในงานวัดที่ 3 คือ กำแพงวัด และโบราณสถานที่พบภายในกำแพงวัด ในพื้นที่งานวัดที่ 3 เป็นพื้นที่ลานวัดที่นอกเหนือจากโบราณสถานที่เป็นโบราณสถานหลักของวัด โบราณสถานที่ขุดพบในวัดนี้คือ

1. แนวกำแพงวัดทุกด้าน และแนวกำแพงวัดเดิม แนวกำแพงวัดในสมัยหลังสุด พบแนวขอบเขตของวัดครบทุกด้าน คือ ทางด้านเหนือ มีความยาวประมาณ 115 เมตร ทางด้านใต้ยาวประมาณ 110 เมตร ด้านตะวันออกยาวประมาณ 63 เมตร และด้านตะวันตกยาวประมาณ 86 เมตร

ส่วนแนวกำแพงวัดเดิมที่พบคือ แนวกำแพงในสมัยแรกของวัด พบทางด้านทิศใต้ มีความยาวที่พบตั้งแต่มุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ของฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 1 (เจดีย์ทรงลังกาบนฐานทักษิณ) จนถึงแนวกำแพงทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัดประมาณ 80 เมตร และพบแนวกำแพงทางด้านตะวันตกของวัด สามารถจัดอายุสมัยได้ 3 สมัย เป็นแนวกำแพงในสมัยที่ 2, 3 และ 4 ของวัด มีความยาวประมาณ

2. ชุมประตู่ทางเข้าวัด 3 ด้าน อยู่ที่ยกกำแพงทางด้านเหนือของวัด คือ

- ชุมประตูหมายเลข 1 อยู่ทางด้านตะวันตกของวัด เป็นชุมประตูและทางเดินเข้ามายังวิหารประธาน พบแต่ส่วนของฐานหน้ากระดานชุม ย่อมุมยี่สิบ กว้าง 3.2 เมตร ยาว 3.77 เมตร เหลือความสูงประมาณ 25 ซม. ช่องทางเดินตรงกลางกว้าง 1.55 เมตร บันไดทางเข้าจากด้านหน้ามีสภาพไม่ชัดเจน เนื่องจากมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กลางชุม และมีทางเดินต่อเนื่องจากด้านในชุม ตรงมายังด้านหน้าของวิหาร เป็นขอบทางเดินอิฐ ด้านในถมดิน กว้าง 2.15 เมตร ยาว 20.4 เมตร สูง 28 ซม.

- ชุมประตูหมายเลข 2 อยู่ตรงกลางของวัด เป็นชุมด้านหน้าเจดีย์ประธานหมายเลข 2 เหลือแต่ฐานหน้ากระดานย่อมุมยี่สิบ กว้าง 3.10 เมตร ยาว 4.25 เมตร เหลือความสูงประมาณ 34 ซม. ช่องทางเดินตรงกลางกว้าง 1.67 เมตร บันไดทางเข้าจากด้านหน้ามีสภาพไม่ชัดเจน เนื่องจากมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กลางชุม และมีทางเดินต่อเนื่องจากด้านในชุม ตรงมายังด้านหน้าของวิหาร เป็นขอบทางเดินอิฐ มีการซ้อนทับกัน 2 สมัยคือ สมัยแรก กว้าง 3.73 เมตร สูง 11 ซม. ต่อมาได้สร้างทางเดินสมัยหลังสุดทับลงไปบนทางเดินแรก กว้าง 2.4 เมตร ยาว 34.9 เมตร สูง 30 ซม. ตรงมายังฐานไพทีด้านหน้าเจดีย์ประธาน และตรงกลางทางเดิน พบทางเดินที่เชื่อมมาจากบันไดทางขึ้นฐานไพทีวิหารประธานทางด้านตะวันออก เป็นขอบทางเดินอิฐ ด้านในถมดิน กว้าง 1.67 เมตร ยาว 14.5 เมตร สูง 40 ซม. พบร่องรอยการสร้างซ้อนกัน 2 ครั้ง เช่นเดียวกัน

- ชุมประตูหมายเลข 3 อยู่ทางด้านตะวันออกของวัด ตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ เหลือแต่ส่วนฐานของชุม เป็นฐานสี่เหลี่ยม กว้าง 2.16 เมตร ยาว 3.35 เมตร เหลือความสูง 45 ซม. ช่องทางเดินตรงกลางกว้าง 95 ซม. บันไดทางเข้าจากด้านหน้ามีสภาพไม่ชัดเจน เนื่องจากมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กลางชุม และมีทางเดินต่อเนื่องจากด้านในชุม ตรงมาเชื่อมกับฐานอิฐด้านหน้าอุโบสถ เป็นขอบทางปูอิฐ กว้าง 2.35 เมตร ยาว 7.05 เมตร สูง 30 ซม. สภาพชำรุด

3. อาคารโบราณสถานหมายเลข 4, 5, 6, 7 คือ

- อาคารหมายเลข 4 เป็นลานอิฐในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอุโบสถ หน้าไปทางทิศตะวันออก กว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 6.5 เมตร ก่ออิฐเป็นขอบสูงประมาณ 15 – 20 ซม.

ภายในปูพื้นอิฐ ไม่เป็นระเบียบ ไม่พบร่องรอยของหลุมเตาและกระเบื้องมุงหลังคา สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นศาลาขนาดเล็กมุงด้วยวัสดุธรรมชาติ

- อาคารหมายเลข 5 เป็นฐานอาคาร ลักษณะคล้ายศาลาโถง ตั้งอยู่ด้านในแนวกำแพงทางมุมด้านตะวันตกเฉียงเหนือ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพอาคารทางด้านตะวันตกถูกขุดตักหายไป เมื่อคราวที่ขุดคูตักคูน้ำใหม่ จึงเหลือความยาวประมาณ 7 เมตร กว้างประมาณ 5.5 เมตร สูงประมาณ 45 ซม. ฐานเป็นฐานหน้ากระดานลดชั้น และมีเสาอิฐติดผนังเป็นระยะ มีบันไดทางขึ้นทางด้านตะวันออก พบร่องรอยการปูพื้น 2 ชั้น คือ ชั้นล่างเป็นพื้นปูน พื้นชั้นบนถูกขุดรื้อ สันนิษฐานว่า เป็นพื้นปูอิฐ

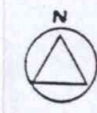
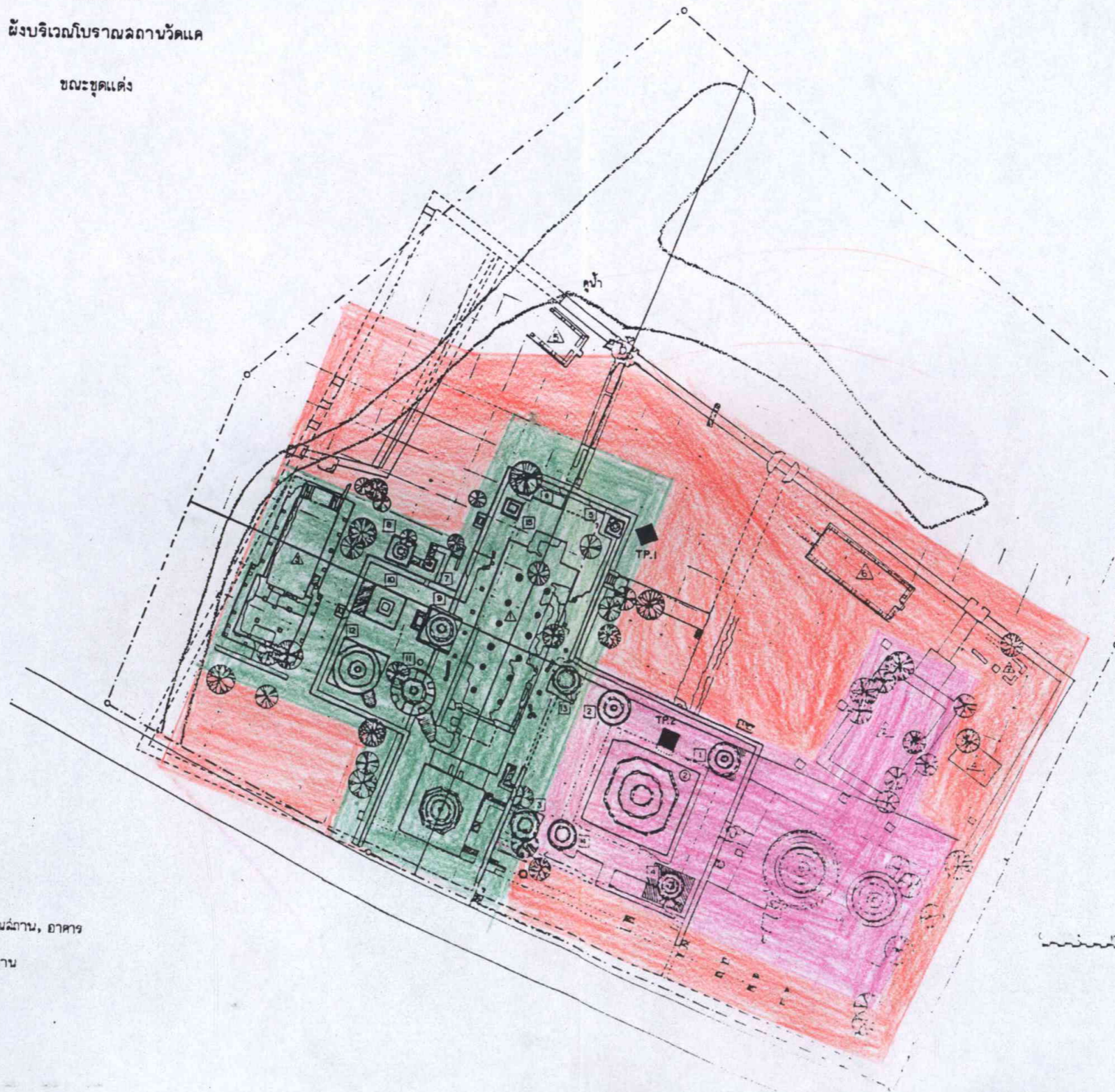
- อาคารหมายเลข 6 เป็นอาคาร ลักษณะเดียวกับอาคารหมายเลข 5 แต่ยังมีสภาพสมบูรณ์ ตั้งอยู่ภายในกำแพงวัด ทางมุมด้านตะวันตกเฉียงเหนือ หันหน้าเข้าหาทางเดินที่เข้ามายังอุโบสถ ตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีบันไดทางขึ้น 2 ทางคือ ทางด้านตะวันออก และตะวันตก อาคารมีความกว้างประมาณ 5.72 เมตร ยาวประมาณ 14.74 เมตร สูงประมาณ 45 เมตร ฐานอาคารเป็นฐานหน้ากระดานลดชั้น แล้วต่อเติมเป็นฐานบัว และมีเสาอิฐติดผนังเป็นระยะ พื้นอาคารมีการปูพื้น 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นพื้นปูน ส่วนชั้นบนเป็นพื้นปูอิฐ

- อาคารหมายเลข 7 เป็นซากฐานอิฐ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของชานทางเดินใกล้ซุ้มประตูด้านหน้าพระอุโบสถ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีผนังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 3.5 เมตร ยาวประมาณ 8 เมตร ก่ออิฐยกเป็นขอบสูงประมาณ 15 - 20 ซม. ด้านในเป็นดินอัด สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นฐานของศาลา หรือเป็นลานอิฐยกขอบ เพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา

นอกจากนี้ยังพบแท่นก่ออิฐฉาบปูนสี่เหลี่ยมดังนี้

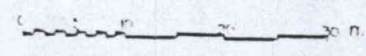
- ห่างจากฐานไฟที่เจดีย์ประธานหมายเลข 2 ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 4 เมตร อยู่สองข้างทางเดินที่ต่อออกจากฐานไฟทั้งสองข้าง จำนวน 2 แท่น และด้านหน้าอาคารหมายเลข 3 (วิหาร) อีก 1 แท่น แต่ละแท่นมีฐานรากและร่องรอยการฉาบปูนอยู่ในสมัยที่ 3 และถูกถมปิดส่วนฐานบางส่วนในสมัยที่ 4

แผนผังที่ 2
 ผังบริเวณโบราณสถานวัดแค
 ชลบุรี

	งวดที่ 1 พื้นที่ 2,288 ตารางเมตร
	งวดที่ 2 พื้นที่ 1,816 ตารางเมตร
	งวดที่ 3 พื้นที่ 4,156 ตารางเมตร

- △ เืองโบราณสถาน, อาคาร
- เจดีย์ประธาน
- เจดีย์ราย

การแบ่งยุคสมัยของโบราณสถาน

เมื่อขุดลอกดินที่ปกคลุมโบราณสถานในงานงวดที่ 2 แล้วเสร็จทั้งหมด สามารถศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรม และความสัมพันธ์ของโบราณสถานแต่ละแห่ง ซึ่งสามารถแบ่งและกำหนดยุคสมัยออกได้เป็น 4 สมัย เช่นเดียวกับการแบ่งยุคสมัยของโบราณสถานในงานงวดที่ 1 ซึ่งเป็นยุคสมัยของโบราณสถานทั้งวัด ดังมีรายละเอียดดังนี้คือ ได้ดังนี้คือ

สมัยที่ 1 (คูแผนผังที่ 3) เป็นสมัยแรกที่มีการสร้างศาสนสถานในวัดนี้ แนวแกนทิศของวัดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก อยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนต้น ประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 มีโบราณสถานที่ร่วมสมัยกับวัดคือ

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11)² เป็นเจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยม มีซุ้มคูหา 8 ทิศ ส่วนบนเป็นองค์ระฆังทรงกลม สันนิษฐานว่าเดิมเป็นเจดีย์ประธานของวัด กำหนดอายุได้ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 ตอนต้น

โบราณสถานหมายเลข 2 (วิหารหลังเดิม) พบแต่ส่วนของฐานบัว ไม่ทราบลักษณะที่ชัดเจน ตัวอาคารถูกรื้อออก เมื่อสร้างวิหารในสมัยที่ 2 (คูโบราณสถานหมายเลข 15 ในสมัยที่ 2) ที่ทับอยู่ด้านบน

โบราณสถานหมายเลข 3 (เจดีย์รายหมายเลข 12) เป็นเจดีย์ทรงลังกา ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม และฐานเขียงกลม

โบราณสถานหมายเลข 4 (เจดีย์รายหมายเลข 10) เหลือแต่ชุดฐานบัวสี่เหลี่ยม

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9) เป็นเจดีย์ทรงลังกา ตั้งอยู่อยู่บนฐานสี่เหลี่ยม และฐานเขียงกลม

โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 13) เป็นเจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่อยู่บนฐานสี่เหลี่ยม กว้างด้านละ 5 เมตร ฐานเขียงสี่เหลี่ยมสูงประมาณ 1.7 เมตร และฐานเขียงกลม

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์รายหมายเลข 16) พบเฉพาะส่วนของฐานเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม ด้านข้างฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 1 ทางด้านตะวันออก

โบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1) เดิมเป็นส่วนของชุดฐานบัวสี่เหลี่ยม ซึ่งส่วนที่อยู่ด้านบนอาจจะเจดีย์ทรงระฆังกลม หรือเจดีย์ทรงอื่น ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เนื่องจากในสมัยหลังฐานบัวและองค์เจดีย์ส่วนบนถูกรื้อออกเพื่อสร้างเจดีย์ทรงระฆังกลม มีการถมทรายหนาประมาณ 60 ซม. เป็นระดับพื้นรอบฐานเจดีย์

โบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์รายหมายเลข 3) เป็นเจดีย์ทรงลังกา ตั้งอยู่อยู่บนฐานสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 5 เมตร สูง 1.27 เมตร ถัดขึ้นมาเป็นฐานเขียง 8 เหลี่ยม กว้างเท่ากับฐานเขียงสี่เหลี่ยม สูง 43 ซม. พบพื้นปูอิฐปูมาชนฐานเจดีย์ในระดับที่สูงจากฐานรากขึ้นมาประมาณ 30 ซม..

โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4) สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยม ซึ่งพบฐานสี่เหลี่ยมเดิมกว้างประมาณ 3.5 เมตร สูง 1.6 เมตร และมีพื้นปูอิฐปูมาชนฐานในระดับใกล้เคียงกับระดับพื้นปูอิฐที่พบในหลุมขุดตรวจฐานเจดีย์รายหมายเลข 3 และเจดีย์รายหมายเลข 14

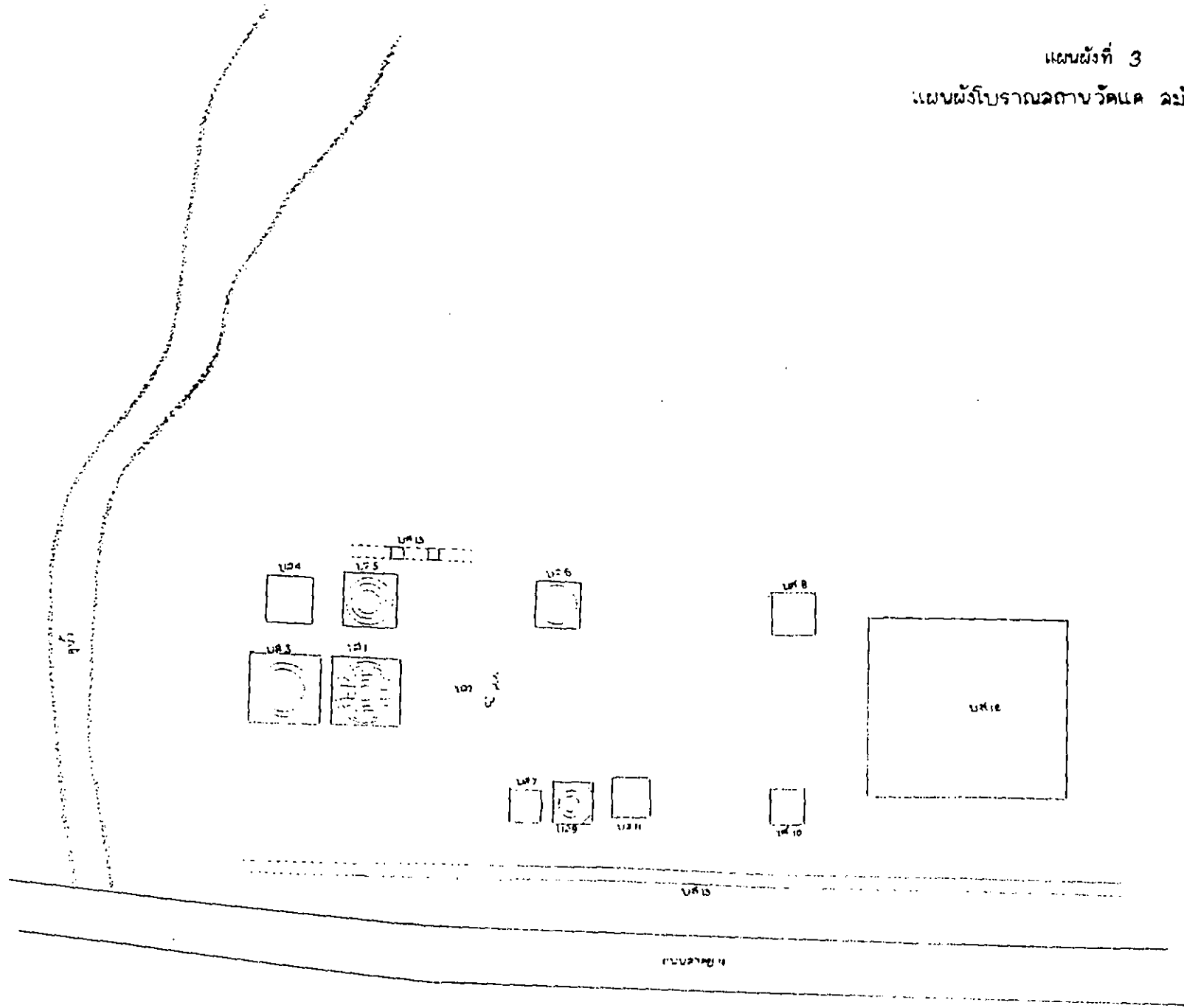
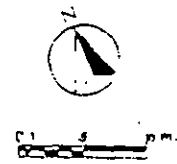
² หมายเลขโบราณสถานในหัวข้อ "การแบ่งยุคสมัยของโบราณสถาน" จะใช้คำว่า "โบราณสถานหมายเลข" เรียงลำดับตามสมัยการสร้าง และความคล้ายของโบราณสถานเพื่อให้ง่ายในการระบุถึงโบราณสถานในกรณีของหมายเลขวงเล็บ

โบราณสถานหมายเลข 11 (เจดีย์รายหมายเลข 14) เป็นฐานเจดีย์ทรงกลมเช่นเดียวกัน ฐานล่างเป็นฐานสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 2.3 เมตร สูง 1.2 เมตร ฐานล่างสุดมีปูนฉาบที่ฐานในระดับที่เท่ากับระดับพื้นอิฐในหลุมขุดตรวจฐานเจดีย์รายหมายเลข 3 พื้นรอบเจดีย์เป็นทรายถมปรับระดับพื้นขึ้นมามากประมาณ 20 - 30 ซม. แต่ไม่พบพื้นปูอิฐ ส่วนองค์เจดีย์ด้านบนไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน

โบราณสถานหมายเลข 12 (ฐานอาคารที่อยู่ใต้ฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และ 4) เป็นฐานซากของอาคาร หรือเป็นแนวอิฐ มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาวประมาณ 20.4 เมตร กว้างประมาณ 18.5 เมตร สูงประมาณ 72 ซม. เค้าที่พบเป็นส่วนฐาน ด้านบนปูอิฐเรียบ ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน

โบราณสถานหมายเลข 13 (กำแพงวัดเดิม) เป็นแนวกำแพงวัด กว้างประมาณ 34 เมตร เค้าที่ขุดพบ แนวกำแพงมีความยาวมากกว่า 80 เมตร แนวที่พบทางด้านตะวันออก แนวกำแพงวัดเดิมถูกแนวกำแพงวัดใหม่ที่สร้างในสมัยที่ 2 สร้างทับ แต่แนวกำแพงยังคงมีร่องรอยว่าน่าจะมีความต่อเนื่องไปอีกทางด้านตะวันออก แต่เมื่อขุดตรวจสอบแล้ว 4 จุด ไม่พบว่ามีแนวกำแพงต่อเนื่องมาอีก ซึ่งแนวกำแพงนี้อาจจะถูกขุดหรือหายไป เมื่อสร้างแนวถนนลาดยาง และสร้างบ้านพักติดกับวัด แนวกำแพงเดิมก่ออิฐกว้างประมาณ 1.2 เมตร เหลือความสูงประมาณ 40 - 50 ซม.

แผนผังที่ 3
แผนผังโบราณสถานตามวัดแค ลมัยที่ 1

สมัยที่ 2 (ดูแผนผังที่ 4) เป็นสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงวัดครั้งสำคัญ โดยเปลี่ยนแกนทิศของวัด ซึ่งแต่เดิมนั้นไปทางทิศตะวันออก ให้นำไปทางทิศเหนือเพื่อให้สอดคล้องกับคลองบางขวดซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ผ่านบริเวณนี้ โบราณสถานที่สร้างเพิ่มเติมในสมัยนี้จะสร้างฐานรากอยู่บนพื้นอิฐของวัดสมัยที่ 1 หรือบนพื้นวัดในระดับที่ใกล้เคียง และมีลำดับการก่อสร้าง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดีที่พบร่วมกัน สามารถกำหนดอายุได้ว่า อยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนต้นค่อนข้างมาทางตอนกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 ลงมา โบราณสถานที่สร้างหรือบูรณะในสมัยนี้คือ

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11) เนื่องจากมีการเปลี่ยนแนวแกนของวัด เจดีย์องค์นี้ จึงไม่ใช่เจดีย์ประธานของวัด ฐานเชิงสี่เหลี่ยมครึ่งองค์ถูกกำแพงฐานไพทีก่อกั้น แบ่งเจดีย์ออกเป็น 2 ระดับ คือ องค์เจดีย์ส่วนที่อยู่บนฐานไพทีจะถูกถมดินยกพื้นสูงเท่ากับพื้นบนฐานไพทีหรือวิหาร ส่วนองค์เจดีย์อีกส่วนที่อยู่ด้านนอกกำแพง ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิม เจดีย์องค์นี้ถูกเปลี่ยนการใช้งานเป็นเจดีย์รายแทน

โบราณสถานหมายเลข 2 (วิหารหลังเดิม) ถูกรื้อเพื่อสร้างวิหารหลังใหม่ (ดูโบราณสถานหมายเลข 13)

โบราณสถานหมายเลข 3, 4, 6 (เจดีย์รายหมายเลข 12, 10, 13) ไม่พบหลักฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลง คือเป็นเจดีย์ทรงกลมตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9) มีการบูรณะ โดยการพอกฐานเชิงสี่เหลี่ยม ทำให้ฐานเชิงมีขนาดกว้างประมาณด้านละ 5.4 เมตร

โบราณสถานหมายเลข 7 (เจดีย์รายหมายเลข 16) เนื่องจากมีการถมปรับพื้นวัดขึ้นมาประมาณ 20 - 40 ซม. เจดีย์องค์นี้จึงถูกรื้อส่วนบนออกและถมดินปิดทั้งหมด

โบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1) ยังคงเป็นฐานเจดีย์ที่เป็นฐานบัวสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 5.2 เมตร มีความสูงมากกว่า 1.6 เมตร องค์เจดีย์ส่วนบนน่าจะเป็นแบบเดิม ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นเจดีย์ลักษณะใด และมีพื้นปูอิฐด้านข้างฐานเจดีย์ ทำให้ฐานเชิงเหลือความสูงขึ้นมาประมาณ 35 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์รายหมายเลข 3) เป็นเจดีย์ที่มีฐานเชิงสี่เหลี่ยม สูงประมาณ 1 เมตร ฐานเชิง 8 เหลี่ยม ฐานเชิงกลม และองค์เจดีย์ส่วนบนยังเป็นแบบเดิม ฐานเชิงสี่เหลี่ยมถูกถมทรายสูงขึ้นมาประมาณ 20 - 30 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4) ไม่พบหลักฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลง แต่น่าจะมีการถมปรับพื้นโดยรอบขึ้นมาอีกประมาณ 20 - 30 ซม. ทำให้ความสูงของฐานเชิงเดิมของเจดีย์ลดลง

โบราณสถานหมายเลข 11 (เจดีย์รายหมายเลข 14) ไม่พบหลักฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลง ฐานเจดีย์ที่ปรากฏคือ ฐานเชิงสี่เหลี่ยมในระดับที่สูงกว่าพื้นวัดระดับ - 212 cm.dt. สูงต่างกัน 20 - 30 ซม. ทำให้ฐานเชิงสี่เหลี่ยมเหลือความสูงประมาณ 80 ซม. ส่วนบนเหนือฐานเชิงสี่เหลี่ยม ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน อาจจะเป็นเจดีย์ทรงกลม

โบราณสถานหมายเลข 12 (ซากอาคารที่อยู่ใต้ฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และ 4) ไม่พบหลักฐานการเปลี่ยนแปลง น่าจะยังมีการใช้งานอยู่ แต่ไม่ทราบลักษณะของอาคาร

โบราณสถานหมายเลข 13 (กำแพงวัดเดิม) เมื่อมีการเปลี่ยนแนวแกนทิศของวัด จึงมีการเปลี่ยนตำแหน่งของเจดีย์ประธานของวัด (ดู โบราณสถานหมายเลข 14) โดยสร้างฐานรากของเจดีย์ตัดแนวกำแพงทางด้านทิศใต้ของวัด นอกจากนี้ยังได้มีการรื้อแนวกำแพงและถมปรับพื้นปิดแนวกำแพงวัดทั้งหมด

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) เมื่อมีการเปลี่ยนแนวแกนทิศของวัด จึงมีการสร้างเจดีย์ประธานขึ้นใหม่ทางพื้นที่ด้านใต้ของวัด ในตำแหน่งของแนวกำแพงวัดทางด้านใต้ ทำให้กำแพงวัดถูกรื้อออกไป แล้วสร้างเจดีย์ประธานองค์ใหม่ เป็นเจดีย์ทรงกลมบนฐานบัวสี่เหลี่ยม ฐานบัว 8 เหลี่ยม องค์ระฆังกลม บัลลังก์ย่อมุมไม้สิบสอง ก้านฉัตร ปล้องไฉน และปลียอดตามลำดับ

โบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) อยู่ทิศเหนือของเจดีย์ประธานหมายเลข 1 สร้างขึ้นใหม่แทนวิหารหลังเดิม เป็นอาคารก่ออิฐสอดิน หันหน้าไปทางทิศเหนือ มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 10 เมตร ยาว 24.5 เมตร ด้านหลังทำแท่นฐานบัวเป็นมุข ยื่นออกไปทางทิศใต้ มีเสานางเรียงรองรับชายหลังคา ด้านหน้าอาคารพบร่องรอยของทางเข้า 2 ทาง ตรงกับทางเข้าด้านหลัง

ฐานชุกชีมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐหุ้มเสากลมกลางอาคารคู่อี 1 และ 2 ที่ขอบของฐานชุกชีประดับประติมากรรมปูนปั้นแบบนูนสูงรูปเทวดาในลักษณะเดินประทักษิณรอบฐานชุกชี พื้นวิหารเป็นพื้นปูอิฐสลับกับแผ่นหินชนวน และมีอาสนะสงฆ์ติดกับผนังทางด้านตะวันออก

โบราณสถานหมายเลข 16 (ฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 1 และวิหารหมายเลข 1) เป็นฐานไพทีวิหารประธาน มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่อเป็นฐานบัวยกสูงจากพื้นวัดประมาณ 1 เมตร พื้นบนไพทีปูด้วยอิฐและคาดปูน ขอบไพทีทางด้านตะวันตกของวิหารประธานจะก่ออิฐชนกับกึ่งกลางของโบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11) และโบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9) ส่วนขอบไพทีด้านตะวันออกของวิหารประธานจะก่อแนวชนกับกึ่งกลางของโบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 13) ทำให้องค์เจดีย์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบนสูงเท่ากับพื้นบนฐานไพที และพื้นระดับล่างสูงเท่ากับพื้นวัด มีความแตกต่างกันประมาณ 50 - 60 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 17 (อาคารหมายเลข 3 : วิหาร) มีการสร้างวิหาร 1 หลังอยู่ถัดจากโบราณสถานหมายเลข 4 (เจดีย์รายหมายเลข 10) ไปทางทิศตะวันตก สร้างอาคารก่ออิฐสอดิน มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศเหนือ ฐานผนังอาคารเป็นฐานแข่งสิงห์ ใช้เสาดัดผนังและเสานางเรียงรองรับค้ำโครงไม้หลังคา พื้นวิหารภายในเป็นพื้นคาดปูนบนดินถม ด้านหน้าอาคารเป็นมุขทางเข้าอาคารและมีบันไดขึ้นสู่มุข อาคารและเสานางเรียงตั้งอยู่บนพื้นชานที่ยกสูงขึ้นจากพื้นวัดประมาณ 40 ซม. และมีบันไดทางขึ้นชานในแนวที่ตรงกับบันไดทางขึ้นมุขด้านหน้า

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 2) สร้างในสมัยนี้ แล้วสร้างฐานเจดีย์อยู่บนพื้นปูอิฐของสมัยที่ 1 เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมบนฐานเขียงสี่เหลี่ยม ฐานกว้างประมาณ 4.7 เมตร สูงประมาณ 1 เมตร รองรับฐานเขียงกลม 1 ชั้น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4.5 เมตร และฐานเขียงกลมซ้อนลดหลั่นกัน 3 ชั้น รองรับฐานบัวกลม 1 ชุด เหลือสภาพที่พบบนพื้นฐานไพทีคือ ส่วนของฐานเขียงกลมลดชั้น 3 ชั้น และฐานบัวคว่ำ ส่วนที่เหลืออยู่หมดสภาพไม่สามารถสันนิษฐานรูปทรงได้ แต่น่าจะเป็นองค์เจดีย์ทรงลังกา

โบราณสถานหมายเลข 19 (กำแพงวัดใหม่) หลังจากที่มีการสร้างโบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) ตัดแนวโบราณสถานหมายเลข 13 (กำแพงวัดเดิม) ได้มีการรื้อแนวกำแพงวัดเดิมจน

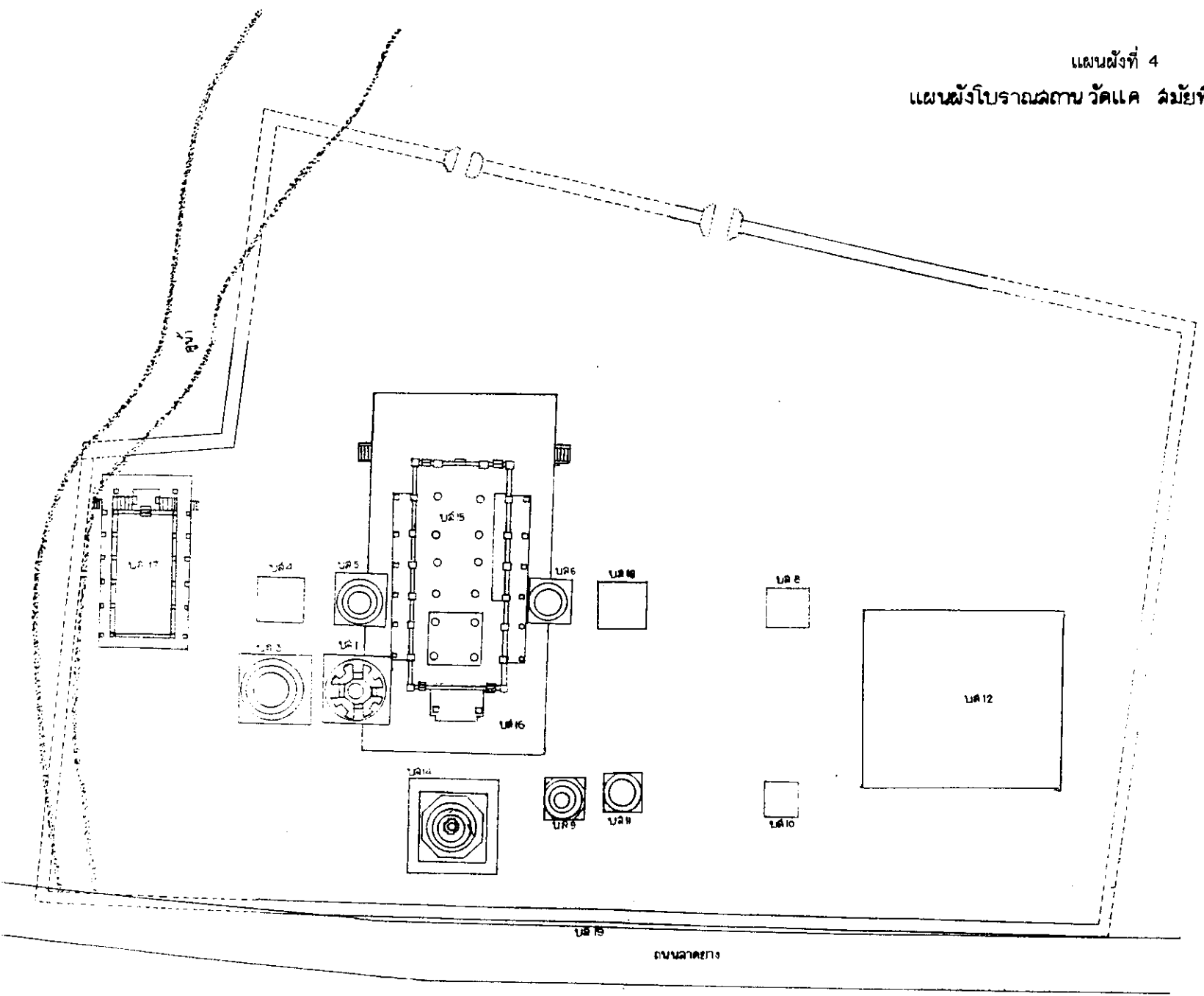
เหลือแต่ฐานรากและถมพื้นวัดปิด จึงได้มีการสร้างโบราณสถานหมายเลข 19 เป็นกำแพงวัดใหม่ มีความหนาประมาณ 1.2 เมตร ทำให้กำแพงทางด้านใต้ของวัดขยายออกไปอีกประมาณ 4 เมตร และพบแนวกำแพงทางด้านเหนือเป็นแนวยาวประมาณ 33 เมตร ห่างจากแนวกำแพงด้านทิศใต้ประมาณ 70 เมตร แนวกำแพงวัดใหม่น่าจะกว้างประมาณ 70 เมตร และคงมีแนวกำแพงต่อเนื่องไปทางตะวันออกและตะวันตก เช่นเดียวกับกำแพงวัดในสมัยสุดท้ายที่สร้างและบูรณะทับบนแนวกำแพงเดิม ส่วนแนวกำแพงทางด้านตะวันตกพบว่ามีมุมกำแพงด้านหน้าอาคารหมายเลข 3 (วิหาร) พบเป็นแนวยาวประมาณ 12 เมตร หักมุมทางด้านหน้าอาคารตรงไปทางตะวันตกอีกประมาณ 10 เมตร ซึ่งแนวกำแพงส่วนที่ต่อเนื่องไปทางตะวันตกถูกขุดหายไป แต่น่าจะต่อเนื่องกับแนวกำแพงทางด้านใต้

แนวกำแพงวัดสมัยนี้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตได้อย่างแน่ชัด แต่สันนิษฐานว่า น่าจะไม่แตกต่างจากกำแพงในสมัยสุดท้ายมากนัก ยกเว้นมุมกำแพงทางด้านหน้าอาคารหมายเลข 3 เท่านั้น ที่ทำให้กำแพงวัดมีการหักมุมด้านหน้าอาคาร

ส่วนขุมประตุนั้นไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน แต่สันนิษฐานว่า น่าจะมีขุมประตูด้านหน้าวัดอย่างน้อย 1 ขุม ซึ่งพบร่องรอยของฐานขุมถูกสร้างทับอยู่ใต้ขุมประตูหมายเลข 2 ที่สร้างในสมัยที่ 3 ของวัด แต่หลักฐานไม่ชัดเจนนัก

และน่าจะมีขุมประตูทางเข้าวัด ทางด้านหน้าอีกทาง คือ ทางด้านหน้าวิหารประธาน แต่เมื่อขุดตรวจแล้วไม่พบหลักฐาน

แผนผังที่ 4
แผนผังโบราณสถานวัดแค ลำไยที่ 2

สมัยที่ 3 (ดูแผนผังที่ 5 และ 6) เป็นช่วงที่มีการบูรณะวัดครั้งใหญ่ มีการต่อเติมอาคารและถมปรับพื้นที่ ทำให้อาคารและโบราณสถานต่างๆ มีสภาพที่เปลี่ยนไป สามารถกำหนดอายุได้ในสมัยอยุธยาตอนกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 โบราณสถานที่สร้างในสมัยนี้และที่มีการบูรณะมีสภาพดังนี้คือ

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11) มีการซ่อมแซมฐานเจดีย์ และมีการถมพื้นที่รอบๆ เพื่อปรับเป็นฐานไพที (ดู โบราณสถานหมายเลข 16 ในสมัยเดียวกัน) ทำให้ฐานเชิงสี่เหลี่ยมถูกปิดไปกลายเป็นเจดีย์ที่มีฐานเชิงกลม ลวดลายปูนปั้นประดับซุ้มคูหาทั้ง 8 ทิศ คงมีการซ่อมลวดลายปูนปั้นบางส่วนด้วย

โบราณสถานหมายเลข 3 (เจดีย์รายหมายเลข 12), โบราณสถานหมายเลข 4, (เจดีย์รายหมายเลข 10), โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9), โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 13) มีลักษณะเหมือนเดิม แต่จากการถมปรับพื้นที่บนฐานไพทีให้สูงขึ้นจากพื้นบนฐานไพทีในสมัยที่ 2 ประมาณ 25-30 ซม. จึงทำให้ความสูงของชั้นฐานเชิงสี่เหลี่ยมลดลง เหลือแต่ฐานเชิงกลมที่มีระดับฐานเท่ากัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานไพทีของโบราณสถานแต่ละกลุ่ม สันนิษฐานว่าภาพที่ฐานเชิงกลมของเจดีย์รายทุกองค์มีระดับฐานที่เท่ากัน เนื่องจากการสร้างปรับฐานของเจดีย์ให้เป็นฐานเชิงกลมในระดับที่เท่ากัน คือระดับพื้นบนฐานไพที

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) มีการเปลี่ยนแปลงรูปทรง คือสร้างพอกฐานเชิงและฐานบัวสี่เหลี่ยมเป็นชุดฐานทักษิณขนาดใหญ่ ด้านบนทำระเบียงอิฐโปร่ง พื้นด้านบนลาดปูน ส่วนองค์เจดีย์ได้มีการพอกเพิ่มเติม คือ พอกซ่อมชุดฐานบัว 8 เหลี่ยมเป็นชุดฐานเชิง 8 เหลี่ยม พอกชุดฐานบัวลูกแก้ว ชุดมาลัยลูกแก้วและองค์ระฆังให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนมัลลังก์ยกมุมไม้สิบสอง ก้านฉัตรและปล้องไฉน ไม่พบร่องรอยการเปลี่ยนแปลง

โบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) ได้ทำการเสริมฐานของผนังอาคารจนมีความหนาประมาณ 1 เมตร และถมดินยกพื้นฐานวิหารหลังนี้สูงจากวิหารในสมัยที่ 2 ประมาณ 70 ซม. ทำฐานแข็งแรงถึงลักษณะลวดลายคล้ายกับฐานแข็งแรงที่ฐานด้านหน้าวิหารหลวง วัดพระศรีสรรเพชญ์ (สร้าง พ.ศ. 2042 ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2) สมัยนี้บูรณะในช่วงสมัยอยุธยาตอนกลางลงมา ภายหลังรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ลงมาไม่นานนัก

ลักษณะอาคาร ยังคงเป็นแบบเดิม มีการพอกผนังเดิมให้หนาขึ้น ยังคงใช้เสากลม เสานางเรียง อาสนะสงฆ์และฐานชุกชีเดิม เพียงแต่ปรับให้มีความสูงเพิ่มขึ้น รวมทั้งถมพื้นอาคารเดิมสูงขึ้นมาประมาณ 60 ซม. ด้านหลังของอาคารได้รั้วแทนมุขด้านหลังออก จากนั้นได้ขยายผนังด้านหลังออกไปทำให้อาคารมีความยาวออกมาอีก 7 เมตร ด้านหน้าอาคารมีเสาท่างจากแนวผนังด้านสกัดด้านเหนือประมาณ 1.6 เมตร. เพื่อรองรับจั่วหลังคาที่ต่อยื่นออกมาเพื่อคลุมประตูทางเข้าด้านหน้าอาคาร

โบราณสถานหมายเลข 16 (ฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 1 และวิหารหมายเลข 1) มีการรั้วและซ่อมฐานไพทีที่แต่เดิมมีลักษณะเป็นฐานบัว สร้างเป็นฐานหน้ากระดานเรียบ ก่ออิฐสอดิน และขยายความยาวออกไปจนชนกับโบราณสถานหมายเลข 19 (กำแพงวัดใหม่) ด้านทิศใต้ ทำให้โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) และโบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) ตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกัน ได้ถมพื้นบนฐานไพทีปรับระดับขึ้นมาประมาณ 30 - 40 ซม. แล้วปูด้วยอิฐ 8 เหลี่ยมและอิฐสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็ก ปูเป็นลายหมาไล่ลมขย้านด้าน นอกจากนี้พื้นบริเวณที่ตรงกับแนวกับบันไดทางขึ้นด้านข้างของฐานไพทีที่จะตรงมายังด้านหน้าอาคารพื้นจะปูด้วยอิฐ โดยใช้สันตั้งเรียงเป็นลายจักสานและบริเวณด้านหลังของโบราณ

สถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 วิหารประธาน) มีการปฏิรูปยกพื้นขึ้นมาประมาณ 20 ซม. เชื่อมกับฐานของโบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) และด้านหน้าเจดีย์มีแท่นอิฐขนาดกว้าง 70 ซม. ยาว 90 ซม. สูงประมาณ 30 ซม. ต่อเชื่อมเข้าไปบนฐานเจดีย์ สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นแท่นบูชา

ทางด้านตะวันตกมีการต่อขยายฐานไฟทิชของชุดเจดีย์รายออกไปอีก มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 14 เมตร ยาวประมาณ 24 เมตร เป็นฐานไฟทิชของโบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11), โบราณสถานหมายเลข 3 (เจดีย์รายหมายเลข 12), โบราณสถานหมายเลข 4 (เจดีย์รายหมายเลข 10) และ โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9) และถมปรับพื้นที่ภายในสูงขึ้นมาอีกประมาณ 60 ซม. แต่ก็มีระดับที่ต่ำกว่าพื้นไฟทิชด้านข้างของโบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1: วิหารประธาน) ประมาณ 20 ซม.

ส่วนทางด้านตะวันออกต่อขยายฐานไฟทิชออกไปอีกประมาณ 30 เมตร มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นฐานไฟทิชของโบราณสถานหมายเลข 20 (เจดีย์ประธานหมายเลข 2 เจดีย์ทรงล้านนา) และกลุ่มเจดีย์รายคือโบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1), โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4), โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 2), โบราณสถานหมายเลข 11 (เจดีย์รายหมายเลข 14)

โบราณสถานหมายเลข 17 (อาคารหมายเลข 3 : วิหาร) มีการต่อเติมด้านหลังของอาคารออกไปอีกประมาณ 7 เมตร และขยายด้านข้างเป็นมุข กว้างข้างละ 1 เมตร ยังคงใช้เสานางเรียงตามเดิม และยกขอบพื้นชานรอบอาคารขึ้นมาประมาณ 45 ซม. หุ้มโคนเสานางเรียงเดิม พื้นภายในอาคารเป็นพื้นปูอิฐลาดปูน โดยสูงจากพื้นเดิมประมาณ 40 ซม. อาคารส่วนที่ต่อเติมทางด้านหลังส่วนนี้เป็นส่วนของห้องประดิษฐานพระพุทธรูป ฐานชุกชีอยู่ติดผนังด้านหลัง หลังคาลดชายคาปีกนก มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยและประดับชายหลังคาด้วยกระเบื้องเชิงชายลวดลายเทพนม

โบราณสถานหมายเลข 19 (กำแพงวัดใหม่) มีการขยายแนวกำแพงทางด้านตะวันตกออกไปจากแนวเดิมประมาณ 50 ซม. ขนานไปกับแนวกำแพงเดิม ทำให้พื้นที่วัดด้านนี้ขยายออกไปอีกประมาณ 50 ซม. แนวกำแพงใหม่ถมสูงขึ้นมาอีกประมาณ 11 ซม. แนวกำแพงกว้าง 1.2 เมตร ขอบเขตของแนวกำแพงไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

และได้สร้างซุ้มประตูหมายเลข 2 ไม่ทราบลักษณะที่ชัดเจน เนื่องจากถูกสร้างพอกทับด้านบน แต่สันนิษฐานว่า น่าจะมีลักษณะเหมือนซุ้มในสมัยสุโขทัย มีความกว้างประมาณ 3.1 เมตร ยาวประมาณ 4.25 เมตร แต่พบแนวทางเดินตรงมายังฐานไฟทิชเจดีย์ประธานหมายเลข 2 กว้าง 3.7 เมตร ยาวประมาณ 35 เมตร และมีทางเดินเชื่อมมายังบันไดทางขึ้นฐานไฟทิชวิหารประธานทางด้านตะวันออก เป็นขอบทางเดินอิฐ กว้าง 1.7 เมตร ยาว 14.5 เมตร

โบราณสถานหมายเลข 20 (เจดีย์ประธานหมายเลข 2 : เจดีย์ทรงล้านนา) สร้างเจดีย์องค์นี้ทางด้านตะวันออกของวิหารหมายเลข 1 เป็นเจดีย์แบบล้านนา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมคล้ายกับพระธาตุหริภุญไชย จ.ลำพูน สามารถกำหนดอายุได้ว่า สร้างในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 - 22

มีการถมอัดดินเตรียมพื้นที่การสร้างเจดีย์องค์นี้ ในระหว่างกึ่งกลางของเจดีย์รายหมายเลข 1 เจดีย์รายหมายเลข 2 เจดีย์รายหมายเลข 14 และ เจดีย์รายหมายเลข 4 ลักษณะของเจดีย์ประกอบด้วย ฐานเขียงสี่เหลี่ยม 2 ชั้น รองรับฐานเขียงเพิ่มมุม 2 ชั้น ขององค์เรือนธาตุ. องค์เรือนธาตุมีฐานกว้างประมาณ 4.8 เมตร สูงประมาณ 4 เมตร ส่วนบนเหนือองค์เรือนธาตุ เป็นชุดฐานเขียงกลมซ้อนลดหลั่นกัน 3 ชั้น รองรับชุดมาลัยลูกแก้ว

จำนวน 3 ชุด ซึ่งรองรับองค์ระฆังทรงกลมขนาดเล็ก กลางองค์ระฆังทั้ง 4 ด้านประดับด้วยลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้ 4 กลีบ ลักษณะเหมือนกับลวดลายปูนปั้นที่ประดับองค์ระฆังแบบล้านนา ส่วนบนขององค์ระฆังหักพังลงมา บัลลังก์ และปล้องโหนดหักลงมา ไม่พบหลักฐาน องค์เจดีย์เหลือความสูงประมาณ 17 เมตร

นอกจากนี้ยังพบร่องรอยการพอกปูนซ่อมฐานบัวขององค์เรือนธาตุทางด้านตะวันตก ซึ่งเป็นโพรงกว้าง มองเห็นชุดฐานบัวคว่ำที่พอกเพิ่มเติม เป็นลักษณะการซ่อมปูนฉาบให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

โบราณสถานหมายเลข 21 (ฐานไฟทิของเจดีย์ประธานหมายเลข 2) พบว่ามีการสร้างฐานไฟที ล้อมรอบเจดีย์ประธานและกลุ่มเจดีย์รายที่มุมทั้ง 4 มุม ก่ออิฐเป็นฐานเรียง ในผังรูปสี่เหลี่ยม มีความกว้างไม่เท่ากัน คือ ทางด้านตะวันออกกว้างประมาณ 28.5 เมตร ส่วนทางด้านเหนือกว้างประมาณ 23.5 เมตร ฐานสูงประมาณ 80 - 90 ซม. ห่างจากฐานไฟทีทางด้านตะวันออกของวิหารหมายเลข 1 ประมาณ 5 เมตร ระหว่างฐานไฟทีทั้ง 2 ด้าน เป็นพื้นลาดปูน ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับฐานของขอบไฟที

พื้นบนฐานไฟทีเป็นพื้นปูอิฐลาดปูนในระดับเท่ากับฐานเรียงชั้นล่างของเจดีย์ประธาน ฐานของเจดีย์ รายทุกองค์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานไฟทีถูกปรับเป็นฐานเรียงกลมทุกองค์

ต่อมามีการต่อเชื่อมฐานไฟทีของทั้ง 2 ส่วนเข้าด้วยกัน คือ ต่อเชื่อมฐานไฟทีทางด้านเหนือและได้เข้าไปชนฐานไฟทีของวิหารหมายเลข 1 ทำให้ฐานไฟทีกว้างประมาณ 28.5 เมตร ยาวประมาณ 30 เมตร ฐานไฟทีสูง ประมาณ 80 - 90 ซม. พื้นด้านบนปูอิฐลาดปูนตลอดทั้งลาน

ส่วนกลุ่มเจดีย์รายที่ตั้งอยู่ที่มุมทั้ง 4 ของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการปรับฐานบนพื้นลานอิฐ ให้เป็นฐานเรียงกลม

โบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1) เมื่อสร้างฐานไฟทีล้อมรอบกลุ่มเจดีย์ราย ได้ถมดินภายในฐานไฟทีทั้งหมด ถมสูงประมาณ 70 - 80 ซม. ทำให้ดินปกคลุมส่วนฐานเรียงทั้งหมด ได้สกัดส่วนของส่วนท้องไม้และบัวหน้าของฐานบัวสี่เหลี่ยมลงบางส่วน แล้วก่ออิฐปรับเป็นฐานเรียงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 เมตร ตั้งอยู่บนฐานบัวเดิม แล้วปูพื้นอิฐบนฐานไฟทีเสมอกับขอบล่างของฐานเรียงกลม ในระดับที่เท่ากับฐานเรียงกลมของเจดีย์รายองค์อื่น สันนิษฐานว่า เจดีย์องค์ปัจจุบัน น่าจะเป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 2) ฐานเรียงสี่เหลี่ยมถูกถมดินปิดทั้งหมด เสมอ ส่วนบนของฐานเรียงสี่เหลี่ยม เมื่อสร้างฐานไฟทีและปูพื้นอิฐด้านบน แล้วก่ออิฐฐานเรียงกลมด้านบนฐานเรียงสี่เหลี่ยม ส่วนฐานเรียงกลมพบหลักฐานว่าสร้างพอกขยายจากฐานเดิมออกมาอีก แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่า ฐานเดิมมีลักษณะใด ฐานเรียงกลมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4.5 เมตร ส่วนบนฐานเรียงกลมเป็นฐานเรียงกลมลดชั้น และฐานบัวคว่ำ สันนิษฐานว่า เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก ระดับพื้นอิฐปูอิฐเสมอกับระดับขอบด้านล่างของฐานเรียงกลม และเท่ากับฐานเรียงกลมของเจดีย์รายองค์อื่น

โบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์รายหมายเลข 3) เมื่อถมดินในฐานไฟที พื้นที่ด้านนอกระหว่างฐานไฟทีทั้ง 2 แห่ง เจดีย์องค์นี้ตั้งอยู่บนพื้นระหว่างฐานไฟทีทั้ง 2 แห่ง เมื่อสร้างฐานไฟทีล้อมรอบเจดีย์ประธานหมายเลข 2 และกลุ่มเจดีย์รายอื่น ทำให้เจดีย์องค์นี้ตั้งอยู่บนพื้นระหว่างฐานไฟทีทั้ง 2 แห่ง สภาพของเจดีย์ที่ปรากฏ คือ ฐานเรียงสี่เหลี่ยม ฐาน 8 เหลี่ยม และฐานเรียงกลม ฐานเรียงสี่เหลี่ยมเหลือความสูงประมาณ 90 ซม. เนื่องจากพื้นวัดถูกถมสูงจากพื้นปูอิฐขึ้นมาอีกประมาณ 30 ซม. องค์เจดีย์สันนิษฐานว่า เป็นเจดีย์ทรงลังกา

ต่อมาเมื่อมีการถมดินและต่อเชื่อมฐานไฟทีของวิหารประธานเข้าด้วยกัน ทำให้ถมพื้นทางเดินระหว่างฐานไฟทีทั้ง 2 แห่ง ทำให้มีทางเดินเชื่อมกันระหว่างเจดีย์ประธานหมายเลข 1 และเจดีย์ประธานหมายเลข 2 ฐานเชียงสี่เหลี่ยมถูกถมปิดจนหมด เหลือแต่ฐานแปดเหลี่ยมและฐานเชียงกลมเท่านั้น

โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4) มีการต่อขยายฐานเชียงสี่เหลี่ยมเดิมทางด้านเหนือและด้านตะวันออก ทำให้มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ 5 เมตร ยาวประมาณ 6 เมตร เพื่อรองรับฐานเชียงกลม บนฐานที่ปรับให้เรียบเท่ากัน ฐานเชียงกลมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4.5 เมตร เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก แล้วถมดินสูงประมาณ 1 เมตร เสมอกับขอบบนของฐานเชียงสี่เหลี่ยม แล้วปูพื้นอิฐ เป็นพื้นบนฐานไฟที

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 14) มีการถมดินขึ้นมาอีกประมาณ 1 เมตรจนเสมอกับขอบบนของฐานเชียงสี่เหลี่ยม แล้วปูพื้นอิฐบนฐานไฟทีเสมอกับขอบบนของฐานเชียงสี่เหลี่ยม ส่วนที่เหนือขอบพื้นคือ ฐานเชียงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 เมตร ส่วนบนเป็นฐานเชียงกลมลดชั้น สันนิษฐานว่าเป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก ลักษณะเดียวกับเจดีย์รายองค์อื่น

โบราณสถานหมายเลข 22 (เจดีย์ประธานหมายเลข 3) ได้สร้างเจดีย์ประธานหมายเลข 3 ในพื้นที่ทางด้านตะวันออกของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 ห่างจากฐานไฟทีประมาณ 5.5 เมตร องค์เจดีย์เป็นทรงลังกาขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บนฐานเชียงสี่เหลี่ยม ซึ่งฐานเจดีย์ตั้งอยู่บนฐานของซากอาคารหลังเดิมที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ (โบราณสถานหมายเลข 12) ลักษณะเจดีย์เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ฐานเชียงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ 1 ชั้น ฐานกว้างประมาณ 13.35 เมตร สูงประมาณ 1 เมตร ส่วนบนเป็นชุดฐานเชียงกลมซ้อนลดหลั่นกัน 2 ชั้น ฐานเชียงชั้นล่างมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 13.8 เมตร ถัดขึ้นมาเป็นชุดฐานบัวลูกแก้วรองรับชุดมาลัยลูกแก้ว 3 ชั้น ชั้นบัวปากกระสังรองรับองค์ระฆังทรงลังกาขนาดใหญ่ ส่วนของบัลลังก์และปล้องไฉนพังตกลงมาด้านข้างฐานเจดีย์ สันนิษฐานว่าเป็นบัลลังก์ทรงสี่เหลี่ยมที่มีการประดับเป็นช่องกระจกบริเวณท้องไม้

โบราณสถานหมายเลข 23 (อุโบสถ) สร้างอยู่ทางด้านเหนือของเจดีย์ประธานหมายเลข 3 เป็นอาคารทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศเหนือ มีขนาดกว้างประมาณ 12 เมตร ยาวประมาณ 18 เมตร มีขนาดกว้าง 5 ห้อง มีเสานางเรียงและพาไลล้อมรอบอาคาร พาไลเป็นชานกว้างประมาณ 1.4 เมตร ฐานของชานก่ออิฐแบบฐานเชิงเรียบ พื้นด้านบนฉาบปูนเรียบ ทางเข้าอาคารมีทางเดียวคือทางด้านหน้า (ทิศเหนือ) และมีประตูทางเข้าทางเดียว คือตรงกลาง แต่ไม่ปรากฏสภาพของบันไดทางขึ้นอาคารที่ชัดเจน เนื่องจากมีดินไถขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ตรงกลางบันได ระดับของพื้นพาไลด้านหน้า ต่างระดับกับพื้นปูนภายในอาคารประมาณ 35-40 ซม. ด้านหน้าอาคารสร้างชานอิฐกว้างประมาณ 3.5 เมตร ยาวประมาณ 3.5 เมตร สูงประมาณ 50 ซม สร้างมาชนฐานอาคาร ส่วนทางด้านหน้าชานมีทางเดินเชื่อมต่อกับทางเดินจากขุมประตูเข้ามาที่ตัวอาคาร เป็นขอบทางเดินอิฐกว้างประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 7 เมตร สูงประมาณ 27 ซม.

ผนังอาคารหนาประมาณ 30 ซม. เหลือความสูงประมาณ 1.5 - 2 เมตร พบร่องรอยของผนังที่มีการเจาะช่องแสง มีเสาคัดผนังขนาดกว้างประมาณ 57 ซม. ตัดผนังทุกระยะ 1.7 - 2.3 เมตร จำนวนทั้งหมด 14 ต้น และเสานางเรียงทรงสี่เหลี่ยม กว้าง 37 ซม. ผนังอาคารสันนิษฐานว่า เป็นผนังที่ปลงทับกับผนังเจาะเป็นช่องแสง ส่วนฐานชุกชีได้ขุดตรวจจนครบแล้ว ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นลักษณะใด พื้นอาคารเป็นพื้นอิฐลาดปูน หลังคาอาคาร

มุงด้วยกระเบื้องดินเผาเกล็ดเต่า และประดับชายหลังคาด้วยกระเบื้องเชิงชายลวดลายกระจัง มีฐานใบเสมาจำนวน 8 ฐาน ด้านข้างอาคาร (พบเพียง 6 ฐาน) ใบเสมาที่พบเป็นใบเสมาหินทรายสีขาว ไม่มีการแกะสลักลวดลาย

โบราณสถานหมายเลข 24 (แท่นบูชา หรือแท่นบรรจุกระดูก ?) พบจำนวน 2 แท่น มีลักษณะเป็นแท่นสี่เหลี่ยมจัตุรัสและสี่เหลี่ยมผืนผ้า เหลือแต่ฐานราก ซึ่งต่ำกว่าระดับพื้นที่ขุดปรับไว้ประมาณ 5 - 20 ซม. เท่านั้น สันนิษฐานว่า เป็นแท่นบูชาหรือบางแท่นพบว่ามีการวางภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกอยู่กึ่งกลางแท่น แท่นที่พบในสมัยนี้คือ

- โบราณสถานหมายเลข 24/1 (แท่นหมายเลข 2) อยู่ทางด้านตะวันออกของฐานไพทีวิหารประธาน และทางเหนือของฐานไพที เจดีย์ประธานหมายเลข 2 ห่างกันประมาณ 4 เมตร เป็นแท่นก่ออิฐสอดิน รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 2 เมตร ยาว 2.5 เมตร สูงประมาณ 30 - 40 ซม.

- โบราณสถานหมายเลข 24/2 (แท่นหมายเลข 3) อยู่ทางตะวันออกของทางเดินที่ตรงมายังเจดีย์ประธานหมายเลข 2 ห่างจากขอบทางเดินประมาณ 2.5 เมตร เป็นแท่นก่ออิฐสอดิน กว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร สูงประมาณ 20 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 25 (อาคารหมายเลข 5) สร้างขนานกับด้านในแนวกำแพงวัด ทางมุมด้านตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นอาคารในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก กว้างประมาณ 5.5 เมตร เหลือความยาวประมาณ 7 เมตร เนื่องจากอาคารทางด้านตะวันตกถูกขุดหายไป ฐานหน้ากระดาน สูงประมาณ 45 - 47 ซม. เป็นลักษณะศาลาโถง มีเสาอิฐติดผนังรองรับเครื่องหลังคา มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย มีบันไดทางขึ้น 2 ทางคือ ทางด้านตะวันออก ส่วนทางด้านตะวันตกถูกขุดหายไปแล้ว พื้นอาคารลาดปูน

โบราณสถานหมายเลข 26 (อาคารหมายเลข 6) (ดูแผนผังที่ 7) สร้างขนานกับด้านในแนวกำแพงวัด ทางมุมด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอาคารในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก กว้างประมาณ 5.5 เมตร ยาวประมาณ 15 เมตร ฐานหน้ากระดาน สูงประมาณ 45 - 47 ซม. เป็นลักษณะศาลาโถง มีเสาอิฐติดผนังรองรับเครื่องหลังคา มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย มีบันไดทางขึ้น 2 ทางคือ ทางด้านตะวันออก และตะวันตก พื้นอาคารลาดปูน

โบราณสถานหมายเลข 27 (อาคารหมายเลข 7) สร้างอยู่ด้านในแนวกำแพง ทางด้านตะวันออกของขอบทางเดินที่เข้ามายังอุโบสถ วางตัวในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก เป็นขอบฐานอาคารก่ออิฐเป็นขอบในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 3.5 เมตร ยาวมากกว่า 8 เมตร สูงประมาณ 15 - 20 ซม. ต่อมาได้ถูกได้ขอบทางเดินที่ต่อมายังอุโบสถสร้างทับอยู่ด้านบน. เป็นขอบอาคารหรือศาลาภายในถมดินอัดไม่พบร่องรอยของหลุมเสาและกระเบื้อง อาจจะมีมุงด้วยวัสดุธรรมชาติ

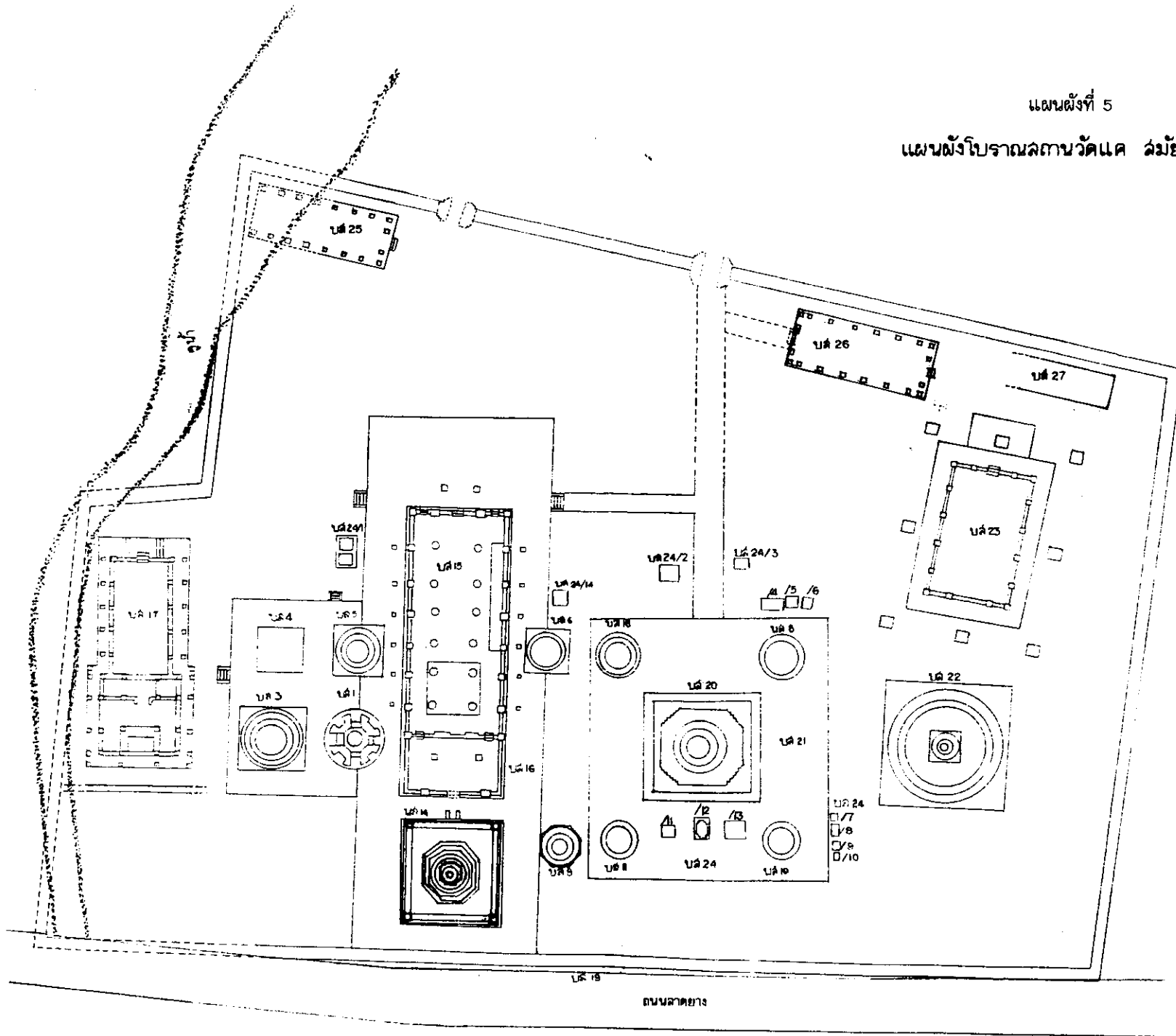
โบราณสถานหมายเลข 28 (เจดีย์ประธานหมายเลข 4) เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็กกว่า สร้างขุดฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 3 ทางด้านตะวันออกและตั้งอยู่บนฐานไพทีร่วมกับเจดีย์ประธานหมายเลข 3 ทางด้านตะวันออก เจดีย์องค์นี้เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็กกว่าเจดีย์ประธานหมายเลข 3 องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานบัวสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่กว้างประมาณ 4.8 เมตร สูงประมาณ 90 ซม. รองรับขุดฐานบัวสี่เหลี่ยม ส่วนที่ถัดขึ้นมาเป็นขุดฐานเขียงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6.4 เมตร ตั้งอยู่บนฐานเขียงกลม 1 ชั้น รองรับขุดฐานบัวกลม ขุดมาลัยลูกแก้ว บัวปากระฆัง และองค์ระฆังทรงลังกาขนาดใหญ่ พบส่วนของบัลลังก์ย่อมุมไม้ 12 และปล้องไฉน

ขนาดใหญ่ ซึ่งพังลงมากองที่ฐานเจดีย์ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนปลียอดไม่พบหลักฐาน เนื่องจากคงจะพังไปก่อนนี้แล้ว

ฐานบัวสี่เหลี่ยมสร้างเข้าไปชนฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 3 ทางด้านตะวันออก ซึ่งเป็นฐานเชิงสี่เหลี่ยมตั้งอยู่บนฐานของอาคารเดิม (โบราณสถานหมายเลข 12) ฐานบัวส่วนหนึ่งสร้างอยู่บนฐานอาคารเดิมนีเช่นกัน แต่ฐานด้านอื่นสร้างลงบนพื้นวัด เจดีย์องค์นี้คงสร้างภายหลังจากการสร้างเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และอุโบสถไม่นานนัก เนื่องจากลักษณะของเจดีย์คล้ายกัน และระดับฐานรากลึกลงเกือบเท่ากัน

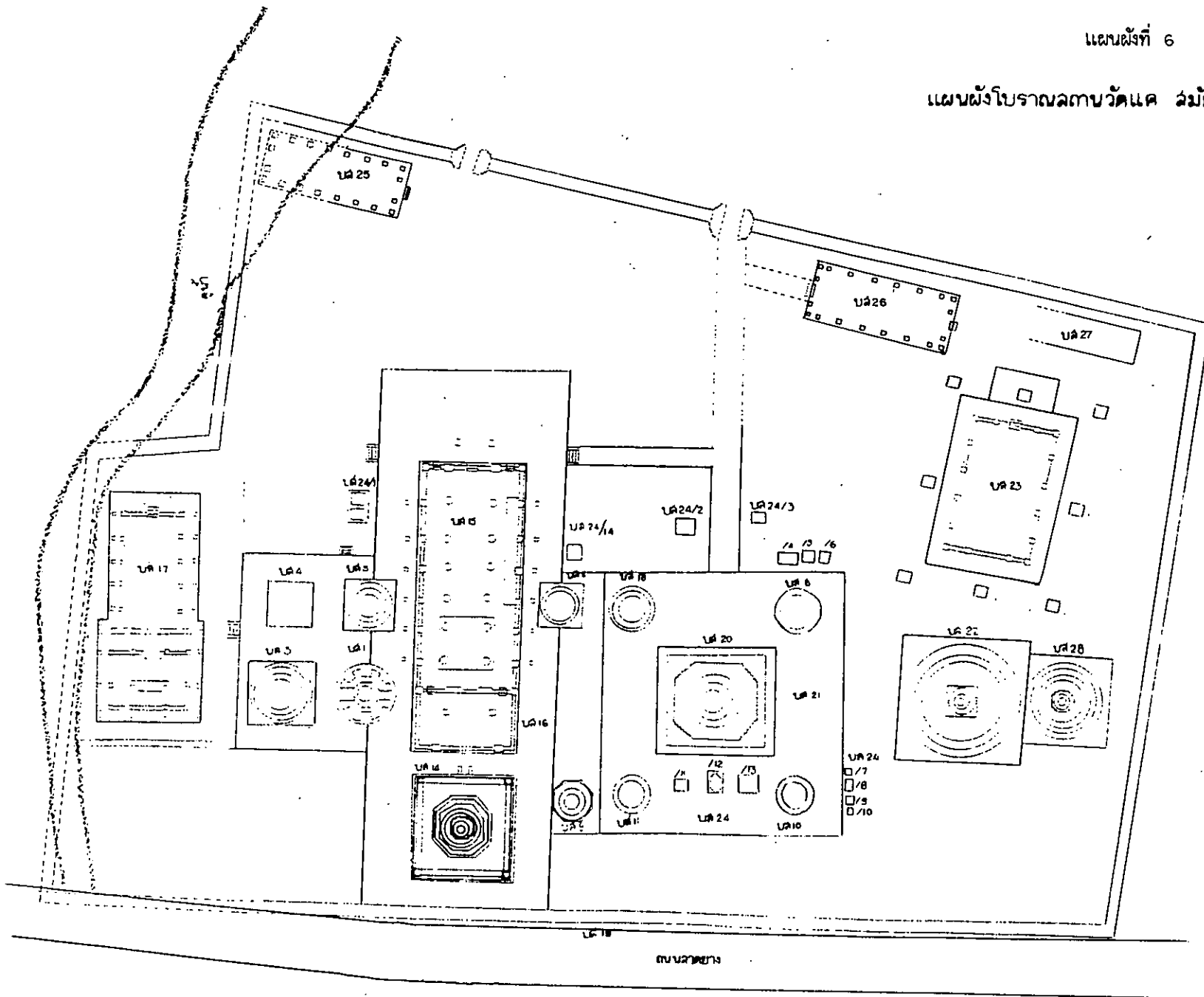
แผนผังที่ 5

แผนผังโบราณสถานวัดแค สมัยที่ 3/1

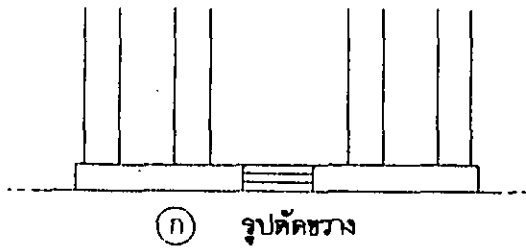

แผนผังที่ 6

แผนผังโบราณสถานวัดแค สมัยที่ 3/2

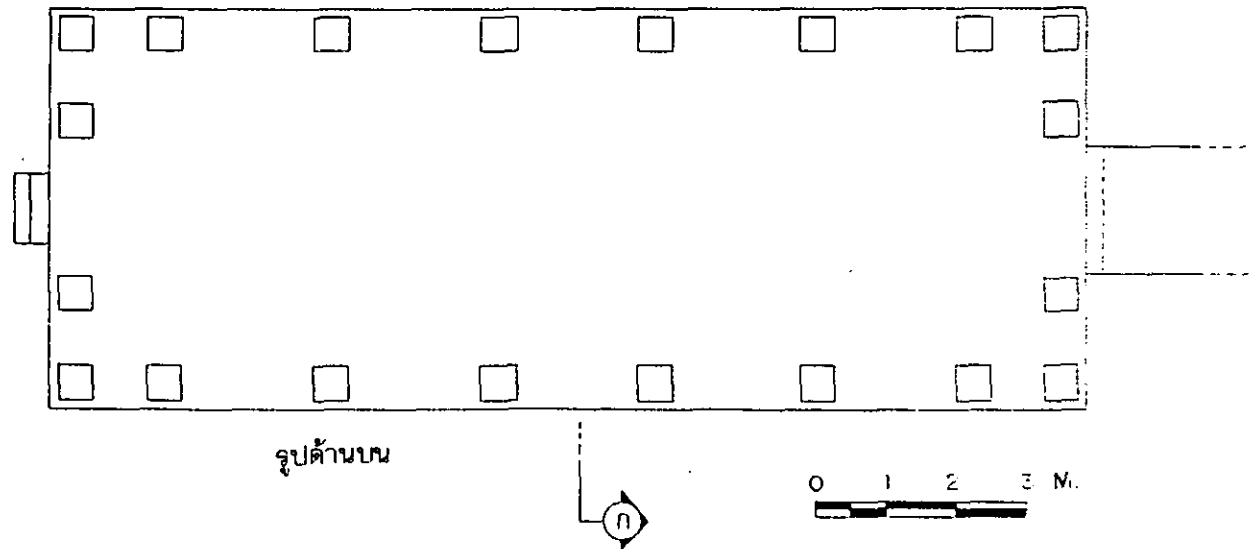
ถนนวัดแค

แผนผังที่ 7

โบราณสถานหมายเลข 26

สมัยที่ 3 ของ วัดแค

สมัยที่ 4 (ดูแผนผังที่ 8) เป็นสมัยการที่มีการบูรณะวัดและใช้งานโบราณสถานเป็นครั้งสุดท้าย โบราณสถานต่างๆ มีสภาพดังนี้

โบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11), โบราณสถานหมายเลข 3 (เจดีย์รายหมายเลข 12) เนื่องจากมีการถมพื้นที่รอบๆ เพื่อปรับเป็นฐานไฟที (ดู โบราณสถานหมายเลข 16 ในสมัยเดียวกัน) ทำให้ความสูงของฐานเชิงกลมลดลง ประมาณ 20 - 30 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 4 (เจดีย์รายหมายเลข 10) ได้รื้อส่วนบนของเจดีย์ออกจนเหลือแต่ฐานบัวสี่เหลี่ยมแล้วถมดินปิดฐานบัวสี่เหลี่ยมดังกล่าว แล้วสร้างเจดีย์ทรงปราสาทขนาดเล็ก ขนาดกว้าง 1.5 X 1.5 เมตร ทับอยู่ข้างบน โดยที่ไม่ปรากฏร่องรอยของฐานบัวให้เห็น

โบราณสถานหมายเลข 5 (เจดีย์รายหมายเลข 9), โบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 13) ยังมีสภาพเดิม เพียงแต่มีการปรับพื้นรอบๆ ฐานสูงขึ้นเท่านั้น ทำให้ฐานเชิงกลมมีความสูงลดลง ประมาณ 20 ซม.

โบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) มีการบูรณะผนังเรือนธาตุและกระเบื้องของฐานทักษิณ โดยพบร่องรอยการซ่อมแซมด้วยการก่ออิฐลอปูน แต่รูปทรงไม่ได้เปลี่ยนแปลง

โบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) ด้านหน้าอาคารมีการต่อเติมมุขและทำบันไดขึ้นไปสู่ที่มุข ฐานผนังอาคารมีร่องรอยการพอกซ่อมหลายแห่งสิ่งที่เป็นขี้ผึ้งหรือขี้ผึ้งแบบเรียบ พื้นภายในอาคารทำการปูอิฐและลาดปูนซ่อมอีก 1 ชั้น โดยปรับระดับพื้นให้สูงขึ้นมาอีกประมาณ 5 ซม. ยังคงใช้อาสนะสงฆ์เดิม ด้านหลังอาคารในส่วนที่ต่อเติมเป็นห้องกว้างได้กั้นห้องบริเวณบันไดทางเข้าหลังอาคารด้านตะวันตก และถมพื้นปิดชั้นบันไดเดิม

โบราณสถานหมายเลข 16 (ฐานไฟทีเจดีย์ประธานหมายเลข 1 และวิหารหมายเลข 1) ขยายฐานไฟทีด้านเหนือของไฟทีซีกตะวันตกออกไปทางทิศเหนือในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวขนานไปกับกำแพงฐานไฟทีทางด้านเหนือ เพื่อเป็นฐานไฟทีของโบราณสถานหมายเลข 31 (เจดีย์รายหมายเลข 7) และโบราณสถานหมายเลข 32 (เจดีย์รายหมายเลข 8) พื้นเป็นดินอัด แล้วลาดปูนบางๆ ระดับพื้นต่ำกว่าระดับพื้นบนฐานไฟทีของกลุ่มเจดีย์รายประมาณ 20- 30 ซม. ส่วนระดับพื้นบนฐานไฟทีทั้งด้านข้างโบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) และบริเวณไฟทีของกลุ่มเจดีย์ราย มีการถมปรับสูงขึ้นอีกประมาณ 30 ซม. ส่วนพื้นอาจเป็นพื้นปูอิฐหรือพื้นดินอัดแล้วลาดปูน เนื่องจากพื้นถูกขุดรื้อออกจนหมด

โบราณสถานหมายเลข 17 (อาคารหมายเลข 3 : วิหาร) ไม่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของอาคาร พบแต่เพียงร่องรอยการซ่อมพื้นภายในวิหารส่วนหน้า โดยการปรับระดับพื้นสูงขึ้นมาอีกประมาณ 40 ซม. โดยการถมดินแล้วลาดปูน

โบราณสถานหมายเลข 19 (กำแพงวัดใหม่) ได้สร้างและบูรณะแนวกำแพงใหม่สร้างทับลงไปบนแนวกำแพงเดิมบางส่วน และพบแนวกำแพงครบทุกด้าน มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านไม่เท่าแต่ละด้านมีขนาดไม่เท่ากัน คือ ด้านเหนือยาวประมาณ 110 เมตร ด้านใต้ยาวประมาณ 115 เมตร ด้านตะวันออกยาวประมาณ 64 เมตร และด้านตะวันตกยาวประมาณ 87 เมตร และได้สร้างจระะตุ ที่กำแพงด้านหน้าวัด (ด้านเหนือ) 3 ซุ้มคือ

- ชุ่มประตุนหมายเลข 1 อาจจะสร้างทับลงบนชุ่มประตุนเดิม แต่ไม่พบหลักฐาน เป็นชุ่มย่อมุม 20 กว้างประมาณ 3.2 เมตร ยาวประมาณ 3.77 เมตรและสร้างขอบทางเดินตรงมายังฐานไพทีวิหารประธาน เป็นขอบอิฐกลมดิน กว้าง 2.15 เมตร ยาวประมาณ 20.4 เมตร

- ชุ่มประตุนหมายเลข 2 ฉาบปูนซ่อมชุ่มเดิมแล้วเพิ่มความสูงของฐานหน้ากระดาน ขึ้นมาอีกประมาณ 20 - 30 ซม. เนื่องจากถมพื้นวัดขึ้นมาจากประมาณ 20 - 30 ซม. ชุ่มกว้าง 3.1 เมตร ยาว 4.25 เมตร และสร้างทางเดินใหม่ซ้อนทับลงไปบนทางเดินเดิม สูงขึ้นมาอีกประมาณ 20 ซม. กว้างประมาณ 1.67 เมตร ยาวประมาณ 14.5 เมตร เข้าไปชนกับฐานไพทีเจดีย์ประธานหมายเลข 2

- ชุ่มประตุนหมายเลข 3 สร้างชุ่มประตุนใหม่และทำชานทางเดินเข้ามายังอุโบสถ พบฐานชุ่มสี่เหลี่ยม กว้าง 2.16 เมตร ยาว 3.35 เมตร ชานทางเดินกว้าง 2.35 เมตร ยาวประมาณ 7 เมตร ชานทางเดินได้สร้างทับบนฐานของอาคารหมายเลข 7 ทางด้านตะวันตก

โบราณสถานหมายเลข 20 (เจดีย์ประธานหมายเลข 2 : เจดีย์ทรงล้านนา) องค์เจดีย์มีการพอกขยายองค์เรือนธาตุออกมาอีกข้างละ 1.5 เมตร องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างประมาณ 13.2 เมตร ซ้อนลดหลั่นกัน 2 ชั้น รองรับฐานเขียงเพิ่มมุม 28 จำนวน 2 ชั้น ซึ่งองค์เรือนธาตุ กว้างประมาณ 5.2 เมตร ขยายความกว้างอีกข้างละ 1 เมตร ซึ่งเป็นการพอกขยาย 1 ชั้น ตามลักษณะขององค์เรือนธาตุเดิม ถัดขึ้นมาในส่วนบนเหนือองค์เรือนธาตุ เป็นชุดฐานเขียงกลม ชุดมาลัยลูกแก้ว และองค์ระฆังเดิม พบร่องรอยการซ่อมเฉพาะการฉาบปูนซ่อมฐานบัว และฐานเขียงกลมส่วนที่ชำรุด

โบราณสถานหมายเลข 21 (ฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 2) ได้ถมพื้นฐานไพทีรอบฐานเจดีย์ที่พอกใหม่ ถมปิดพื้นปูอิฐลาดปูนเดิม สูงขึ้นมาประมาณ 20 ซม. ก่ออิฐยกขอบขยายออกมาจากฐานเขียงเจดีย์ประมาณ 2.5 เมตร ถมทรายแล้วปูพื้นอิฐ ทำให้พื้นลานด้านบนสูงกว่าพื้นลานด้านล่างประมาณ 20 ซม. ขอบอิฐที่กันขอบก่อก่อไปชนช่วงกลางของฐานเจดีย์รายหมายเลข 1 เจดีย์รายหมายเลข 4 เจดีย์รายหมายเลข 14 เจดีย์รายหมายเลข 2 ทำให้พื้นที่ลานรอบเจดีย์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ พื้นลานชั้นบน สูงจากพื้นลานชั้นล่างประมาณ 20 ซม. ส่วนพื้นชั้นล่างเป็นพื้นปูอิฐเดิม ชนแนวขอบฐานไพทีด้านนอก

และยังได้เชื่อมฐานไพทีทางด้านตะวันออก ต่อเชื่อมไปชนแนวกำแพงวัดทางด้านใต้ ก่ออิฐเชื่อมมุมฐานไพทีทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ต่อเชื่อมเข้าไปชนแนวกำแพงวัดทางด้านใต้ แล้วถมดินในฐานไพทีเข้าไปชนแนวกำแพงวัด ขยายพื้นที่ออกไปอีก 8 เมตร และส่วนหนึ่งสร้างพาดทับไปบนแนวกำแพงวัดเดิมในสมัยที่ 1 ทำให้ฐานไพทีกว้างประมาณ 23.5 เมตร ยาวประมาณ 36 เมตร ฐานสูงประมาณ 80 - 90 ซม. จากพื้นวัดในสมัยนี้

เมื่อมีการถมพื้นบนฐานไพทีอีก ในคราวที่สร้างเจดีย์ประธานหมายเลข 2 พอกองค์เดิม ได้ขยายฐานเขียงออกมาอีก รวมทั้งถมดินยกพื้นลานด้านหน้าฐานไพทีขยายออกมาอีก 2.5 เมตร ก่อขอบอิฐกันดิน ชนแบ่งกึ่งกลางขอบฐานเขียงเจดีย์รายทั้ง 4 องค์ ทำให้ฐานเขียงกลมส่วนหนึ่งยกสูงเท่ากับพื้นอิฐใหม่ อีกส่วนอยู่ในระดับพื้นเดิม มีความแตกต่างกันประมาณ 20 ซม. ทำให้มีการเจดีย์รายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานไพทีมีการเปลี่ยนแปลง

โบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1) ยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมคือ เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก ตั้งอยู่พื้นฐานไพที องค์เจดีย์ไม่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง แต่มีขอบอิฐของฐานชานยกพื้นลานด้านหน้าเจดีย์ สร้างชนกึ่งกลางฐานเจดีย์ เช่นเดียวกับฐานเจดีย์รายหมายเลข 2

โบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์รายหมายเลข 3) เมื่อถมพื้นบนฐานไพทีที่ขึ้นมาเท่ากับขอบบนของฐานเขียงสี่เหลี่ยม ไม่พบหลักฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลง.พบแต่ส่วนฐานเขียงกลมที่พื้นระดับพื้นเท่านั้น องค์เจดีย์เป็นทรงระฆังกลมตั้งอยู่บนชุดฐานบัวกลม สันนิษฐานว่า เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก สภาพชำรุดมาก

โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4) องค์เจดีย์ยังมีลักษณะเหมือนเดิม ฐานเขียงกลมส่วนหนึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานไพทีชั้นบน อีกส่วนหนึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานไพทีชั้นล่าง เป็นเจดีย์ทรงลังกาขนาดเล็ก

โบราณสถานหมายเลข 11 (เจดีย์รายหมายเลข 14) ยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมคือ และมีขอบอิฐของฐานชานยกพื้นลานด้านหน้าเจดีย์ สร้างชนกึ่งกลางฐานเจดีย์ เช่นเดียวกับฐานเจดีย์รายหมายเลข 1, 2, 4 ส่วนที่ปรากฏสภาพคือ ฐานเขียงกลม ซ้อนลดชั้นกัน

โบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 2) ยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมคือ แต่มีขอบอิฐของฐานชานยกพื้นลานด้านหน้าเจดีย์ สร้างชนกึ่งกลางฐานเจดีย์ เช่นเดียวกับฐานเจดีย์รายหมายเลข 4

โบราณสถานหมายเลข 22 (เจดีย์ประธานหมายเลข 3) มีการพอกซ่อมที่ฐานเขียงสี่เหลี่ยมและฐานเขียงกลมเล็กน้อย ส่วนที่เปลี่ยนแปลงคือ ฐานเขียงกลมชั้นล่างมีการพอกขยายออกไปอีกประมาณ 30 ซม. ชุดฐานบัวลูกแก้ว มีการพอกให้ใหญ่ขึ้น ชุดมาลัยลูกแก้วมีร่องรอยการพอกซ่อมปูนฉาบ ทำให้ลูกแก้วมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนองค์ระฆังมีการพอกซ่อมปูนฉาบเช่นกัน ส่วนฐานเขียงสี่เหลี่ยมถูกฐานไพทีสร้างพอกทับ เชื่อมเจดีย์ประธานทั้ง 2 องค์เข้าด้วยกัน

โบราณสถานหมายเลข 23 (อุโบสถ) ลักษณะของอาคารไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก พบว่ามีการพอกเพิ่มความหนาผนังและฐานด้านนอกหนาอีก 30 ซม. ฐานผนังอาคารมีการปั้นปูนเป็นลายแข่งสิงห์ แต่สภาพที่เหลือชำรุดมาก ชานรอบอาคารยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนฐานชุกชีถูกชุดริ้วจนแทบไม่ปรากฏร่องรอย มีขนาดกว้างประมาณ 3.4 เมตร ยาวประมาณ 5.6 เมตร สูงประมาณ 47 ซม. และมีมุขยื่นออกมาด้านหน้ากว้าง 1.7 เมตร ยาวประมาณ 2.2 เมตร. พบแต่ส่วนฐานบัวคว่ำด้านหน้าและด้านข้าง และพบร่องรอยของฐานบัวคว่ำของฐานชุกชีเดิมทางด้านหลัง ส่วนพื้นอาคารมีการปูพื้นซ่อมบางส่วนด้วยแผ่นกระเบื้องดินเผา แล้วคาดปูนอีกชั้น

โบราณสถานหมายเลข 24 (แท่นหรือเจดีย์บรรจุกระดูก) ถูกรื้อและถมดินทับเมื่อมีการถมระดับพื้นวัดขึ้นมาอีกประมาณ 20 - 30 ซม. จากระดับพื้นวัดในสมัยที่ 3 จึงเหลือแต่โบราณสถานหมายเลข 24/2, 24/11, 24/12, 24/13

โบราณสถานหมายเลข 25 (อาคารหมายเลข 5) พบร่องรอยการถมปรับพื้นขึ้นมาอีกประมาณ 25 ซม. และพบร่องรอยการปรับระดับพื้นบันไดทางด้านตะวันออกขึ้นมาอีกประมาณ ชั้นละประมาณ 10 - 15 ซม. ส่วนฐานอาคารถูกถมดินสูงขึ้นมาอีกประมาณ 30 ซม. เมื่อคราวที่กรมทนายปรับพื้นวัดใหม่

โบราณสถานหมายเลข 26 (อาคารหมายเลข 6) (คูแผนผังที่ 9) มีการซ่อมและปรับระดับอาคารใหม่ คือ สร้างฐานบัวพอกฐานหน้ากระดานด้านนอกตลอดทั้งแนว พอกเพิ่มความหนาของผนังเป็นหนา 50 ซม. ถมปรับพื้นอาคารขึ้นมาอีกประมาณ 40 ซม. แล้วปูพื้นอิฐ และคงคาดปูน แต่ปูนหลุดหายหมด

โบราณสถานหมายเลข 27 (อาคารหมายเลข 7) ถูกถมปิดทั้งหมด และได้ถูกขอบทางเดินด้านใน คู่มือหมายเลข 3 สร้างทับ เพื่อสร้างทางเดินตรงมายังอุโบสถ

โบราณสถานหมายเลข 28 (เจดีย์ประธานหมายเลข 4) มีการบูรณะองค์เจดีย์ครั้งใหญ่ 1 ครั้ง คือ มีการพอกฐานไพทีเชื่อมฐานเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และเจดีย์ประธานหมายเลข 4 เข้าด้วยกัน ฐานเขียงและฐานบัวถูกฐานไพทีสร้างหุ้ม บัวหงายและพื้นด้านบนฐานบัวถูกปิด ฐานเขียงกลมขยายให้กว้างขึ้นอีกข้างละ 30 ซม. ลูกแก้วของชุดมาลัยลูกแก้ว เดิมมี 4 เส้น ได้ซ่อมเปลี่ยนลูกแก้วเส้นล่างเป็นบัวคว่ำ แล้วพอกปูนให้หนาขึ้น องค์ระฆังมีการพอกซ่อมเช่นกัน

โบราณสถานหมายเลข 29 (ฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 3 และ 4) เป็นฐานบัวสี่เหลี่ยมสร้างเชื่อมเจดีย์ทั้ง 2 องค์ในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวทิศตะวันตก - ตะวันตก กว้างประมาณ 15 เมตร ยาวประมาณ 24.5 เมตร ชุดฐานบัวประกอบด้วยฐานเขียงสี่เหลี่ยม บัวคว่ำ ท้องไม้ บัวหงาย และฐานหน้ากระดาน ฐานสูงประมาณ 1.75 เมตร พื้นด้านบนปูพื้นอิฐซ้อนกัน 2 ชั้น ฐานชุดนี้สร้างเชื่อมเจดีย์ประธานทั้ง 2 องค์ในภายหลัง

ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธานหมายเลข 3 มีฐานอิฐยกพื้นก่อเข้าไปชนฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 ทางด้านตะวันออก ก่ออิฐเป็นขอบหนาประมาณ 30 ซม. เหลือความสูงประมาณ 27 ซม. ด้านบนไม่พบพื้นอิฐ แต่เป็นพื้นดินปนทรายถม บนพื้นฐานทางด้านใต้ด้านข้างบันได พบแท่นอิฐทรงสี่เหลี่ยม 1 แท่น กว้างประมาณ 80 ซม. สูงประมาณ 2.4 เมตร สันนิษฐานว่าเป็นแท่นบูชา กึ่งกลางของฐานไพทีทั้ง 2 ด้าน มีชั้นบันไดทางขึ้นฐานไพทีทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านหน้าองค์เจดีย์ประธานหมายเลข 3 มีชั้นบันไดก่ออิฐยกขอบสูงประมาณ 75 ซม. กว้างประมาณ 2.4 เมตร เป็นทางขึ้นไปบนฐานไพที ส่วนทางด้านหน้าฐานไพทีของเจดีย์ประธานหมายเลข 2 ก็มีชั้นบันไดทางขึ้นไปบนฐานไพทีเช่นกัน ต่อมาได้ถมพื้นเดิมด้วยดินปนทราย แล้วปูอิฐเชื่อมบันไดทั้ง 2 ด้านเชื่อมต่อกัน ชานยกพื้นนี้สร้างในภายหลังจากการสร้างฐานไพทีไม่นานนัก เนื่องจากระดับของฐานต่างกันเพียงเล็กน้อย

โบราณสถานหมายเลข 30 (เจดีย์รายหมายเลข 5) ตั้งอยู่มุมทิศตะวันตกเฉียงเหนือบนฐานไพทีด้านหน้าของโบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1 : วิหารประธาน) เป็นเจดีย์ทรงปราสาท มีฐานเชิงสิงห์ ย่อมุมไม้สิบสอง มีสภาพชำรุดมาก องค์เรือนธาตุย่อมุมไม้ยี่สิบ มีกระจ่างสี่ด้าน สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุในราวสมัยอยุธยาตอนปลาย

โบราณสถานหมายเลข 31 (เจดีย์รายหมายเลข 6) ตั้งอยู่มุมทิศตะวันตกเฉียงเหนือบนฐานไพทีด้านหน้าของโบราณสถานหมายเลข 15 (อาคารหมายเลข 1: วิหารประธาน) ไม่ปรากฏสภาพที่ชัดเจน เนื่องจากถูกต้นไม้ขึ้นปกคลุม แต่น่าจะมีรูปทรงคล้ายกับโบราณสถานหมายเลข 22 (เจดีย์รายหมายเลข 6)

โบราณสถานหมายเลข 32 (เจดีย์รายหมายเลข 15) ตั้งอยู่บนฐานไพที ห่างจากโบราณสถานหมายเลข 28 (เจดีย์รายหมายเลข 6) ไปทางทิศใต้ประมาณ 30 ซม. สภาพส่วนบนถูกทำลายลงหมดแล้ว เหลือแต่ส่วนฐานบัวสี่เหลี่ยมขนาดกว้างด้านละประมาณ 2.4 เมตร

โบราณสถานหมายเลข 33 (เจดีย์รายหมายเลข 7) พบแต่ส่วนฐานเขียงสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ 2 เมตร สูงประมาณ 1.38 เมตร ส่วนบนพังหมด

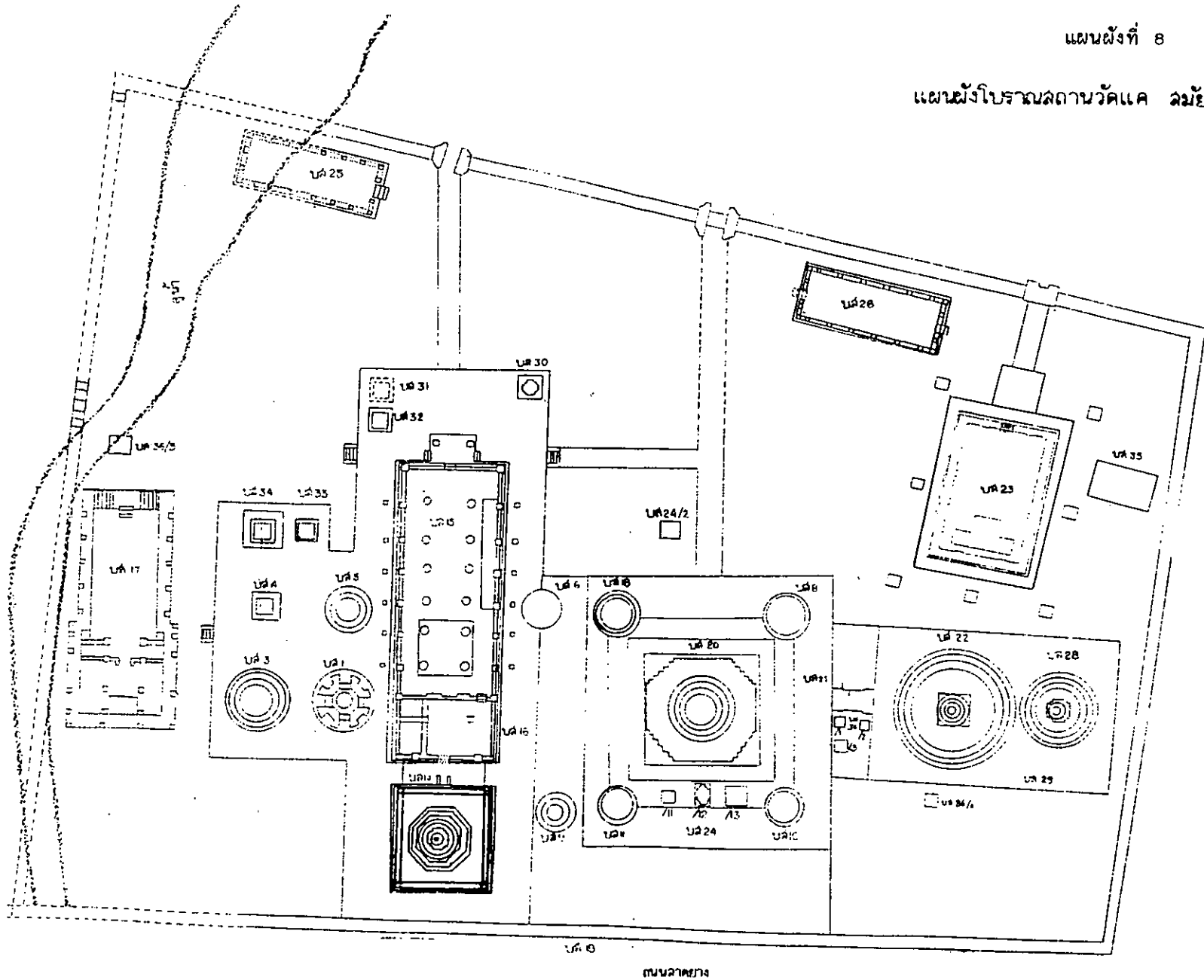
โบราณสถานหมายเลข 34 (เจดีย์รายหมายเลข 8) ตั้งอยู่ถัดจากโบราณสถานหมายเลข 30 (เจดีย์รายหมายเลข 7) ไปทางทิศตะวันตกซึ่งตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกัน เป็นเจดีย์ทรงระฆังเพิ่มมุม ลักษณะคล้ายเจดีย์เพิ่มมุมที่วัดพญาแมน ซึ่งสร้างในสมัยพระเพทราชา กำหนดอายุได้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

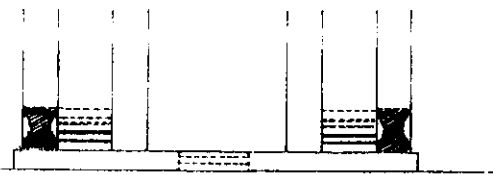
โบราณสถานหมายเลข 35 (อาคารหมายเลข 4) สร้างอยู่ทางทิศตะวันออกของอุโบสถ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นลานอิฐในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 6.5 เมตร ก่ออิฐเป็นขอบสูงประมาณ 15 - 20 ซม.ภายในปูพื้นอิฐ ไม่เป็นระเบียบ ไม่พบร่องรอยของหลุมเสาและกระเบื้องมุงหลังคา สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นศาลาขนาดเล็กมุงด้วยวัสดุธรรมชาติ

โบราณสถานหมายเลข 36 (แท่นบูชา หรือแท่นบรรจุกระดูก ?) เมื่อมีการยกพื้นเชื่อมระหว่างฐานไพทีของโบราณสถานหมายเลข 20 และโบราณสถานหมายเลข 22 แล้ว จึงได้สร้างแท่นอีก 3 แท่น อยู่บริเวณด้านใต้ของทางเดินเชื่อมฐานไพทีทั้งสองฐาน คือ โบราณสถานหมายเลข 36/1, 36/2, 36/3 และได้สร้างแท่นอีก 1 แท่น ด้านทิศใต้ของฐานไพทีของโบราณสถานหมายเลข 22 อีก คือ โบราณสถานหมายเลข 36/4 ส่วนด้านหน้าอาคารหมายเลข 3 (จินาร) ได้สร้างแท่นอีก 1 แท่น คือ โบราณสถานหมายเลข 36/5 สร้างทับลงไปบนแนวกำแพงวัดสมัยที่ 2 และ 3 เป็นแท่นก่ออิฐสอดิน กว้าง 2.5 X 2.5 เมตร สูงประมาณ 60 - 70 ซม.

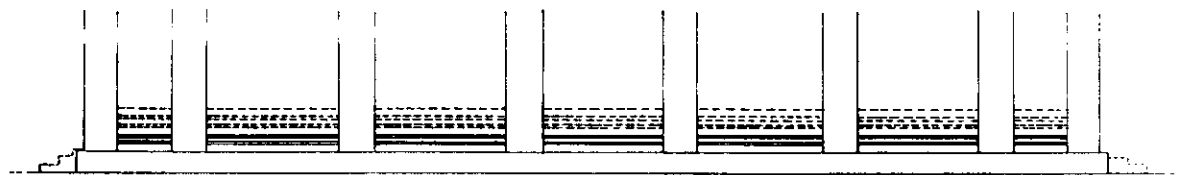
แผนผังที่ 8

แผนผังโบราณสถานวัดแค สมัยที่ 4

ก รูปตัดขวาง

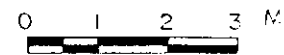

รูปด้านข้าง (ทิศเหนือ)

แผนผังที่ ๑ โบราณสถานหมายเลข 26
สมัยที่ 4 ของวัดแค

รูปด้านบน

สรุปการแบ่งยุคสมัยโบราณสถาน

จากการขุดแต่งโบราณสถานวัดแคในพื้นที่ขุดที่ 1 และ 2 สามารถสรุปถึงการสร้าง การเปลี่ยนแปลงและการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ได้เป็น 4 สมัย คือ (ดูแผนผังที่ 10)

สมัยที่ 1 สมัยที่วัดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีความกว้างประมาณ 34 เมตร ความยาวยังไม่ทราบแน่ชัด มีโบราณสถานหมายเลข 1 (เจดีย์รายหมายเลข 11) เป็นเจดีย์ประธานของวัด มีลักษณะเป็นเจดีย์ชุ่ม 8 ทิศ มีวิหาร 1 หลัง (โบราณสถานหมายเลข 2) อยู่ทางด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน รอบเจดีย์ประธานและวิหาร มีเจดีย์รายล้อมรอบ ทางด้านตะวันออกของวัดมีโบราณสถานขนาดใหญ่ (โบราณสถานหมายเลข 12) ซึ่งถูกรื้อเหลือแต่ฐาน จึงไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นอาคารประเภทใด ส่วนพื้นที่ในสมัยนี้เป็นพื้นลานปูอิฐ

จากลักษณะเจดีย์ทรงกลม ประดับองค์ระฆังด้วยชุ่ม 8 ชุ่ม เป็นรูปแบบที่นิยมในช่วงอยุธยาตอนต้น อีกทั้งลวดลายปูนปั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับลวดลายที่พระปรางค์วัดส้ม (พ.ศ. 1913) จ. พระนครศรีอยุธยา และเจดีย์แปดเหลี่ยมวัดไก่อ๊ต (พ.ศ. 1913 - 1952) จ. สุพรรณบุรี แต่มีลักษณะที่คลี่คลายมาแล้ว จึงกำหนดอายุวัดแคได้คร่าวๆ ว่าน่าจะเริ่มสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางของสมัยตอนต้น ลงมาจนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 19

สมัยที่ 2 เป็นสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงวัดครั้งสำคัญ โดยเปลี่ยนแนวแกนของวัดให้หันหน้าไปทางทิศเหนือ เพื่อให้สอดคล้องกับเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ผ่านมาจากทิศเหนือของวัด ได้สร้างโบราณสถานหมายเลข 14 (เจดีย์ประธานหมายเลข 1) เป็นเจดีย์ประธานของวัด ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงกลม บนชุกฐานสี่เหลี่ยม และฐานแปดเหลี่ยม ด้านหน้าเจดีย์ประธาน ได้สร้างวิหารประธาน ขนาด 7 ห้อง ซ้อนทับวิหารหลังเดิม ในแนวแกนทิศใหม่ คือในแนวแกนทิศเหนือ - ใต้ ส่วนทางริมวัดด้านตะวันตกมีการสร้างวิหารขนาด 5 ห้องอีก 1 หลัง

พื้นที่ในสมัยนี้ได้มีการถมขึ้นประมาณ 20 เซนติเมตร ทำให้กำแพงวัดเดิมถูกปิดทับ และได้สร้างแนวกำแพงวัดใหม่ ห่างออกไปทางด้านทิศใต้ไปอีกประมาณ 4 เมตร ส่วนแนวกำแพงทางด้านเหนือพบหลักฐานว่าถูกกำแพงในสมัยสุดท้ายสร้างทับ พบแนวกำแพงทางด้านตะวันตกหักมุมไปทางด้านตะวันตก และพบร่องรอยการสร้างชุ่มประตูด้านหน้าวัด 1 ชุ่ม คือบริเวณกลางวัด ในแนวที่ตรงกับเจดีย์ประธานหมายเลข 2 และอาจจะมีชุ่มประตูด้านหน้าวิหารประธาน แต่ไม่พบหลักฐาน

สมัยที่ 3 เป็นช่วงที่มีการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ รวมทั้งมีการสร้างและปรับปรุงศาสนสถานที่สำคัญ คือ เจดีย์ประธาน มีการก่อฐานทักษิณหุ้มฐานเขียงและฐานบัวสี่เหลี่ยมเดิม องค์เจดีย์บางส่วน คือ เปลี่ยนรูปแบบฐานเจดีย์บนฐานทักษิณมีการพอกทับฐานบัว 8 เหลี่ยม เป็นฐานเขียง 8 เหลี่ยม ส่วนฐานบัวกลมลูกแก้วกลมและมาลัยลูกแก้วพอกเพิ่มหนามากขึ้น รั้วกับองค์ระฆังที่พอกให้เป็นชั้น ส่วนบัลลังก์ ก้านฉัตร และปล้องไฉน ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง

ส่วนวิหารประธานมีการต่อผนังอาคารด้านหลังออกไปอีก กลายเป็นอาคารขนาด 9 ห้อง ฐานผนังอาคารมีการพอกเพิ่มเติมและปั้นปูนลายแข่งสิงห์ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบลวดลายกับลายแข่งสิงห์ของวิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์ ที่สร้างในปี พ.ศ. 2042

ฐานไฟที่มีการซ่อมกลายเป็นฐานไฟที่หน้ากระดาน โดยสร้างซ้อนทับอยู่ในแนวของฐานไฟที่เดิม และต่อขยายแนวออกไปทางด้านใต้ชนกับกำแพงวัด ทำให้เจดีย์ประธานและวิหารประธานอยู่บนฐานไฟที่เดียวกัน ทางด้าน

ตะวันออกและตะวันตกของวิหารประธาน ได้ต่อขยายฐานไฟทีออกไปทั้งสองข้างเพื่อเป็นฐานไฟทีของกลุ่มเจดีย์ราย และเจดีย์ทรงล้านนา

จากลักษณะของฐานแท่งสิงห์ของวิหารประธาน เป็นหลักฐานที่บอกได้ว่า วัดแคในสมัยนี้น่าจะอยู่ในช่วงปลายของสมัยอยุธยาตอนต้น หลังรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และหลังรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 กำหนดอายุในราวช่วงต้นของสมัยอยุธยาตอนกลาง

ถัดไปทางด้านทางด้านตะวันออกของโบราณสถานหมายเลข 15 (วิหารประธาน) ประมาณ 15 เมตร ได้มีการสร้างเจดีย์รูปแบบล้านนา คล้ายกับพระธาตุหริภุญไชย อยู่ตรงกลางโบราณสถานหมายเลข 8 (เจดีย์รายหมายเลข 1), โบราณสถานหมายเลข 10 (เจดีย์รายหมายเลข 4), โบราณสถานหมายเลข 11 (เจดีย์รายหมายเลข 14) และโบราณสถานหมายเลข 18 (เจดีย์รายหมายเลข 2) และก่อแนวขอบฐานไฟทีล้อมรอบกลุ่มเจดีย์รายดังกล่าวเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำให้เจดีย์รูปแบบล้านนาและกลุ่มเจดีย์รายตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน

จากรูปแบบของเจดีย์รูปแบบล้านนา ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับพระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน ทำให้สามารถกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21

ต่อมาได้มีการเชื่อมต่อฐานของวิหารประธานและกลุ่มเจดีย์ทรงล้านนาเข้าด้วยกัน โดยก่อกันอิฐบริเวณด้านทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 6 (เจดีย์รายหมายเลข 13) และด้านทิศใต้ของโบราณสถานหมายเลข 9 (เจดีย์รายหมายเลข 3) เพื่อทำการถมดินทรายยกพื้นระหว่างฐานไฟทีทั้งสองให้เป็นผืนเดียวกัน

ทางด้านตะวันออกของวัด ได้มีการสร้างเจดีย์ทรงลังกาขนาดใหญ่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยม และชุดฐานเขียงกลม เจดีย์ประธานหมายเลข 3 (โบราณสถานหมายเลข 22) สร้างพระอุโบสถขนาด 5 ห้อง อยู่ทางทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 22 ลักษณะพระอุโบสถเป็นอาคารขนาดเล็ก ไม่มีเสากลางอาคาร แต่มีเสาดัดคดหนึ่ง ผ่างผนังเจาะเป็นช่องให้แสงเข้า ฐานอาคารทำเป็นฐานเขียง มีลักษณะเป็นชานเดินได้รอบ ด้านข้างมีเสาสี่เหลี่ยมรองรับชายหลังคา ด้านหน้าอาคารต่อเป็นชานยื่นออกไป และมีฐานโอบล้อมรอบตัวอาคาร

ต่อมาได้มีการสร้างเจดีย์ประธานหมายเลข 4 (โบราณสถานหมายเลข 25) ต่อออกไปทางด้านตะวันออกของโบราณสถานหมายเลข 22 (เจดีย์ประธานหมายเลข 3)

แนวกำแพงวัดมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือ ทางด้านตะวันตก ได้ขยายแนวกำแพงออกไปอีกประมาณ 50 ซม. ขนานกับแนวกำแพงเดิม สร้างซุ้มประตูหมายเลข 2 และขอบทางเดินในแนวที่ตรงกับเจดีย์ประธานหมายเลข 2 และทำทางเดินเชื่อมต่อมายังวิหารประธาน นอกจากนี้ยังได้สร้างอาคารหมายเลข 5 , 6 และ 7 ขนานกับด้านในแนวกำแพง (โบราณสถานหมายเลข 26, 27, 28)

สมัยที่ 4 เป็นสมัยที่มีการบูรณะวัดครั้งสุดท้าย คือมีการถมทรายปรับพื้นที่วัดทั้งหมดขึ้นมาอีกประมาณ 20 ซม. ในแผนผังของโบราณสถานส่วนใหญ่ที่มีในสมัยที่ 3 ยังอยู่ในลักษณะเดิม มีแต่การบูรณะเป็นการต่อเติมรายละเอียดส่วนต่างๆ เท่านั้น เช่น การพอกปูนซ่อมลายซั้งสิงห์ฐานผนังวิหารประธาน การถมพื้นฐานไฟทีให้สูงขึ้น

นอกจากนี้ได้สร้างโบราณสถานหมายเลข 28, 29 (เจดีย์รายหมายเลข 5, 6) เป็นเจดีย์ทรงปราสาท และโบราณสถานหมายเลข 30 (เจดีย์รายหมายเลข 15 ฐานบัวสี่เหลี่ยม) ที่มุมด้านหน้าของฐานไฟทีหน้าวิหารประธาน และยังได้สร้างโบราณสถานหมายเลข 31, 32 (เจดีย์รายหมายเลข 7, 8) เป็นเจดีย์รายโดยต่อฐานไฟทีขยายออกไป

ทางด้านเหนือของฐานไพทีปึกตะวันตก ซึ่งโบราณสถานที่สร้างเพิ่มเติมนี้สามารถกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 23 หรือสมัยอยุธยาตอนปลาย

ในส่วนของโบราณสถานหมายเลข 20 (เจดีย์ทรงล้านนา) ได้มีการพอกต่อเติมส่วนฐานและเรือนธาตุให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และยกพื้นลานจากฐานเจดีย์จนถึงแนวกึ่งกลางของเจดีย์รายทั้งสี่มุมให้สูงขึ้นอีกประมาณ 20 ซม.

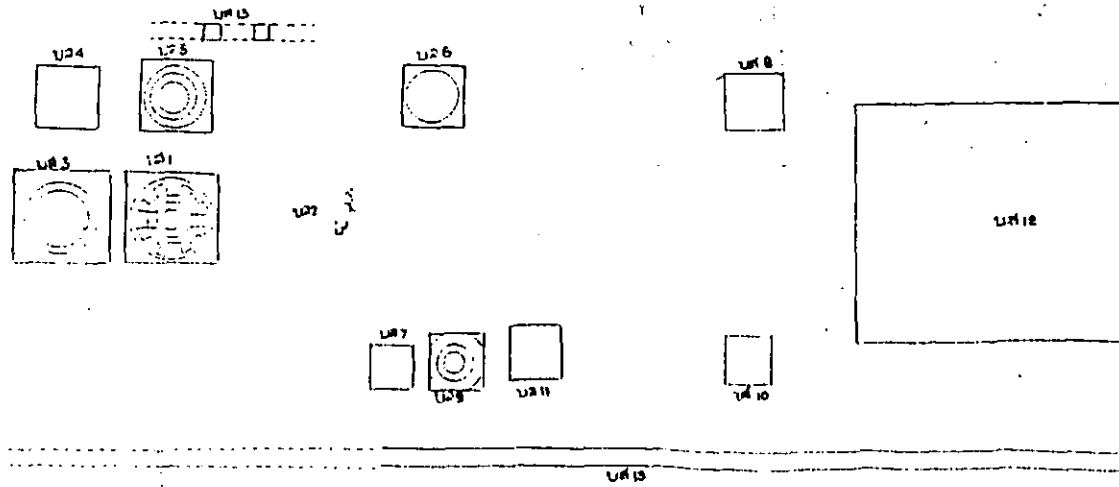
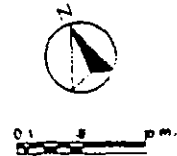
ทางด้านตะวันออกของวัด ได้มีการสร้างเพิ่มเติมบริเวณฐานของโบราณสถานหมายเลข 22 (เจดีย์ประธานหมายเลข 3) และโบราณสถานหมายเลข 25 (เจดีย์ประธานหมายเลข 4) โดยการก่อฐานบัวหุ้มฐานเดิมของเจดีย์ทั้งสอง ทำให้เจดีย์ทั้งสององค์ตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกัน

ต่อมาได้มีการยกพื้นระหว่างฐานไพทีของโบราณสถานหมายเลข 22 กับฐานไพทีของกลุ่มเจดีย์ทรงล้านนา โดยการก่อแนวอิฐเป็นขอบและถมดินตรงกลาง และทำทางขึ้นฐานไพทีของแต่ละกลุ่มแยกจากกัน และในที่สุดจึงได้มีการเชื่อมทางขึ้นของทั้งสองกลุ่ม โดยทำเป็นทางเดินเชื่อมต่อกัน

ในส่วนของโบราณสถานหมายเลข 23 (พระอุโบสถ) ได้มีการซ่อมแซมเล็กน้อย โดยการต่อเติมผนังอาคารให้มีขนาดหนามากขึ้น แต่ขนาดอาคารก็ยังคงมีขนาดเท่าเดิม คือเป็นอาคารแผ่นผนังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 5 ห้อง ด้านหน้าต่อชานออกไปและทำทางเดินเชื่อมต่อกับซุ้มประตูวัดที่อยู่ทางด้านเหนือของพระอุโบสถ

แนวกำแพงวัดสร้างและบูรณะแนวกำแพงเดิม จนมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านไม่เท่า คือแนวกำแพงทางด้านตะวันตก ได้ขยายมุมกำแพงทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือให้เป็นแนวตรง และได้สร้างซุ้มประตูหมายเลข 1 และทางเดิน ด้านหน้าวิหารประธาน ซ่อมซุ้มประตูหมายเลข 2 และถมปรับขอบทางเดินแล้วสร้างทางเดินใหม่ สร้างซุ้มประตูหมายเลข 1 และขอบทางเดิน ด้านหน้าวิหารประธาน และสร้างซุ้มประตูหมายเลข 3 และขอบทางเดิน ส่วนอาคารด้านในแนวกำแพง เมื่อถมปรับพื้นวัดใหม่ ทำให้ฐานอาคารเตี้ยลง บางหลังได้สร้างฐานอาคารยกสูงขึ้น และบางหลังถูกถมปิดทั้งหมด

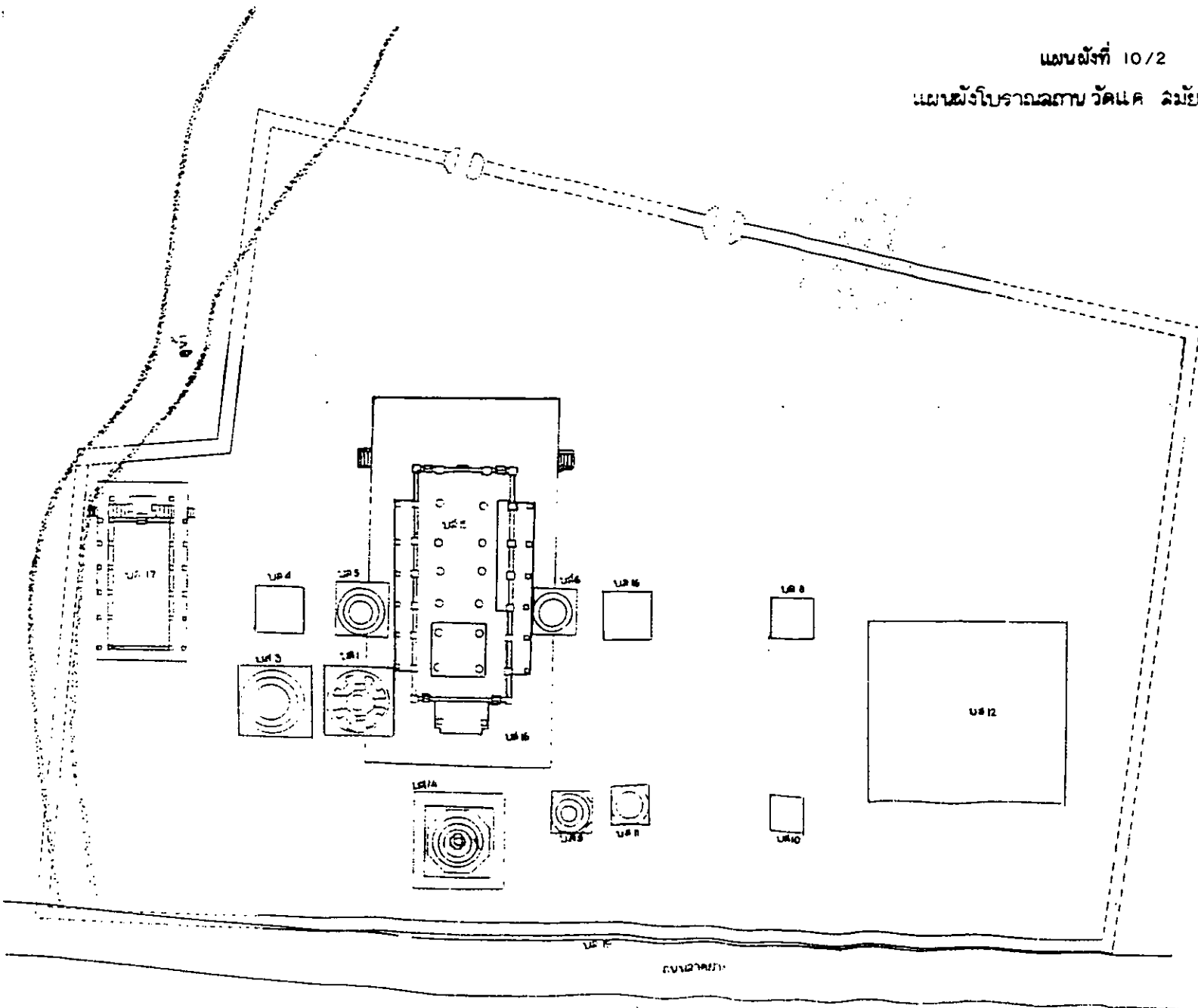
แผนผังที่ 10/1
แผนผังโบราณสถานวัดแค ลมัยท์ 1

ถนนสาย 14

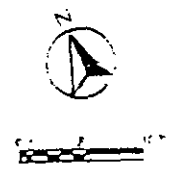
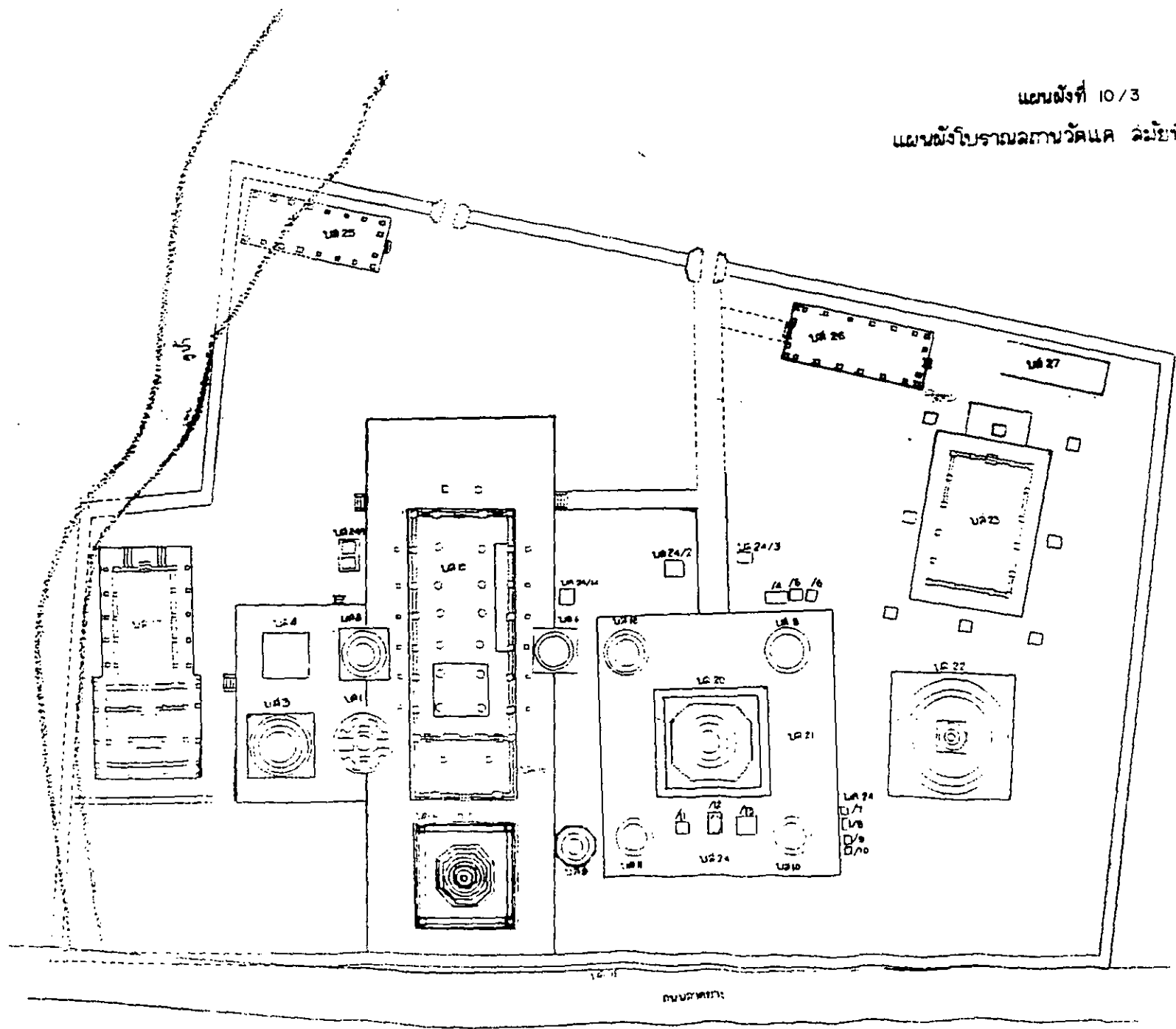
แผนผังที่ 10/2

แผนผังโบราณสถานวัดแค ฉายที่ 2

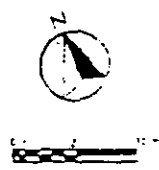
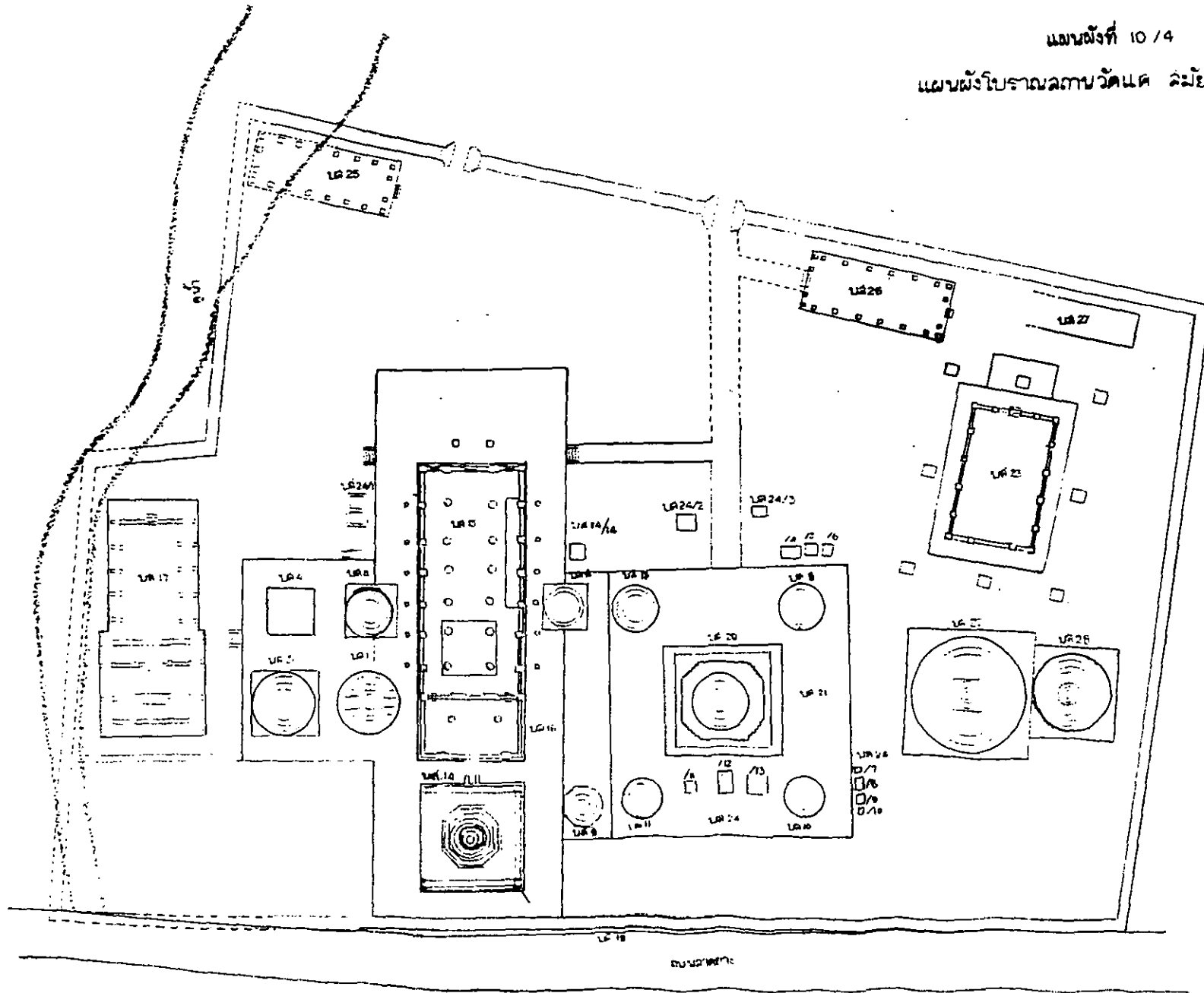
วัดแค

แผนผังที่ 10/3
แผนผังโบราณสถานวัดแค ฉะมัยที่ 3/1

แผนผังที่ 10 / 4

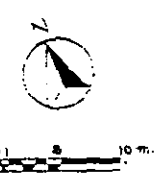
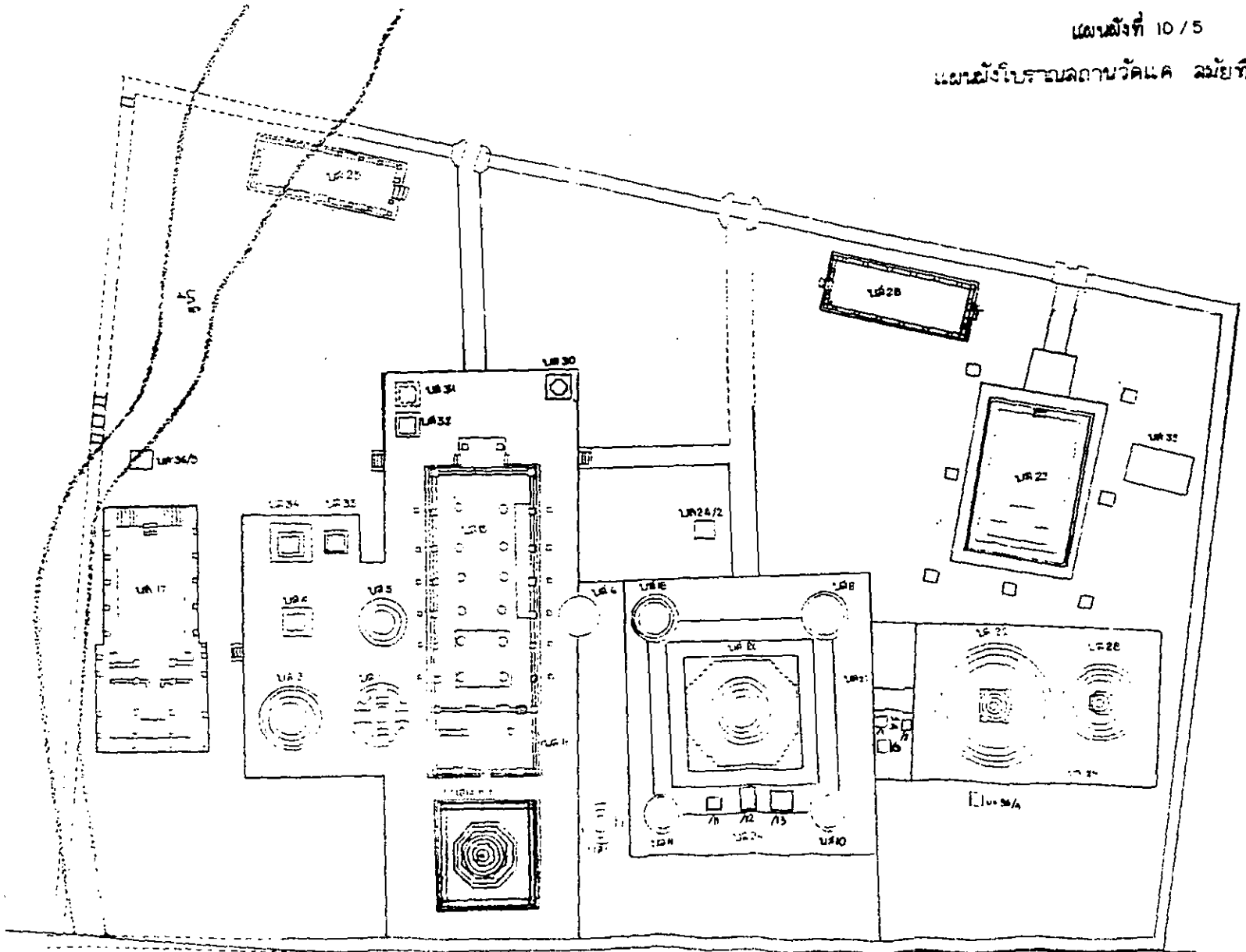
แผนผังโบราณสถานวัดแค สมัยที่ 3 / 2

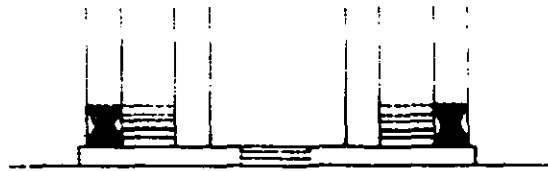
กรมศิลปากร

แผนผังที่ 10/5

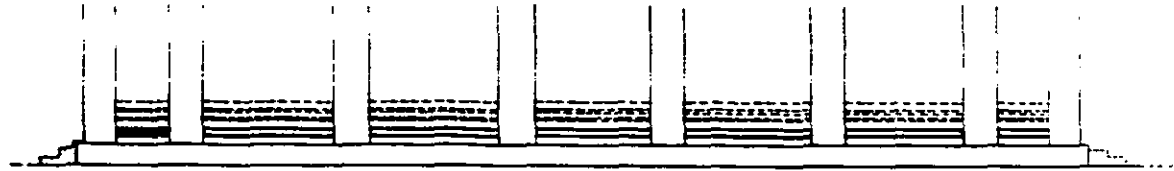
แผนผังโบราณสถานวัดแค สมัยที่ 4

กรมศิลปากร

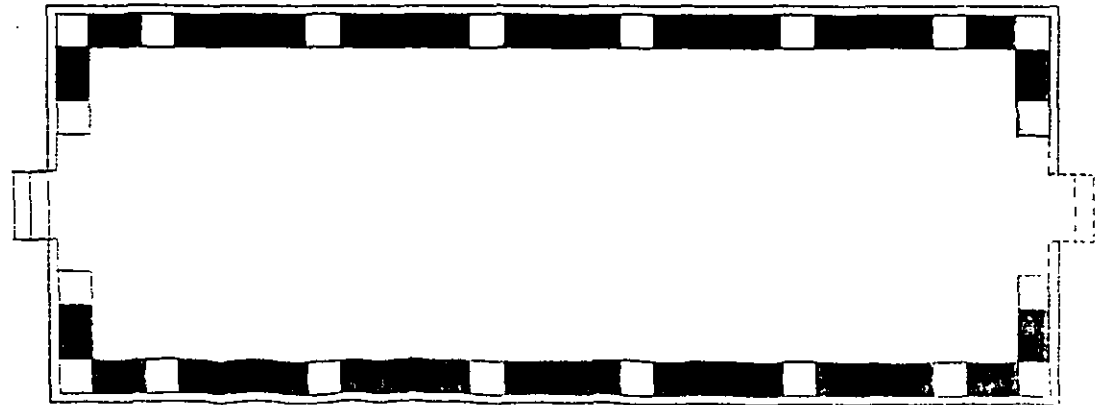

ก รูปตัดขวาง

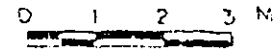

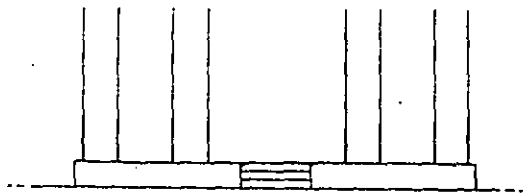
รูปด้านข้าง (ทิศเหนือ)

แผนผังที่ 11/2 โบราณสถานหมายเลข
สมัยที่ 4 ของวัดแค

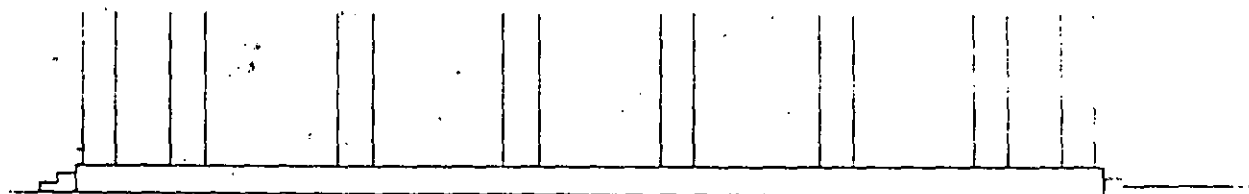

รูปด้านบน

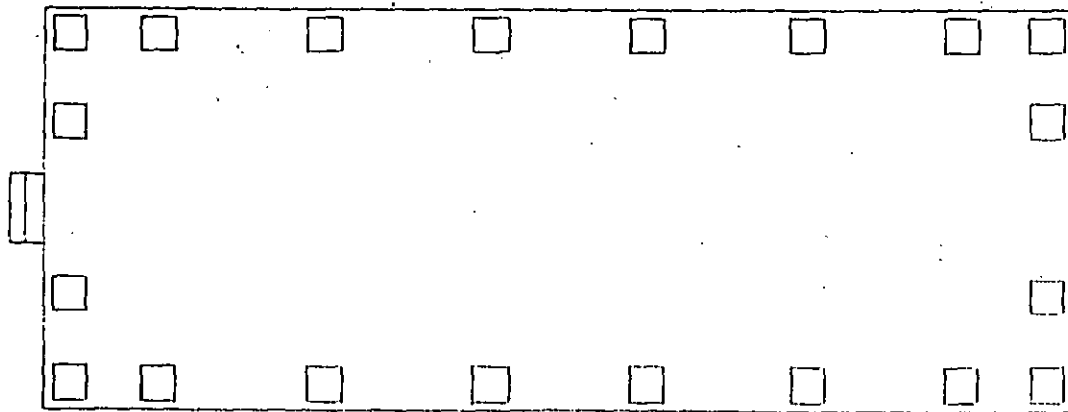

ก รูปตัดขวาง

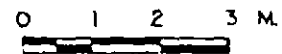

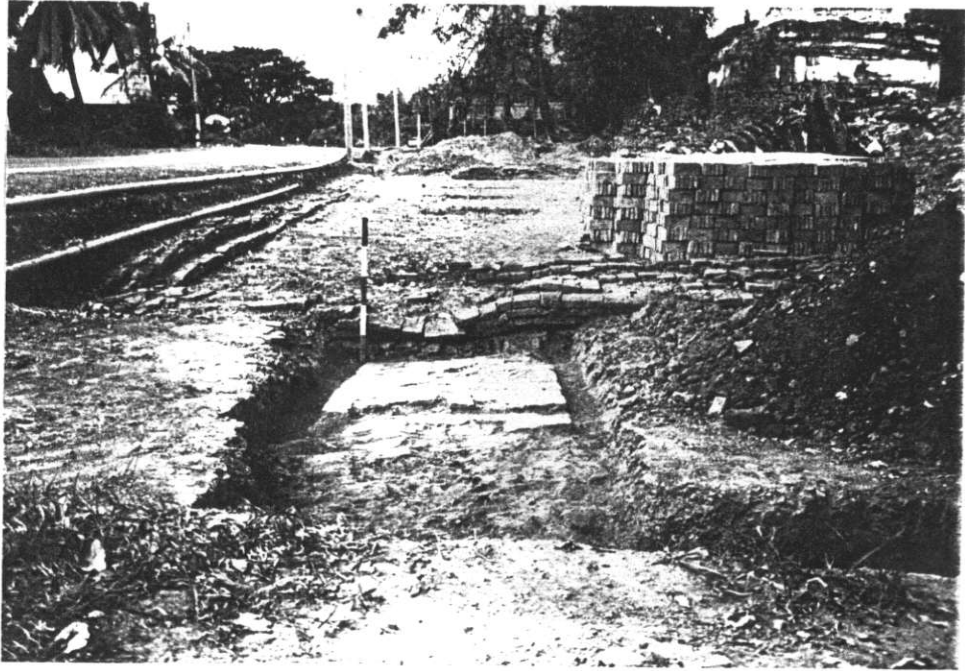
รูปด้านข้าง (ทิศเหนือ)

แผนผังที่ 11/1 โบราณสถานหมายเลข
สมัยที่ 3 ของ วัดแค

รูปค้ำนบน

ภาพที่ 1 โบราณสถานหมายเลข 13 (แนวกำแพงวัดเดิม) บริเวณมุมตะวันออกเฉียงใต้ของวัด
ที่ถูกกำแพงวัดสมัยหลังสร้างทับ

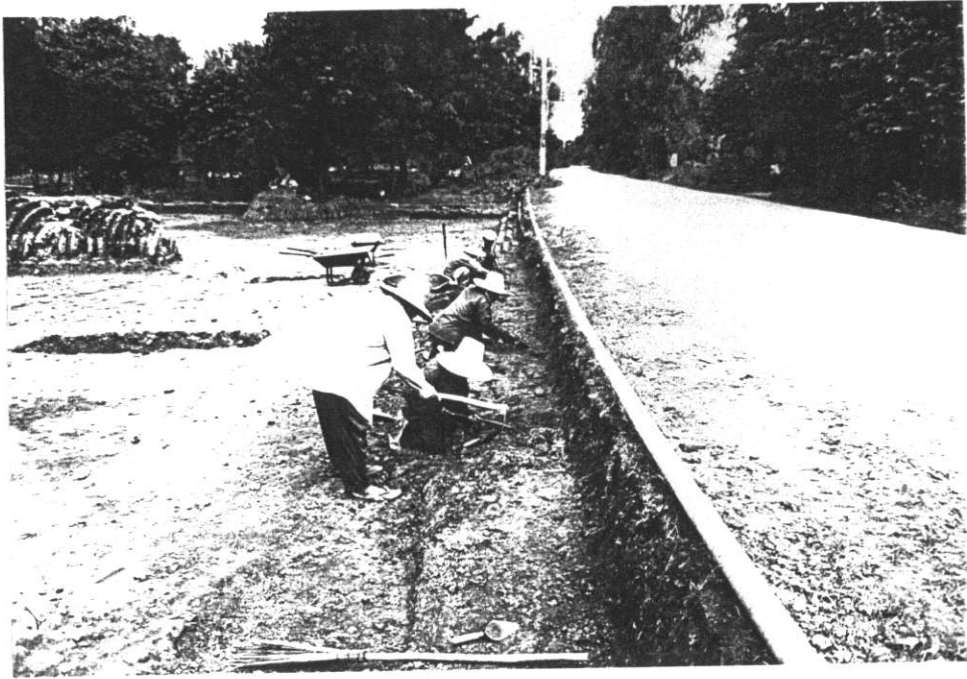
ภาพที่ 2 หลุมขุดตรวจโบราณสถานหมายเลข 13 (แนวกำแพงวัดเดิม) บริเวณมุมตะวันออกเฉียงใต้ของวัด

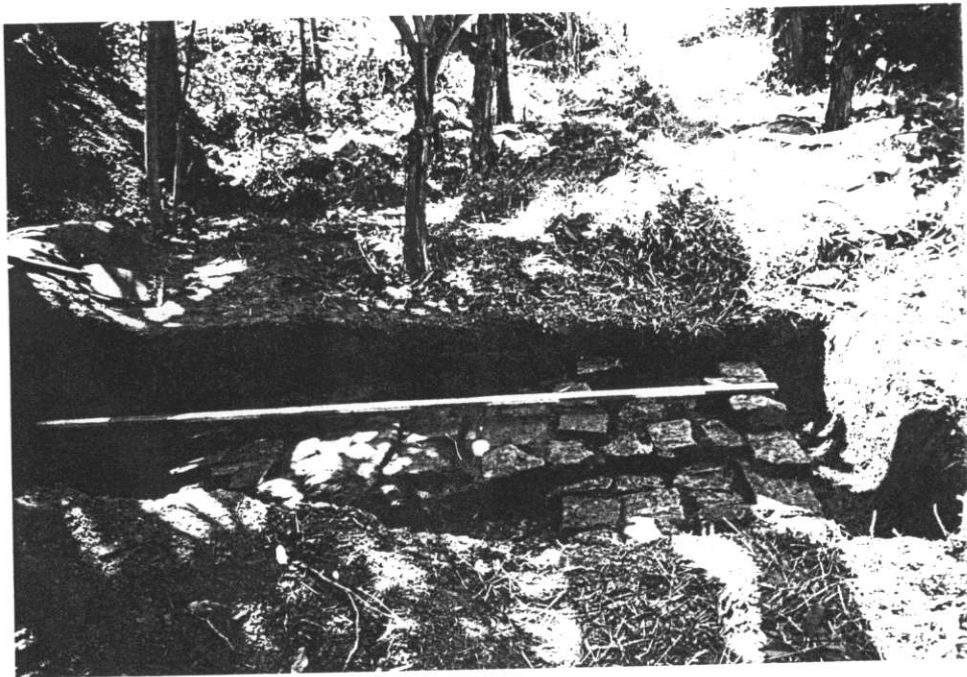
ภาพที่ 3 หลุมขุดตรวจโบราณสถานหมายเลข 13 (แนวกำแพงวัดเดิม)
บริเวณนอกกำแพงวัดด้านตะวันออกของวัด แต่ไม่พบร่องรอยของแนวกำแพงดังกล่าว

ภาพที่ 4 สภาพแนวกำแพงวัดด้านทิศตะวันออก

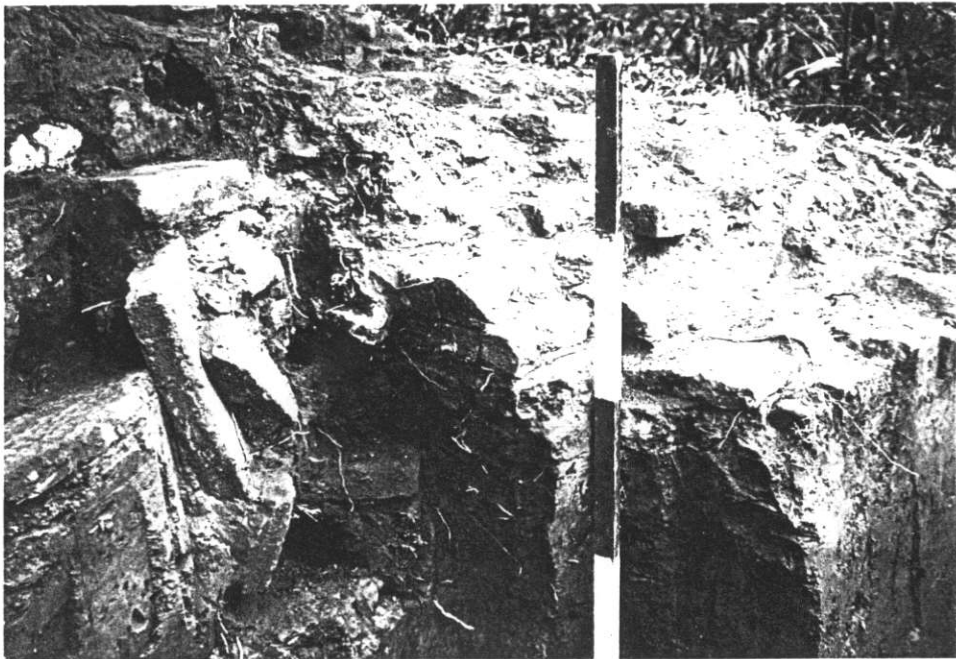
ภาพที่ 5 ขณะขุดแต่งแนวกำแพงวัดด้านทิศใต้

ภาพที่ 6 แนวกำแพงวัดด้านทิศตะวันตก (สมัยที่ 4) อยู่ในพื้นที่เอกชน ด้านทิศตะวันตกของวัด

ภาพที่ 7 สภาพแนวกำแพงวัดด้านทิศตะวันตก (สมัยที่ 4) อยู่ในพื้นที่เอกชน ด้านทิศตะวันตกของวัด

ภาพที่ 8 สภาพแนวกำแพงวัดมุมทิศตะวันตกเฉียงเหนือ อยู่ในพื้นที่เอกชน ด้านทิศตะวันตกของวัด

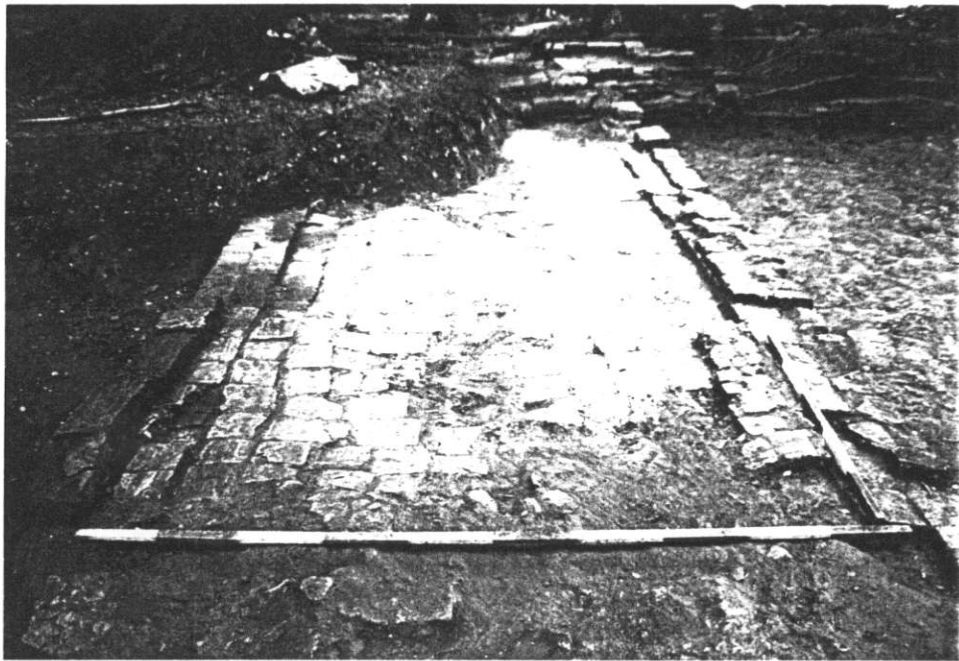
ภาพที่ 9 สภาพแนวกำแพงวัดตรงจุดหักเลี้ยวบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของโบราณสถานหมายเลข 17
อยู่ในพื้นที่เอกชนทางด้านตะวันตกของวัด

ภาพที่ 10 สภาพขุมประตุนหมายเลข 2

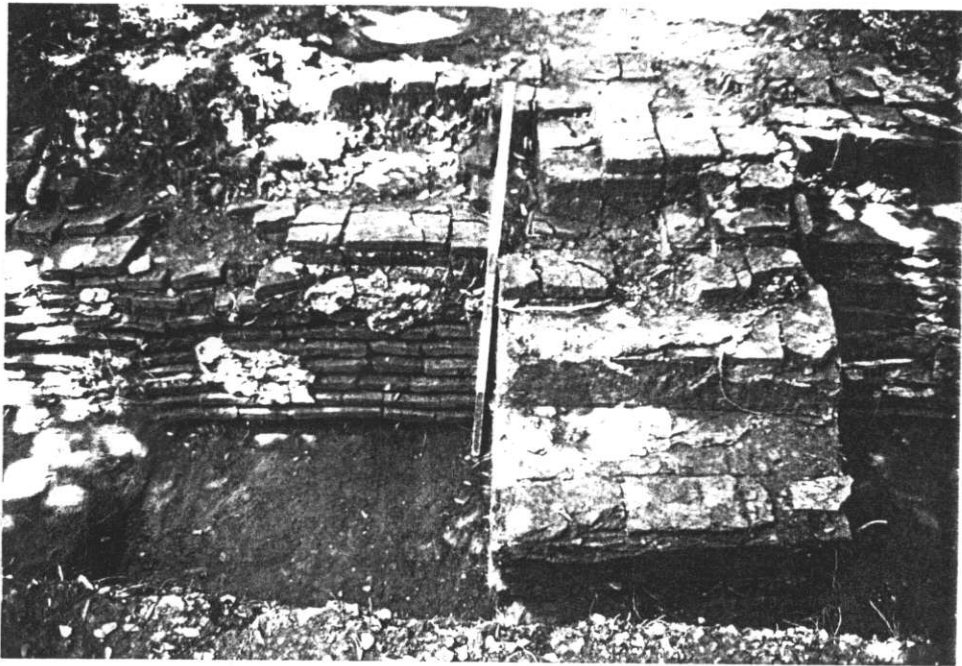
ภาพที่ 11 สภาพขุมประตุนหมายเลข 3 ด้านหน้าโบราณสถานหมายเลข 23 (อุโบสถ)

ภาพที่ 12 สภาพทางเดินเชื่อมระหว่างขุมประตุนหมายเลข 3 และโบราณสถานหมายเลข 23 (อุโบสถ)

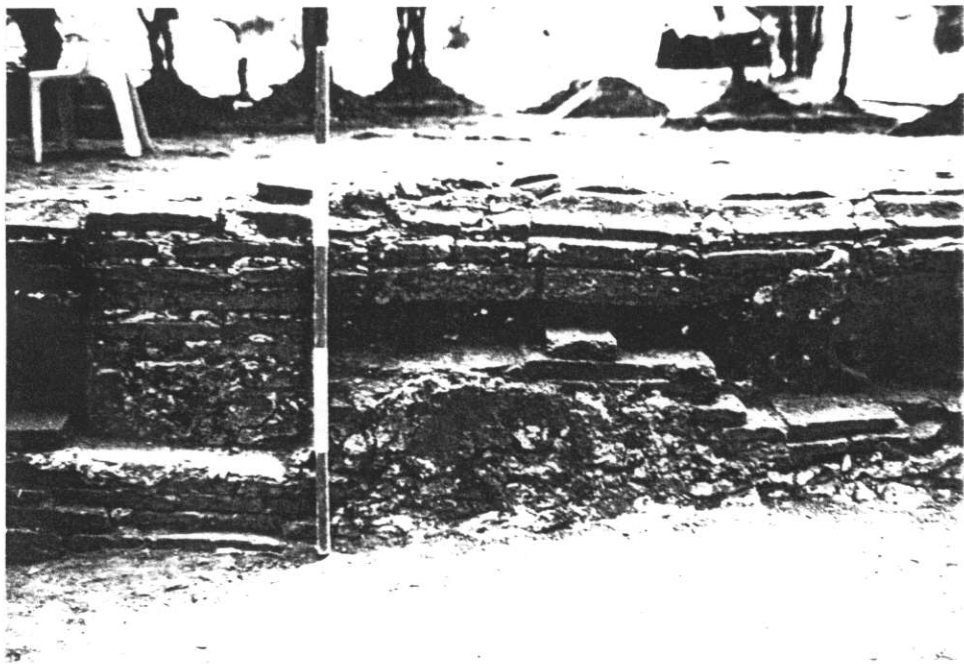
ภาพที่ 13 สภาพพื้นลาดปูนที่พบขณะขุดแต่งโบราณสถานหมายเลข 25 (ศาลาโถง)

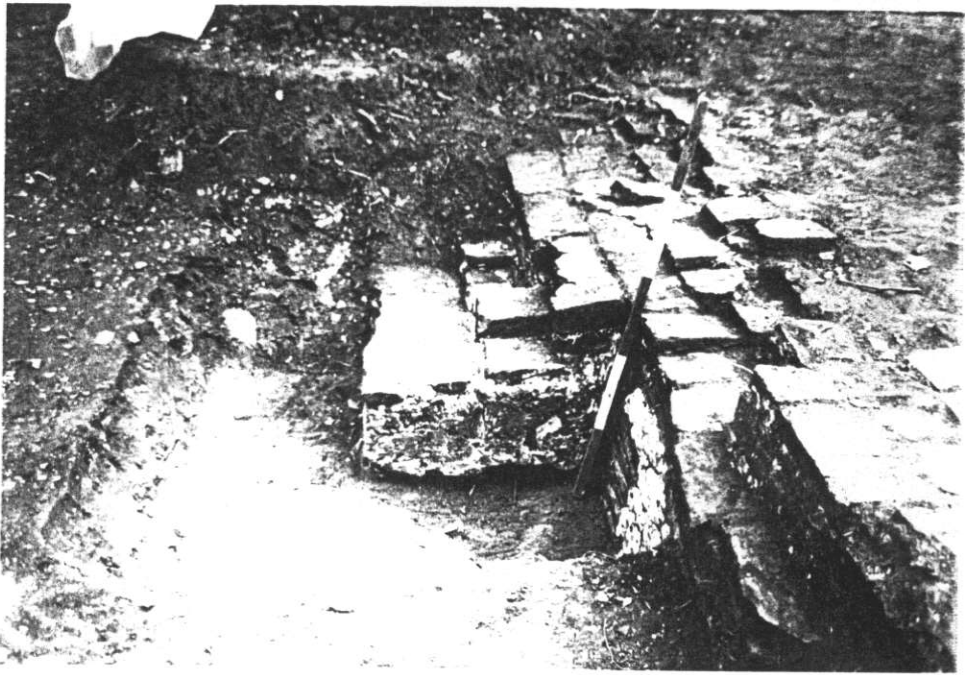
ภาพที่ 14 สภาพบันไดทางขึ้นทางทิศตะวันออกของโบราณสถานหมายเลข 25 (ศาลาโถง)

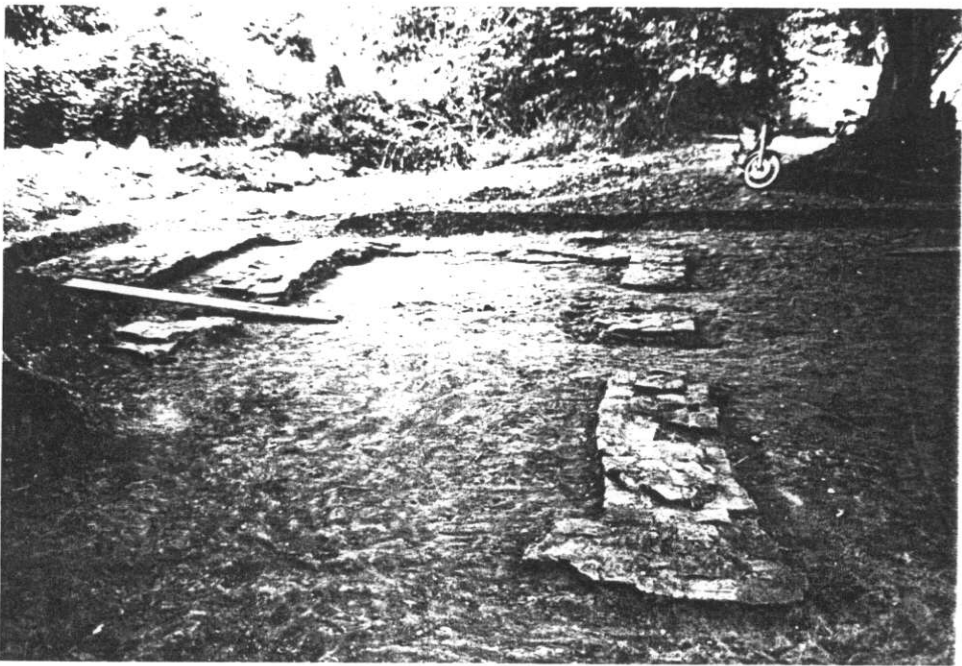
ภาพที่ 15 สภาพโบราณสถานหมายเลข 26 (ศาลาโถง) ด้านทิศตะวันออก หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 16 สภาพฐานโบราณสถานหมายเลข 26 (ศาลาโถง) ด้านทิศเหนือ พบร่องรอยการสร้างต่อเติม

ภาพที่ 17 สภาพบันไดทางขึ้นโบราณสถานหมายเลข 26 (ศาลาโถง) ด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ 18 สภาพโบราณสถานหมายเลข 27 (ศาลาโถง) หลังการขุดแต่ง

ภาพที่ 19 หลุมขุดตรวจแนวโบราณสถานบริเวณนอกกำแพงวัดด้านทิศเหนือ